КА-5, кондиціонуюча установка, розроблена спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ В.О.Михайловим, О. В. Чупруном на початку 70-х. Призначена для створення нормальних умов праці в кабіні БєлАЗів. Вага 150 кг. Випробування проходила у Першотравнев. кар'єрі ПівнГЗК.

КА-300, перший вітчизняний буровий верстат, виготовлений у 1928 році Іжорськ. з-дом за кресленнями Геологіч. ком-ту СРСР. Серійний випуск проводився на Свердловськ. машбудз-ді. Таким типом користувалися криворізькі розвідники надр у 1928-1941. Пробурені близько 300 свердловин. При цьому ви користувалися і типи бурверстатів КА-500, КАМ-500.

КА-500, КАМ-500, вітчизняний буровий верстат, створен. спеціалістами ін-ту ЦНДГРІ (Ленінград) у 1935. Після впровадження 3 швидкісної коробки передач дістав назву КАМ-500. Серійний випуск налагоджен. на Свердловськ. машбудз-ді. Широко використовувався криворізьк. геологами у 1935-1941. Разом з верстатом КА-300 пробурені до 750 свердловин.

Кабан звичайний (Sus scrofa)**,** представник родини диких свиней ряду ратичних ссавців. Поширений в Євразії і Півн. Африці. На території України кабан звичайний водиться по всій території в зоні листяних лісів та в заплавах великих річок. На Криворіжжі зустрічається в Карачунівськ. лісництві, в глибоких балках з чагарниками та струмками на дні балки, де любить купатися у калюжах з водою. Всеїдна тварина. Розшукуючи корені, цибулини, дощових черв'яків, личинок “розорюють” великі ділянки. Ведуть нічний спосіб життя. Народжують від 3-х до 10 поросят в березні-квітні. Промисловий звір. Чисельність невелика.

Кабанко Віктор Борисович (20.3.1932, Донецька обл. – 22.9.1999, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ. У 1951-1963 майстер, нач. цеху авторем. з-ду, дослід. заводу. У 1963-1967 директор підприємства тов-ва сліпих. У 1967-1970 голов. інж. з-ду газової апаратури. З 1970-1979 голов. інж., у 1979-1983 директор ДРРЗ. За цей період з-д досяг розквіту. Керував реконструкцією цехів. У 1983 голов. інж. кам'яно-дробильного з-ду. Народж. орд. “Знак Пошани”.

Кабанов Платон Корнійович (1902, Кр. Ріг – 1971, там же). Почес. гірник. Зак. курси майстрів. З 1920 працював на Шмаківськ. руднику. Уч. відбудови шахт. Стахановець 30-х. Ударник перших п'ятирічок. Бурильник, гірнич. майстер. У 1941-1943 видобував руду на Уралі. Уч. ВВВ з трав. 1943 у скл. 179 БАО. У 1945-1959 гірнич. майстер РУ ім. К. Лібкнехта. Кращий майстер гірничо-руд. промисловості СРСР (1951, 1953). Нагороджен. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Кабардинська вулиця закладена у 1947 у мкрн. Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Приват. сектор. Серед засновників родини Кагатько, Домоткан, Пилипей. Спочатку мала назву вулиць Новолозуватська, потім 3-тя Лозуватська. Довж. 1,2 тис. м. Має 73 будинки. Названа на честь Кабардино-Балкарії. Обслуговує 45 в/з.

Кабат, верхній одяг типу чоловічої свити у давнину на Криворіжжі.

Кабачки, кущова скороспіла рослина з роду гарбузових. Плоди довгасті, циліндричні. М'якуш білий, при достиганні жовтуватий. Готують ікру, ін. страви. Використовується як кормова культура. На одній рослині визріває 6-9 плодів. Урожайність 250-500 ц/га. На полях Криворіжжя займає 7 га.

Каварма Ігор Іванович (12.10.1937, Кр. Ріг – груд. 2002, там же). Проф. (1985). Д.Т.Н. (1984). Зак. КГРІ (1960). У 1960-1961 інж.-конструктор ін-ту “Дніпрорудмаш”, зав. мехмайстерень ПівдГЗК. У 1961-1987 наук. співробітник, ст. інж., зав. лабораторією, зав. відділом ін-ту НДГРІ. З 1987 проректор з науки КГРІ/КТУ, зав. кафедрою гірнич. машин. Створив наук. школу з проблем вібраційної технології і техніки у гірнич. справі. Вивчає проблеми прогнозування техніч. переоснащення гірнич. підприємств. Автор більше 150 наук. праць, 81 винаходу.

Кавказька вулиця у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 носила назву провулок 1-й Лісовий. Довж. 607 м, ширина 5 м. Пл. 3 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 108 будинків. Обслуговує 2 в/з.

Кавалок, шматок, кусень. Вживалося на Криворіжжі у давні часи.

Кавка, народна назва жаби у давні часи на Криворіжжі.

Кавун, трав'яниста рослина роду гарбузових. Листки серцевидні, стебло повзуче. Плід – багатонасінна, несправжня ягода з соковитим м'якушем. **Столовий К.** – однорічна рослина з порожнистим стеблом до 5 м довж. Період вегетації 60-120 діб. Сходи з'являються через 6-10 днів. Через 2 тижні починається цвітіння. Квітки жовті. Дозрівають через 40-50 днів після опилення. М'якуш червоний, рожевий, білий. Містить 5,9-10 % цукру. Споживають свіжим і засоленим. Корисний для промивання нирок. На Криворіжжі зростає на площі 243 га.

Кавунов Семен Петрович (25.3.1930). Передовик виробництва. Освіта середня. У 1955-1998 машиніст млинів, кочегар, газівник цеху сушіння цем.-гірнич. ком-ту. Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кавунов Сергій Семенович (20.9.1956, Кр. Ріг). Засл. керівник транспорту України (1998). Освіта середня. У 1976 – 1980 машиніст електровоза ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. У 1980 – 1984 машиніст КХЗ. У 1984 – 1987 маляр тр-ту "Криворіжаглобуд". З лют. 1987 машиніст електровоза коксохім. виробництва ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва.

Кагал, назва єврейської громади у давні часи на Криворіжжі.

Каганер Валерія Володимирівна (12.5.1955, Кр. Ріг). Літератор. Зак. Київ. ін-т народ. господарства (1984). Працювала в обчислювальному центрі КГРІ. Друкувалася в альманасі "Саксагань", періодич. пресі. Автор книжок "Мне жизнь осуществлять как розу" (1999), "Умурлыкала ночь, уговорила" (2000).

Каганець, саморобний освітлювальний прилад з давніх часів на Криворіжжі. У невелику посудину наливали олію, вмочували у ній клаптик матерії, яку підпалювали. Згодом таку назву отримала гасова лампа.

Каганець Микола Прокопович (1920(?) – червень 1944). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. У 30-ті роки працював головою кол-пу у с. Недайвода. Уч. ВВВ з серп. 1941. Загинув в бою.

Кагановича ім. колгосп, існував у с. Львів Веселівськ. сільради у 1928-1941. Мав 1,2 тис. га земель, працювало до 150 чол. Існували вівце-, молоч.- та свиноферми, млин, кузня. Вирощував зернові.

Кагановича ім. колгосп, організован. в 1930 у с. Тернуватка. Мав до 700 га землі. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, розведенні худоби. Перший трактор з'явився у 1934. У кінці 30-х ланкова А. Калюжна зібрала 72 ц/га кукурудзи, 23,7 ц/га соняшника, за що удостоїлася відвідати ВСГВ у Москві (1941). Зруйнован. під час окупації. Відновив діяльність у 1944. Набув потужності у кінці 40-х. Ліквідован. у 1952 шляхом приєднання до кол-пу "Шляхом Леніна" на правах бригади.

Кагат, сховище для овочів. Довга траншея у землі, в яку закладають картоплю, буряк, моркву тощо, зверху прикривають соломою чи сіном і засипають землею. Поширене на сільському Криворіжжі.

Кадастр, **1.** Оцінка сільських маєтків у давнину на Криворіжжі. **2.** Облік земельних угідь, що перебувають у державному та приват. користуванні.

Каденов Микола Андрійович (5.1.1908, - кінець 80-х, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Виявив мужність в боях. Очолював раду ветеранів партії Довг. р-ну. Нагородж. Орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Кадетська Марія Леонтіївна (1905, Херсон. обл. - ? , Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1948). Працювала у лікарнях Хабаровська. З 1953 лікар, з 1957

голов. лікар, у 1961 – 1974 лікар 1-ї міськлікарні. Зробила значний внесок у розвиток медицини Кр. Рогу. Відмінник охорони здоров'я.

Кадило, посудина для куріння фіміаму під час християнського богослужіння. Являє круглу металеву чашечку, підвішену на 3-х ланцюжках, з'єднаних у верхній частині. Для аромату використовується ладан.

Кадирбаєв Рашид Абдулович (21.11.1913, Казахстан - ?). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1935). Працював гірнич.майстром ШУ ім. Орджонікідзе, керівником проектів ін-ту НДГРІ, голов. інж. ШУ "Більшовик". На початку 50-х керуючий РУ ім. Дзержинського. Керував відбудовою ШУ "Більшовик", реконструкцією РУ ім. Дзержинського. У 1957-1973 голова Кустанайськ. раднаргоспу, представник Казахстану у Раді Міністрів СРСР, спеціаліст Держплану. Депутат Верх. Ради Казахстану. Нагородж. орд. Леніна. Доля невідома.

Кадіївська вулиця житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 3-й Куйбишева. Довж. 391,6 м, ширина 24,2 м. Пл. 3,8 тис. кв. м. Має 41 будинок. Названа на честь міста в Донбасі – Кадіївка (сучас. Стаханов). Обслуговує 45 в/з.

Кадушка, дубова діжка, використовується на Криворіжжі з давніх часів.

Кажанов Юрій Васильович (15.10.1962, Кр. Ріг – 27.7.1982, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СПТУ № 44. Працював водієм на ІнГЗК. В армії з 1980. Загинув в бою. Похован. у Кр. Розі.

Кажанову Ю. В. меморіальна дошка, встановлена у 1987 на будинку № 30 по вул. Недєліна в м. Інгулець. Вона свідчить, що встановлена на честь воїна-інтернаціоналіста.

Казак Володимир Макарович (20.2.1932, Гродненська обл. – 25.10.1989, Кр. Ріг). Науковець. Зак. КГРІ (1955). У 1955-1958 асистент кафедри розвідкової справи КГРІ. У 1958-1989 ст. наук. співробітник, зав. лабораторією, нач. відділу геології НДГРІ. Канд. тех. наук (1968). Автор 111 праць, 8 книг, 7 винаходів з проблем розвідки корис. копалин, геології. Прем. Ради Міністрів СРСР (1991). Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Казан, велика посудина, виготовлена з міді, заліза, для приготування їжі на велику кількість людей.

Казанкін Олександр Федорович (1900, Татарстан – 1955, Москва). Ген.-лейтенант (1944). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1939). Уч. гром. війни. В арм. з 1920. Стояв у витоків повітряно-десант. військ. Майстер парашут. спорту. Уч. ВВВ з серп. 1941. У лют.-червні 1942 успішно командував з'єднанням у рейдових боях під Москвою. З груд. 1942 ком-р 1 гв. ПДД, на чолі якої у жовт. 1943 – січ. 1944 вів бої на Криворіжжі. Керував діями дивізії у важких боях за Недайводу, Тернуватку, Лозуватку. Займав керівні посади у ПДВ. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (4), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст., Б. Хмельницького 2 ст.

Казановата балка, на півн. околиці Терн. р-ну. Має 2 версії назви. Від прізвища запорізького козака і від знайденого тут скарбу у казані. Довж. 1 км. Багата рослинністю.

Казанцев Тимофій Георгійович (1910, Красноярськ - ?). Пром. керівник. Освіта вища. У 1928-1932 працював у кол-пі. У 1932-1937 інж., директор промпідприємства системи "Східзолото". У 1937 заарештований і до 1944 перебував у в'язниці. Реабілітовани. у 1955. Будував з-ді у Руставі, Кутаїсі, Ростові. Вів громадську діяльність. Очолював Сакс. раду ветеранів КПРС. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Казахська вулиця, розташована у житломасиві ЖКК № 26 центр. частини Жовт. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. до 900 м, ширина 7 м. Має 44 будинки. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь держави Казахстан (Середня Азія). Обслуговує 12 в/з.

Казека Віра Іванівна (1929, Одес. обл.). Пед. керівник. Зак. Красноярськ. пед. уч-ще (1953). У 1951 – 1961 на комсомольськ. і педроботі у Красноярськ. кр. З 1962 зав. дитсадка № 104 (Кр. Ріг). У цій посаді перебувала до 1986. Відмінник народ. освіти (1969). Почес. Грамота Міносвіти України (1974). Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Казенне відро, старовинна міра виміру рідини. Дорівнює 20 пляшечкам, 10 штофам, 12,3 літрам. Використовувалося жителями Криворіжжя.

Казимир, давня назва сукняної матерії на Криворіжжі.

Казимір Іван Максимович (1911, Дніпропетров. обл. – трав. 1974, Кр. Ріг). Повний кавалер орд. Слави (1944, 1945 (2). Освіта середня. Працював на будовах Кривбасу. Уч. ВВВ з лют. 1944 у скл. с 1120 СП 333 СД, 140 СП 74 СД. Орд. Слави 3 ст. за знищення 2 танків, близько роти автоматників на Вісленськ. плацдармі. Орд. Слави 2 ст. за бої за Познань, де вогнем гармати знищив кілька дотів і зв'язкою гранат підбив "тигра". Орд. Слави 1 ст. за бої під Берліном, де знищив 2 вогневі точки, замінив поранен. комбата. Після війни завідував магазином у системі ВРП КМЗ.

Казино (від італ. – будиночок), приміщення для розваг з естрадою, гральний дім. У Кр. Розі з'явилося у 90-ті.

Казка, давній жанр криворізьк. народного фольклору. У книзі О. Мельника, О. Степаненка "Історичний фольклор Криворіжжя" приводяться казки із зібрань В. Гоголя-Царенка, І. Бесараба, А. Тарана, О. Степаненка.

"Казки", документи у давнину на Криворіжжі.

Казковий світ Криворіжжя, казка один з основних жанрів народнопоетичної творчості. Їх поділяють на героїко-фантастичні, соціально-побутові та небилиці про тварин. Вчені вважають, що казка є своєрідними "осколками міфів" і сягають витоками у первісне суспільство, коли сюжети сприймалися як реальні. Казки про тварин займають гідне місце у криворізьк. фольклорі. З часом вони втратили міфологічний та магічний характер і наблизились до моральної байки. Окремо стоять соціально-побутові казки. Розвиток їх сюжету продовжується до нашого часу. Ці казки є найбільшою групою казкового масиву Криворіжжя. Персонажі їх реальні, заземлені.

Кайка Г. Т. (засл. будівельник України (1978), трудова діяльність пов'язана з Інгулецьк. управлінням тр-ту "Дніпроекскавація". У 60-70-х працював бригадиром екскаваторників. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Кайкова Лідія Мошихайнівна (26.6.1970, Кр. Ріг). Актриса. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1995). З 1995 солістка Харків. театру музкомедії. Дипломант міжнарод. конкурсу вокалістів (1999).

Кайло, кирка, знаряддя праці гірників криворізьк. шахт, кар'єрів у дореволюційні і перші роки рад. влади (до появи перфораторів) з допомогою якого розбивають тверді породи, являло інструмент загостр. з одного або двох боків з рукояткою. Зразок такого зберігається у народ. музеї РУ ім. Кірова, який передав ветеран рудника Ю. К. Орлов.

"Кайло", стінна газета ШУ ім. Дзержинського виходила у 1931.

"Кайло", стінна газета ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського виходила у 1935.

"Кайло", стінна газета ШУ ім. Комінтерну виходила у 1925-1929.

Кайнозойська ера (від грецьк. – новий і життя), найновіший період у геологіч. історії Землі. Почалася 70 млн. років тому, триває до наших часів. Поділяється на 3 періоди: палеогеновий, неогеновий та антропогеновий. Відбувалися наступ моря на сушу інтенсивне гороутворення. Сформувалися сучас. обриси океанів і материків, зміна клімату і ландшафтів. На початку антропогену розвивалося зледеніння. У Кривбасі сформувалися осадкові відкладення у вигляді глини, пісків, вапняків, суглинків третичного віку. Четвертичні відкладення представлені суглинками потужністю 0,2-8 м. З'явилися злакові. У кінці мезозою загинули динозаври, рептилії, іхтіозаври. На суші одержали розвиток людиноподібні мавпи, ведмедеві, хоботні, гризуни. На початку антропогену виникла первісна людина.

"Кайрос", шоу-балет створен. у 1988 у ПК металургів за ініціативою С. Товстогана. У репертуарі сучас. танці. Уч. фестивалів і конкурсів.

Кайстренко Віктор Гаврилович (27.12.1915, Криворіжжя – 24.11.1993, Кр. Ріг). Краєзнавець. Зак. Полтав. пед. ін-т. У дитинстві писав до "Піонерської правди", у 30-х працював у газ. "Червоний гірник", редагував газ. РУ ім. Дзержинського. У 1941

евакуювався на Кавказ. Уч. ВВВ у скл. сапер. частини. У 1942 комісован. через важке поранення. У 1943-1950 працював у газеті П'ятихатськ. р-ну "Днепровская правда". Працював учителем історії у СШ №№ 37, 40. Створив клуб "Юний історик". Організатор музею Терн. р-ну. Повернув імена тисячам визволителів Кр. Рогу. Знавець історії курганів. Автор більш 140 статей з краєзнавч. тематики. Почес. член тов-ва охорони пам'ятників. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Кайстренко Володимир Гаврилович (15.7.1917, Криворіжжя). Пром. керівник. Зак. Донецьк. індустр. ін-т (1941). Уч. ВВВ з січ. 1942 у ск. 1030 артполку 78 СД. У 1946-1948 інж. ШУ ім. Ілліча. У 1948-1961 майстер, нач. зміни, у 1961-1978 голов. інж. У 1979-1990 майстер ТЕЦ КМЗ/КМК. Один з керівників відбудови ТЕЦ, реконструкції, використання нової техніки. Очолював прийомні комісії з прийому енергооб'єктів України. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Кактуси (Cactaceae), одна з великих груп квіткових рослин, яка налічує більше 3 тис. видів. Батьківщина – Америка. Сукулентні рослини з товстими м'ясистими, дещо ребристими стеблами. Характерна особливість – видозмінені пазушні і верхівкові бруньки, наявність колючок. Найпоширеніші серед любителів-кактусоводів Криворіжжя роди: Астрофітум, Гиленокалиціум, Зігокактус, Люфофора, Мамілярія, Мелокактус, Пародія, Ребуція, Рипсаліс, Трихоцереус, Епіфіллюм, Лобівія. Майже всі кактуси цвітуть, плоди деяких видів їстівні. Оранжерейні, кімнатні рослини.

Кала ефіопська, зантедесхія ефіопська, білокрильник (Zantedeschia aethiopica), рослина родини ароїдних. Батьківщина – Півд. Африка. Багаторічна трав'яниста болотна рослина з товстим кореневищем. Листки прикореневі, крупні, стрілоподібні, широкі, на довгих черешках. Висота рослини від 40 до 150 см. Квітки дрібні, зібрані в суцвіття – невеликий початок, обгорнутий покривалом – приквітковим листком білого кольору, з ароматом ананаса. Цвіте V-VIII. Серед квітникарів Криворіжжя поширена як важлива промислова квіткова культура. Використовується на зріз, як горщикова культура.

Каламар, чорнильниця у давні часи на Криворіжжі. Володар вважався заможною та авторитетною людиною.

Каламутник (мутила) (від. рос. мутовка), пристрій для збивання вершків, масла або сметани, замішування рідкого тіста ін. Інколи на Криворіжжі К. називали колотівка або збивачка.

Калантай Сергій Миколайович (29.8.1960, Кр. Ріг – 10.8.1980, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ № 46, Криворізьк. тех-м гірнич. електромеханіки (1979). В арм. з 1979. В Афганістані з груд. 1979. Загинув у бою. Нагородж. орд. Червоної Зірки. Похован. у Кр. Розі.

Калантая С. М. пам'ятний знак встановлен. у 1989 на початку вул. Калантая. Являє стелу з написом про те, що вулиця носить ім'я воїна-інтернаціоналіста С. М. Калантая.

Каланхоє (Kalanchoe), вид рослин родини товстолистих, що включає більш як 200 видів. Батьківщина – Півн. Африка, Півн. Америка. Декоративноквітучі сукулентні рослини, одно-, дво-, багаторічні трави, кущі та напівкущі, ліани. Листки перисторозсічені, сидячі, м'ясисті, гладенькі або вкриті волосками. Суцвіття багатоквіткові, зонтикоподібні, щиткоподібні, прямостоячі або пониклі. Квітки симетричні, двостатеві, різнокольорові (білі, рожеві, жовті, оранжеві, червоні). Найпоширеніші серед квітникарів Криворіжжя **К. Бухарське, К. Блоссфельда, К. Дегремона, К. повстисте** та **К. одноквіткове.** Оранжерейна, кімнатна рослина. Деякі види, зокрема К. Дегремона (бріофіллюм), використовуються як лікарські.

Каланча, пожежна вежа. На Криворіжжі майже не збереглася, тільки в окремих пожежних частинах використовується для тренування особового складу.

Калатус (Calathus), жук довж. 6-21 мм. Тіло струнке, сплюснуте, вуса та ноги тонкі, лапи голі, кігті гребенеподібні, зазубрені. Проживає у сухих місцях. На Криворіжжі зареєстровано 4 види.

Калачики (Malva), рід трав'янистих рослин родини мальвових. **К. занедбані** – багаторічна рослина з лежачими або висхідними стеблами, дуже розгалуженими біля основи, довжиною 10-45 см. Листки довгочерешкові, округлі до майже ниткоподібних, по краю 5-7-лопатеві. Квітки блідорожеві, розміщені по 3-4 або цілими пучками в пазухах листків. Цвіте VI-IX. На Криворіжжі зустрічається на засмічених місцях, дорогах, біля житла, на городах як звичайний бур'ян. К. лікарська. Використовується у народній медицині для лікування дихальних шляхів при застудних, запальних хворобах.

Калашник Євдокія Пилипівна (1933).Відомий пекар. Освіта середня. У 1952-1992 майстер-пекар. Нач. ВТК хлібоз-ду № 2. Один з найдосвідченіших хлібопекарів України. Переможець змагань. Уміло використовувала прогрес. технології, випікала нові сорти. Виховала кілька поколінь хлібопекарів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Калашника М. Т., трудова біографія пов'язана з ш. "Саксагань" РУ ім. Дзержинського. Працював бурильником. Стояв біля витоків шахти (1957). Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Норми перевиконував на 130-135 %. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Калашников Олександр Петрович (1915, Алтай – жовт. 1943 (?), Криворіжжя). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Зак. Томськ. педін-т (1941). Працював учителем. Уч. ВВВ з квіт. 1942. Ком-р роти 182 гв. СП 62 гв. СД відзначився у боях на Дніпров. плацдармі в р-ні с. Куцеволівка Кіровоград. обл. Пропав безвісти на півн. Криворіжжя. Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки.

Календар, довідкове видання, подає послідовний перелік чисел, днів тижня, місяців року. Часто з поясненнями, ілюстраціями, рекламою. Криворізькі К. регулярно виходили у дореволюційні часи. Відомі К. присвячені ювілеям підприємств Кр. Рогу. Серед них КМК, ПівнГЗК, ЦГЗК, "Криворіжгаз", ін-т "Механобрчормет" ін. В.Стецюк випустив "Календар-довідник Криворіжжя".

Календарна поезія, твори народної поетич. творчості з елементом обрядності. Пов'язані з порами року, святами. У криворізьк. К.п. веснянки, колядки, заспіви, пісні на Різдво, Трійцю, Івана Купала ін. Широко представлена у книзі О. Мельника, О. Степаненка "Історичний фольклор Криворіжжя".

Календарно-обрядові пісні, жанр усної народ. творчості зародився у давнину. Тематикою і змістом пов'язані із зміною пір року. Прославляється природа, земля, кохання, краса і велич людини. До скл. входять колядки і щедрівки, які співають взимку, веснянки – весною, купальські – влітку, обжинкові – восени. Мають популярність на Криворіжжі з давніх часів.

Калетіна балка, на межі Гірницького та Сонячного мкрн. Сакс. р-ну. Лівобережна басейну р. Саксагань. Головна вісь у нижній частині прямує майже паралельно загальному напряму Саксагані. Верхів'я близько підходить до лівого відрога балки Крутий Яр. Верхів'я дуже похилі. На відстані 1,6 км від р. Саксагань у неї впадає балка Копанєва. Назва походить від прізвища кол. власника земель. Від втручання людини втратила свій природний стан. Багата рослинністю.

Калиба Микола Юхимович (8.12.1935, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничо-механіч. тех-м (1977). У 1961-1990 формувальник, нач. дільниці, заст. нач., нач. модельного цеху КЦРЗ. Передовик виробництва, наставник. Брав участь у пуску першої формувальної лінії, у створенні системи управління та планування роботи формувальної дільниці. Делегат XXV з'їзду КПРС (1976). Створив школу передового досвіду, підготовки формувальників. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Калина (Viburnum), рід листопадних, вічнозелених кущів або невеликих дерев родини жимолостевих. Листки супротивні, цілісні або лопатеві. Квітки білі рожеві, краєві більш крупніші, безплідні, служать для приваблювання комах-запилювачів, зібрані у щиткоподібні або волотеподібні суцвіття. Плід – соковита кістянка. Розмножується

живцями, відсадками, рідше насінням. 120-200 видів. В озелененні Кр. Рогу використовується **К. звичайна** – кущ або дерево до 2-4 м заввишки, з білими квітками і червоними плодами. Квітки, кора, плоди – цінна лікарська сировина. Декоративні форми: бульденеж, або снігова кулі – з великими кулястими суцвіттями із стерильних квіток; карликова, компактна форма з дрібними листками. Перспективні для озеленення: **К. гордовина** з цілісними листками, білими, квітками і чорними сплюснутими плодами, **К. зморщенолиста** – вічнозелений чагарник до 3 м заввишки.

Калиниченка вулиця у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 80-ті XIX ст. Одна з найстаріших вулиць Кр. Рогу. Мала назву вулиця Церковна. Релігійний центр Кр. Рогу. Розташовувалися церква св. Миколая, церковно-приходська школа. З 1920 носить сучасну назву. Довж. 324 м, ширина 9 м, пл. 2,8 тис. кв. м. Пам'ятник архітектури. Має 12 будинків. Розташовані трест "Криворіжжитлобуд", єпархія. Названа на честь уч. рев. подій І. Л. Калиниченка. Обслуговує 99 в/з.

Калиниченка (кол. Церковна) вул., будинок № 4 споруджен. у 1862. Одноповерх. споруда з елементами класицизму. Один з перших кам'яних будинків Кр. Рогу. До рев. подій належала служителям церкви. У 50-60-х розташовувалася консультація, тепер трест "Криворіжрембуд".

Калиниченка (кол. Церковна) вул., будинок № 6 споруджен. у 1868. Має 2 поверхи. Споруда з елементами класицизму, у центрі фронтону овальне слухове вікно, Пл. 218 кв. м. Розмір 7,2х13,9. Одна з найстаріших 2-поверх. цегляних будинків Кр. Рогу. До революції розташовувалися церковні установи, у 50-60-х знаходився пологов. будинок, у 70-80-ті санстанція, тепер трест "Криворіжрембуд".

Калиниченка (кол. Церковна) вул., будинок № 8 споруджен. у 1928 для сімей поштових працівників. Проектували архітектори з Харкова. Пл. 3,2 тис. кв. м. Має 2 поверхи. У 1941-1944 фашисти перетворили споруду на в'язницю гестапо. Кімнати були перепланованні на камери 5х6 м. Залишилося багато надписів невільників. У 1944 переобладнаний на житловий будинок.

Калиниченка (кол. Церковна) вул., будинок № 10 споруджен. у середині XIX ст. Одно поверх. споруда з елементами класицизму. У центрі фронтону три напівкруглі колони підтримують арочне завершення. До революції належав Свято-Миколаївськ. церкві. Один з найстаріших цегляних будинків Кр. Рогу. Власність житлового фонду.

Калиниченка І. Л. меморіальна дошка, встановлена у 1967 на будинку № 2 по вул. Калиниченка. Напис на білому мармурі свідчить, що вулиця названа на честь уч. рев. руху І. Л. Калиниченка.

Калиниченко Анатолій Борисович (1945, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1970 працював котельником тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагород. орд. Трудової Слави 3 ст.

Калиниченко Василь Андрійович (3.1.1937). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1960). У гірнич. промисловості з кінця 50-х. Трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Дзержинського. У 1981 – 1985 на ш. "Комунар". Умілий організатор процесу видобутку руди.

Калиниченко Іван Лукич (1880, Кр. Ріг – 2.6.1918, там же).Уч. рев. руху, працював на з-ді у Миколаєві та Таганрозі. Уч. 1-ї світ. війни, Брусилівськ. прориву (1916). Навесні 1917 повернувся до Кр. Рогу, член більшовицьк. організації на Гданцівськ. з-ді. Брав участь у формуванні Червоної гвардії, актив. учасник січ. 1918 повстання у Кр. Розі. Член Криворізьк. Ради, уч. Всеукраїнськ. конференції селянськ. депутатів у Харкові, уч. підпільного опору австро-нім. окупантам. Схоплений і після тортур розстріляний. Пам'ятник на могилі, ім'ям названа вул. у Кр. Розі.

Калиниченко Федір Лукич (27.8.1900, Херсонська обл.– 18.11.1982, Кр. Ріг). Почес. громадянин Кр. Рогу (1968). Зак. Харків. комуністич. ун-т ім. Артема. З 1910 жив у Кр. Розі. У 1918 піддавався арешту австро-нім. окупантам. Уч. гром. війни з 1919. Служив у кав. бригаді Котовського. З 1921 на парт. роботі. Уч. ВВВ від Сталінграда до Берліна. З 1946 секретар парткому з-ду "Комуніст", 1-й секретар Ц.-Міськ. райкому КП(б)У, голова

міськвиконкому. У 1956-1960 заст. директора ін-ту "Механобрчормет". Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Калиновський Борис Іванович (8.2.1940, Миколаїв. обл. – 15.6.1993, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. політех. тех-м (1970). З 1963 слюсар, майстер, нач. депо залізнич. цеху № 2 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, раціоналізатор. Ім'я у Книзі Пошани КМК (1965, 1966, 1971). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

"Калинонька", сімейний фольклорний ансамбль створен. у 1999 при Довг. комплексі позашкільної роботи. Відроджуються народні традиції, обряди, пісні. Беруть участь кілька родин. Уч. багатьох фестивалів і конкурсів.

"Калинонька", ансамбль народного танцю створен. у 2001 у скл. ПК ЦГЗК за ініціативою О. Ю. Горевич. Відвідують 30 дітей віком від 10 до 13 років. У репертуарі "Гуцульський танок", поліська полька "Скакуха", укр. фольклор. танці. Бере участь у концертах.

Калинов Платон Антипович (1927, Литва - ?). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з квіт. 1945 у скл. 800 СП. Після війни працював на ком-ті "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Калита, мішок, сума, торба за часів Київської Русі.

Калита Юрій Віталійович (13.6.1957, Кр. Ріг). Член СХ Росії. Зак. Ленінград. акад. мистецтв (1989). Чл. Петербурзьк. худ. ради (1991). Працює у галузі станкового, документальн. живопису, графіки. Вихованець Петербурзької школи реалізму. Живе у Петербурзі, персональні виставки у Петербурзі (1991-1993), Москві (1992, 1997), Гамбурзі (1995), Пекіні (1997). Уч. виставок у Гамбурзі, Петербурзі. Брав участь у розпису собору Христа Спасителя у Москві. Роботи зберігаються у музеях, приват. колекціях Росії, України, Німеччини, Китаю. Викладає в акад. мистецтв Німеччини, Китаю. Серед робіт "Ретро I" (1989), "Мати і син" (1990), "Родина" (1991), "Кармен" (1992), "Циганка" (1995), "Зима" (1996), "Дружина" (1997) ін.

Калицький Василь Євстафійович (28.2.1914, Красноярськ. край). Військ. діяч. Зак. Військ. арт. акад. ім. Дзержинського (1941). В армії з 1931. Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р арт. полку, нач. штабу арт. дивізії. Після ВВВ ком-р бригади, дивізії. З 1959 полковник запасу. У 1961-1966 ст. викладач кафедри вищої математики КГРІ. Виїхав до Саратова. Доля невідома. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3), Б. Хмельницького 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Калібр, профіль отвору у прокатному виробництві ком-ту "Криворіжсталь", який утворюється струмками прокатних валків, через нього пропускається метал, який обтискається для надання потрібної форми.

Калібровка прокатних валків, сукупність методів визначення розміру, форм, характеру розміщення калібрів у валках у процесі діяльності прокат. виробництва КМК.

Каліграфія, предмет, який викладався в усіх школах Криворіжжя в ті часи, коли школярі писали простою ручкою з пером.

Калійні добрива, мінеральні речовини із значним вмістом калію розчинені у воді. До скл. входять хлористий калій, калійна сіль ін. Використовуються для підживлення культурних рослин з метою підвищення їх врожайності та якості. Використовуються на ланах Криворіжжя.

Калінін Іван Миколайович (10.11.1919, Кіров. обл. – 14.7.2000, Кр. Ріг). Герой Рад. Союзу (3.6.1944). Зак. Кемеров. індустр. тех-м. Працював кондуктором на заліз. ст. Бєлово Кемеров. обл. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з серп. 1942. Гв. сержант, ком-р відділення 101 гв. СП 35 гв. СД 10.1.1944 відзначився у бою за висоту біля с. Базавлубок Софіївськ. р-ну. 26 бійців відбили атаку 25 танків. З гранатою кинувся під "фердинанд". Здобув 14 поранень. Вважався загиблим. Подвигу присвячена сторінка фронт. газ. "Советский воин" (20.2.1944). Влітку 1944 інвалідом повернувся додому. Працював вихователем, заст. директора ФЗН, машиністом електровоза. З 1984 проживав у Кр. Розі. Ім'я на стелі героїв.

Нагород. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, знак. “За заслуги перед містом”.

Калініна вулиця житломасиву ст. Мудрьона Сакс. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями залізничників. Поруч знаходилися болгарські городи. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 842 м, ширина 5-6 м. Має 47 приват. будинків, проживає 112 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Калініна Михайла Івановича (19.11.1887, Тверська обл. – 3.6.1946, Москва). Уч. рев. руху з 1898. Актив. уч. гром. війни. У 1919-1946 голова ВЦВК, Президії Верховної Ради СРСР. Герой Соц. Праці (1944). Обслуговує 69 в/з.

Калініна ім. житломасив, розташован. у Довг. р-ні. Закладен. в 30-х. Складається з вул. Самарської. Має 41 приват. будинок, проживає 83 чол.

Калініна ім. колгосп, організован. у 1929 у с. Калініна Петриківськ. сільради. Мав 600 га землі, спеціалізувався на вирощуванні зернових. У 1950 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу ім. Суворова на правах бригади.

Калініна ім. шахта, закладена у скл. ШУ ім. газ. “Правда” в 1928 на межі Тарапако-Михайлівськ. антикліналі, півд. пояс Криворізьк. родовища. Мала потужність до 150-200 тис. т. Обладнувалася дерев'яним копром, кліттю, діяли надшахтні споруди. У 1937 перейшла у підпорядкування ШУ ім. Ілліча. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована у 1946. На 1950 досягла довоєнного рівня видобутку. На початку 60-х втратила практичне значення і виконувала допоміжні функції.

Калініна ім. шахта, відкрита у 1939 у скл. однойменного ШУ. Мала проект. потужність 200-250 тис. т. руди. У серп. 1941 зруйнована і затоплена. Відновлена на початку 50-х. У скл. РУ ім. Кірова. Видобуток проводився за складних гідроумов. Мала копер, кліть, скіп. Глибина до 300 м. У 1956-1957 визнана безперспективною і втратила своє значення. Певного періоду виконувала допоміжні ролі.

Калініна ім. шахтоуправління, діяло у 1939-1941 на базі реструктуризованого ШУ ім. Артема. У скл. мало одноймен. шахту.

Калініна село, Червонівськ. сільради розташоване за 10 км на півд. схід від центру сільради. Виникло у 1923 – 1925 шляхом переселення жителів з Петріківськ. р-ну Кіровоград. обл. Серед перших поселенців родини Жовохатьків, Гириків. Рельєф пересічний з ухилом на півн. У 30-ті діяв кол-п ім. Калініна. У кінці 40-х – початку 50-х населення зросло за рахунок переселенців із областей Захід. України. У 60-х відбулася нова хвиля переселення з Петріківськ. р-ну Кіровоград. обл. У 1973 проживало 428 чол. Діяли школа, медпункт, свиноферма на 500 голів, молочнотоварна ферма на 600 голів. Пл. 64,5 га. Має 2 вулиці, проживає 212 чол. Проходить автошлях Кр. Ріг – Гомельське. Діють магазин, медпункт, млин, олійниця.

Калінінградська вулиця Сакс. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 592 м, ширина 5-6 м. Має 8 приват. будинків, проживає 21 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Калінінград (кол. Кенігсберг), Росія. Обслуговують 12, 60 в/з.

Калінінська неповна середня школа, відкрита в 1962 у с. Калініна. Петриківської сільради. Розташовувалася у старому будинку. Навчалося 110 учнів, працювало 22 учителі. Закрита у 1992.

Калініну М.І. пам'ятник, встановлений у с. Кіровка у 1968. Виготовлен. у вигляді бюста із залізобетону з цегляним фундаментом місцевими майстрами.

Калініну М.І. пам'ятник, встановлений у 1957 поблизу СШ с. Кіровка Криворізьк. р-ну. Фігура виготовлена із бетону на повний зріст.

Калістемон гарний (Callistemon speciosus), рослина родини миртових. Батьківщина – Австралія. Вічнозелений кущ з невеликими сіро-зеленими вузьколацентними листками, сидячими густо на стеблі. Суцвіття циліндричне, до 10 см довжиною, дуже декоративне завдяки червоним тичинковими нитками, до 1,8 см у діам. Тичинки довжиною 2-3 см. На Криворіжжі вирощують як оранжерейну, кімнатну рослину.

Калітаєв Олексій Миколайович (30.3.1922, Суми). Ген.-майор. Проф. Д.Т.Н. Зак. військ. акад. ім. Фрунзе. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час визволення Кр. Рогу офіцер штабу 92 гв. СП 28 гв. СД. Очолював кафедру Військ. акад. хімзахисту ім. Тимошенка. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (3), "За службу Батьківщині" 3 ст., "9 вересня" (Болгарія).

Каллотті балка, розташована на півн. Криворіжжя в р-ні р. Жовта. Довж. 1,5 км. Впадає в р. Жовту. Схили пологі. Назва походить від прізвища італійськ. рудопромисловця Г. Каллотті.

Калмицький каральний загін, діяв на Криворіжжі у жовт. 1943 – лют. 1944. Складався із запроданців калмиків, які слугували нім. окупантам. З них формували великий кавалерійський загін. Він і лютував на Криворіжжі напередодні визволення. З наближенням Червоної Армії активізувалися партизани і підпільники. На їх знищення і кинули калмиків. У народі їх назвали "чорним загоном". Вони брали участь в розгромі загону Седнєва, арештах і стратах патріотів. Лютували калмики у Кр. Розі, його околицях, у Широківськ. р-ні. У с. Войкове замордували сотні людей. З наближенням визволення калмики виїхали до Казанки. Їх сліди простежилися на Львівщині, у Польщі. У 1968 у Кр. Розі відбувся суд над карателями і багато з них понесли заслужене покарання.

Калмицький процес, відбувся у Кр. Розі у лют. 1968. Суду піддавалися зрадники з так званого калмицького карального корпусу, який діяв на Криворіжжі восени 1943 на базі нім.-фашистських військ. Слідчі органи зібрали 85 томів доказів злочину калмиків, суд заслухав 195 свідків трагічних подій. За злочини проти криворіжців запроданці Коноков, Мукебенов, Хаджигоров і Немгуров засуджені до страти.

Калнишевський Петро Іванович (1690 (1691?), Сумська обл. – 1803, Соловки). Засновник Кр. Рогу. Останній кошовий Запорізьк. Січі (1762, 1765-1775). За наказом К. у 1775 заснована поштова станція Кр. Ріг. Уч. рос.-тур. війни 1768-1774. Після зруйнування Січі висланий до Соловецьк. монастиря у Білому морі. Утримувався у жахливих умовах, без спілкування і світла.

Калоїди (Onthophagus Latr), жуки родини твердокрилих. Личинки зустрічаються серед гною. На Криворіжжі представлені 3 види.

Калоти рудник, заснован. у 1899 на березі р. Жовта одес. підприємцем Г. Калотою на землях П. Коломойцева. Видобуток вівся кар'єром з кінним барабаном. Очевидно зник в результаті кризи 1900-1903.

Калтаєв Карабай Карабайович (5.5.1923, Чимкент). Повний кавалер орд. Слави. Зак. вищу школу МВС. Учасник ВВВ з лют. 1943 у скл. 4 арт. полку. Під час боїв на Криворіжжі навідник гармати 20-го окрем. дивізіону 15 гв. СД. На Інгулецьк. плацдармі знищив 1 танк і 30 гітлерівців. Відзначився у боях на Одері і під Дрезденом. Після війни служив в органах МВС м. Чимкент. Почес. громадянин с. Родіоновка (1990). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Слави 1-3 ст.

Калузька вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Калузька. Довж. 622 м. Має 41 приват. будинок. Обслуговує 25 в/з.

Калюжі, посуд або ємність для помиїв, залишків їжі, що використовувалися для відгодовування худоби у давні часи на Криворіжжі.

Калюжна Алла Олександрівна (2.6.1959, Жовті Води). Народ. умілець. Зак. Жовтовод. пед. уч-ще (1977). У 1977-1988 вихователь дитяч. садка № 256. З 1988 проф. вишивальниця. Працює в галузі декоративно-прикладного мистецтва. Уч. виставок з 1994. Виставки у Кр. Розі (1994-2000), Києві (1995). Розробляє і виготовляє костюми для худ. самодіяльності. Роботи зберігаються у приват. колекціях України, Німеччини, Франції. Серед робіт рушники "Маки", "Весільний", ікони "Покрова", "Ганна і Марія" ін.

Калюжна Галина Іванівна (10.10.1946, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1968). У 1965-1968 секретар ком-ту ЛКСМУ педін-ту. У 1968-1971 працювала у Дзерж. райкомі ЛКСМУ. У 1971-1981 учитель математики СШ № 95, НСШ №№ 30, 21, заст.

директора НСШ № 27, СШ № 2. У 1981-1995 директор СШ № 28. Уч. Всесвіт. фестивалю молоді і студентів (1968). Учитель-методист. Умілий організатор навчального процесу. Представник династії педагогів. Почес. грамота Мін. освіти СРСР (1990). Відмінник народ. освіти. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Калюжний Олег Іванович (23.4.1962, Черкаська обл.). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т культури (1991). У 1983-1987 артист Черкаськ. драм. театру. У 1987-1991 в оперній студії Харків. ін-ту мистецтв. З 1991 викладач муз .шк. № 4. Лауреат фестивалів "Чарівна флейта" (1993-1998), "Україна моя" (1996-1998).

Каляннiков Анатолій Костянтинович (21.8.1946, Полтав. обл.). Діяч культури. Поет. Зак. Київ. уч-ще мистецтв (1983). З 1964 працював електриком на Полтав. з-ді ламп. У 1970-1972 керівник естрад. оркестру. У 1972-1980 артист Миколаїв., Полтав. філармоній, артист ансамблю "Крила" Ярослав. філармонії. У 1980-1982 соліст філармонії Комі. У 1982-1988 худ. керівник ПК ІнГЗК. З 1988 директор ПК будівельників, Народного дому. Лауреат укр. конкурсу артистів естради. На слова віршів написані пісні. Автор лібрето опер. З 1993 секретар міськ. відділення Спілки письменників Придніпров'я.

Кальмана вулиця, розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 10 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь угор. композитора Кальмана Імре (Еммеріх, 24.10.1882, Угорщина – 30.10.1953, Відень). Один з основоположників нової Віденської опери. Автор 30 оперет "Сільва" (1915), "Баядера" (1921), "Маріца" (1924), "Принцеса цирку" (1926), "Фіалка Монмартра" (1930) ін. Обслуговує 63 в/з.

Кальмус Микола Іванович (15.8.1931, Миколаїв. обл.). Засл. будівельник України (1975). Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1956). З 1950 наладчик на автоз-ді у Дніпропетровську. З 1956-1959 ст. виконроб у Ленінськ-Кузнецьку Кемеров. обл. У 1959-1961 ст. виконроб БУ "Промбуд–2" тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1961-1964 нач. БУ "Промбуд-4". У 1964-1969 голов. технолог, заст.керуючого, голов. інж. тр-ту "Криворіжаглобуд". З 1969 голов. інж. ком-ту "Кривбасбуд", главку (1987-1991), концерну (1991-1992). З 1992 нач. відділу з будівництва ГЗКОР асоціації "Кривбасбуд". Керував введенням потужностей з видобутку 5,4 тис. т. руди, 1,1 тис. т. цементу, кокс. батареї № 5. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, "Знак Пошани".

Кальницького Б. землі, розташовувалися поміж селами Недайвода і Лозуватка, де працювали наймити. Ці землі виграні Б. Кальницьким у поміщика, де той служив керуючим.

Кальницького Б. паровий млин, діяв у с. Лозуватка в р-ні Грякуватої балки з початку XX ст. Приносив значні прибутки власнику. Послугами користувалися жителі навколишніх сел.

Кальниш Наталя Олегівна (2.7.1974, Кр. Ріг). МСМК (1994). Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури. Відом. укр. спортсменка з кульової стрільби. Вихованка тренера О. Л. Скуратовського спортклубу "Північний" ПівнГЗК. Чемпіонка Європи (1994-1999), переможець етапів Кубка світу (1994-2000). Уч. Олімпійськ. ігор у Сіднеї (2000).

Кальпіда, античний посуд з нижчою верхньою ручкою. Фрагменти знайдені під час археологічних розкопок на Криворіжжі.

Кальцит (від лат. – вапно), мінерал класу карбонатів, вапняковий шпат. Блиск скляний. Колір безбарвний, білий. У Кривбасі широко представлен. у метисоматитах. У 1958 вивчали Є. Ф. Шпюков, Є. Я. Каплун, Ю. І. Половінкіна.

Кальченко Михайло Феофанович (1919, Дніпропетров. обл. – червень 1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. Працював в органах Держбезпеки. У серп. 1941 залишен. у ворожому тилу для організації опору. Перебував у скл. партизан. загону, підтримував зв'язок з підпіллям Кр. Рогу. Загинув у бою з карателями.

Камбер Анатолій Миколайович (20.11.1928). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1964). У промбудівництві Кривбасу з кінця 40-х. У 1980-1989 нач.

мехколони № 250 тр-ту “Криворіжсільбуд”. Уміло керував діями будівельників. Брав участь у будівництві багатьох об'єктів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Камека Олександр Анатолійович (20.2.1951, Узбекистан). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1975). У 1975-1980 майстер, у 1981-1987 нач. бюро, заст. нач., нач. відділу кадрів, у 1987-1999 заст. ген. директора ком-ту “Криворіжсталь” з праці та кадрів. Доклав зусиль для створення робочих місць, благоустрою ін.

Камелія японська (Camelia japonica), рослина родини чайних. Батьківщина – Японія. Вічнозелений кущ, високорослий, дуже розгалужений, в культурі до 5 м висотою. Листки широкоеліптичні або яйцеподібні, 5-8 см довжиною, злегка пильчасті по краях, голі, шкірясті, блискучі, темно-зелені. Квітки у дикоростучих рослин червоні, поодинокі, 3-4 см у діам. У садових форм та сортів відрізняються за кольором (червоні, білі, рожеві). Вирощується любителями-квітникарями Кр. Рогу як кімнатна рослина.

Камельковича вапняковий завод, існував у кінці XIX ст. – початку XX ст. Мав незначну потужність. Використовувалася місцева сировина, а продукція – у гірнич. промисловості і будівництві. Вивозилася за допомогою Інцулецької гілки залізниці, поблизу якої знаходився.

Каменелаз (Lithocharus Lac)**,** жук родини твердокрилих. Має жовто-червоно-буре, матове забарвлення. Довж. 3,5-4 мм. Голова чорна. Живе під камінням. Живиться рослинними рештками. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Каменецький Борис Петрович (21.8.1936, Кр. Ріг) Відом. проектант. Зак. КГРІ (1963). У 1963-1967 інж., гірнич. майстер ш. “Північна” РУ ім. Кірова, золотих промислів в Магадан. обл. З 1967 ст. інж., керівник групи, голов. інж. проектів, голов. шахтобудівник ін-ту “Кривбаспроект”. Керував проектами гірнич. комплексів шахт Кривбасу, ІнГЗК, ЦГЗК, Полтав. ГЗК. Працював в Мурман. обл., Казахстані, Латвії, Криму.

Каменєв Микола Іванович (21.11.1904, Кр. Ріг – 15.2.1966, там же). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1929). Відомий організатор гірнич. виробництва. У 1929-1941 нач. дільниці, нач. проходки ШУ ім. Ілліча, ім. К. Лібкнехта. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. У 1941-1946 нач. дільниці, нач. ш. тр-ту “Уралруда” в Златоусті. У 1946-1966 голов. інж. ВКБ РУ ім. К. Лібкнехта. Організатор швидкіс. проходок. Встановив рекорд проходки, коли пройшов 427 м одним забоєм (1959). Керував школою передового досвіду. Підготував багато спеціалістів. Нагородж. орд. Леніна, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Каменєв Яким Федорович (24.8.1925, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уродженець с. Червоні Поди. Уч. ВВВ з груд. 1942 у скл. 5 мехбригади 5 мехкорпусу. У 1950 – 1985 працював електриком ТЕЦ з-ду “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., “Знак Пошани”.

Калинівка села меморіал, на братській могилі визволителів відкрит у липні 1952. У 1956 скульптура воїна у плащ-палатці замінена стелою. Поховано 178 бійців 188 СД, які загинули 22.10.1943. Відомо 73 прізвища. Пам'ятник виготовлений майстрами з Харків. худ. майстерні.

Каменковича С. Б. і Корсунського друкарня, існувала у Кр. Розі з початку XX ст. Мала малу потужність. Друкували приватні запрошення. Припинила діяльність з початком гром. війни.

Каменська вулиця, розташована у житломасиві Верабове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30,50-60-х. Довж. 529 м, ширина 7 м. Має 18 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Кам'янка Черкас. обл. Обслуговує 40 в/з.

Каменська січ, існувала у 1709-1711. Складалася з козаків, які служили Мазепі і брали участь у Полтав. битві на боці шведськ. короля Карла XII. Запорожці залишили укріплення під тиском військ Бутурліна. Мала вплив на регіон, що назван. згодом Криворіжжям.

Каменьковича акціонерне товариство, засноване у 90-х XIX ст. підприємцем Г. Каменьковичем. Мало однойменний рудник на заорендованих у селянина Гринька землях

у 150 саж. Рудні поклади до 9 саж із запасами 10 млн. пудів. Вперше у Кривбасі руда збагачувалася за допомогою промивки. Очевидно зникло в результаті кризи 1900-х.

Каменського Ю. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1931-1933 за завданням Геологіч. ком-ту. Вивчалася якість руд, перспектива експлуатації кварцитів.

Камерна піч, система агрегатів у металург. виробництві призначена для утримання виробів у нерухомому стані протягом процесу нагрівання. Проводиться термічна обробка заготовок, деталей, скла. Використовується на ком-ті "Криворіжсталь".

Камерний оркестр ,музучилища створен. у 1976 за ініціативою Н. М. Чернійчук. Склад 20-25 чол. Уч. і переможець конкурсів. У репертуарі світова класика.

Камишанська вулиця, розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 600 м, ширина 7 м. Має 25 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Камишин Волгоград. обл. (Росія). Обслуговує 63 в/з.

Камишенцев Валентин Опанасович (4.10.1937, Ростов. обл. – 3.4.1998, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Ростов. ін-т інж. залізнич. транспорту. У 1966 – 1969 інж., у 1969 – 1994 директор локомотиворемонтного з-ду. Умілий організатор виробництва.

Камінський Юрій Зіновійович (30.11.1938, Дніпропетровськ). Поет. Освіта середня. Працював слюсарем-сантехніком. Вірші пише з дитинства. Переможець всеукр. (1966), всесоюз. (1985) конкурсів поезій. Друкувався у журналах, в періодичній пресі. Автор книг "Эхо ночи" (1990), "Стреляют собак" (1992), "Круги жизни" (1993), "Бумеранг" (1994), "Ноев ковчег", "Кровоподтёки строк" (1999).

Камо провулок, розташован. у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. на початку XX ст. До революції мав назву провулок Церковний. З 1920 одержав назву провулок Калиниченка. Довж. 150 м, ширина 7 м. Пл. 1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1959. Має 7 будинків. Названа на честь уч. рев. подій Камо (Тер-Петросян Симон Аршакович) (27.5.1882 – 14.7.1922, Тбілісі). 4 рази засуджувався до страти. Обслуговує 99 в/з.

"Камова могила", курган розташовувався на півд. околиці с. Родіонівка Криворізьк. р-ну. Мав висоту 4,5 м. У 1986 досліджен. археологом О. О. Мельником. Досліджено 4 поховань. В одному з них знайдено залишки дерев'яного воза II тис. до н.е. 2 поховання представляли часи сарматів, які розташовувались у дерев'яній колоді та складної конструкції з дерева. Виявлені золота фібула, серга, 21 жіноча прикраса, бронзове дзеркало ін. У скіфському похованні знайдено бронзове дзеркало, ніж ін.

Камоликов Микола Олександрович (14.3.1943, Смоленська обл.). Засл. металург України (1994). Освіта середня. З 1966 слюсар СПЦ № 2 ком-ту "Криворіжсталь". Передовик виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Засл. працівник "Криворіжсталі".

Каморников Микола Савелійович (1929, Свердлов. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 працював нач. дільниці ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджен. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Кампанелли вулиця, розташована у с. Червона Гірка в м. Інгулець. До груд. 1975 мала назву вулиця Червона Гірка. Забудова почалася в 90-х XIX ст. у зв'язку з будівництвом ш. "Філіція". Довж. 600 м. Має 25 приватних будинків, де проживає 30 чол. Названа на честь філософа, політ. діяча Кампанелли Томмазо (5.9.1568 – 21.5. 1635, Париж). Засновник комуністич. утопії. Твори присвячені рівноправ'ю ("Місто Сонця"). 27 років провів у в'язниці. Обслуговує Зелене в/з.

Кампсіс, **текома** (Campsis radicans), рослина родини бігонієвих. Батьківщина – Півн. Америка – від Пенсільванії до Міссурі, Флориди, Техасу. Ліана до 15 м завдовжки з гілками, що мають повітряні корені. Листки непарно-перисті, з 9-11, рідко 13 яйцеподібними листочками. Квітки у верхівкових китицях, трубкоподібно-дзвоникуваті, 7-9 см довжиною, оранжеві. Плід – продовгувато-циліндрична коробочка, 8-12 см

довжиною. Цвіте VII-IX. Розмножується насінням. Перспективний для вертикального озеленення Кр. Рогу.

Камська вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 375 м, ширина 4,2 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Названа на честь річки в Росії - Кама. Обслуговує 72 в/з.

Камча (канча), шовкова тканина у давнину на Криворіжжі.

“Камчатка” рудник, існував в р-ні сел. Жовта Річка у 1913-1918. Видобувалося до 800 тис – 1 млн. т руди. Працювало до 200 чол.

Камчатська вулиця житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Камчатська. Довж. 1,1 тис. м., ширина 5,6 м. пл. 6,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1963. Має 140 приват. будинків. Названа на честь пів-ва Камчатка на Далек. Сході Росії. Обслуговує 45 в/з.

Камчугова Ірина Дмитрівна (16.5.1940, Іваново). Проф. Д.І.Н. (1991). Зак. Іванов. педін-т (1963). У 1963-1976 працювала в газетах Іванов. обл., асистентом кафедри історії Іванов. педін-ту. У 1936-1991 ст. викладач, доцент кафедри історії, у 1991-1994 зав. кафедрою історії, далі професор Криворізьк педін-ту/педун-ту. Автор 600 наук. праць з проблем історії України, Стародавнього Сходу, правознавства. Досліджує роль преси України в системі соціальних відносин 20-30-х.

Кам'яна балка, довж. до 3 км на правому березі р. Саксагань в р-ні кол. РУ ім. К.Лібкнехта. Розташована з півн. заходу до півд. сходу. Впадає у р. Саксагань. Більша частина знищена пром. зоною рудників.

Кам'яна балка, розташована на півн. схід від центру с. Лозуватка, поблизу СШ № 2. Тягнеться у північ.-схід. напрямку від Делекторівськ. лісу до ЦГЗК. Довж. до 2,5 км. Схилі пологі, рослинність багата різнотрав'ям, терном, глодом ін. Часом береги кам'яні, на дні виступають кристалічні породи граніту і піску. Утворилася в результаті ерозії грунту через вплив весняних і дощових вод.

Кам'яна вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст. сім'ями гірників Колачевськ. рудника. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,5 тис. м, ширина 9 м. Має 73 приват. будинків, проживає 259 чол. Вкрита асфальтом. Обслуговує 17 в/з.

Кам'яне литво, використовується для підвищення стійкості труб, лотків, по яких йдуть потоки шламу із збагачувального виробництва. Теоретичні основи цього матеріалу закладені у 1954. Вперше використане на ПівдГЗК. У 1955 створена дільниця К. л. у ливарному цеху, де виготовлялася футерівка для гідроциклонів, труби великого діаметра, лотки, перехідні коліна ін. Одна тонна такої продукції заощаджувала для підприємства 3,5-4 т металу. Споживачами К. л. стали 34 підприємства України. За даними Держплану України використання виробів з К. л. дозволяло щорічно економити 900 тис. т сталі, 300 тис. т чавуну, 1,2 тис. т свинцю.

Кам'яне поле село, Орджонікідзівськ. сільради розташоване за 2 км на півн. схід від центру сільради. Рельєф спокійний, на захід посічений балками. Відоме з 1875. Побудоване нім. колоністами на землях поміщика Шляхтича. Назва походить від виходу гранітів на поверхню на берегах р. Саксагань. Розвитку набуло з кінця 80-х. Переважаючу більшість населення складали німці, які будували кам'яні будинки утримували добротні садиби, великі наділи землі. Використовували працю наймитів. Існував цегельний будинок, діяла кірха, млин. У 1918 кілька сімей виїхало до Німеччини. Занепад тривав у 1918 – 1922. Відбудова почалася з 1923. Розвитку набуло садівництво. У 30-х діяв кол-п “Труд”. У 1937 – 1939 репресовано до 90 чол. Нім. населення продовжувало домінувати у кількості. У 1937 переселилося 6 сімей з Тюменськ. обл. У 1939 існувало 100 будинків. Під час окупації укр. населення вийшло з хат. Керував староста Ф. Ф. Нейфельд, який допомагав односельцям. Постраждало під час боїв осені 1943 – зими 1944. Нім. населення виїхало до Німеччини, село з тих часів не вважається суто нім. Відбудова почалася у кінці 40-х. У 50-х відбулося переселення сімей із Захід. України. Утворилася вулиця. Мережа

забудови прямокутна. У 1973 проживало 707 чол. Пл. 115 га. Має 5 вулиць, 234 будинків, де проживає 493 чол., медпункт. Проживав відом. костоправ К. І. Нейфельд.

Кам'яне поле залізнична станція, Криворізьк. відділка Придніпровськ. залізниці на лінії ст. Ставро - ст. Саксагань. Відкрита у 1959 як роз'їзд. Має допоміжне значення, використовується для перевезення продуктів ланів Криворіжжя.

Кам'яне поле села меморіал, на братській могилі визволителів відкритий у трав. 1967 у центрі села. Скульптура воїна з вінком охороняє прах 57-м бійців та командирів 10 гв. ПДД, які загинули у жовт. 1943 – лют. 1944. Пам'ятник виготовлен. майстрами з Харків. худ. майстерні.

Кам'яний вік, найдавніший період в історії людства, який тривав від появи слюди до початку поширення металів у побуті. Поділяється на 3 основні відрізки часу – рання (палеозіт), середня (мезоліт), пізня (неоліт). Хронологічні межі 2 млн. – 6 тис. років тому. Період формування сучас. типу людини. Час, коли знаряддя праці виготовлялися з каменю, дерева, кістки, осілості помешкання, зародження мисливства, скотарства, землеробства, печерного живопису, використання вогню у побуті. Найдавніше перебування людини на Криворіжжі позначає мустьєрська культура (70-32 тис. до н.е.), найдавніша стоянка у Дубовій Балці (30 тис. р. тому).

Кам'яний Віктор Лукич (22.6.1933, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1958). У 1958-1963 майстер, нач. зміни, голов. інж. збагач. фаб-ки РУ ім. Комінтерну. У 1963-1984 голов. інж., нач. забагач. фаб-ки, голов. інж. ПівнГЗК. Згодом керував впровадженням нової техніки. Керівник будівництва збагачувальної фаб-ки. Винайшов технології по зниженню втрат заліза у хвостах, створив цех підготовки будматеріалів. Один з авторів технології виготовлення слюдяного концентрату. Автор 17 винаходів. Уч. ВДНГ. Прем. Ради Міністрів СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

“Кам'яниста” шахта, РУ ім. К.Лібкнехта закладена у 1956 і після введення у дію в 1959 дістала назву “Дніпропетровська-Комсомольська № 2”.

Кам'яні баби, кам'яні скульптури висотою 1-4 м, які залишили стародавні народи (половці, скіфи), що населяли сучас. Криворіжжя. Зображають воїнів, жінок. Це пов'язано з культом наших предків. Окремі знахідки зберігаються у міськ. музеї та музеї під відкритим небом у парку ім. газ. “Правда”.

Кам'яні потоки родовище бідних залізних руд, розташоване на півн. від Кр. Рогу у Кременчуцьк. р-ні Полтав. обл. Географіч. координати $48^{0}57^{I}$ – $48^{0}59^{I}$ півд. широти, $33^{0}32^{I}$ – 33^{0} 33^{I} схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Відкрите у 30-ті XX ст. Геологічна розвідка проводилася у 1949 – 1955. Запаси руди розвідані до 300 м. Приурочене до магніт. аномалії. Кам'яно-Потоцька синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 3,5 км х 0,01 км. Рудні тіла пластоподібні. Вік – 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці. Типи руд: амфіболо-піроксено-магнетитові роговики. Утримання руди 32 %. Вивчали геологи В. А. Козакова, Т. М. Сумцова, Л. Г. Загоруйко, М. І. Веригін.

Кам'янка (Oenanthe), птах родини дроздових. Довж. 14-18 см, вага 16,5-31 г, у самця навесні, влітку верх голови і спина попелясто-сірі, широка смуга від дзьобу через око до вуха, крила і хвіст чорні із смугами по бокам хвоста. Населяє відкриту місцевість. Тримається самотньо і парами. Гніздо в корні, кладка у трав., червні по 4-7 яєць. Крик – голосне “чек-чек”. Живиться комахами.

Кам'янка лиса (Oenanthe pleschanka), птах родини мухоловкові ряду горобцеподібні. Подібна до звичайної кам'янки. Легко відрізняється від неї білим тім'ям і чорним горлом та спиною (самець). Самки дуже схожі на самок інших кам'янок, але відрізняються від них чорнуватими грудьми. Ареал охоплює південь Схід. Європи, Кавказ, Кіпр, Румунію, Іран, Афганістан, західні Гімалаї, Монголію і Китай. В Україні гніздовий птах південної смуги степової зони і Криму. На Криворіжжі – рідкісний гніздовий птах Широківськ. р-ну і ПівдГЗК. Оселяється у сухих ділянках степу з ярами, кам'янистих ділянках. Гніздо будує

так як і інші кам'янки. В кладці 4-7 яєць. Перелітний. У зв'язку з малочисельністю і рідкісністю потребує охорони.

Кам'янка попеляста або плясуня (Oenanthe isabellina), птах родини мухоловкові ряду горобцеподібні. Дрібні за розмірами, завбільшки з горобця, з досить високими ногами і коротким хвостом. У польоті привертає увагу яскраво-біле надхвістя і двоколірний (при основі білий, на кінці чорний) хвіст. Стрибаючи або перепурхуючи з каменю на камінь, часто присідає, вклоняється і посіпує хвостом, видаючи голосне "і-чек-чек…" (характерна риса всіх кам'янок). Від інших кам'янок відрізняється глиняно-сірим кольором оперення. Ареал охоплює сухі степи від Приазов'я до сходу Забайкалля, Кавказу і Тянь-Шаню, півд. Балкани, Півд.-Захід. і Центр. Азію. В Україні гніздовий птах степової зони. На Криворіжжі гніздовий птах відвалів ПівдГЗК. Тримається серед сухих ділянок степу, скелястих кам'янистих ландшафтів. Гнізда будує серед нагромадження каміння, щілин стін, під шпалами залізничних шляхів. У кладці 5-6 зеленувато-голубих яєць в квіт.-трав. Живиться комахами.

Кам'янка річка, права притока р. Базавлук бере початок на північ від с. Запорізьке Софіївськ. р-ну. Довж. 95 км, впадає у Каховське водосховище. По території Криворіжжя на півд. сході і має протяжність до 8 км. На березі сіл Водяне, Златоустівка, Трудове.

Кам'яновугільна смола, чорний рідкий продукт коксування кам'яних вуглів. Сировина для одержання фенолів, нафталіну, антрацену, різноманітних гетероциклічних з'єднань, технічних масел ін. Виробляється на Криворізьк. коксохім. з-ді ком-ту "Криворіжсталь".

Кам'янодробильна вулиця житломасиву КДЗ Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Проживають робітники КДЗ. Довж. 1.2 тис. м., ширина 6.3 м., пл. 7.8 тис. кв. м. Тверде покриття з 1966. Має більше 20 приват. будинків. Обслуговує 70 в/з.

Кам'яного поля, села кургани розташовані: **1.** На плато за 1.75 км на північ. схід від села і за 0.15 км на захід від залізниці. Висота 1.6 м, діаметр 48 м. Насип напівсферичний. **2.** На плато за 0.5 км на південь. схід від села і за 0,7 км від залізниці. Висота 0,6 м, розорюється. Оглянуті О. О. Мельником у 1983.

Кам'янопільська неповна середня школа, відкрита у с. Кам'яне Поле у 1929. Розташовувалася у кам'яному будинку. Мала 11 клас. кімнат. Навчалося до 100 учнів, працювало 11 учителів. Викладання велося укр. мовою. Мала присадибне господарство. Закрита з початком війни.

Кам'янопільська німецька лютеранська церква (кірха), побудована у 1906 на кошти нім. землевласників с. Кам'яне Поле. Пропагувала католицьку віру. Служба відбувалася у святкові і вихідні дні. Відвідувало до 200 чол. Зруйнована у 1944.

Кам'янопільська німецька неповна середня школа, відкрита у 1930 у с. Кам'яне Поле. Розташовувалася у цегляному будинку. Навчалося до 100 учнів, працювало до 15 учителів. Предмети викладалися нім. мовою. Діяли худ. самодіяльність, гуртки. Мала підсобне господарство. Закрита у 1944. Споруда зруйнована під час боїв осені 1943 – зими 1944.

Кам'янопільська початкова школа, відкрита в 1952 у с. Кам'яне Поле. Розташовувалася у невеликому цегляному будинку. У 50-70-х навчалося 50-60 учнів, працювало 3 учителі. На момент закриття у 2000 навчалося 15 учнів, працював 1 учитель. Ліквідована шляхом переведення учнів до школи-саду у с. Орджонікідзе.

Кам'янопільське кладовище, розташоване на півд. околиці с. Кам'яне Поле Орджонікідзівськ. сільради. Пл. 1 га. Закладене в 70-х. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома. Раніше людей ховали на півн. околиці села.

Кам'янопільський цегельний завод, відкрит. у 90-х XIX ст. на кошти нім. землевласників. Розташовувався на схід. околиці с. Кам'яне Поле. Випускав червону цеглу. Мав невелику потужність. Продукція використовувалася на будівництві садиб у селах Зелене Поле, Високе Поле, Кам'яне Поле, сел. Веселі Терни ін. Занепав під час гром. війни. Працював до 40-х на незначних обертах, згодом зруйнован.

Кам'янська балка, розташована за 0,5 км на півд. схід від с. Златоустівка. Довж. 2,5 км. Трав'яниста рослинність з тернівником. Схили кам'янисті.

Кам'янське-1, урочище Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу, закладене у 1952-1961, пл. 25 га.

Кам'янське-2, урочище Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу, закладене у 1952, пл. 25 га, грунт – кам'янистий.

Кам'янське село, Златоустівськ. сільради розташоване на півд. схід від центру сільради. Рельєф пересічний з ухилом на півд. Засноване у 1924 як поселення євреїв. У 30-50-х діяв кол-п ім. Ворошилова, з 1960 відділення рад-пу ім. Комінтерну. Споруди одноповерхові. У 1973 - 81 двір, у 1987 - 21 двір, 41 чол. У 2001- 20, дворів, проживає 26 чол.

Кам'янське кладовище, закладене у кінці 20-х на околиці с. Кам'янське Златоустівськ. сільради. Кількість поховань невідома. Перебуває у числі діючих.

Кан Давид Ісайович (25.5.1923, Кр. Ріг). Літератор. Чл. СЖУ (1957). Зак. Криворізьк. педін-т (1953). Уч. ВВВ. З 1947 комсорг шк. ФЗН № 46 РУ ім. Дзержинського. У 1948-1983 літ. працівник, зав. відділами інформації, листів, гірничорудного газ. "Червоний гірник". У 1973-1993 секретар правління міської організації Спілки журналістів України. Автор близько 30 книг, брошур "Місце в житті" (1958), "Чудесний сплав" (1961), "Одержимість" (1953), "Глибокий пласт" (1978), "Версти трудового пути" (1992), "Полувековые автографы" (1994), "Криворожский металл" (1994), а також в співавторстві "Легендарное знамя" (1961), "Флагман гірницького краю" (1981), путівник "Кривой Рог" (1986), "Покорители земных глубин" (1991), ін. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, Слави 3 ст.

Канна (Canna), рід рослин родини каннових, нараховує близько 50 видів, що походить із Центр. та Півд. Америки. Існує окрема група гібридних канн, до якої входять близько 1000 сортів. Канна – трав'яниста, багаторічна, кореневищна рослина. Кореневище горизонтальне, гіллясте, розташовується на глибині 5-15 см. Надземне стебло просте, не галузиться, закінчується верхівковим суцвіттям, висотою 70-150 см. Листки великі, овальні, зелені або червоно-фіолетові. Квітки різноманітно забарвлені (від блідо-жовтого до темно-червоного). Теплолюбні та світлолюбні рослини. На Криворіжжі у відкритому грунті не зимують. Кореневища висаджують на початку травня, потребують значного зволоження грунту. Цвіте VII-X. Після перших приморозків кореневища викопують і закладають на зберігання у сухі приміщення при температурі +4 - +6С. В озелененні Кр. Рогу широкого використовуються сорти: Шарлотта, Президент, Америка, Луїза фон Ратебор.

Канакай, народ. назва кримського проса на Криворіжжі.

Канаков Віктор Валентинович (2.7.1952, Омська обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1980). З 1978 ст. інж., нач. відділу, заст. голов. інж., у 1991-1994 голов .інж., у 1994-1999 заст. голови правління, з 1999 ген. директор ВАТ "Констар". Умілий організатор виробництва, керував реструктуризацією, реконструкцією, пошуками вигідних контрактів, які повернули підприємству імідж надійного партнера.

Канал (від лат. труба, жолоб), штучне русло з безнапірним рухом води. На Криворіжжі мають місце зрошувальні, водопровідні, осушувальні та комплексні к. Діють "Дніпро - Кр. Ріг", "Дніпро - Інгулець".

"Канал", урочище Дзержинськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1964-1981, пл. 180 га. Росте дуб, акація.

Канапишева А. А. будинок, розташован. на вул. Більшовицькій, що в р-ні житломасиву кол. РУ ім. Комінтерна. Відомий тим, що тут 29.3.1917 відбулися перші легальні збори більшовиків півн. групи рудників Кривбасу. 19 делегатів обговорили політ. ситуацію у басейні. Створен парткомітет у скл. В. А. Валявка, А. А. Канапишева, В. Б. Приймака, К. П. Подзорова, С. С. Тинка. Ком-т очолив А. А. Канапишев, працював на руднику "Суха Балка". До недавніх часів вважався пам'яткою історії.

Канаркова трава (Phalaris), рід рослин злакових. Батьківщина – Середземномор'я. Однорічна трав'яниста рослина з розгалуженим, при основі – прямостоячим стеблом, висотою 15-30 см. Листки прості, лінійні. Одноквіткові двостатеві колоски зібрані в густу яйцеподібну волоть, блідо-зеленого кольору. Цвіте VI-IX. Розмножується насінням. На Криворіжжі вирощують як сухоцвіт для зимових букетів.

Канарська вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург (Божедарівка) Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст., як гірниче селище. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 8 м. Має 89 приват. будинків, проживає 316 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Названа на честь Канарськ. островів в Атлантич. океані. Обслуговує 37 в/з.

Канатенка Д.С. партизанський загін, діяв на Криворіжжі у жовт. 1918 – квіт. 1919. Нараховував до 5,5 тис. чол. Першу операцію провів проти австро-нім. військ в р-ні с. Софіє-Гейківка. Брав участь у боях за Кр. Ріг, Долинську, Знам'янку. Згодом з'єднався з частинами 1-ї Кін. Арм.

Канатенко Дем'ян Семенович (?, Кіровоград. обл. – берез. 1919, Олександрія). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. З початку XX ст. працював на рудниках Криворіжжя. У жовт. 1918 організував партизан. загін в с. Гурійка. Брав участь у боях на Криворіжжі. У бою важкопоранений і помер в госпіталі м. Олександрія.

КАНАТНА пила, пристрій видобутку корис. копалин, ріжучий орган, сталев. канат 3-6 мм. Застосовується у шахтах Кривбасу.

Канафєєв Олександр Петрович (14.2.1965, Кр. Ріг – 14.1.1984, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Загинув у бою з моджахедами. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Кандиба Анатолій Юхимович (1931, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1948 – 1960 тракторист Гейківськ. МТС. У 1960-1965 тракторист рад-пу "Батьківщина". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Кандиба Віктор Миколайович (30.10.1931, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1944 – 1950 працював у кол-пі "Комсомолець". У 1950 – 1960 тракторист Гейківськ. МТС. У кінці 50-х серед перших на Криворіжжі застосував метод механізованого вирощування кукурудзи. У 1961 – 1991 ланковий механізованої ланки, зав. майстернями рад-пу "Комуніст". Брав участь у відбудові с. Кіровка. Переможець змагань, ударник п'ятирічок.

Кандиба Микола Федорович (жовт. 1910, Криворіжжя – 24. 12. 1971, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1930 працював у кол-пі "Червоний гірник" Криворізьк р-ну. Перший водій цього кол-пу. Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. автобату, БАО. У 1947 – 1962 тракторист кол-пу "Комсомолець", рад-пу "Комуніст". Майстер вирощування високих врожаїв кукурудзи. Золота медаль ВСГВ (1955). Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Заснував династію хліборобів. Похован. у с. Кіровка.

Кандибінський рудник, заснован. у 1898 товариством "БКД" на одноймен. руд. пласту, який отримав назву від прізвища землевласника. Розробка велася кар'єром у 200 саж. Діяли 2 електрич. і 1 кінний підйомники. Сировина підводами доставлявся на ст. Кр. Ріг. Поблизу існувало невелике селище. Затоплен. за часів гром. війни.

Кандибін Борис Григорович (5.8.1920, Бєлгород. обл.) Герой Рад. Союзу (19.8.1944), ген. майор. Зак. Військ.-повітр. акад. (1951), Військ. акад. Генштабу (1959). Працював слюсарем на з-ді у Луганську. В арм. з 1940. Уч ВВВ з серп. 1942. Визволяв Донбас, Харків, Запоріжжя. Ком-р ланки 237 ШАП 305 ШАД, брав уч. у боях за Кр. Ріг. До березня 1944 здійснив 90 б/в, знищив 15 танків, 86 машин, 2 склади, збив літак. З 1979 в запасі. Живе у Москві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), О.Невського, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст.

Кандута Григорій Власович (1908, Харків –?). Військ. діяч. Зак. ав. школу (1932). В арм. з 1930. Уч. ВВВ з лют. 1942. Під час боїв за Кр. Ріг нач. штабу 627 ШАП, працював на

Харків. з-ді “Електробритва”. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Каневський Василь Васильович (26.7.1941, Кр. Ріг). Науковець. Зак. КГРІ (1963). У 1963 – 1964 наук. співробітник ВНДІ соляної промисловості в Донецьк. обл. З 1964 асистент, аспірант, ст. наук. співробітник, доцент кафедри автоматиз. електроприводу КГРІ/КТУ. Канд. тех. наук (1969). Спеціаліст ЕОМ. Вивчає проблему основ електроприводу автоматизованого управління. Автор 75 наук. праць, володар 10 авторських свідоцтв. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Каніболоцький Павло Михайлович (1906, Дніпропетров. обл. – 13.8.1950, Дніпропетровськ). Проф. (1945). Д.Г/М.Н. (1945). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т. (1931). Уч. гром. війни. У 1924-1928 працював на Харків. експеримент. з-ді. У 1931 аспірант, доцент кафедри ДГІ. У 1941-1944 співробітник Казах. філіалу АН СРСР. У 1944-1949 ректор Чернівецьк. ун-ту. З 1949 зав. кафедрою петрографії ДГІ. Вивчав генезис Нікопольськ. марганц. руд та грунти Донбасу. У 1939-1941 склав стратиграфічну схему докембрія рудника “Більшовик”. Автор багатопластової статиграфічної схеми Сакс. кристалічного комплексу, вивчав петрогенезис руд Кривбасу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Канитель, тонка нитка із золота, срібла або металева (мідна) позолочена або посріблена для вишивання святкового одягу козаків, ряс священнослужителів, парадних мундирів військових та поліції у давнину на Криворіжжі.

Канішевський Іван Михайлович (20.1.1924, Миколаїв .обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ. З 1946 працював на з-ді “Зоря” у м. Миколаїв. У 1978 – 1984 слюсар з-ду “Восход”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст., “Знак Пошани”.

Каніщев Василь Григорович (1911 – 1987, Дніпропетровськ). Засл. будівельник України. Проф. (1966). Освіта вища. На бурових працював з 1925. У 1939 – 1982 інж., нач. відділу, директор ін-ту “Придніпровський Промбудпроект”. Проектував домен. печі, прокат. стани ком-ту “Криворіжсталь”. Ленінська прем. (1959). Автор 55 наук. праць. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”

Канон, встановлене християнською церквою правило, яке не підлягає сумнівам.

Кантинарій, давня міра ваги на Криворіжжі. Має іноземне походження. Від цього виникла назва ручних вагів – кантур.

Кантоністи (від нім. – військовозобов'язаний і франц. – округ), діти військовослужбовців рядового складу у Росії (1805 – 1856). Навчалися у спец. школах, з дитинства приписувалися до полків і рот. На Криворіжжі у 1825 – 1856. Кантоністські школи стали прообразом освіти на Криворіжжі.

Кантур, старовинна міра, що дорівнювала 2,5 пуда (40 кг), пізніше ручні ваги якими користувалися жителі Криворіжжя.

Кантур Анатолій Григорович (15.7.1959, Кр. Ріг). Засл. тренер України (2001). Зак. Кіровоград. педін-т (1981). Боротьбою самбо, дзюдо займається з 1974 у ПС “Молодість”. Майстер спорту (1977). У 1981 учитель праці СШ № 97. З 1983 тренер з самбо, дзюдо ПС “Молодість”. Брав участь у змаганнях. Виховав багато спортсменів, серед них Р. Лущиков, А. Матус, Д. Подвалюк, Р. Гогуа, О. Путилін ін. Суддя міжнарод. категорії (1999). Судив чемпіонат світу, Європи. Кращий суддя світу (2001), Європи (2001).

Канфар, античний посуд, зовні схожий на келих, але меншого розміру та з високими ручками. Фрагменти знайдені під час археологічних розкопок на Криворіжжі.

Канцелярія Катеринославського губернатора, існувала у жовт. 1802 – лют. 1917. Здійснювала контроль за політич. та економіч. життям губернії, керувала діями поліції та суду. Мала відчутний вплив на життя та побут Кр. Рогу. Вела облік видобутку руди з 1881, призначала керівників силових структур Кр. Рогу.

Канчук, батіг у давнину на сільському Криворіжжі.

Канюк (Buteo), капа, сарич, птах родини яструбових. Довж. до 70 см, вага до 2 кг. Забарвлення мінливе. Звичайно верх темно-бурий, низ більш світлий з повздовжніми плямами. Хвіст смугастий. Населяє ліси, лісосмуги поблизу луків, боліт Криворіжжя. Гніздо з гілок на деревах. Кладка у квіт.- трав. з 2-4 яєць. Здобич виглядає з повітря. Літає повільно. Може зависати. Живиться гризунами, комахами. Охороняється законом.

Канюк Антон Антонович (17.9.1909, Кр. Ріг – 21.6.1991, там же). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1935). У 1927 – 1935 бурильник ш. "Комунар" ШУ ім. Дзержинського. У 1935 – 1939 нач. дільниці ШУ ім. Орджонікідзе. У 1939 – 1940 голов. інж. ШУ ім. 1-го Травня. У 1941 – 1943 працював в управлінні "Головмідь". У 1943 – 1949 голов. інж. РУ ім. Фрунзе. У 1949 – 1955 керуючий РУ ім. Р. Люксембург. У 1956 – 1960 керуючий РУ ім. Ілліча. У 1960 – 1971 голов. інж. проектів ін-ту "Кривбаспроект". Почес. гірник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Канюка Фома (Антон) Феодосійович (початок XX ст., Кр. Ріг - ?, там же). Почес. гірник. Освіта н/середня. З 1924 коногон, бурильник ШУ ім. Дзержинського. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У 1941 – 1944 працював на Уралі. З 1946 гірнич. майстер. Двічі відбудував шахти Кривбасу. Нагородж. орд. Леніна.

Каолініт (від. китайськ. – висока гора), мінерал класу силікатів. Колір білий, червонуватий. Блиск матовий, перламутровий. В Кривбасі широко розповсюджен. Вивчався Ю. Г. Гершойгом, І. В. Дубиною, М. М. Акіменком ін.

Кап, наплив на стовбурах дерев, гілках і корі, який виникає у місцях розвитку пагонів. Застосовується як мінерал для худож. різьбярства. На Криворіжжі у цьому працюють М.Луцик, Ю.Сич ін.

Капатський-Усенко Костянтин Якович (6.6.1902, Сумська обл. – 1978, Черкаси). Засл. артист України (1994). Зак. Моск. ін-т театр. мистецтва (1935). У 1917-1918 артист укр. трупи в м. Кременчук. Уч. гром. війни з груд. 1919 у скл. 533 СП 60 СД. У 1922-1926 зав. клубом, керівник драмгуртка у м. Кременчук. У 1938-1945 худ. керівник театру ім. Жовтневої революції у Кр. Розі/Красноярську. У 1957-1962 голов. режисер драм. театру ім. Шевченка (Черкаси).

Капацин Олександр Іванович (28.11.1934, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Працював у домен. цеху № 1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Засл. працівник ком-ту "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна.

Капела бандуристів Назаренка, діяла при міськ. театрі в 30-50-х. Вела концертну діяльність. В репертуар входили укр. народ. пісні.

Капелюшник, спеціаліст з виготовлення головних уборів та капелюхів у давнину на Криворіжжі.

Капертехіна Таїсія Іванівна (23.3.1944, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1966). У 1966 – 1972 учитель фізики СШ № 96, з 1972 – завуч, директор СШ № 59. Педагог-новатор. Ініціатор впровадження в практику передових пед. ідей, гуманізації освіти. Делегат XXIV з'їзду КПУ, V з'їзду учителів України. Школа завжди займає високі місця з рівня виховання, ековиховання. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Капище, язичницький храм, жрище. Знайдені на Криворіжжі під час археологічних розкопок.

Капінос Інна Анатоліївна (31.10.1964, Кр. Ріг). Засл. артистка України (2000). Зак. Київ. театр. ін-т (1985). З 1985 актриса Київ. академ. драмтеатру ім. І.Франка. Брала участь у більше 20 спектаклів. Уч. Днів укр. кіно у Сербії. Знімалася у фільмах "Вир" (Ганнуся, 1982), "Кожен мисливець бажає знати" (1985), "Наймичка" (Галя), "Прем'єра у Соснівці" (Маслова, 1990), "Козаки йдуть", "Вишневі ночі" (1991). Перший приз у 1991 за роль Насті в фільмі "Козаки йдуть". Гран-прі фестивалю "Стожари" (1995).

"Капітальна" шахта, Карнаватськ. рудника закладена у 1913 на висячому боці кар'єра ш. "Парова". Ствол пройдений на глибину 100 м. Обладнана двома клітями. Копер

дерев'яний. Продуктивність 245 тис. т руди. До 1917 повного розвитку не досягла. Відбудована у 20-ті під назвою ш. ім. Димитрова РУ ім. Дзержинського.

“Капітальна” шахта, Колачевськ. рудника закладена у трав. 1916 Російсько-Бельгійськ. металург. товариством. На жовт. 1917 пройдено 79,5 м. Рев. події і гром. війна припинили проходку. Відновлена у 1928. Відзначилися технік П. Таран, гірники С. Вовк, О. Музика, А. Комісаренко, І. Прядко ін. Перебудована у скл. ШУ ім. Леніна. У 1931 ствол пройден. до горизонту 170 м. Введена в дію у трав. 1933 і дістала назву ш. ім. Орджонікідзе.

"Капітальна" шахта, діяла у скл. РУ ім. Ілліча з кінця 20-х. Мала незначну потужність. Закладена до рев. подій 1917. Видобуток вівся з глибини 170-180 м. Припинила діяльність на початку 50-х. Певний час виконувала допоміжні функції.

Капітальних ремонтів металургійних агрегатів цех ком-ту “Криворіжсталь”, створен. у лист. 1998. Оснащен. комплексом ремонтно-монтаж. обладнання для проведення капітальних ремонтів металург. агрегатів, вогнетривкої кладки. Начальники В. Г. Мантузов, В. О. Савич.

Капітан Володимир Федорович (1936, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1958 працював водієм тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджен. орд. “Знак Пошани”.

“Капітоль”, кінотеатр діяв у Кр. Розі під час окупації. Для жителів демонструвалися пропагандистські фільми про райське життя у рейху, прославлялася сила німецької зброї.

Капіца Володимир Федорович (26.3.1945, Кр. Ріг). Проф. (1994). Д. Ф. Н. (1992). Зак. Дніпропетров. ун-т (1969). У 1970-1973 в апараті Ц.-Міськ. райкому ЛКСМУ. З 1973-1988 у парткомі КГРІ. З лист. 1978 на кафедрі філософії, з 1995 завідуючий. Керує центром соціально-економіч. досліджень АГНУ. 65 наук. праць, 5 монографій, 23 посібників. Вивчає проблеми соціальної активності молоді, процеси конкуренції у суспільній праці, реструктуризації виробництва, ринку праці. Розробив держбюджетну тематику за проф. і життєвими орієнтирами студентів. Вперше дослідив проблему культури праці і творч. продуктивних сил суспільства.

Капленко Юрій Петрович (18.6.1928, Харків. обл.). Засл. діяч науки і техніки України (1998). Акад. АГНУ (1991). Проф. (1989). Д.Т.Н. (1987). Зак. КГРІ (1955). У 1949-1955 співробітник “Кривбасруди”. З 1955-1965 нач. дільниці ш. “Північна”, нач. ш. ім. Калініна РУ ім. Кірова. З 1965 ст. інж., ст. викладач, доцент, зав. кафедрою підземної розробки корис. копалин КГРІ. З 1991 віце-президент АГНУ. Засновник наук. школи з теорії вибухового обвалення напружених гірнич. порід. Автор більше 150 наук. праць, 12 винаходів, 2 монографій, чл. ради Вищої атестат. комісії України.

Каплиця, невелика молитовна споруда без вівтаря. Споруджується на кладовищах, історич. місцях, перехресті шляхів.

Каплун Еммануїл Мусійович (11.6.1900, Кр. Ріг – 18.5.1952, Ленінград). Проф. (1935). Д.М.Н. (1939). Зак. Дніпропетров. медін-т (1927). Видат. вчений-медик. З 1927 лікар-гінеколог. У 1939-1942 директор клініки 7-ї лікарні м. Сталінград. Уч. оборони Сталінграда. У 1944-1952 зав. відділенням Ін-ту акушерства і гінекології АМН СРСР, проф. кафедри ін-ту удосконалення лікарів. Автор 50 наук. праць з проблем акушерства і гінекології. Відмінник охорони здоров'я.

Каплунов Іван Прокопович (1.3.1922, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. парт. школу (1941). Уч. ВВВ з лют. 1942. У 1946 – 1960 на парт. роботі у Кіровоград. обл. З 1960 працював на коксохім. з-ді. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджен. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст. (2), Трудового Червоного Прапора.

Каплунов Родіон Павлович (11.7.1904, Смоленська обл. – 12.1.1975, Москва). Проф. (1949). Д.Т.Н. (1948). Зак. Моск. гірнич. акад. (1926). Керував розконсервуванням шахт Кривбасу. У 1931 довів доцільність використання залізистих кварцитів. У 1935-1959 викладав в Моск. гірнич. ін-ті. З 1941-1945 голов. інж. Бакальськ. рудників. Автор 100 наук. праць з проблем видобутку корис. копалин.

Капралов Олексій Петрович (1953). Засл. артист Узбекистану. Освіта вища. У 70-х працював у Криворізьк. муз.-драм. театрі ім. Шевченка. Грав провідні ролі. Докладних відомостей не виявлено.

Капуста, трав'яниста рослина роду хрестоцвітих. Листя розлогі, з них утворюється качан, зеленого, блідо-зеленого кольорів. Вміщує вітаміни А, В, С, Р, РР, мінеральні солі. Визріває через 60-70 днів після садіння, пізні сорти – 100-125 днів. Урожайність 10-20 т/га. Використовується для приготування борщів, салатів. Дуже корисна квашена К. На Криворіжжі вирощуються сорти Амагер 611, Білосніжка, Дилерська 7, Іюньська , Фрізія F 1, Харківська зимова. Пл. під посіви займали 220 га.

Капустін Євген Сергійович (31.4.1938, Ростов. обл.). Засл. будівельник України (1988). Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1965). З 1959 різнороб. Суданськ. МТС ст. З 1958 у Кривбасі. Муляр, майстер, голов. інж., директор бетон. з-ду, секретар парткому тр-ту "Криворіжаглобуд", заст. нач. ком-ту "Кривбасбуд". У 1982-1987 керуючий тр-том "Криворіжжитлобуд", потім 1-й заст. нач. "Головкривбасбуду". У 1989 нач. об'єднання "Укрбуд". У Вірменії керував будівництвом житла для постраждалих від землетрусу в м. Кіровокан. Приділяв особливу увагу впровадженню прогрес. методів будівництва, підвищенню якості, зниженню собівартості буд.-монтаж. робіт.

Капустинський Іван Іванович (27.10.1933, Львівська обл.). Засл. гірник України (1964). Зак. гірничу школу № 7 (1952). У 1952-1983 бурильник ш. "Центральна" РУ ім. XX партз'їзду. Рекордсмен Кривбасу по кількості змін у посаді бригадира на одній шахті. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Один з кращих бурильників басейну. Виховав багато гірників. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

"Капустник", жартівлива, гумористична вистава на злобу дня. У дореволюц. часи на Криворіжжі влаштовувалися за часів Великого посту, коли їжа складалася з фруктів та овочів, зокрема – капусти. У наші часи популярні серед діячів мистецтв.

Капущул Микола Іванович (30.6.1931, Молдавія – 4.10.1987, Кр. Ріг). Засл. гірник. України (1960). Освіта н/середня. У 1950 – 1961 скреперист ш. ім. Орджонікідзе. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Досяг значних успіхів у роботі. Один з кращих фахівців підземного Кривбасу.

Капці, давня назва домашнього взуття на Криворіжжі.

Капцун, перенісся на вуздечці з кільцем нагорі для причеплення корди за часів козаччини на Криворіжжі.

Капчури, короткі вовняні панчохи, що носили чоловіки і жінки, у давнину на Криворіжжі.

Карабеля, одна з назв козацької шаблі в часи козаччини на Криворіжжі. Вважалося, що довга К. з закривленим та стовщеним кінцем була правнучкою знаменитого скіфського меча-акінака. Її центр ваги був зміщений до стовщеного кінця клинка і тому удар нанесений К. розрубував ворога до пояса.

Карабут Іван Васильович (1908, Криворіжжя -1971, там же). Сільгосп. керівник. Освіта середня. Один із засновників с. Чкалівка. Брав участь у створенні кол-пів на території Лозуватськ. сільради. Ударник перших п'ятирічок. Уч. ВВВ. У 1947 створив та очолив Чкалівську сільраду. Керував відбудовою сіл, доклав зусиль до їх розвитку. Активно займався громадською роботою. Поховано у с. Чкалівка.

Карабута Григорій Іванович (3.4.1938, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1973). У 1960-1964 водій автобаз № 19, 16 автотресту. З 1964 водій автоцеху ІнГЗК. Систематично перевиконує норми вивезення гірнич. маси. Переможець змагань, передовик п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "За заслуги перед містом".

Карагана (Caragana), рід рослин родини бобових. Кущі з парно-перистими або з 4 пальчасто-зближеними листочками і плівчастими або колючкоподібними прилистками. Квітки поодинокі або зібрані пучками в пазухах листків, жовті. В природі на Криворіжжі

поширені **К. кущова**, дереза – кущ висотою 30-80 см, часто утворює зарості на степових схилах балок, **К. скіфська** – кущик 10-30 см заввишки, дуже розгалужений, густо утиснений. Прилистки колючковидні. Листок з 4 листочків, несправжньо-пальчасті, 4-5 мм завдовжки. Квітки пазушні, поодинокі. Біб лінійний 20-23 мм довж., коричневий, голий. Цвіте VI-VII. Часто зустрічається по степових схилах балок, на вапнякових відслоненнях тільки в півд. частині Криворіжжя. Вид занесений до Червоної книги України та до європейського Червоного списку. В озелененні Кр. Рогу використовується **К. деревовидна** або **жовта акація** – кущ до 6-7 м заввишки з гладенькою зеленувато-сірою корою і жовтими квітками – походить з Сибіру, має декоративні форми. К. – декоративні рослини, особливо під час цвітіння, пропонуються для озеленення міста, для закріплення схилів тощо.

Карагандинська вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Заснована на початку XX ст. Розвитку набула в 30-тих. До 1975 мав назву провулок 2-й Леніна. Довж. 155 м, ширина 5,2 м. Пл. 806 кв. м. Тверде покриття з 1970, Має 4 будинки. Названа на честь міста в Казахстані – Караганди. Обслуговує 99 в/з.

Каразея, грубе сукно, завезене з Полтавщини у давнину на Криворіжжя.

Каракай Віталій Іванович (24.5.1915, Кр. Ріг). Почес. гірник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1935), 1-е Ленінград. артуч-ще (1938). У 1929-1935 бурильник, гірнич. майстер, нач. дільниці, у 1935-1936 зав. ш. "Південна" ШУ ім. Артема. У 1938-1939 пом. голов. інж. ШУ ім. Ілліча. Уч. походу у Захід. Україну. Уч. рад.-фін. війни (1939-1940). Уч. ВВВ з серп. 1941. У бою під Дніпропетровськом потрапив у полон. Згодом жив у Кр. Розі. У берез. 1942 заарештований гестапо за участь в організації партизанського загону. Уч. ВВВ з трав. 1944 у скл. 349 СП 26 СД. З 1945 нач. дільниці ш. ім. Кірова. Уч. відбудови шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Каракозова вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 1-й Запорізький. Довж. 339 м, ширина 11,9 м. Пл. 4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 22 будинки. Названа на честь уч. рев. подій Каракозова Дмитра Володимировича (4.11.1840, Пензенська обл. – 15.9.1866, Петербург). Здійснив замах на Олександра II. Страчений. Обслуговує 19 в/з.

Каракурт (Latrodectus tredecimguttafus), отруйний павук. Довж. тіла до 2 см. Поширений в Півд. Європі, Азії і Півн. Америці. В Україні зустрічається в Криму, в інших півд. районах. У Кр. Розі відмічається зрідка.

"Каральний загін", народна назва підводи або їх валки, на яких під час окупації 1941-1944 забирали і вивозили людей, які опинялися на підозрі у гітлерівців. Як правило, заарештовані додому не поверталися.

Караман Андрій Степанович (17.2.1931, Кіровоградська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1955). У 1957-1974 нач. дільниці РУ ім. Комінтерну, майстер РУ ім. Р.Люксембург, нач. дільниці ш. "Гвардійська", нач. управління тр-ту "Кривбасвибухпром". У 1975-1993 майстер, нач.відділу, голов. інж. ШБУ № 2, нач. ШБУ № 4, нач. відділу тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Караман Володимир Леонтійович (25.2.1927, Одеська обл.). Передовик виробництва. Зак. Криворізьк. металург. тех-м. Уч. ВВВ з квіт. 1944 у скл. 327 артполку. З 1951 працював у СУ № 209 тр-ту "Коксохіммонтаж". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Караманець Федір Іванович (18.4.1949, Донецька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1990). У 1971-1978 кріпильник, нач. дільниці. У 1978-1994 голов. інж. ш. "Саксагань", у 1994-1997 директор ш. "Гігант", з 1997 директор ш. "Батьківщина". З 2001 ген. директор Криворізьк. залізоруд. ком-ту. Умілий організатор процесу видобутку руди. Брав актив. участь у реструктуризації підземного Кривбасу. Виховав багато спеціалістів. Нагородж. Почес. грамотою Держкомітету промполітики України.

Карамболь, дитячий більярдний клуб створен. у січ. 1999. Пропагує більярд, проводить змагання. Перший голова В.П.Тарнавський.

Карамушка Валентин Микитович (18.6.1943, Кр. Ріг). Засл. енергетик України (1994). Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1964). З 1965 слюсар, майстер, нач. дільниці з ремонту цеху мереж і підстанцій ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань.

Каракалпацька вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Ливарний. Проживають сім'ї робітників з-ду гірнич. машинобудування. Довж. 334 м, ширина 6 м. Пл. 2 тис. кв. м. Має 19 будинків. Названа на честь автономії в Узбекистані – Каракалпакія. Обслуговує 4 в/з.

Карапецькі греблі, споруджені в 30-50-х на території с. Златоустівка на річках Кам'янка і Водянка. Стримують паводкові, річкові і стічні води. Будувалися за ініціативою першою голови кол-пу Карапецького.

Карапузикові (Histeridae), родина жуків. Довж. 0,5-15 мм. Бл. 3500 видів, в Україні – бл. 90. Деякі знищують шкідливих комах (короїдів, бліх) та кліщів. Представники фауни Кр. Рогу: **К. двоплямистий** (H.Bipustulatus Ol.), **К. чотирикрапковий** (H.Quadrimaculatus L.). Зустрічається в перегної, в норах ссавців, гніздах птахів, мурашниках. При небезпеці "прикидаються" мертвими, піджимаючи вусики і лапки, залишаючись деякий час нерухомими. Тіло міцне, кремезне, овальне, кругле, рідше циліндричне. Вусики із щільною булавою. Надкрила обрублені.

Карась, риба роду коропових. Довж. тіла до 50 см, вага до 2 кг. Тіло вкрите золотавою лускою. Глоткові зуби однорядні. Невибагливий до умов існування. Живиться дрібними безхребетними, водяною рослинністю. Нерест у трав.-лип. Об'єкт промислу. Поширений у річках і водоймищах Криворіжжя.

Карасьов Василь Іванович (15.6.1928, Тульська обл.). Засл. гірник України (1975). Освіта середня. У 1947-1957 забійник шахт тр-ту "Щоківвугілля". У 1957-1993 бригадир бурильників ш. "Гвардійська". Новатор виробництва. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Почес. гірник (1979). Нагородж. орд. Жовтневої Революції, "Знак Пошани".

Карате (від япон. – голими руками), різновидність самозахисту без зброї, заснована на ударах рукою або ногою. Сучасна система створена в Японії на початку XX ст. шляхом відбору та модернізації прийомів джиу-джитсу; у СРСР – з початку 70-х. У 1968 заснована Міжнарод. федерація (ФУК), об'єднує майже 50 країн. Чемпіонати Європи з 1971, світу - з 1970. Має широку популярність у Кр. Розі. Діють клуби і секції.

Караученко Ігор Миколайович (27.5.1968, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Харків. юр. акад. (1998). В органах МВС з 1990. У 1994 організував і очолив першу у Кр. Розі роту муніципальної міліції Дзерж. р-ну. З 1996-1997 заст. нач. Дзерж. райвідділу, з берез. 1997 нач. Ц.-Міськ., з 2000 нач. Дзерж. РВВС. Відзначен. нагородами МВС.

Караученко Микола Миколайович (26.6.1944, Криворіжжя). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу міліції (1980). З 1959-1962 токар Лозуватськ. МТС. У 1968-1971 учитель праці Лозуватськ. школи. З 1974 в органах МВС. Ст. інспектор, ком-р дивізіону, заст. нач. райвідділу, з 1983-1989 нач. Довг. райвідділу міліції. Засновник династії правоохоронців. Відзначен. нагородами МВС.

Карафин, скляний посуд для горілки або вина, вид пляшки, пізніше графин у давні часи на Криворіжжі.

Карачаївська вулиця житломасиву "Гвардія" Терн. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 225 м, ширина 8 м. Має 15 приват. будинків, проживає 53 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Карачаївськ. автономної обл. у скл. Ставрополя (Росія). Обслуговує 16 в/з.

Карачинский (Корочанський) Михайло Петрович (? - 1943, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював у депо ст. Довгинцеве. За часів окупації чл. підпільної групи Козаченка - Щербака. Виводив з ладу букси вагонів, розповсюджував листівки. Після тортур розстрілян. гестапо.

Карачуна, **Корочун**, у слов'янській міфології злий дух, ворог світлого бога Перуна. К. темними силами і холодом намагався запобігти народженню сина Перуна Дажбога. За давньоруськ. епосом К. також злий дух, що скорочує життя людей. Новгородці у літописі 1143 згадують К. як символ найкоротших днів року. У слов'янському календарі "Карачун" уточнює день зимового (25 грудня) солневорота. За легендами Криворіжжя назва походить із тюркської "чорна смерть". Вчені вважають, що цілком ймовірно у районі Криворізьк. Карачунів сталася природна аномалія, яка збереглася в пам'яті стародавніх народів. За іншими джерелами землі поблизу Карачунів у кінці XVIII ст. були подаровані капітану Молдавськ. полку рос. армії Карачуну.

"Карачуни" альманах, видан. у 1982, куди увійшли твори криворізьк. літераторів за 1970-1990.

"Карачуни-1", поселення епохи пізньої бронзи розташоване на лівому березі Карачунівськ. водоймища у гирлі Андріївської балки. Досліджене у 1983. Пл. 220 х 140 м з орієнтуванням на півн. захід. Залишки житла виявлені на глибині 1,2 м. Нижня частина стін складалася з великих кам'яних брил. Серед знахідок місця обробки металу на вогні, бронз. ніж, кістки тварин, фрагменти кераміки, жіночі прикраси.

"Карачуни-2", поселення епохи пізньої бронзи розташоване за 1,7 км на захід від дамби Карачунівськ. водоймища (частково затоплене). Розкопане у 1983. Пл. 230 м. Серед знахідок фрагменти кераміки, пряска, кремнева пластина.

"Карачуни" ринок, у одноймен. мкрн. у Ц.-Міськ. р-ні діє з жовт. 1997. Площа 5,6 тис. кв. м.

Карачуни житломасив, розташован. на півд. захід. околиці Ц.-Міськ. р-ну. Виник у 2-й половині XIX ст. як село на лівому березі р. Інгулець. У 1884 нараховувалося до 15 дворів, проживало до 120 чол. Розвиток почався з 30-х. Закладен. парк ім. Павлова, формувалися вулиці. Масова забудова почалася з 50-х. Розташовані з-ди рудорем., бурових верстатів, стадіон. Поштовх до розвитку надав з-д "Восход". У 70-80-х виникло 2 сучас. житломасиви. Діють 2 СШ, палац культури, мережа торгівлі. Пл. 10 тис. га. Має 48 вулиць, проживає 4489 чол. Назва походить від одноймен. водоймища.

Карачунів мікрорайону парк, закладен. на початку 80-х у зв'язку з будівництвом житла. Пл. 4,5. га. Місце відпочинку місцевих жителів.

Карачунівське водоймище, закладене в басейні р. Інгулець у 1932 у зв'язку з будівництвом КМЗ. Є завершальним у каскаді водосховищ на р. Інгулець. Будівництво закінчене у 1959. Оснований регулятор стоку річки. Пл. 4,4 км м, обсяг 308,5 млн. куб./м води. Основне джерело водопостачання Кр. Рогу (250 тис. куб./м на добу), зрошування земель. Природна перлина Кр. Рогу. Запаси води стримує потужна дамба, на берегах висаджені ліси. Зона відпочинку городян, місце розташування турбаз та профілакторіїв.

Карачунівське родовище гранітів, розташоване за 7 км від ст. Мусіївка. Запаси складали 28,1 млн. т. Сировина використовується в будіндустрії. Вихід гранітних порід докембрія є геологіч. пам'ятником природи обозначення. Являє водостічний канал Карачунівськ. водоймища. По дну каналу спостерігається відслоєння гранітів і мігматитів. Мінерологіч. склад – кварц, польовий шпат. Водостічний канал шириною 25-38 м, висотою до 10 м. Мінерали світло-сірого, червоно-буруватого кольору.

Карачунівський лісовий масив, закладений у кінці 40-х на берегах р. Інгулець і Карачунівськ. водоймища. Пл. 300 га. Зона відпочинку, де розташовані бази та профілакторії. Має водоохоронне значення. Підпорядкован. Криворізьк. лісгоспза-гу. З 1972 парк-пам'ятник природи.

Карачунівський промисловий вузол, сформувався на середину 60-х. Входить до скл. Півден. промрайону Кр. Рогу. Сконцентровані підприємства машинобудівної, легкої, промислової галузей, транспорту і торгівлі.

Каращенко Іван Артемович (12.10.1930, Вінницька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1936). У 1930-193 лопатник рудника "Дубова Балка". У 1931-1941 десятник РУ ім. Дзержинського, інж. НДГРІ, зав. ш. ім. Ворошилова. Уч. ВВВ з 1942. З 1946 зав. шахтою

РУ ім. Ілліча. З 1947-1955 працював на шахті у Марганці. У 1955-1957 будував шахту НДР. З 1957-1958 нач. ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка".

Карбишева Д. М., меморіальна дошка встановлена у 1975 на будинку № 3 одноймен. вулиці у Терн. р-ці. Напис вказує чиїм ім'ям названа вулиця.

Карбишева вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-70-х. Довж. 1,5 тис. м, ширина 8 м. Має 14 багатоповерхових будинків, проживає 2034 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Карбишева Дмитра Михайловича (26 .10. 1980, Омськ – 18.2.1945, Австрія). Уч. рос.-япон., 1-ї світ. і гром. воєн. Видатний військ. інженер. Ген.-лейтенант (1940). На початку ВВВ потрапив у нім. полон. Закатован. у концтаборі Маутхаузен. На місці страти пам'ятник. Обслуговує 47 в/з.

"Карбишівка", народна назва частини житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Скл. з вул. Карбишева.

Карбівка, слюсарний інструмент для чеканки або карбування.

Карбіди, сполука вуглецю з металами, кремнієм і бором. Поділяються на метало-, солеподібні, ковалентні. Металоподібним характерні електропровідність, хім. стійкість. У Кривбасі зустрічається тільки муаканіт.

"Карбідка", давня назва шахтарського ліхтаря на шахтах та рудниках Криворіжжя.

"Карбідка", стінна газети ш. "Піонер" виходила у 1930.

Карга, кам'яниста мілина або підводне каміння на річках Інгулець і Саксагань.

Кардаш Василь Борисович (1943, Вінницька обл.). Буд. керівник. Зак. Київ. інж.-буд. ін-т (1973). У 1966 майстер БУ № 3 Міністерства цивільн. авіації. У 1973 – 1998 нач. відділу, заст. нач. управління Мінмонтажспецбуду України. З 1998 віце-президент корпорації "Укрмонтажспецбуд". Брав участь у будівництві цемент. з-ду у Кр. Розі.

Кардіологів науково-практичне товариство, створене у Кр. Розі у 1984 за ініціативою В. М. Коваленка. Займається вивченням передових методів лікування серцевих хвороб, ранньої діагностики, наданням практичної допомоги. Засідання проводяться на базі фак-ту післядипломної підготовки. Серед 58 членів 1 доктор і 8 канд. мед. наук. З часів існування проведено 100 засідань, 45 конференцій, підготовлено 115 доповідей. Члени беруть участь у з'їздах і конференціях, підтримують зв'язки з зарубіжними колегами. Голови В.М.Коваленко, А.М.Василенко.

Кардіоревматологічний санаторій дитячий, створен. у серп. 1972 на базі шкільного протитуберкульозного санаторію. До 1988 розташовувався у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Згодом одержав профілакторій на р. Інгулець в р-ні мкрн. Весела Дача в Ц.-Міськ. р-ні. Лікує хворих дітей з ендокринною патологією. Має 80 ліжок. Учні 2-3 класів на лікуванні 35-40 діб, їм надається меддопомога, дієтхарчування. Заняття проводяться за шкільною програмою. За час існування оздоровив більше 10 тис. дітей. Голов. лікарі М.Т.Кудрявцева, А.В. Макарова.

Кардубанів братів економія, існувала з 80-х XIX ст. до початку гром. війни у с. Червоні Поди. Складалася з великого господарства, саду, ставків, цегельного з-ду.

Карелін Петро (початок XX ст. – серп. 1941, Кр. Ріг). Відом. спортсмен. Освіта середня. У 30-х кращий ковзаняр Кр. Рогу. У серп. 1941 загинув у боях за місто.

Карельська вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у кінці 20-х на місці саду поміщиці Ю. Шмакової. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 592 м, ширина 5-6 м. Має 40 приват. будинків, проживає 56 чол. Багата на зелені насадження, вкрита відсівом. Названа на честь півн. захід частини Росії - Карелії. Обслуговує 11 в/з.

Каретка бурова, установка для механізованого буріння шпурів у підземних гірнич. виробках. Виготовлюється з особлив. міцних матеріалів.

Каретки самохідні МКС-5, МКС-8, виготовлені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначені для експлуатації підземних виробок, буріння шнурів. Діаметр шнура 40 мм. Маса 13 т. Виготовлялися на Воронезьк. з-ді гірничозбагач. обладнання з 1989.

Кар'єв Віктор Федорович (5.1.1938, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1980). Освіта середня. З 1963 газоелектрозварник збагач. фаб-ки № 2 ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, передовик виробництва, актив. раціоналізатор.

Кар'єрне поле, родовище залізної руди, яке вкриває та вміщує порожні породи, відведене для розробки відкритим способом на Криворіжжі.

Кар'єрне урочище, Софіївськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1917-1932. Пл. 446. Росте акація, сосна, ясень. Місце гніздування птахів. Зустрічаються популяції кабанів.

Кар'єру РУ ім. XX партз'їзду відвал ЦГЗК, формувався у 1968-1974 шляхом перевезення осадкових порід, сланців, малорудних кварцитів з кар'єру № 2. Розташован. на півн.-захід. борту кар'єру № 2. Запаси 2751 тис. куб./м.

Кар'єру № 3 відвал, НКГЗК закладен. у 1959. Розташован. на правому березі р. Інгулець на схід від ст. Відвальна. Пл. 588 га. Довж. 4 км, ширина 530 м, висота 20 м. Заскладований кварцитами.

Карика папайя, динне дерево (Carica papaya), рослина родини карикових. Батьківщина – Мексика. Декоративнолистяне, плодове дерево до 4 м висотою. Стовбур прямий, сіруватий або зеленуватий, нерозгалужений, 10-25 см у діаметрі, кора гладенька. Листки лопатеві, пальчасто-надрізані на частки, великі, довго-черешкові, верхній бік листа зелений, нижній – білуватий, опущений. Квітки жовті, зібрані в пучки, ароматні, до 4 см у діаметрі, одностатеві, інколи двостатеві. Дводомні. Цвіте III-VIII. Плід – соковитий, їстівний, ягодоподібний, продовгуватий, диньоподібний до 2-3 кг та більше. Застосовується у медицині. Оранжерейна, плодова культура. На Криворіжжі рекомендується для колекцій та зимових садів.

Карикатура (від ірл. – перебільшення), жанр образотворчого мистецтва, коли з допомогою графіки засобом перебільшення, акцентування окремих рис зображається особа, подія. Одна з форм сатири та гумору. У галузі К. працюють Ю. Сич, С. Скиба, А. Дрокін ін.

Карім Мустай (Карімов Мустафа Сафич) (20.10.1919, Башкирія). Герой Соц. Праці (1979). Народ. поет Башкирії (1963). Зак. Башкирськ. пед. ін-т (1941). Уч. ВВВ, уч. визволення Криворіжжя восени 1943. У 1951-1962 голова Спілки письменників Башкирії. Збірки "Загін вирушав у дорогу" (1938), "Весняні голоси" (1941), "Мій кінь" (1943), "Весняна земля" (1951), "Викрадена дівчина" (1951), "Рокам услід" (1971), "Піший Махмуда" (1981). У 80-х п'єса "В ніч місячного затемнення" (1964) поставлена в театрі ім. Шевченка, у голов. ролі засл. артистка України С. Анненкова. З цією п'єсою актори нашого театру гастролювали у Башкирії, зустрічалися з автором. Ленінська (1984), Держ. СРСР (1972) премії.

Карк, давня назва спини, потилиці, загривка у худоби на Криворіжжі.

Карка, язичницька слов'янська богиня, сестра і дружина Дажбога.

Каркас (Celtis), рід листопадних або вічнозелених дерев, рідше кущів родини кар касових. Дерева до 40 м заввишки. Листки довгасто-яйцеподібні. Квітки непоказні, дво- і одностатеві (тичинкові), цвітуть водночас з розпусканням листя. Плід – невелика кулеподібна жовта або світло-коричнева кістянка із солодкуватою м'якоттю і однією насіниною. Близько 50 видів. Розмножується насінням, у культурі – також відсадками, живцями. В озелененні Кр. Рогу зустрічається **К. західний** - дерево до 40 м заввишки з Півн. Америки. Не поступаються декоративним якостями **К. кавказький, К. сітчастий, К. південний, К. міссісіпський**, які заслуговують на використання у поодиноких та групових насадженнях парків та скверів міста.

Карла Лібкнехта ім. РУ музей, відкритий у 1980 за ініціативою й актив. участю ветеранів рудника О. І. Бейзерова, Д. К. Довбаня, К. Г. Вобликової, М. І. Черткова. Знайомить з історією створення рудника, його знатними людьми, зберігає особисті речі, спогади рудничан. Має майже 3 тис. експонатів.

Карла Лібкнехта ім. РУ робітфак, існував у 1928-1935. На вечірньому відділенні готував гірників для вступу до інститутів. Серед випускників Г. Федорус, М. Рац, С. Вобликов. Викладав інж. М. О. Стариков.

Карла Лібкнехта ім. РУ родовище бідних залізних руд, розташоване у Кр. Розі. Географічні координати 47^0 56^I – 47^0 57^I півн. широти, 33^0 23^I – 33^0 25^I схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у кінці XIX ст. Геологічна розвідка проводилася у 1953, 1964, 1971 – 1974. Запаси руди розвідані до 1500 м. Саксаганська синкліналь, антикліналь виконують роль рудоконтролюючих структур. Пл. 2,9 км х 1,5 км. Рудні тіла пластоподібні. Вік – 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, багаті руди, сланці. Типи руд: магнетитові, карбонат-силікат-магнетитові, карбонат-магнетитові роговики, джеспіліти. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Н. І. Говядінова, С. С. Альошин, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко, В. Г. Качан, В. М. Чернецова, С. В. Тихомирова.

Карла Лібкнехта ім. рудоуправління рудне родовище, розташовувалося в межах рудника. Мало географічні координати 47^0 56^I – 33^0 37^I півн. широти, 33^0 23^I – 33^0 25^I схід. довготи. Ст. Шмакове на території рудника. Являло півд. частину Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. Підзем. геологіч. розвідка почалася у 80-х, видобуток у 90-х XIX ст. запаси у середині 70-х XX ст. складали до глибини 2,5 тис. м до 1 млрд. т. Сакс. синкліналь виступала у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. складала 2,9 км х 1,5 км. Належало до залізисто-кремнистої формації. Вік 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті заліз. руди. Типи руд: мартитові, дисперсно-гематито-мартитові, дисперсно-гематитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали геологи С. С. Альошин, А. М. Зінченко, Л. Є Подкопаєва, М. Г. Лаврик, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова ін.

Карла Лібкнехта вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці XIX ст. виходцями з Німеччини. Мала назву вулиця Німецька. Розташовувалася фабрика чорнил. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 530 м, ширина 5 м. Пл. 2,6 тис. кв. м. Має до 30 будинків. Названа на честь діяча нім. рев. руху Лібкнехта Карла (13.8.1871, Лейпциг – 15.1.1919, Берлін). Керівник революції 1918 у Німеччині. Обслуговує 99 в/з.

Карла Лібкнехта ім. радгосп, створен. у 1960 в результаті розукрупнення рад-пу "Гірник". Мав 4,9 тис. га землі, з них 3,6 га орних, 140 га садів. Утримувалося 3,5 тис. голів худоби. Володів 92 тракторами, 50 автомобілями, 8 комбайнами. Працював у овоче-молочному напрямку. Працювало 610 чол. Перетворений на КСП.

Карла Лібкнехта ім. радгоспу ставки, закладені у 1952 і 1956 на 3 і 2 відділеннях. Пл. 11,8 і 0,8 га, водні запаси 140 і 4 тис. куб./м. Зариблені. Місце відпочинку місцевих жителів.

Карла Лібкнехта ім. рудоуправління, існувало під такою назвою у 1922- лист. 1989. Вело видобуток руди центр. частини Кривбасу, за 11 км від центру Кр. Рогу. Межувало на півн. з РУ "Більшовик"/Комінтерну, на півд. – РУ ім. Кірова, на сході і заході землями радгоспів. Видобуток почався у 1886, коли почав діяти Шмаківськ. рудник. Відбудова почалася у 1922, коли одержано 58,1 тис. т руди. У 1922-1924 з гірниками розрахувалися бонами. У 1925 видобуток склав 404,6 тис. т. У 1926-1941 діяла ш. "КІМ", кар'єр № 4. У 1934 надійшли перші вітчизняні скреперні лебідки, перфоратори, електровози. У 1935-1941 діяли шахти "КІМ", ім. Петровського, кар'єри № 1-2 із загальною потужністю 1 млн. т, а з введенням ш. "Нова" – до 1,7 млн. т. У серп. 1941 всі об'єкти зруйновані. Основна частина людей і потужностей працювали на Горноблагодатськ. РУ на Уралі. 800 чол. брали участь у боях. Відбудова почалася у лют. 1944. Збитки позначалися у 152 млн. крб. У 1948 вперше у Кривбасі впроваджене вологе буріння. У 1950 видобуток досяг рівня 1940. Видобувалися головні мінерали – мартит, гематит, гетит. У 1953 зведена польова збагач. фаб-ка. Працювали відомі гірники А. А. Денисенко, С. Г. Голубар, А. Ф. Зівков. Основними споживачами руди були з-д "Запоріжсталь", ком-ти Схід. Європи. У 1957 видано 3,4 тис. т руди. У 1958 ш. "Дніпропетровська-Комсомольска" дозволила

ліквідувати шахти №№ 5, 6, ім. Петровського. Серед передовиків В. Арнаутов, М. Бучеровський, Г. Гриненко, І. Савранський, Б. Маслов, П. Ромашин. У 1967 нагородж. Пам'ятним Червоним Прапором ЦК КПУ, Президії Верх. Ради України, Укр. профспілки. У 1971-1973 присуджені перші місця серед підприємств МЧМ СРСР. У 1971 видобуто 3,2 тис. т, у 1973 – 3,3 тис. т, у 1975 – 3,2 тис. т руди. Баланс. запаси багатих руд 150,1 млн. т (1984) з утриманням заліза 58%, магнетито-кварцитів 632,5 млн. т з залізом 32,8%. Водоприток 500 куб. м/год. Глибина видобутку 1200 м, підготовка нових горизонтів – 1300 м. У 1986 видобуто 2,6 млн. т. За історією існування до складу входили шахти "КІМ", ім. Петровського, "Нова", № 4-біс, №№ 5, 6, "Північна-Вентиляційна", "Дренажна", "Дніпропетровська-Комсомольська", №№ 8, 9, "Батьківщина". До 300 чол. нагородж. орд. і медалями. Побудовано мікрорайон, палац культури, профілакторії, школи, лікарня, парки і сквери. Діють бібліотеки, музей. Ліквідоване у лист. 1989. Керуючі К. М. Подзоров, К. М. Нікішин, М. Й. Дьяконов, М. М. Заритовський, П. Ф. Зорін, Згібнєв, А. Д. Масолов, О. П. Очеретяний, Д. З. Скірко, П. Л. Бєлий, Д. М. Свинаренко, П. І. Семенко, Ф. К. Пустовий, В. І. Гудзь, О. М. Петров, В. Д. Мірошниченко, В. К. Саєнко.

Карла Лібкнехта ім. РУ санаторій-профілакторій ,відкрит. у трав. 1976 на березі р. Саксагань. У 4-поверх. корпусі 100 місць, просторі холи, їдальня, грязеводолікарня, плавальний басейн. Діє протягом року. Відпочивають гірники ШУ "Батьківщина".

Карла Маркса погруддя, встановлене у лист. 1917 у сквері на розі вулиць Поштової та Миколаївської (тепер сквер поблизу кінотеатру ім. Леніна у Ц.-Міськ. р-ні) на місці пам'ятника Олександру II. Невдовзі зняли. Виготовлявся з цементу.

Карла Маркса (кол. вул. Поштова) **проспекту будинок № 35,** спорудж. у 1908. Має 2 поверхи, у центрі наскрізний проїзд у вигляді арки. Один з перших 2-поверх. кам'яних будинків Кр. Рогу. Пам'ятник архітектури.

Карла Маркса вулиці будинок № 41, спорудж. у 1891 на замовлення полковника рос. армії. Має 1 поверх з підвальним приміщенням. Пам'ятник архітектури.

Карла Маркса проспект, розташован. в центрі Ц.-Міськ. р-ну. Вважається найдавнішою вулицею Кр. Рогу. Формуватися почав в 30-х XIX ст. під назвою вулиця Поштова. У 50-х XIX ст. почалася забудова перших кам'яних 2-поверх. будинків у Кр. Розі. Вважалася частиною поштового тракту, що з'єднував центр України з півднем. Розвитку набула з початком промвидобутку руди. У 1913 розташовувалося 113 торг. закладів, існував кінотеатр "Колізей", сквер і пам'ятник Олександру II. Перетворена на культурний і комерційний центр Кр. Рогу. У роки гром. війни одержала назву вул. Народної свободи. На початку 20-х повернуто назву вул. Поштова. З 1970 звалася вул. К. Маркса. Розташовувалися кінотеатр ім. Леніна, Будбанк, редакція газ. "Червоний гірник", спортклуб, магазини. Зруйнован. під час окупації і боїв у лют. 1944. Відбудован. на початок 50-х. Дістав статус проспекту. Довж. 3,3 тис. м, ширина 13,7 м. Пл. 46,2 тис. кв. м. Частина від вул. Леніна до пл. Визволення має назву проспекту, від. пл. Визволення – вул. К. Маркса. Історич. центр Кр. Рогу. Має 17 держ. будинків. Серед них адмінкорпус "Укррудпрому", банки, театр ім. Шевченка, Головпоштамт, Будинок природи, ін-т "Кривбаспроект". Встановлен. пам'ятник Т. Г. Шевченку. Місце проведення свят та урочистостей. Обслуговує 99 в/з.

Кармазін Віталій Іванович (23.3.1912, Дніпропетров. обл. - 80-ті). Проф. (1973). Д.Т.Н. (1962). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1935). У 1936-1938 нач. цеху, заст. голов. металурга Луганськ. паровозобуд. з-ду. У 1939-1940 доцент Дніпродзержинськ. металург. ін-ту. У 1943-1945 нач. будівництва ливарного цеху. У 1944-1949 нач. цеху в ін-ті "Механобр". У 1949-1956 нач. сектора збагачення НДГРІ. У 1956-1962 заст. директора ін-ту "Механобрчормет". У 1944-1962 доцент кафедри збагачення КГРІ. У 1962-1973 зав. кафедрою збагачення ДГІ, з 1973 – професор . Автор 330 праць, 78 свідоцтв з проблем збагач. руд. Підготував 40 канд. тех. наук, чл. ради збагачення корис. копалин АН СРСР.

Кармелюка вулиця, розташована в мкрн. ПівдГЗК. Забудова тривала у 1956-1967 на замовлення ПівдГЗК тр-том "Криворіжаглобуд". Довж. 1125 м. Має 185 будинків 5 і 4-поверхів. Названа на честь укр. народ. героя Кармелюка Устина Якимовича (10.3.1787, Вінницька обл. – 22.10.1835, Хмельницька обл.). З 1813 очолив повстанський рух на Поділлі. Загони скл. з 20 тис. чол., провели 1 тис. нападів на маєтки. Убитий із засідки. Похован. у с. Летигеве. Обслуговує 73 в/з.

Карманчикова Ф. Я. (засл. гірник. України (1960), трудова діяльність пов'язана з РУ "Більшовик". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань 40-60-х. Біографіч. даних не виявлено.

Кармелюка ім. сквер, закладен. у середині 60-х в Інгулецьк. р-ні. Пл. 0,8 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Багатий на зелені насадження.

Карна, язичницька слов'янська богиня поховання, смерті, плачу, скорботного місячного світла. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Карнавальна вулиця, розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. до 1 тис. м, ширина 7 м. Має 29 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Розташована військ. частина 3011. Обслуговує 53 в/з.

Карнаватка житломасив, розташован. у захід. частині Ц.-Міськ. р-ну. Виник у 60-х XIX ст. як село. Розвитку набув із будівництвом залізнич. станції у 1884. У 1892 існувало 4 двори, проживало 60 чол. На станції - 2 двори, проживало 20 чол. Згодом побудована баня на 150 чол. На початок XX ст. проживало 350 залізничників. Землю під забудову захоплювали без дозволу властей. Селище одержало назву "Нахалівка". У 1915 побудован. великий громадськ. будинок, який належав товариству тверезості. Центр ярмарок і базарів. Вулиці формувалися у 30, 50-70-х. Пл. 15 тис. га. Має 80 вулиць, проживає 8930 чол.

Карнаватка залізнична станція, відкрита у 1884 з будівництвом гілки Довгинцеве – Карнаватка - Ганнівка. Довж. під'їзних шляхів 1 верста 75 саж. Існувала завантаж. платформа, 4 тупики. До 1890 називалася полустанком Саксагань. Діяла як пункт завантаження руди із Сакс., Карнаватськ. рудників. Ліквідована у середині 50-х.

Карнаватське урочище, Криворізьк. лісництва Криворізьк. держлісгоспу закладене в 1928-1950. Пл. 725 га. Росте дуб, в'яз, акація.

Карнаватський рудник, заснован. у 1881 Брянським гірничопромисловим тов-вом на 2-му Сакс. рудному пласту. У 1899 проведена ретельна геологіч. розвідка. У 1902-1903 діяло 5 кар'єрів, які обслуговувалися паровими підйомниками. Їх розсікала гілка залізниці. У 1907 почався підземний видобуток. Згодом мали шахти "Капітальна", "Парова", №№ 3, 3-біс, 5, 7, 8, 8-біс. Відкриті розробки припинилися в 1914.

Карнаух Григорій Михайлович (19.6.1946, Кр. Ріг – 1994, там же). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т, Вищу партшколу при ЦК КПУ. Працював кріпильником на ш. ім. Валявка РУ ім. Ілліча. З 1967 зав. відділом Інгулецьк., райкому, Криворізьк. міськкому КПУ. Очолював Терн. райраду і райвиконком. З 1987 заст. директора РУ ім. Леніна, з 1989 заст. нач. управління, соцпідрозділів об'єднання "Кривбасруда".

Карнаух Микола Гаврилович (1.1.1938, Дніпропетров. обл.). Акад. АГНУ (2001). Проф. (1989). Д.М.Н. (1983). Зак. Дніпропетров. медін-т (1961). У 1961-1964 наук. співробітник, у 1964 –1974 зав. лабораторією пром. мікроклімату та фізіології теплообміну, у 1974-1979 нач. гігієніч. відділу, у 1979-1989 заст. директора, з 1989 директор Криворізьк. ін-ту гігієни праці та профзахворювань, з 1996 Укр. ін-ту проммедицини. Наукові дослідження присвячені комплексному вивченню теоретич. і прикладних медич. аспектів гігієни праці, профілактиці несприятливої дії оточуючого середовища та зміцненню здоров'я робітників металург. та гірнич. промисловості. Керував складенням 6 санітарних правил, 9 нормативів, 28 метод. вказівок, які спрямовані на гігієнічну регламентацію, фізіологіч. оптимізацію праці металургів, комплексним вивченням мед. проблем екології у

Придніпров. регіоні. Засновник наук. школи з фізіолого-гігієнічної профілактики перегрівання у гарячих цехах металург. виробництва. Підготував 23 доктори і канд. меднаук. У 1990-1996 зав. кафедрою гігієни праці фак-ту удосконалення лікарів. Брав участь у розробці Закону про охорону праці, постанови Кабміну України про атестацію робочих місць. Чл. наук. ради із захисту доктор. дисертацій, редколегії ж. "Медицина труда и промышленная экология". Уч. між народ. з'їздів гігієністів. Відмінник охорони здоров'я. Автор 220 наук. праць. Нагороджж. знак. "За заслуги перед містом".

Карнаушенко Іван Кузьмич (25.11.1907, Сумська обл. – 1998, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1933). У 1925-1929 працював теслею на меблевій фаб-ці "Україна" в Дніпропетровську. У 1933-1938 керівник теми НДГРІ. У 1938-1941 техкерівник ш. "Комунар", нач. техвідділу РУ ім. Дзержинського. У 1941 керував розробкою мідних руд у м. Мідногорськ (Урал). Продуктивність праці зросла у 4 рази. До берез. 1944 голов. інж. Блявинськ. рудника. У 1944-1948 нач. тех. відділу, голов. інж. РУ ім. Кагановича. З 1948-1955 голов. інж. РУ ім. Ілліча. З 1955-1958 директор РУ уранових руд в Румунії. У 1958-1963 голов. інж НКГЗК. Керував будівництвом 1-го кар'єру, аглофаб-ки. З 1963-1978 доцент кафедри підземної і відкритої розробки КГРІ. Автор 25 наук. праць. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора, Прапора Праці 1 ст. № 1 (Румунія).

Карнафель Петро Трохимович (1915, Чернігів. обл. – 1.1.1944, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на шахтах Кривбасу. Під час окупації Кр. Рогу перебував у скл. підпільної групи А. О. Мосенцова. Виказан. провокатором і після жорстоких катувань розстрілян. гестапо.

Карнач Микола Устинович (25.8.1938, Полтав. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1971). З 1965 майстер , інж., нач. цеху, заст. директора КЦРЗ. Умілий керівник виробництва. Почес. грамота Мінчормету СРСР. Наставник. Нагороджж. знак. "За заслуги перед містом".

Каротаж (від франц.), дослідження гірнич. порід у бурових свердловинах електричним, акустичним, магнітним, радіоактивним методами. Використовується для вивчення геологіч. ситуації і виявлення запасів корис. копалин.

Карнавсько-ковалевський рудник, заснован у 1898 і належав приват. підприємцям Карнасу і Ковалевському. Розташовувався ліворуч чавуноливарного з-ду, на Червоному руд. пласту. Видобуток вівся кар'єром з кінним барабаном. Потужність 6 млн. пудів руди, яку кіньми доставляли до роз'їзду Червоний. Керував штейгер О. І. Ісаков. Під час гром. війни затоплен. За рад. часів діяла ш. ім. ДПУ РУ ім. Ілліча.

Карти № 1 шлакосховище відходів збагачення руд ПівдГЗК, закладене у середині 50-х. Розташоване за 2 км на південь від проммайданчика ПівдГЗК. Дамба до 23 м. Пл. 209 га. Довж. 2,2 км, ширина 1 км. Обсяг за проектом 49 млн. куб./м. Запаси шлаків 48,5 млн. куб./м.

Карти № 4 шлакосховище відходів збагачення руд ПівдГЗК, закладене у кінці 50-х. Розташоване за 2 км на півд. захід від проммайданчика ПівдГЗК. Гребля до 51 м, дамба 18 м. Пл. 504 га. Довж. 3 км, ширина 1,8 км. Загальний обсяг 148,6 млн. куб./м. Експлуатується НКГЗК.

Карпелімус (Carpelimus), жук довж. 2,3-2,7 мм. Має чорне забарвлення. Риють нори у піску поблизу водоймищ. На Криворіжжі представлені одним видом.

Карпенка-Карого вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 476 м, ширина 9 м. Має 30 приват. будинків, проживає 55 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Карпенка-Карого (Тоболевича Івана Карповича) (29.9.1845, Кіровоград. обл. – 15.9.1907, там же). Драматург, актор, режисер, театр. діяч. Один з основоположників нового укр. театру. Автор творів "Сто тисяч" (1890), "Хазяїн" (1900), "Наймичка" (1885), "Безталанна" (1886), "Бондарівна" (1884), "Сава Чалий" (1899) ін. Як актор виступав у трупах М. Старицького, М. Садовського, керував власною трупою (1890 – 1907). Обслуговує Залізничне в/з.

Карпенко Анатолій Миколайович (30-ті, Дніпропетров. обл.). Герой Соц. Праці. Освіта середня. Син Героя Рад. Союзу М. Г. Карпенка. Працював у тр-ті "Криворіжаглобуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брав участь у будівництві важливих промоб'єктів Кр. Рогу. Згодом виїхав до Тернополя, де батько здійснив героїч. подвиг. Проживає на вул., яка носить ім'я героя-танкіста. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора.

Карпенко Володимир Іванович (1909, Свердлов. обл. - 25.3.1944, Миколаїв. обл.). Військ. діяч. Зак. курси "Постріл" (1943). В арм. з 1931. Уч. ВВВ з лют. 1942. Ком-р 795 СП 228 СД, підполковник. Уміло керував діями полку в боях за села Недайвода, Лозуватка, Інгулецьк. плацдарм. Героїчно загинув у боях за Півд. Буг. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст.

Карпенко Володимир Сергійович (24.2.1941, Кіровоград. обл.). Почес. гірник України (1990). Освіта середня. З 1963 машиніст екскаватора рудника ПівдГЗК. У 1978 – 1981 спеціаліст з екскаваторів в Іраку. Ударник п'ятирічок, переможець змагань наставник

Карпенко Володимир Федорович (9.9.1928, Одеська обл.). Засл. будівельник України (1969). Освіта н/середня. У 1949-1989 монтажник СУ № 105 тр-ту "Криворіжстальконструкція". Стояв у витоків будіндустрії Кривбасу. Майстер монтажу складних промконструкцій. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Ім'я у Книзі подяк Мінспецбуду України (1972). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Карпенко Надія Ісаківна (7.4.1957, Дніпропетров. обл.). Громадськ. діяч. Зак. Криворізьк. педін-т. У 1975-1977 викладала історію в Одеськ. обл. З 1977 в СШ № 15, з 1995 в МП "ОМ". Голова Криворізьк. міжнарод. організації "Жіноча рада" (1994).

Карпенко Олексій Олексійович (10.8.1948, Краснодар. кр.). Енергокерівник. Зак. Новочеркаськ. політех. ін-т (1971). У 1973-1985 майстер, нач. дільниці Запорізьк. ГРЕС. З 1985 голов. інж. теплоелектроцентралі. Умілий керівник. Один з організаторів енергослужб Кр. Рогу в 80-90-ті.

Карпенко Петро Павлович (22.4.1923, Дніпропетров. обл.). Кращий сталевар СРСР (1951). Зак. Н/Тагільськ. металург. тех-м (1955). У 30-х різник дніпропетров. з-ду ім. К. Лібкнехта. Уч. ВВВ з груд. 1944 у скл. 314 гв. СД. Ченстохова, Одер, Нейсе, Альпи. З 1961 нач. зміни, заст. нач. мартен. цеху КМК. Почес. металург СРСР (1967), лауреат ВДНГ. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Карпенко Сава Кирилович (1904, Київ. обл. - ?). Військ. керівник. Зак. Військ. арт. уч-ще. В арм. з середини 30-х. Уч. ВВВ з серп. 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 30 арт. бригади. Уміло керував артилеристами під час боїв. Займав керівні посади в Збройних Силах. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3), Суворова 3 ст., О. Невського (2), Червоної Зірки. Доля невідома.

Карпець Анатолій Опанасович (1929, Дніпропетров. обл.). Відом. будівельник. Освіта середня. Ветеран тр-ту "Криворіжжитлобуд". Електрозварник БУ № 4. Переможець труд. змагань, ударник п'ятирічок. Наставник. Відзначився на будівництві ДП-9 ком-ту "Криворіжсталь" Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Карпець Іван Родіонович (9.5.1920). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ. З 1947 працював слюсарем ВКБ РУ ім. Кірова. Брав участь у відбудові шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Слави 2, 3 ст., "Знак Пошани".

Карпов Віктор Михайлович (6.11.1958, Башкирія). Керівник фінорганів. Зак. Хмельницьк. технологіч. ін-т побутового обслуговування (1985). У 1985 – 1989 майстер, ст. економіст, нач. відділу фірми "Красуня". У 1989 – 1991 нач. відділу ком-ту "Криворіжсталь". У 1991 – 2000 нач. відділу оподаткування, контрольно-ревізійного відділу Довг. р-ну. З квіт. 2000 нач. контрольно-ревізійного відділу Кр. Рогу.

Карпов Володимир Олександрович (27.6.1939, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1968). З 1958 оператор пульта управління, слюсар-ремонтник цеху блюмінг-1 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань,

наставник. Держ. Премія СРСР (1984). Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Карпович Сергій Федорович (14.1.1933, Волинська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1952 працював бурильником на ш. ім. Кірова. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Брав актив. участь у відбудові рудника. Уч. Лейпцизького ярмарку (1965). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Карпівка село, Новозорівськ. сільради засноване у 1924 переселенцями з Чернігів. і Брянськ. обл. на землях поміщика Руднєва. Діяла початкова школа. У середині 50-х мало 2 вулиці, до 50 дворів, проживало більше 100 чол. Знесене у 1958-1959 у зв'язку з будівництвом Півд. водоймища. Населення переселене в села Веселівськ. сільради.

Карстовий рельєф, виникає в результаті розчинення карбонатних, сульфатних і соленосних порід водою. Карст регіону відноситься до покритого та задернованого, за відношенням до денної поверхні розвинутий поверхневий і підземний карст, за характером орографії – рівнинний. Розвитку процесів закарстування на території Кривбасу сприяють: широке поширення карбонатних порід – мармуру, доломітів, вапняків, мергелів, роговиків, карбонатизованих кварцитів, наявність тріщинуватості порід, присутність циркулюючої води. За морфогенетичними ознаками карст і карстовий рельєф може бути розділений на два самостійні райони. *Криворізький карстовий район*. Розвинутий покритий, глибинний (до 500 м.) карбонатний карст. Основні карстові породи – доломіти, мармур, роговики, карбонатизовані кварцити. Глибинні карстові форми розкриті буровими свердловинами та підземними гірничими виробками. Карстовий рельєф представлений лунковими кавернами та печерами (довж. до 1,5 км). Вони зустрічаються по правобережжю р. Саксагань від РУ "Суха Балка" до закритого РУ ім. Ілліча, а також в долині р. Жовтої. Півд. частину Кривбасу займає *Нижньопридніпровський карстовий район*. Карстові процеси тут відбуваються в осадових карбонатних породах осадового чохла кристалічного фундаменту – вапняках і мергелях, які мають понтичний, сарматський та меотичний вік. Карст розвинутий там, де присутні, хоча б, малопотужні шари вапняків субгоризонтального залягання. Карстовий рельєф більш різноманітний, представлений не лише підземними, а й поверхневими формами. Поверхневі форми представлені карстовими воронками, валами, улоговинами та сліпими ярами. Загальна площа поверхневого карстопрояву 0,05 км. Серед підземних форм розвинута печера Кобильна, довжиною 140 м. Вона має кілька галерей із проходами та залами, лабіринтову структуру, обводнена, з озерами та сифоном.

"Карта Елисаветградской провинции 1772 – 1774 годов", виготовлена картографами Імперськ. академії наук Росії в 70-х на замовлення військового відомства. Позначене розташування військових частин, контури річок Інгулець та Саксагань.

"Карта земель или волостей войска Запорожского, Низового в 1770 годах", виготовлена в 70-х XVIII ст. картографами Імперськ. академії наук Росії. Чітко позначені контури річок Інгулець і Саксагані, володіння Інгулецьк. паланки.

Картавих Михайло Степанович (1905 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На залізниці з 20-х. Ударник перших п'ятирічок. Ударник стаханівських вахт. У 1929 – 1941, 1944 – 1957 працював слюсарем локомотив. депо ст. Кр. Ріг-Сортувальний. Брав участь у відбудові залізнич. госп-ва. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Карташов Никифор Олександрович (1888, Катеринослав – 1943, Урал). Пром. керівник. Освіта середня. У 1901-1903 наймитував, у 1903-1904 працював на Краматорськ. металург. з-ді, у 1905-1907 горновий Брянськ. металург. з-ду. Уч. рев. подій 1905. У 1907-1909 в'язень у Сибіру. У 1909-1918 горновий на Брянськ. з-ді. Формував загони Червоної гвардії у Катеринославі. Уч. гром. війни з верес. 1918, комісар 10-го Укр. полку. З 1921 працював на Брянськ. металург. з-ді. З початку 30-х будував КМК. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора УРСР.

Картелюшка, приватний лист або записка у давнину на Криворіжжі.

“Картомиш”, шинок відкритий на початку 90-х XIX ст. у сел. Карнаватка жандармом Баровим. Ввечері тут зупинялися залізничники.

Картопля, однорічна трав'яниста рослина роду пасльонових. Вважається “другим хлібом”. Кущ складається з 4-8 ребристих стебел. Листки великі, переривчасто-непарнопірчасті, квітки білі, фіолетові, сині. Плід –багатонасінна ягода. Підземна частина складається з мичкуватої кореневої системи. Бульби містять 73-80% води, 14-24% крохмалю, 2% сирого протеїну. Вегетаційний період для ранніх сортів 70-80 днів, пізніх – 150. Садять квадратно-гніздовим способом. Урожайність 300-600 ц/га.

Картопляна міль, метелик родини молевих. Шкідник картоплі, томатів, тютюну, баклажанів. Розмах крил 12-16 мм. Голова гладка, луска попелясто-сіра, блискуча. Крила вузькі. Яйця майже овальні. Виліт починається при температурі $+10^0$С у нічний час. Знешкоджують шляхом обприскування 5 % розчином фоксиму.

Картузник, людина, яка виготовляла головні убори у давнину на Криворіжжі.

Каруца Валерій Олександрович (28.7.1955, Луганська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1977). У 1977-1978 прохідник ШБУ № 1. У 1982-1993 голов. інж. шахти, заст. голов. інж. ШБУ № 1, голов. інж. ШБУ № 2, з 1993 нач. ШБУ № 2 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Умілий організатор будівництва і реконструкції шахт.

Каруца Жорж Андрійович (26.12.1937, Луганська обл.). Засл. тренер України (1997). Зак. Київ. ін-т фізкультури (1957). З дитинства займався баскетболом, гандболом, легк. атлетикою. Відвідував Артемівськ. спортклуб, здійснив 29 стрибків. Грав за баскет. команди СКА, “Скіф” (Київ). Чемпіон Києва, учасник чемпіонатів України. Займався багатоборством. Виступав за збірну Дніпропетров. обл. У 1961-1987 викладач кафедри фізкультури, голова профкому КГРІ. З 1987 викладає у військ. ліцеї. Суддя всесоюз. категорії. Голова міськ. федерації легкої атлетики. Виховав 12 чемпіонів України. Розробив систему фізпідготовки курсантів.

Кархезіон, античний посуд, попередник амфори. Фрагменти знайдені під час археологічних розкопок на Криворіжжі.

Карч Валерій Володимирович (23.2.1959, Кр. Ріг). Поет. Зак. Дніпропетров. ун-т (1981). Викладач історії СШ № 93, Жовт. ліцею. Пише вірші. Бард. Друкується у періодич. пресі, альманахах. Лауреат фестивалів бардів в Дніпропетровську (1997), Харкові, Кр. Розі.

Каршакевич Ганна Михайлівна (3. 8. 1935, Курська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1954-1989 швачка, контролер готової продукції на Криворізьк. швейній фаб-ці. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Нагороджена орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Каршенбаума А. П. геологічні експедиції, проводилися на Криворіжжі у 30-40-х за дорученням Дніпропетров. гірнич. ін-ту. Вивчалися сланцеві формації Сакс. рудної смуги.

Карюк, див. **клей.**

“Каса взаємодопомоги”, кредитна спілка створена в 1995. Голова В.І. Паламарчук.

Касєєв Петро Іванович (31.1.1938, Крим). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1968). У 1960-1966 водій автобуса, “швидкої допомоги”. У 1966-1967 пом. машиніста екскаватора рудника НКГЗК. У 1967-1974 голов. енергетик, голов. інженер з-ду будматеріалів. З квіт. 1975 директор поліграфічної фаб-ки. Умілий організатор виробництва. Керівник випуску багатьох видів продукції поліграфіч. призначення. Нагороджений Почес. Грамотою Верх. Ради України.

Касим Олександр Юхимович (8.3.1926, Кіровоград. обл. – 7.5.1988, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1953). У 1953-1963 гірнич. майстер, нач. дільниці, секретар партбюро шахти, у 1963- 1973 заст. голов. інж. шахти, у 1973-1981 нач. ш. “Центральна”, у 1981-1982 нач. ш. “Ювілейна” РУ ім. XX партз'їзду. Умілий керівник процесу видобутку руди. Почес. гірник. Нагороджений орд. Жовтневої Революції, “Знак Пошани”.

Каситерит (від грец. – олово), мінерал класу оксидів і гідроксидів, олов'яний камінь. Блиск алмазний, жирний, колір жовтуватий і червонувато-коричневий. У 1957 знайдений

геологом Г.Г.Бурою в силікатній частині гетито-гематитових руд. Зерна розміром 0,01-0,1 мм.

“Каскад”, спілка ветеранів війни в Афганістані та інших країнах Довг. р-ну створена у лист. 1995. Сприяє підтримці ветеранів. Має понад 150 членів. Голова В.І.Охріменко.

“Каскад”, санаторій-профілакторій ком-ту “Кривбасшахтопроходка” відкрит. у берез. 1987. Знаходиться у парку ім. газети “Правда” у Ц.-Міськ. р-ні на березі затопленого рудника. Розрахован. на 100 відпочиваючих. Має більше 20 мед. кабінетів, 54 спальні, їдальню, холи, басейн, спорт. містечко. Споруджен. госпспособом.

Каспійська вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладене в 30-х силами гірників ШУ “Червона Гвардія”. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,4 тис. м, ширина 5-6 м. Має 4 держ. будинки, проживає 14 чол. Пл. зелених насаджень 0,4 га. Названа на честь Каспійського моря. Обслуговує 49 в/з.

Кассілля вулиця житломасиву ПівдГЗК в Інгулецьк. р-ні. Забудова почалася у 1956. Сформована у середині 60-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Новоросійський. Довж. 300 м. Частково знесена у зв'язку із розширенням кар'єру ПівдГЗК. Названа на честь рос. дитяч. письменника Кассіля Льва Абрамовича (10.7.1905, Енгельс – 21.6.1970, Москва). Автор книг “Воротар республіки”, “Велике протистояння”, “Хід білої королеви”. Держ. премія СРСР (1950). Обслуговує 34 в/з.

Кассіопея (лат. Cassiopeja), сузір'я Півн. півкулі в р-ні Чумацького Шляху. 5 яскравих зірок утворюють фігуру, схожу на літеру W. Виявлено потужне джерело радіовипромінювання CasA. З території Криворіжжя видно протягом року.

Кастуся Калиновського вулиця житломасиву Веселі Терни (Новопавлівка) Терн. р-ну. Закладена в 30-х як гірницьке селище. Сформувалася і набула розвитку в 50-70-х. Довж. 1,8 тис. м, ширина 9 м. Має 72 держ. будинки, проживає 262 чол., 76 приват. будинків, проживає 270 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь білоруськ. рев. демократа Калиновського Костянтина (Кастуся) Семеновича (2.2.1838 – 22.3.1864, Вільнюс). Один з керівників повстання 1863 – 1864 у Литві та Білорусії. Страчений. Обслуговує 90 в/з.

Касьян Віталій Сергійович (31.10.1941, Кіровоград). Авіатор. Зак. Київ. авіаін-т (1973). У 1959-1962 зварник Нікопольськ. машбуд. з-ду. З 1962 лаборант, зав. лабораторією, викладач, зав. відділенням авіауч-ща/коледжу. Методист. Ім'я у Книзі пошани Аерофлоту (1967). Сріб. і бронз. медалі ВДНГ СРСР за тренажери для вивчення літаків Іл-18, АН-24 (1967, 1972). Відмінник Аерофлоту (1977). Чемпіон Кр. Рогу з баскетболу (1962-1970), тенісу (1971-1972). Автор 40 методрозробок, 40 рацпропозицій.

Касьянов Іван Григорович (26.4.1906, Дніпропетров. обл. – 7.1.1987, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Зак. Харків. (1937), Черкаськ. (1953) с/госп. ін-ти. У с/госп. з 1932. Працював агрономом у Нікопольськ. р-ні. Уч. ВВВ. У 1944 – 1966 директор рад-пу “Червоний шахтар”. Керував відбудовою рад-пу, вивів його у число передових. Один з кращих с/госп. керівників сільського Криворіжжя. Похован. у с. Вільне. Нагороджен. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Кат (від катати), каток на довгій ручці для трамбування та ущільнення грунту у давнину на Криворіжжі.

Катакомбна культура (археол.), період раннього бронзового віку. Відокремлена В. Городцовим. Об'єднала поховання у катакомбах на території Півн. Причорномор'я. Носії займалися землеробством і скотарством. На Криворіжжі з 820 виявлених поховань 175 належать К. к.

Каталенець Анатолій Іванович (31.3.1939, Кр. Ріг). Проф. (1997), Д.Т.Н.(1996). Зак. КГРІ (1962). З 1962-1964 геолог, інж. бюро Леніногорськ. геологіч. партії Казахстану. У 1964-1974 провід. інж. Леніногорськ. ком-ту. З 1974 ст. наук. співробітник, асистент, ст. викладач, доцент, з 1997 проф. КГРІ/КТУ. Автор 51 наук. праць з проблем структури рудних полів, економіки мінерал. ресурсів.

Каталь, людина, яка катала вагонетки на шахтах та рудниках Криворіжжя у давні часи до появи механізації.

Катальпа бігнонієва (Catalpe bignonioides), рослина родини бігнонієвих. Батьківщина – Півн. Америка. Листопадне дерево 15(20) м заввишки, зі стовбуром 1-1,5 м в діаметрі. Кора старих стовбурів світло-коричнева, тріскається на тонкі луски. Молоді пагони спочатку зелені, пурпурні, слабо опущені, блискучі, з сизуватим нальотом, дворічні гілки оранжеві або сірувато-коричневі. Листки широко яйцеподібні, 10-20 см довж., 10-15 см шириною, коротко загострені на верхівці, цілокраї або іноді з двома невеликими лопатями. Квіти зібрані в широкопірамідальні волоті 15-25 см завдовжки, білі, в середині з двома жовтими смугами та густими, пурпурово-коричневими плямами. Плід – коробочка 15-45 см довж., 6-8 мм товщиною, зовні світло-каштаново-коричнева, що розтріскується на дві стулки. Цвіте VI-VII. Розмножується насінням. Декоративна особливо під час цвітіння. Широко використовується для озеленення Кр. Рогу.

Катанка (тех.), гарячекатаний дріт круглого січення діаметром 5-10 мм. Одержують на дротових станах ком-ту "Криворіжсталь". Використовується у потребах народного господарства.

Катарантус рожевий, барвінок рожевий (Catharanthus roseus), рослина родини кутрових. Батьківщина – о. Мадагаскар. Трав'яниста багаторічна рослина. Стебло прямостояче, гіллясте доверху. Листки сидячі, продовгувато-ланцетні, темно-зелені з білою жилкою, голі, довжиною до 7 см. Квітки сидячі, в пазухах листка, рожеві, довж. до 3 см. Відомі садові форми "Albus" з білими квітами та "Ocellatus" білий з рожевим або червоним вічком. У Кр. Розі вирощують у кімнатному квітникарстві.

Катехізис, правила, керівництво дієї у навчанні християнській вірі. Складається у формі запитань і відповідей.

Каташев Юрій Петрович (17.9.1942, Астраханська обл.). Ген.-майор. Зак. Дніпропетров. ун-т (1965). Вихованець СШ № 39. У 1965-1969 секретар ЛКСМУ КМЗ. У 1969-1972 2-й секретар міськкому ЛКСМУ. З 1972 в органах держбезпеки. На відповідальній посаді в центр. апараті СБУ.

Катерина II Олексіївна (2.5.1729, Німеччина – 17.11.1796, Петербург). Рос. імператриця з 1762. За її часів заснован. Кр. Ріг. Влітку 1775 під час подорожі до Криму відвідала Кр. Ріг. Кріпосниця. Розігнала Запорізьку Січ. Приєднала до Росії значні території.

Катеринівка (Гельмерсенівка) **невелике село,** засноване на початку XIX ст. поблизу сел. Гданцівка. У 1903 мало 14 дворів, проживало 82 чол. Жителі займалися землеробством. Під час гром. війни увійшло до скл. Кр. Рогу, сучас. Ц.-Міськ. р-ну.

Катеринівка село, засноване на початку XIX ст. Розташовувалося на лівому березі р. Саксагань. В кінці XIX ст. тут утворилася економія поміщиці Деконської. Вона перевезла 30 родин з Пензенськ. губернії, які стали першими жителями села. У 1903 було 115 дворів, 595 жителів. Поступово перейшло у межі Кр. Рогу і тепер частина житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну.

"Катеринівська" шахта, розташовувалася у межах Криворізьк. синклінорію у 20-40-х. Мала незначну потужність. Діяв дерев'яний копер, підйомники. Видобувала до 200 тис. т руди. Працювало до 100 чол.

Катеринівське урочище, Софіївського лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1950-х. Багата рослинність.

Катеринославська губернія, створена у жовт.1802 на базі Новоросійської губ. на початку XX ст. Мала 8 повітів – Бахмутськ., Верхньодніпровськ., Катеринославськ., Маріупольськ., Новомосковськ., Олександрійськ., Павлоградськ., Слов'янськ. Територія півн. Криворіжжя входила до Верхньодніпровськ.. На 1892 проживало 2,1 млн. чол., мала 4951 населен. пункти, 10 міст і 15 містечок, зокрема Кр. Ріг. У 1909 існувало 11,2 тис. підприємств, на яких працювало 170,7 тис. чол. Ліквідована у червні 1925, на її базі утворено 7 округів.

Катеринославська губернська присутність, існувала у 1890-1918. Мала статус вищої інстанції з селянських питань. Складалася з дворян-поміщиків. Призначала земських начальників, захищала інтереси землевласників. Впроваджувала столипінську реформу на Криворіжжі.

Катеринославське губернське правління, існувало у 1802-лют. 1917. Вважалося вищою адміністративно-поліцейською установою губернії. Підпорядковувалося МВС Росії. Керувало землекористуванням, діяльністю церковних, поліцейських, медичних органів Кр. Рогу.

Катеринославська філія Українського геологічного комітету, створена у груд. 1921 для обслуговування Криворізьк. рудного басейну. До складу входили проф. М.І.Лебедєв (голова), геологи І.І.Танатар, Л.Л.Іванов, Б.І.Чернишов, С.С.Гембицький. У 1922 ліквідована через відсутність фінансування.

Катеринославське намісництво, існувало у 1789-1796, складалося з 15 повітів. Центр розташовувався у м. Кременчук, з 1783 – у Катеринославі. До скл. входили територія півдня України, зокрема Криворіжжя. Ліквідоване у зв'язку з утворенням Новоросійськ. губ.

Катеринославської губернії з'їзди гірничозаводських, фабричних та рудничних лікарів, проходили у період з 1903-1914. Дозвіл на проведення цих з'їздів давало МВС і вони мали відбуватися щорічно. Подібний дозвіл був видан. тільки на 3 з'їзди, хоча їх відбулося 11. Матеріали цих з'їздів видавалися окремими книгами. Вони дають уяву про стан медицини в губернії, зокрема в Кр. Розі. На І з'їзді було 30 делегатів, один з них від Кр. Рогу. Інтереси Кривбасу представляв лікар Брянськ. акціонерного тов-ва - В.Мехмандаров. На ІІ (1908) були представлені 39 чол., 4 з них від Кривбасу Й. Ліссер (Євгеніївськ. рудник), В. Мехмандаров, С. Корженевський (Російсько-Балтійське тов-во), А. Пізані (Ростовськ., Шмаківськ. рудники). З повідомленнями виступили Лісер, Мехмандаров. Серед 68 лікарів-учасників ІІІ з'їзду (жовт. 1910) було 9 криворіжців Г. Бінімов, Г. Барейма, В. Вовченко, С. Добровольський, С. Колачевський, С. Корженевський, Й. Ліссер, П. Фене, Л. Яновський. Даних про інші з'їзди виявити не вдалося. Дивує періодичність їх проведення з 1910 по 1914.

Катков Микола Євгенович (16.10.1932, Татарія). Госп. керівник. Зак. Моск. ін-т нафт. пром-ті (1965). У 1951-1958 штурман бойового літака. У 1958-1968 працював у тресті "Татбурнафата", "Леніногорськнафта". З 1968 нач. відділу, голов. інж. управління газового господарства Кр. Рогу. Згодом очолював колектив газовиків у Москві. Один з керівників газифікації житла у Кр. Розі, сприяв зміцненню виробнич. бази.

Катков Федір Леонтійович (20.9.1916, Красноярськ. край – 5.5.1944, Одеська обл.). Герой Рад. Союзу (3.6.1944). Зак. Тамбовське військ. уч-ще (1938). З 1934 працював учителем початкової школи с. Старо-Мосіне Балахтинськ. р-ну Красноярськ. кр. В арм. з 1937. Служив у Тамбов. кав. уч-щі. Уч. ВВВ з жовт. 1942. Обороняв Сталінград, визволяв Донбас, Запоріжжя. Ст. лейтенант, ком-р 93 окрем. розвідроти 88 гв. СД. У лют. 1944 в р-ні Апостолове захопив 2 висоти, знищив 50 гітлерівців, 2 гармати. Особлив. відзначився в ніч на 3.3.1944. Тоді одержав завдання провести розвідку боєм. Рота у складі 60 багнетів тихо форсувала Інгулець в р-ні Зеленого. Розвідники підключилися до німецького телефону і таким чином контролювали обстановку. Бій почався в р-ні висоти 84,4. Натиску сміливців ворог не витримав і пошук розвідників переріс у наступальну операцію, ціла німецька дивізія почала тікати. Її ком-р ген. Шверін за особистим наказом Гітлера піддався арешту. Такого успіху невеликого підрозділу не знала історія. Загинув біля с. Адамівка Одес. обл. Особисто знищив 3 гармати. У 1975 прах перенесений в м. Інгулець. На могилі бюст. Ім'я носить школа і вулиця в Інгульці. Тут живуть рідні Героя. Про подвиг К. розповів маршал Чуйков, письменник Ф. Шахмагонов написав повість "Прорив", поет А. Перетяченко – вірша. Нагородж. орд. Леніна, О. Невського.

Каткова Ф. Л. бюст, встановлен. у квіт. 1975 на пр. Седнєва в м. Інгулець. Є складовою частиною монумента Слави. Виготовлен. з чавуну, встановлен. на п'єдесталі з граніту.

Скульптор А. Кашпаров. Напис свідчить, що Герой Рад. Союзу Катков Ф. Л. особливо відзначився у боях за Інгулець. Під меморіалом покоїться прах героя-визволителя.

Каткова вулиця, розташована у центр. частині м. Інгулець. Забудова почалася у 1960 в зв'язку з будівництвом ІнГЗК. До 1975 мала назву вулиця Роздольна. Довж. 2,6 тис. м. Має 31 5-, 9-ти поверхових будинків, розташовані 3 гуртожитки, АТС-22, Будинок культури, СШ № 114, Палац спорту, СПТУ № 44, гірнич. тех-м, 3 магазини, кафе. Названа на честь Героя Рад. Союзу Ф.Л.Каткова. Обслуговують 68, 102 в/з.

Каткова Ф. Л. імені музей, створен. у 1982 в СШ № 114 за ініціативою Ю. В. Плотникова. Зібрані матеріали про 8 гв. А, 88 гв. СД, 93 гв. окрему розвідроту, фотографії Героя Рад. Союзу Ф.Л.Каткова. У квіт. 1985 школі і музею присвоєно ім'я Ф. Л. Каткова. Ведеться листування з ветеранами 8 гв. А, організовуються екскурсії.

Каткова Ф. Л. меморіальна дошка, встановлена на будинку № 35 по вул. Каткова (м. Інгулець) у 1985. Напис на граніті свідчить, що вул. носить ім'я Героя Рад. Союзу Ф. Л. Каткова, який особисто відзначився під час визволення м. Інгульця.

Каторга, перебування козаків у полоні на турецьких галерах, інколи сама галера у давнину на Криворіжжі.

Катран (Crambe), рід рослин родини хрестоцвітих. В Україні поширені 7 видів, із них найпоширеніші: **К. понтійський, К. татарський, К. шорсткий**. Деякі види К. (т.з. морська капуста, К. татарський) вживають у їжу. К. понтійський – чудовий меліоратор відвалів, дамб, шламосховищ Криворіжжя.

Катран понтійський (Crambe pontica), рослина родини хрестоцвітих. Багаторічна трав'яниста рослина з великим еліптично-довгастими м'ясистими листками, вкритими сизою поволокою. Стебло міцне, товсте, до 60-80 см заввишки, розгалужене. Цвіте V-VI. Квітки білі 1,6 см у діаметрі, зібрані в волотеподібні суцвіття. Розмноження – вегетативне (поділом кореню) та насінням. Медоносна, кормова і харчова рослина. Декоративна. На Криворіжжі широко використовується для закріплення відвалів та схилів хвостосховищ.

Катрич Андрій Федотович (26.12.1941, Вінницька обл.). Засл. будівельник України (1997). Зак. Укр. ін-т інж. водогосподарства (1970). У 1959-1960 працював у кар'єрі "Міжколгоспбуду". У 1962-1963 під час Карибської кризи служив на Кубі. У 1964-1965 водій автобази № 12. З трав. 1965 майстер, ст. виконроб, голов. інж. БУ № 1, з 1988 керуючий тр-том "Криворіжаглобуд". Один з керівників будіндустрії, керував реконструкцією об'єктів ІнГЗК, ПівдГЗК. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

"Катюша", агітбригада клубу ШУ ім. К.Лібкнехта, створена навесні 1944. Мала популярність до початку 50-х. Виступи відбувалися на шахтах, кар'єрах, у приміських рад-пах. Самодіяльний поет О.Жадан писав вірші, музномери забезпечував В.Григор'єв.

"Катюша", народна назва бойових машинореактивної артилерії часів ВВВ. У 1939 створен. дослід. зразок багатозарядної пускової установки. Використовувалися ракети системи БМ-8, БМ-13, М-20, М-30, М-31. Залп мав велику ефективність. Стрільба велася з автомобілів, що забезпечувало маневреність та несподіваність. Дальність стрільб 5,5 і 7,9 км. Значну роль відіграла у боях за Криворіжжя, зокрема при штурмі кургана "Могила Баби", на Інгулецьк. плацдармі. Діяли окремі дивізіони РГК.

"Катюша" меморіал, встановлен. у трав.1985 у Довг. р-ні, поруч з кол. таксопарком. Автори інж. з ін-ту "Механобрчормет" П. Подруль, Д. Доброневський на честь гвардійців мінометних частин. На граніт. постаменті встановлений автомобіль ЗІС-5 з реактивною установкою. Подібні дивізіони відзначилися у боях за Кр. Ріг.

"Катюші" пам'ятного знака сквер, закладен. у середині 60-х в зв'язку з розвитком АТП-таксопарку. Як сквер формувався у 1995 у зв'язку з відкриттям пам'ятника. Пл. 1,28 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками. Розташован. у Довг. р-ні.

Каунаська вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у середині XIX ст. Одна з найстаріших вулиць Кр. Рогу. Вважалася центром єврейськ. культури. Мала назву вулиця Синагогальна. Розташовувалися синагога, готель. Пам'ятник історії.

Збереглися будинки кінця XIX- початку XX ст., бруківка початку XX ст. Попередня назва Спортивна. Довж. 333 м, ширина 6,6 м. Має 10 будинків. Обслуговує 99 в/з.

Каунаська (кол. Синагогальна) **вулиця, будинок № 2,** споруджен. на межі XIX-XX ст. Має 2 поверхи. У правій частині фасаду проїзд у вигляді арки, балкон оздоблен. декоративною решіткою. Розміри 15,9 м х 10,7 м. До революції розташовувався готель "Європейські номери". Один з перших 2-поверх. цегляних будинків у Кр. Розі. З недавніх часів знаходиться фірма "Інтерпромсервіс".

Каунаська (кол. Синагогальна) **вулиця, будинок № 5,** споруджен. 1892 для обслуговуючого персоналу готелю Чердакова. Карниз фігурної форми. Пл. 340 кв. м. Розміри 92 м х 3,7 м. Житловий будинок. Входить в ансамбль пам'яток архітектури місцевого значення.

Каунаська (кол. Синагогальна) **вулиця, будинок № 7,** споруджен. у 90-х XIX ст. для обслуговуючого персоналу готелю Чердакова. Має 1 поверх. Карниз фігурної форми. Пл. 340 кв. м. Розмір 134 м х 3,4 м. Входить в ансамбль пам'яток архітектури місцевого значення.

Каунаська (кол. Синагогальна) **вулиця, будинки № 9, 11,** споруджен. у 90-х XIX ст. для обслуговуючого персоналу готелю Чердакова. Існувала кузня, майстерня по ремонту упряжі. Являє 2 одноповерх. будинки, пов'язані поміж собою аркою. Карниз фігурної цегли. Пл. 271 кв. м. Розмір 123 м х 3,2. Одні з перших спарен. будинків у Кр. Розі. Входить в ансамбль пам'яток архітектури місцевого значення.

Каунаська (кол. Синагогальна) **вулиця, будинок № 10**, споруджен. у 1890 для обслуговуючого персоналу готелю Чердакова. Має 1 поверх, карниз у вигляді пірамід. Пл. 200 кв. м, розміри 15 х 8,8 м. Входить в ансамбль пам'яток архітектури місцевого значення.

Каф, вид договору при морських перевезеннях. Укладається підприємствами Кр. Рогу при експорті продукції за кордон.

Кафе, заклади громадського харчування. Під цю категорію підпадають пельменні, млинцеві, вареничні, чарочні, корчми ін. На 1.9.2001 у місті Кр. Розі зареєстровано близько 260 К.

Каховська вулиця, розташована у Дзерж. р-ні. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,8 тис. м, ширина 9 м. Пл. 19 тис. кв. м. Має 2 держ. будинки. Розташован. Центр підготовки та перепідготовки кадрів. Заасфальтована, зелені насадження на пл. 1,8 га. Названа на честь м. Каховка Херсон. обл. Обслуговує 5 в/з.

Каховської вулиці сквер, закладен. у 1959. Пл. 0,29 га. Обладнаний місцями для відпочинку, алеями, клумбами. Багатий на зелену рослинність.

Кац Ісак Михайлович (1922, Ленінград). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т. Уч. ВВВ. З початку 50-х працював у мед. закладах Кр. Рогу. У 1955 – 1956 перший голов. лікар міськ. протитубдиспансеру № 2. Виїхав до Ленінграда.

Каца Є. А. фотоательє, діяло у сел. Веселі Терни з кінці XIX ст. до початку гром. війни. Майстер залишив багато фотоматеріалів, які відображають соціально-побутовий, культурний стан Кр. Рогу початку XX ст.

Кацавейка (від польськ.), жіноча розпашна коротка блуза, підбита хутром. Популярна на Криворіжжі у XIX ст.

Кацалап Микола Дмитрович (10.1.1970, Дніпропетров. обл. – 29.3.1998, Кр.Ріг). Правоохоронець. Освіта середня. У 1990-1996 водій у кол-пі Апостолівськ. р-ну. З лют. 1996 інспектор відділу ДАІ. Відзначився при затриманні банд. групи. Загинув у сутичці із озброєними злочинцями. Похован. у с. "Пам'ять Ілліча" Апостолівськ. р-ну. Ім'я носить вул. у Кр. Розі. Нагородж. орд. "За мужність" 3 ст.

Кацелевський Григорій Петрович (29.6.1929, Львівська обл.). Почес. гірник (1982). Освіта середня. У 1950-1975 машиніст скрепера, прохідник РУ ім. К.Лібкнехта. Майстер швидкіс. проходок, раціоналізатор і наставник. Переможець змагань. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2,3 ст.

Кацюк Василь Григорович (1925 – 1994, Кр. Ріг) Відом. хлібопекар. Освіта вища. У 1948-1952 голов. інж. хлібоз-ду/ком-ту № 1. Виховав кілька поколінь хлібопекарів. Керував відбудовою хлібопекарськ. галузі у Кр. Розі. Сформував колектив, створив матеріальну базу. Вивів підприємство у число передових. Сприяв розширенню асортименту, виготовленню нових сортів хлібовиробів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Качалка, багатозначна назва, широко розповсюджена на Криворіжжі, **1.** У давнину невеликий продовгуватий інструмент у формі вузької колоди для намотування тканини або одягу у процесі гладіння рубелем. **2.** Кухонне приладдя для розкатування тіста. **3.** Дитяча колиска. **4.** Крісло або стілець, встановлені на півдугах, що дозволяє їм рухатися. **5.** Дитяча іграшка. **6.** Назва гойдалки.

Качалова вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у дореволюційні часи, як гірниче сел. Катеринівка. Перші жителі за переказами з'явилися з Рязанщини, де поміщик Дикоський обміняв кілька сімей на борзих собак. Серед першопоселенців Андріанови, Подорванови, Косогови, Степанови. Жителі працювали на руднику Галковського. Розвитку набула в 30-60-х. На місці бараків виросли багатоповерхові будинки. Довж. 968 м, ширина 9 км. Має 6 держбудинків, проживає 920 чол. Розташовані лікарня № 4, магазини. Пл. зелених насаджень складає 2,2 га. Заасфальтована. Названа на честь рос. актора Качалова (Шверубович) Василя Івановича (11.2.1875, Вільнюс – 30.5.1948, Москва). Народ. артист СРСР (1936). Грав у МХАТі провідні ролі. Держ. прем. СРСР (1943). Обслуговують 36,71 в/з.

Качальник, людина, яка працювала на ручному насосі або помпі, викачуючи воду на підприємствах, шахтах та рудниках у давнину на Криворіжжі. Пізніше працівник на пожежному насосі під час гасіння пожежі.

Качан Віталій Анатолійович (24.1.1951, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1977), Міжнарод. кадрову акад. (1999). У 1968 токар ІнГЗК, з 1977 маркшейдер, з 1979 голова цехкому рудника ІнГЗК. У 1983-2000 заст. директора, директор СПТУ № 44. З квіт. 2002 міський голова м. Інгулець.

Качки, збірна назва родини качиних. Водоплавний птах з видовженим тулубом, довгою гнучкою шиєю, плескатим дзьобом, пальці з'єднані плавальною перетинкою. Оперення густе, з розвинутим пуховим покровом. Добре плавають і пірнають. Їжу здобувають у воді. Кладка досягає 10 яєць. На Криворіжжі відомо більше 10 видів.

Качуровський Іван Іванович (3.1.1942, Кіровоград. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1961-1997 тракторист, механік рад-пу "Гірник". Бронз. медаль ВДНГ (1982). Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Наставник і раціоналізатор. Визнавався кращим за професією. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Кашалотик", шоу-група створена у 1993 в Довг. р-ні у Центрі дитяч. творчості за ініціативою О.Грицай. Об'єднує дітей від 7 до 12 років. У репертуарі дитяч. пісні. Серед авторів О. Грицай, Р. Маренич, В. Безносенко. Учасник фестивалів і конкурсів.

Кашель Родіон Іванович (24.12.1959, Кр. Ріг). Поет. Навчався в КГРІ. У 1982-1991 працював на КМК. Поет і прозаїк. Засновник газет "Заграва", "Дике поле", тов-ва духовного відродження "Червона калина" (1991). Разом з Н.А.Колісник у 1992 організував показовий дитяч. табір відпочинку "Кіш Діброва". Друкується у періодич. пресі.

Кашенкова Ф. М. і Володіна С. ремісництво, мало популярність з давніх часів у с. Лозуватка. Вихідці з Калузьк. губ. відзначалися умінням вичиняти шкіри тварин і вважалися кращими чинбарями в окрузі. Продукцію реалізовували на традиційних лозуватськ. ярмарках.

Каширська вулиця житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена на початку XX ст. як гірниче селище. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Сучас. назву має з кінця 40-х. Довж. 1,7 тис. м, ширина 9 м. Має 153 приват. будинки, проживає 543 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Кашира (Росія). Обслуговує 90 в/з.

Кашка, народна назва суцвіття акації на Криворіжжі.

Кашніков Сергій Васильович (1915, Владимир. обл. – 1985, Дніпропетровськ). Засл. будівельник України. Освіта вища. У 1935 – 1940 майстер Мелітопольськ. машбуд. з-ду. У 1940 – 1944 нач. цеху Челябінськ. електрод. з-ду. У 1945 – 1960 керував підрозділами на будовах України. У 1960 – 1980 керуючий тр-том "Дніпросантехмонтаж". Брав участь у будівництві гірничозбагач. ком-тів у Кр. Розі. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Кашпаров Анатолій Миколайович (24.7.1935, Ростов. обл. –12.2.1976, Кр. Ріг). Скульптор, художник. Зак. Укр. поліграф. ін-т (1968). Працював у Спілці художників м. Чернівці.. З 1967-1976 нач. відділу проместетики ІнГЗК. Автор монумента "Слава", бюсту Героя Рад. Союзу Ф.Л.Каткова, панно на кінотеатрі "Перемога", оформлювач інтер'єрів багатьох споруд м. Інгульця. Знавець історії м. Інгульця. Уч. і переможець творчих конкурсів. Помітна особа в культурному житті Криворіжжя.

Кашпарова А.М. меморіальна дошка, встановлена у трав. 2000 на меморіал. комплексі "Слава" в м. Інгулець.

Кашпуров Петро Опанасович (1913, Челябінська обл. – 15.2.1944, Дніпропетров. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Зак. сільгосп. тех-м. Працював у рад-пі Актюбінськ. обл. В арм. з 1936. Уч. ВВВ з лип. 1941. Заст. ком-ра 120 гв. СП 35 гв. СД. Відзначився у боях за Запоріжжя. Утримував плацдарм на Дніпрі. Загинув у бою під Кр. Рогом. Похован у м. Апостолове, тут його ім'ям названа вулиця. Бюст у с. Воскресенське Челябінськ. обл. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Каштан, рід деревних рослин родини гірко каштанових. Листки супротивні, пальчасто-складні. Квітки неправильні, плід – коробочка. Дерево заввишки до 30 м, з густою округлою або конусовидною кроною з великими пірамідальними суцвіттями. Цвіте на початку травня білими "ліхтариками", восени дає плоди корич. кольору. З деревини виготовляється фанера. Росте на міських вулицях і парках.

"Каштан", садівницьке товариство тунельного загону № 26 закладене у 80-х в Довг. р-ні. Пл. 4,8 га. Має 80 ділянок.

"Каштан", закрите акціонерне товариство створене у жовт. 1998 у результаті реструктуризації АТП-14156. Здійснює перевезення вантажів. Має 50 одиниць техніки, працює 35 чол.

Каштанів вулиця, розташована у мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 213 м. Пл. 979 м. Має 14 приват. будинків. Обслуговує 7 в/з.

Каштанова М.Г. підприємство, по розробці вогнетривких глин, засноване у 1901 у сел. Гданцівка на 140 тис. пудів. Продукція використовувалися на чавуноливарному з-ді.

Кащенко Володимир Сидорович (1918, Кр. Ріг – квіт. 1944, Молдова). Освіта середня. Під час окупації входив до скл. підпільної групи В.І. Просяника. У жовт. 1943 нач. штабу партизан. загону. Брав участь у визволенні сел. Шевченка, Рибасове. Встановив зв'язок з частинами 188 СД. На фр. з лют. 1944. Загинув у бою. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Кащенко Харитон Павлович (80-ті. XIX ст., Криворіжжя – 1905, там же). Уч. рев. подій 1905. Уродженець с. Златоустівка. Селянин. Наймит. У 1905 один з організаторів селянськ. повстання в Златоустівці. Після поразки на смерть забитий козаками.

Кащук Наталя Омелянівна (25.10.1937, Донецька обл. – 1991, Київ). Чл. СПУ (1968). Зак. Київ. ун-т (1959). У 50-х працювала муляром-бетонницею на будовах Кривбасу. Згодом редактор у видавництві "Дніпро" та Політвидав України, кореспондент. у ж. "Україна". Поет, прозаїк. Поетич. збірки "Весняне пробудження" (1559), "Передпівок" (1968), "Світлодення" (1974), "Обереги" (1979), "Вічний вогонь" (1980), нариси "Земна орбіта" (1972), "Веселкова брама" (1978), повісті "Щедрість" (1971), "Золоті жнива" (1978), "Рудана" (1977) ін.

Каюда Артем Олександрович (1904, Донецька обл. – 20.2.1944, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. У 1929 – 1941 голов. бухгалтер, голова кол-пу у с. Новоселівка

Донецьк. обл. Один з організаторів колгоспного руху в Донбасі. Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. 3 гв. СП 4 гв. СД. Героїчно загинув у боях за с. Ранній Ранок Криворізьк. р-ну.

Каюк, давня назва човна на Криворіжжі.

Каюн Анатолій Павлович (5.1.1956, Кр. Ріг). Художник. Освіта середня. Працює в скульптурі малих форм. Різьбяр. Чл. творч. об'єднання "Ая". Уч. виставок з 1997. Кр. Ріг (1997), Жовті Води (1998). Переможець Всеукр. фестивалю народ. творчості (1999). Серед творів "Адам і Єва", "Русалка", "Люльки", "Гетьман", "Сповідь", "Молодість", "Мудрість" ін.

Каюн Іван Демидович (7.11.1932, Криворіжжя). Відом. бурмайстер. Освіта н/середня. Уродженець с. Глеюватка. З 1947 працював теслею на РУ ім. Кагановича. У 1954 – 1987 буровий майстер експедиції "Кривбасгеологія". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Відмінник розвідки надр (1974). Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1976). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Каютки", неофіційна народна назва примітивних осель гірників, які після одруження будували напівземлянки з піччю та нарами. Відзначалися убогістю, антисанітарією і маленькими розмірами. Там жили родини кількох чол. Всі дорослі, як правило, працювали в кар'єрах та рудниках.

Квадратний аршин, старовинна міра відстані дорівнювала 0,5 кв. м. До введення метричних величин використовувався жителями Криворіжжя.

Квадратний сажень, старовинна міра довжина, що дорівнювала 4,45 кв. м. Вживалася на Криворіжжі до введення метричної системи мір.

Квадратний вершок, старовинна міра відстані, що дорівнювала 19,3 кв. см. Вживалася на Криворіжжі до введення метричної системи мір.

Квадратно-гніздова сівба, спосіб садіння сільгосп. культур. Використовувався на Криворіжжі з кінця 60-х років.

Квак (Nucticonax nucticonax), кваква, птах родини чаплевих. Довж. до 60 см, вага 500-727 г. Дрібна чапля трохи більша за ворону з великою головою, відносно короткими ногами, дзьобом. Верх голови та спина чорні, крила сірі, знизу тіло біле. Населяє болотисту місцевість Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться колоніями, на деревах, поблизу води. Кладка з кінця квіт. з 3-5 яєць. Активний нічної пори. Політ повільний, легкий і плавний. Малообрежений. Голос "квау-квау". Живиться рибою, жабами.

Квакша звичайна (Hyla arborea), представник родини квакшевих ряду безхвостих земноводних. Поширена в Півн.-Захід. Африці, Півд. та Центр. Європі. Населяє всю територію України. На Криворіжжі мешкає на деревах, кущах і високих трав'янистих рослинах розташованих вздовж річок і ставків. З'являється у квіт. і в кінці місяця приступає до розмноження. Ікру відкладає на дно водойм у вигляді грудок, у яких знаходиться до 1000 яєць. Через 10 діб вилупляються пуголовки, розвиток яких триває до 3-х місяців. Статевозрілими стають на 3-4 році життя. Живляться переважно комахами. На зимівлю іде у верес.-жовт., ховаючись у норах, купах листя, дуплах.

Кварта, у давнину на Криворіжжі звалася міра рідини у 1/10 відра.

Кварта козацька, мідна кружка лужена оловом всередині за часів козаччини на Криворіжжі.

Квартальна вулиця, розташована у житломасиві Братське Жовт. р-ну. Закладена у кінці 20-х. Розвитку набула в 30-50-х. Довж. до 500 м, ширина 7 м. Має 36 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 85 в/з.

Квартюк Василь Михайлович (6.6.1937, Кіровоград. обл.). Держ. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1959). У 1959-1966 маркшейдер ш. "Нова", секретар ком-ту ЛКСМУ РУ ім. К.Лібкнехта. У 1966-1975 2-й секретар, у 1975-1985 1-й секретар Жовт. райкому КПУ. У 1985-1988 1-й секретар Терн. райкому КПУ. З 1988 заст. ген. директора, заст. голов. інж. з екології ЦГЗК. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кварц (від нім.), породоутворюючий мінерал класу силікатів. Колір сірий, білий, чорний. Прозорий, мало прозорий, непрозорий. Один з найпоширеніших мінералів. Входить до

скл. всіх руд і порід Кривбасу, утворює граніти, гнейси, мігматити ін. Вивчався Б. І. Пороговим, В. М. Кравченком, П. М. Каніболоцьким, Ю. Г. Гершойгом.

“**Кварцит-МШ**”, комплекс. програма (1978-1979) розробки видобутку магнетитових кварцитів у Кривбасі. У розробці взяли участь спеціалісти НДГРІ, ін-ти “Кривбаспроект”, “Механобрчормет”, ВНДПІ рудмаш, колектив РУ ім. Дзержинського. Розроблена широкомасштабна концепція видобутку і збагачення бідних руд.

Кварцити гірська порода, утворюється в наслідок глибокого метаморфізму кварцових пісків. Використовується для виготовлення вогнетривкої цегли-дипасу. Залізисті кварцити після збагачення використовуються як залізна руда. Поширені у Криворізьк. родовищі.

Квас, напій у давнину на Криворіжжі був розповсюджений К. медовий, яблучний, буряковий. Від К. виникло слово “закваска”.

Квас Раїса Микитівна (27.6.1932, Дніпропетров. обл.). Передовик виробництва. Освіта середня. У 1961-1987 монтер шляхів транспорт. цеху цем. з-ду, переможець змагань, наставниця. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Квасоля, рід однорічних трав'янистих рослин роду бобових. Стебло прямостояче, листки трійчасті. Квітки зібрані у грона. Плід у вигляді бобів різного розміру і форми. Вегетаційний період 90-120 днів. Квітки жовтувато-білі і фіолетові. Коренева система стрижнева. Плоди видовжені 5-24 см. Насіння містить 20-30% білка і 50-60% без азотистих екстрактів. Вага зернин до 160 г. У грунті проростає при температурі не нижче 8^0. Сходи з'являються через 5-10 днів. Споживають стигле насіння і боби-лопатку. У Кр. Розі поширена **К. багатоквіткова**. Використовують для вертикального озеленення.

Квасци, мінерал класу сульфатів. Колір безбарвний, білий, сіро-білий. Блиск скляний. В Кривбасі дуже рідкісний. Вивчав Ю. Г. Гершойг.

Квач, старовинна дитяча гра в давнину на Криворіжжі.

Кваша Анатолій Петрович (29.2.1942, Кіровоград. обл.). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т культури (1968). З 1961-1965 учитель музики в Кіровоград. обл. З 1965-1968 викладач, директор муз. школи № 7. Керував театр. колективом ПК РУ “Інгулець”. У 1986-1989 директор міськ. театру ім. Шевченка. З 1989 директор муз. школи № 5. Керував відкриттям естрад., образотворч. відділень. Виховав плеяду музикантів.

Кваші Г.І. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1927-1929 за завданням Геологіч. ком-ту. Вивчалися питання промислового використання залізистих кварцитів Кривбасу, проблеми їх раціонального дослідження.

КВВ міський фестиваль, започаткован. у лют. 1996 за ініціативою комітету у справах молоді і міськкліги КВВ. Серед переможців ком-ди Техніч. ун-ту, Економіч. ін-ту, СШ № 71 ін.

КВГ-480, КВГ-240, конвеєри вібраційні горизонтальні, створені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначаються для транспортування вантажу на гірничоруд. підприємствах. Маса 6,5 - 6,4 т. Потужність 240-480 куб. м/год. Виготовлявся на дослід. з-ді ВНДПІрудмаш.

Квиток, документ, який надає право на проїзд у різному транспорті (залізничному, авіаційному, морському, річковому, автомобільному та громадському). На Криворіжжі в обігу спеціальні квитки, які дійсні тільки для проїзду в громадському транспорті міста.

"Квітень", клуб знайомств та спілкування створен. у 1988 у скл. ПК металургів ком-ту "Криворіжсталь". Об'єднує 150 чол. Сприяє зустрічам людей, організовує відпочинок. Керівник Н.П.Свердліченко.

“**Квітка Кривбасу” сквер,** закладен. у 1987 в Сакс. р-ні. Пл. 1,6 га. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами, місцями для відпочинку. У центрі фонтан у формі квітки у вигляді паркової скульптури.

Квіткова вулиця селища Мирівське Терн. р-ну. Закладена на початку 50-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 600 м, ширина 8 м. Має 12 багатоповерх. будинків, проживає 544 чол. Вкрита асфальтом. Обслуговує Мирівське в/з.

Квіткового магазину сквер, закладен. в середині 90-х по вул. 23 Лютого в Терн. р-ні. Пл. 0,2 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

КВК клуб створен. у середині 90-х у скл. ПК ком-ту "Криворіжсталь". До складу входять 150 чол. Вихованці беруть участь у турнірах КВК. Керівник І.В.Васильєва.

Квяковський Володимир Іванович (29.5.1925, Гомельська. обл. – 8.4.1994, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з 1943 у скл. морської авіації. У 1950-1983 прохідник, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Орджонікідзе. Засл. майстер виробництва РУ ім. Леніна. Новатор, ударник п'ятирічок. Переможець річних змагань. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1,2 ст., Червоної Зірки, знак. “Шахтарська слава” 2,3 ст.

КГ-3750, КГК-3750 комбайн для проведення горизонтальних гірничих виробок, створен. колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті . Призначен. для проходки виробок діаметром 3,75 м. Продуктивність праці зростає у 1,5-2 рази. Вага 110-120 т. Дослід. зразок виготовлено на дослід. з-ді ВНДПІрудмаш у 1988. Випробування пройшов на об'єднанні “Апатит”.

КДР-5, КДР-7 комбайн для видобутку марганцевих руд, створен. колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Признач. для робіт за умов Нікопольськ. родовища марганцевих руд. Маса 7,1-8,4 тис. кг. Виготовляється Дніпропетров. з-дом гірничошахт. обладнання.

Кеантосома фіолетова (Xanthosoma violaceum), рослина родини ароїдних. Батьківщина – Антильські о-ви Декоративно-листяна кореневищна рослина. Листки на довгих (до 90 см) коричнево-фіолетових черешках, великі за розмірами: довж. 20-50 см, ширина 15-35 см, стрілоподібні; зверху – темно-зелені із світлішими жилками, знизу – темно-фіолетові. Цвіте в культурі дуже рідко. Суцвіття – початок, на довгому квітконосі, обгорнутий покривалом світло-жовтого, знизу – фіолетового кольору. Використовується для озеленення інтер'єрів Кривбасу.

Кедріна Людмила Іванівна (10.1.1910, Одес. обл. – 17.8.1987, Москва). Літератор. Зак. Дніпропетров. ін-т соцвиховання (1931). У 1912-1926 проживала у Кр. Розі. Дружина відомого рос. поета Д. Кедріна. З 1931 проживала у Москві. Викладала історію, географію в моск. школах. Все життя присвятила пропаганді творчості чоловіка. Допомагала видавати книги укр. письменників, перекладала їх на рос. мову. Серед них П. Ногін, Г. Тютюнник, Б.Буряк. Автор книги “Жить вопреки всему” (1996).

Кедров Віктор Павлович (19.9.1904, Моск. обл. – 20.11.1973, Бішкек). Відом. проектант. Зак. Моск. гірнич. акад. (1930). У 1931-1941 працював в ін-ті Діпроколірмет (Москва). Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. БАО. У 1945-1951 працював на Уралі. З 1951 працював у тр-ті “Дзержинськруда”, ін-ті “Кривбаспроект”. Проектував об'єкти РУ ім. Дзержинського. Уч. ВДНГ. Автор наук. праць.

Келеп, вид холодної козацької зброї, схожої на російський чекан, у давнину на Криворіжжі.

Келерія, **кипець** (Koeleria), рід багаторічних трав'янистих рослин родини злакових. **К. струнка** – рослина вис. 20-50 см, утворює щільні дернини. Листки неплідних пагонів вузько лінійні, часто згорнуті. Суцвіття – густа циліндрична, майже колосовидна волоть, 3-10 см завдовж. Цвіте V-VI. На Криворіжжі широко поширена на степових схилах балок, особливо у місцях з надмірним випасом худоби.

Келишев Іван Григорович (1917, Миколаїв. обл.). Засл. працівник фізкультури Росії (1986). Зак. Моск. ін-т фізкультури (1941). Дитинство провів у Кр. Розі. Вихованець СШ № 8 (1931). З 1941 працював викладачем ін-ту, який закінчив. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. бригади особливого призначення. Вів боротьбу у тилу ворога. Пропагував фізкультуру в КНР і на Кубі. Канд. пед. наук. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Кельт (від лат. – золото), стародавня рубляча зброя у вигляді бронз. сокири з рукояткою. Особливо мав поширення у II-I тис. р. до н.е. На озброєнні мали племена, які населяли Криворіжжя.

Кельт (археол.), давня назва сокири, тесла з каміння, бронзи.

Кемерівська вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена на початку 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 620 м, ширина 9 м. Має 26 приват. будинків, проживає 92 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Кемерове (Росія), центру вугільної промисловості Сибіру. Обслуговує 37 в/з.

Кемі-Обинська культура (археол.), період мідного і початку бронзового віків. Датується III-II тис. до н. е. Поширена у Криму, на берегах Інгулу, Інгульця, Дніпра. Назву дістала від кургану Кемі-Оба, розкопан. у 1957 поблизу м. Білогірськ (Крим). На Криворіжжі 5 поховань вважається відгоміном К.-О. к. Поховання розташовані в кам'яних скринях.

Кендир (Apocinum, Trachoilum), рід волокнистих рослин родини барвінкових. Батьківщина – Півд.-Схід. Азія, Півн. Америка. **К.конопляний** – довгокореневищна рослина. Стебла прямостоячі, зелені, до 60-100 см заввишки. Листки супротивні, коротко черешкові, цілокраї. Квітки білі або рожеві. Суцвіття волоть. Цвіте VI-VIII. Медоносна рослина, листя містить каучук. Використовується в медицині як кардіотонічний засіб. В культурі веде себе агресивно. Вирощується у Криворізьк. ботсаду.

Кендус Михайло Михайлович (18.5.1930, Львівська обл.). Почес. гірник. Зак. гірнич. школу № 8 (1951). З 1951 бурильник ш. "Центральна" РУ ім. Кагановича. У 1953-1980 прохідник ВКБ РУ ім. XX партз'їзду. Уч. почес. трудових вахт, переможець змагань. Новатор виробництва. Майстер швидкіс. проходок. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Кендюх, живіт, черево у давнину на Криворіжжі.

Кеп, у давнину дурень, погана людина. Від К. виник усім відомий вираз: "Кепські справи".

Кераміка (від грецьк. глина), вироби гончарного мистецтва з керамічної сировини у результаті спікання глини із сумішами. З'явилася в епоху неоліту. Таким способом виготовляється посуд, цегла, труби, кахель ін. Залишки К. знайдені криворізьк. археологами. В галузі К. працюють сучас. криворізькі художники Т .Боброва, Н. Ващенко ін.

Керія японська (Kerria japonica), рослина родини рожевих. Батьківщина – Китай. Листопадний кущ до 3 м заввишки з прямими зеленими стеблами. Листки ланцетні, 2-10 см довж., загострені. Квітки золотисто-жовті 3-4,5 см у діаметрі, часто поодинокі на кінцях або у пазухах пагонів. Плід – округло-довгаста, чорно-бура коробочка. Цвіте IV-V. На Криворіжжі відома садова форма з махровими квітками. Використовується в озелененні парків, скверів.

Кермек (Limonium), рід трав'янистих рослин кермекових. Багаторічні трави з листками у прикореневій розетці. Квітки по 1-3 в колосках, зібрані у волосисте суцвіття. Чашечка перетинчаста, лійкоподібна або обернено конічна з білуватим або яскраво забарвленим відгином. На Криворіжжі 3 дикорослих види. Найчастіше зустрічаються **К. південнобузький** – на вологих солончакуватих луках, та **К. широколистий,** кущі якого мають форму перекотиполя, - на схилах балок. В декоративному квітникарстві використовують кілька інтродукованих видів. Найпоширеніший серед квітникарів Кр. Рогу **К. виїмчастий**. Батьківщина – Мала Азія, Середземномор'я. Культивується як одно-, дворічник. Чашечки забарвлені у чистобілий, жовтий, рожевий, голубий, фіолетовий кольори. Цвіте VIII-IX. Усі види використовуються для сухих зимових букетів. Дикорослі відомі як лікарські рослини, мають в'яжучі та кровоспинні властивості.

Керн, ціліндрич. моноліт гірнич. породи одержаний в результаті кільцевого руйнування забою свердловини під час буріння. Вважається основним джерелом для вивчення геологічної побудови розрізу свердловини.

Керніс, язичницький слов'янський бог вишневих садів. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Керогаз, нагрівальний прилад, який працює на гасі. Широко застосовувався на Криворіжжі до газифікації. Мали поширення одно- та двоконфорні К. Різновидом К. була керосинка.

Керосинка, криворізька назва, **1.** Різновид керогаза. **2.** Освітлювальний прилад, що працював на гасі. **3.** Посудина для зберігання гасу (див. **гасниця**).

Керченська вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у кінці 20-х сім'ями гірників ШУ "Червона гвардія". Розвитку набула в 50-60-х Довж. 878 м, ширина 8-9 м. Має 62 приват. будинки, проживає 163 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Керч, порту на Чорному морі. Обслуговує 11 в/з.

Кецманюк Роман Кирилович (1939, Івано-Франківська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 працював монтажником тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань". Нагороджений орд. Трудової Слави 3 ст.

Кибальчича вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 1 тис. м, ширина 9 м, Має 7 приват. будинків, проживає 48 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. подій Кибальчича Миколи Івановича (31.10.1853, Чернігів. обл. – 15.4.1881, Петербург). Винахідник. Член рев. організацій "Земля і воля", "Народна воля". Учасник замахів на Олександра II. Страчений. У в'язниці зробив проект реактивного літального апарата. Обслуговує 17 в/з.

Кивгила Микола Григорович (1909, Кіровоград. обл. – 80-ті, Черкаська обл.). Повний кавалер орд. Слави (1944 (2), 1945). Працював у кол-пі. Уч. ВВВ з 1941. Ст. сержант, заст. ком-ра взводу 41 гв. СП 14 гв. СД. Відзначився у боях за Молдавію і Польщу. У квіт. 1944 форсував Дністр і захопив "язика". Захоплював міст через Прут. 12.8.1944 знищив 2 офіцери, 14.8. захопив кілька танків Т-6В, які були відправлені до Москви. Особисто привів з ворож. тилу бронемашину. 22.1.1945 врятував на озері пораненого заст. ком-ра батальйону. Після війни жив у Кр. Розі. У 40-50-х працював ст. горновим домен. цеху КМЗ. Згодом виїхав до Черкаськ. обл.

Кизикерменський поштовий шлях (тракт), заснований на початку 70-х XVIII ст. за наказом ген.-фельдмаршала П. О. Рум'янцева-Задунайського і запорізьк. кошового отамана П. І. Калнишевського. Починався на правому березі Дніпра напроти Кременчука, йшов паралельно Микитинськ. шляху на півд. до Кизикермена (м.Берислав Херсон. обл.) З'єднував рос. армію з фортецею Кінбурн (Крим). Основні населенні пункти Онуфрієвка, Іванівка, Зибке, Олександрівка, Жовте, Куряча Балка, правий берег р. Жовта, Ганнівка, Недайвода, Євстифіївка, Кр. Ріг, Пономарьова, Шестерня, Блакитна, Давидів Брід. Кр. Ріг вважався однією із станцій, де можна перепочити і замінити коней. По К. п. шляху у 1787 проїжджала Катерина II, коли поверталася із подорожі по Новоросії.

Кизил, дерен справжній (Cornus mas), рослина родини кизилових. Батьківщина – Захід. Україна, Крим, Кавказ, Півд. Європа, М. Азія. Невелике листопадне деревце або кущ до 9 м заввишки. Кора темно-сіра, відшаровується. Листки прості, яйцеподібні. Квітки дрібні, жовті, зібрані в зонтикоподібні суцвіття. Цвіте до розпускання листя. Плід – кістянка, еліпсоїдальна, 10-30 мм завдовжки, темно-червона, кислувата, їстівна. Цвіте IV, пл. VIII. В культурі розмножується насінням. Декоративний, заслуговує на більш широке використання в озелененні Кр. Рогу в поодиноких, групових посадках у садах, парках та скверах. Плодова, лікарська, медоносна рослина. Для Криворіжжя перспективні сорти "Лук'яновський", "Видубецький".

Кизилов Василь Олександрович (20.11.1910, Донецька обл. - ?). Гірнич. керівник. Зак. Донецьк. гірнич. ін-т. У 1952 – 1955 нач. ш. "Д" Першотравнев. РУ. Умілий організатор процесу видобутку руди.

Кизильник (Cotoneaster), рід листопадних і вічнозелених кущів або невеликих дерев родини розових, до 3(6) м заввишки. Листки прості, цілокраї, чергові. Квітки білі або рожеві, дрібні, плоди з м'якоттю і 2-5 насінинами. Цвіте V-VI. Більше 100 видів. Розмножується насінням. В культурі також відсадками і живцями. На Криворіжжі у

дикому стані зустрічається **К. чорноплідний,** який зростає по кам'янистих схилах долини Інгульця, Саксагані. Охороняється в Дніпропетров. обл. В озелененні Кр. Рогу найпоширеніші **К. горизонтальний** – напіввічнозелений кущ до 0,5 м заввишки з горизонтально розпростертими стовбурцями, з Центр. Китаю; **К. блискучий** – прямостоячий кущ до 2-3 м заввишки, квітки рожеві, плоди чорні, блискучі, з Серед. Азії та Прибайкалля. У Криворізьк. ботсаду проходять випробування **К. Даммера** – вічнозелений кущ з виткими гілками і яскраво-червоними плодами, а також **К. дворядний, К. розлогий, К. чудовий, К. багатоквітковий, К. висхідний, К. Цабеля, К. рожевий** та ін. К. декоративні особливо під час цвітіння та плодоношення. Пропонується використовувати для влаштування експозицій в парках, для кам'янистих гірок і посадок куртинами та поодиноко на фоні зелених газонів.

“Київ” готель, діє з трав. 1972. Має 1-й розряд, 9 поверхів, 146 номерів, 2 ліфти, зупинку на 80 автомашин, перукарні, бар, ресторан. Номери забезпечені побутовими зручностями. Розташован. по вул. Мелешкіна Сакс. р-ну.

“Київ” готелю сквер, закладен. у кінці 60-х в Сакс. р-ну. Пл. 0,6 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Київська вулиця, розташована у мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 430 м. Має 34 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь столиці України. Обслуговує 7 в/з.

Кий, язичницький слов'янський бог пологів, майстерності, ковальства, покровитель всіх, хто має справу з чорними металами, володіє таємницями підземного вогню. Заклав основу підзем. скарбів Криворіжжя. Об'єкт культу прадавніх жителів краю.

Кий, довга тонка палиця для тілесних покарань за провину за часів козаччини на Криворіжжі.

Килик, антична посудина, широка тарілка на підставці з 2 ручками. Фрагменти знайдені під час археологіч. розкопок на Криворіжжі.

Килим, худ. витвір з текстилю для прикраси або утеплювання житла. Візерунки з різних кольорів створюють відповід. малюнок, орнамент, сюжет. У Кр. Розі килими створювали П.Ситник, О.Крючков, народ. майстрині. На Чорногорці створювали К. із шматків хутра, обшивали його кольоровими стрічками.

Кипак, різновид скіфського меча. Перебував на озброєні племен, які населяли Криворіжжя.

Кипарисовик горіхоплідний (Chamaecyparis pisifera), рослина родини кипарисових. Батьківщина – Японія. Вічнозелене дерево до 25-30 м висотою і 60-80 см у діам., з ширококонусоподібною ажурною кроною. Хвоя зелена зверху, білувата знизу, розташована в одній площині на пагонах. Росте добре, зимостійкий, засухостійкий, мало вимогливий до грунтів. У Кр. Розі зрідка зустрічається у скверах та парках.

“Киргиз”, давня назва коней азіатської степової породи на Криворіжжі.

Киргизька вулиця, розташована у м. Інгулець. Забудова почалася в 70-х. До груд. 1975 мала назву вулиця Мічуріна. Довж. 200 м. Має 7 приват. будинків, де проживає 19 чол., кол. працівників РУ “Інгулець”, ІнГЗК. Названа на честь республіки Киргизії. Обслуговує 58 в/з.

Кириленка вулиці сквер, закладен. в 60-х в Довг. р-ні. Пл. 0,5 га. Обладнані пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

Кирея, верхній довгий суконний чоловічий одяг з капюшоном у давнину на Криворіжжі.

Кирза, у давнину на Криворіжжі, **1.** Верхній пласт землі, грунт. **2.** Штучна шкіра для взуття, сумок, тощо. **3.** Народна назва перлової каші.

Кириленка вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 1,2 тис. м, ширина 10 м. Має 17 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь криворізьк. чекіста П. П. Кириленка. Обслуговує 55 в/з.

Кириленка П. П. меморіальна дошка, встановлена на будинку № 10 по вул. Кириленка Довг. р-ну у 1981. Напис на сірому граніті свідчить, що вулиця названа на честь комсомольця-чекіста ст. Довгинцеве П. П. Кириленка.

Кириленко Варфоломій (Арфолом) Гаврилович (1893, Чернігів. обл. – 1965, Канада). Поет, драматург. Зак. Кам'янець-Подільськ. ін-т народ. освіти (1923). Середню освіту здобув у Кр. Розі. Уч. рев. руху. У 1920-1921 редактор газ. "Вісті". Перші вірші написав у Кр. Розі. Збірка "Хмиз" (Кр. Ріг, 1920). З 1921 працював у газ. "Червона правда", "Червоний шлях". У Кам'янець-Подільському редагував ж. "Буяння". Чл. літоб'єднання "Плуг". Переслідувався за націоналістичні переконання. Жив у Харкові. У 1941-1944 перебував у Кр. Розі. Згодом виїхав до Німеччини, жив в Англії, Канаді. Проводив релігійно-просвітницьку діяльність.

Кириленко Віктор Павлович (1904, Кр. Ріг – 1956, там же). Уч. рев. подій. Освіта середня. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії. У 1918-1919 вів підпільну боротьбу разом з братами. Організатор осередку юних спартаківців і піонерськ. організації на ст. Довгинцеве. Згодом займався громадською діяльністю.

Кириленко Георгій Семенович (1939, Дніпропетров. обл.). Держ. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1979). У 1959-1964 монтажник Півд. машбуд. з-ду. У 1970 учитель Радушанськ. СШ. У 1979 – 1980 інструктор Апостолівськ. райкому КПУ. З 1980 голова Апостолівськ. міськради.

Кириленко Григорій Павлович (1900, Кр. Ріг – 1959, там же). Уч. рев. подій. Освіта середня. У 1918 у скл. загону Червоної гвардії ст. Довгинцеве. Вів підпільну боротьбу з австро-нім. окупантами, денікінцями. У 1919 комісар ЧК ст. Довгинцеве. Уч. гром. війни у скл. 45 СД. Уч. походу Півд. групи військ з Одеси до Житомира. Згодом служив в органах Держбезпеки.

Кириленко Іван Павлович (1902, Кр. Ріг – 80-ті, Москва). Уч. рев. подій. Освіта вища. З 1917 працював у депо ст. Довгинцеве. У 1918 у скл. загону Червоної гвардії. Вів підпільну боротьбу з австро-нім. окупантами, денікінцями. З січ. 1920 у скл. ЧК ст. Довгинцеве. У 1924-1935 служив в армії, у 1935-1957 в органах держбезпеки. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки (2), почес. зброєю.

Кириленко мотрона павлівна (1894, Кр. Ріг – 70-ті ,там же).Уч. рев. руху. Освіта середня. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії на ст. Довгинцеве. Організатор жіноч. руху в Довгинцевому. У1918-1919 перебувала у підпіллі. Уч. гром. війни у скл. 45 СД. Уч. походу Півд. групи військ з Одеси до Житомира. У 1920 організувала госпіталь в Довгинцевому. У 1925-1953 працювала суддею.

Кириленко Павло Миколайович (1863, Дніпропетров. обл. – 1941, Кр. Ріг). Почес. залізничник. Освіта н/середня. Ветеран Придніпров. залізниці. Стояв у витоків введення залізнич. гілки на ст. Довгинцеве. 40 років присвятив залізнич. транспорту. Уч. рев. руху 1905, 1917. Виховав дітей, які стали актив. діячами рев. руху у Кривбасі.

Кириленко Петро Павлович (1898, Кр. Ріг – 20.12.1920, там же). Уч. рев. руху. Зак. Довг. залізнич. уч-ще (1913). У 1913-1916 слюсар депо ст. Довгинцеве. У 1916-1917 вів рев. пропаганду в армії. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії в Довгинцевому. Вів підпільну діяльність під час австро-нім. окупації, боровся з денікінцями, григор'євцями. Уч. гром. війни у скл. 45 СД. Брав участь у поході Півд. групи військ з Одеси до Житомира. З січня 1920 нач. розвідки ЧК ст. Довгинцеве. Вбитий у бою з військ. формуванням Івакова в с. Петрікове В/Терн. р-ну. Ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Кирило-дериполоз, 31 березня. З цього дня вже не можна було їхати на санях.

Кирилов Василь Григорович (14.7.1927, Кіровоград. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Ростов. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1958). У 1947-1950 топограф, інж. служби руху, диспетчер Півн.-Донецьк. залізниці. У 1951-1955 диспетчер Придніпров. залізниці. У 1958-1961 нач. ст. Нижньодніпровськ-Вузол. У 1961-1966 нач. відділу руху Дніпропетров. відділка. У 1967-1970 нач. Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці. З 1970 працював

на керівних посадах на Придніпров. залізниці. Почес. залізничник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кирилової Г. Г. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. Терн. р-ну з початку 80-х XIX ст. Мала 265 дес. Обробляли наймити. Вирощували зернові.

Кирилової Г. Г. земельні володіння, придбані у 1878 в р-ні с. Терноватий Кут В/Терн. волості. Мала 364 дес. Розташовувалися житлово-господарські споруди, сад. Перебувала у володінні дружини колезького регістратора. Оброблялися наймитами. У приват. власності перебували до початку гром. війни.

Кириченко Галина Олексіївна (1940, Сумська обл. - ?, Київ). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1964 працювала штукатуром тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Кириченко Іван Кирилович (20.7.1904, Чернігів. обл. – Київ). Уч. рев. руху. Зак. Київ. медін-т (1933). У 1917-1918 перебував у Червоній гвардії, партизанив у тилу австро-нім. окупантів на ст. Довгинцеве. Уч. гром. війни у скл. 14 КД 1-ї Кін. Арм. У 1920-1923 уповноважений заготовок у Чернігів. губ. У 1923-1926 слюсар депо ст. Довгинцеве. У 1926-1928 слюсар на з-ді "Арсенал" в Києві. У 1933-1939 лікар поліклініки з-ду "Арсенал". Уч. ВВВ у скл. госпіталів. У 1949-1973 лікар в мед. закладах Києва.

Кириченко Іван Федорович (22.1.1902, Черкаси – 23.9.1981, Москва). Герой Рад. Союзу (6.4.1945). Ген.-лейтенант т/в (1944). Зак. Військ. акад. Генштабу (1948). Уч. гром. війни, боїв на Халхін-Голі. Уч. ВВВ з червня 1941. У жовт. 1943 уміло керував 29 ТК у боях за Криворіжжя. Відзначився на Одері і в Берліні. З 1959 у запасі. Нагородж. орд. Леніна (4), Червоного Прапора (3), Суворова 2 ст.(2), Вітчизняної війни 1 ст.

Кириченко Ольга Миколаївна (20.8.1976, Кр. Ріг). МСМК (1992). Освіта вища. Вихованка СШ № 94. Спортсменка. Плаванням займалася у ПС "Локомотив". Переможець змагань. Бронз. призер Олімпійських ігор в Братиславі (1992) з естафети в плаванні. Перебуває на тренерській роботі в Росії.

Кириченко Станіслав Григорович (21.2.1937, Донецька обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1971). У 1957-1969 терміст, ст. майстер тр-ту "Вогнетривнеруд" в Донецьк. обл. З 1969 працював голов. механіком, голов. інж. Христофорівськ. з-ду вогнетривких блоків, бетонів. Керував введенням підприємства на проект. потужність, раціоналізаторською роботою.

Киричок Петро Максимович (27.12.1921, Дніпропетров. обл.). Проф. Д.Ф.Н. Зак. Криворізьк. педін-т (1950), Одес. ун-т (1953). Уч. ВВВ з жовт. 1941 у скл. 313 СП 115 СД. У 1953 – 1955 ст. викладач, зав. кафедрою укр. мови і літератури, декан Криворізьк. педін-т. З 1955 очолив кафедру укр. мови і літератури Сімферопольськ. ун-ту. Автор наук. праць з проблем розвитку укр. мови. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Киричук Іван Зіновійович (27.2.1930, Волинська обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1995). З 1995 працював у гірнич. промисловості. У 1972-1977 голов. інж. КЦРЗ. Керував налагодженням обладнання, проектуванням робочих ліній. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кирносов Григорій Семенович (31.7.1901, Луганська обл. – 2.12.1988, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т. (1933). У 1915-1919 працював слюсарем в Сороківськ. руднику. Уч. гром. війни у скл. бронепоїзда "Перемога і смерть", 17 кавполку бригади Котовського. Уч. боїв з денікінцями, загонами Антонова, Тютюнника. У 1925-1926 інструктор Червоного Хреста в Старобільск. окрузі. У 1933-1936 зав. шахтами ім. Петровського і № 6 в Кр. Розі. У 1936 голова ЦК профспілки залізоруд. промисловості Півдня. Активно захищав інтереси гірників. У 1940-1941 керуючий "Діякпівдруди", 1941-1942 ст. інженер НДГРІ на Байкалі. У 1942-1943 зав. гірнич. роботами Кусимівськ. РУ в Башкирії. У 1943-1944 керуючий "Діякпівдрудою". З 1944-1946 заст. керуючого тр-ту "Кривбасруда". З 1946-1967 нач. "Діякпівдруди". Один з керівників відбудови Кривбасу. Автор наук. праць. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кирпа Георгій Онисимович (25.9.1934, Кр. Ріг). Передовик виробництва. Освіта середня. У 1956-1994 бригадир слюсарів, ст. майстер рем.-мех. цеху ДРРЗ/ВАТ "Рудор". Стояв у витоків підприємства. Ініціатор труд. починів. Наставник, знавець техніки і механізмів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кирпаня В. І. (почес. гірник СРСР), трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Кірова. У 50-60-х працював бурильником у бригаді Героя Соц. Праці І. М. Виноградова на ш. ім. Кірова. У 1966 посів перше місце серед гірнич. бригад Мінчормету України. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст. Біографіч. даних не виявлено.

Кирсетка, вид легкого жіночого національного одягу, без рукавів, шилася з шовку, атласу, вовняної тканини. Прикрашалося вишивкою, ззаду мало 2 фалдочки з пришитими гудзиками. Мала поширення на Криворіжжі до революції, а в сільських районах до 40-х. Незмінний атрибут весільного вбрання нареченої.

Кирюхи, хутір виник у середині XIX ст. У 1892 мав 1 двір, 8 жителів. Входив до скл. Криворізьк. волості Херсонськ. повіту Новоросійськ. генерал-губернаторства. Жителі займалися землеробством. Назва пішла від імені землевласника.

Кирюхін Онисим Кіндратович (1880, Кр. Ріг – 3.19.1920, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уч. рев. подій 1905-1907. Наймитував в економії Харіна. У 1917 брав участь у формуванні загонів Червоної гвардії. Уч. гром. війни у скл. 1-го Криворізьк. ревполку. З 1920 голова комітету незаможних селян с. Кам'яне Поле. Забитий бандитами Іванова.

Кирюхіна вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 925 м, ширина 9 м. До 1989 носила назву вулиця Чойбалсана. Має 11 держ. будинків, проживає 277 чол., 50 приват. будинків, проживає 180 чол. Вкрита асфальтом. Багата на зелені насадження. Названа на честь учасника рев. подій на Криворіжжі О. К. Кирюхіна. Обслуговує 78 в/з.

Кирюшин Алім Олексійович (1.1.1938, Кр. Ріг). Літератор. Зак. Далекосхід. ун-т (1980). У 1956-1960 працював трактористом у кол-пі. У 1960-1962 землекоп, бульдозерист в кол-пі. У 1962-1972 кореспондент газ. "Северная правда", "Магаданский комсомолец", "Вечерний Магадан". З 1972-1984 голов. редактор Магаданськ. книжкового видавництва. У 1984-1997 власкор. газ. "Красное знамя" (Владивосток), "Вечерний Магадан". З 1997 кор. газ. "Наш ВЕК". Публіцист. Дипломант фото конкурсів. Досліджував проблему малочисельності народів Півночі. Дійсний член Географ. тов-ва СРСР. Автор кн. "Солнце над холодной землей".

Кирюшина балка, розташована у межах Кр. Рогу. Довж. До 1,5 км. Схили пологі. Знайдено рідкісний мінерал дюморт'єрит. Назва від імені сина землевласника, який тут загинув.

Кисельов Костянтин Анатолійович (31.12.1952, Кр. Ріг – серп. 2001, там же). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1975). З 1975 працював у гірнич. промисловості. У 1984 – 1989 наук. співробітник Ін-ту геотехніч. механіки АН України. У 1989 – 1991 голов. наук. співробітник ін-ту "Механобрчормет". У 1991 заснував та очолив підприємство "Укрмеханобр". Займався проблемами збагачення марганцевих руд. Автор 36 наук. праць, 8 винаходів.

Кисіль Анатолій Петрович (10.1.1935, Криворіжжя). Засл. агроном України (1983). Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т. У 1958 – 1970 керуючий відділенням, у 1970 – 1983 голов. агроном кол-пу ім. Шевченка. З 1983 працював на керівних посадах в райоб'єднанні з рослинництва, заст. нач. райагропром. об'єднання, директором рад-пу "Гвардієць". Одна з найпомітніших особистостей у керівній структурі Криворізьк. р-ну в 80-90-х. Умілий організатор виробництва, майстер вирощування врожаїв. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Кисіль Ніна Полікарпівна (27.7.1926, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Працювала бригадиром польової бригади рад-пу "Красный забойщик".

Майстер вирощування високих врожаїв. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кисленко Віктор Савович (4.8.1935, Абхазія). Керівник правоохоронців. Зак. Одес. ун-т (1968). У 1961-1974 слідчий оперслужби, заст. нач. відділу служби УВС Кр. Рогу. У 1974-1978 нач. Дзерж. РВВС. У 1978-1980 ст. викладач школи підготовки молодшого складу міліції.

Кисиленко Петро Євдокимович (1919, Київ. обл. – 10.6.1975, Дніпропетров. обл.). Герой Рад. Союзу (18.8.1945). Зак. Херсон. авіашколу (1941). Готував пілотів в Донецьк. аероклубі. Уч. ВВВ з квіт. 1943. Визволяв Бєлгород, Донбас. Заст. ком-ра ескадрильї 237 ШАП. Літав у небі над Кр. Рогом. Здійснив 106 б/вильотів, знищив 16 танків, 18 гармат, 96 автомашин. Жив у Марганці. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Кисильов Василь Іванович (1900, Запорізька обл. – кінець 80-х, Київ). Держ. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни на Півд. фр. У 1930-1933 голова Одес., Всеукр., Дніпропетров. союзу с/госп. колективів. У 1933-1934 голова Криворізьк. міськвиконкому. Делегат XII з'їзду КП(б)У, VII з'їзду Рад. Керував пуском КМЗ, Організатор стахановськ. руху у Кривбасі. Очолював Дніпродзержинськ. міськвиконком, займав керівні посади держустанов Києва. Автор спогадів "Жовтень - молодість моя" (1985). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кисильов Володимир Іванович (1914, Кіровоград. обл. – 23.9.1943, Кр. Ріг). Освіта н/середня. Уч. підпілля. З 1930 жив у Кр. Розі. Працював на ш. "Комунар". За часів окупації здійснював диверсії на шахтах. Розстріляний гестапо.

Кисельов Георгій Тимофійович (17.11.1888, Дніпропетров. обл. – 60-ті.). Пед. керівник. Зак. Новомосковськ. учительську семінарію (1908). Уч. рев. подій 1905. Брав участь у будовах. У 1908-1913 працював учителем в народ. школах м. Маріуполь, с. Мишурин Ріг. У 1913-1916 учитель школи Новоросійськ. рудника. Уч. призупинення Корніловськ. заколоту у скл. 56 СП (1917). У 1917 голова Новоросійськ. рудкому. Брав участь у формуванні загонів Червоної Гвардії. У 1919 голова правління рудника Криворізьк. і Нікопольсько-Марганецьк. рудрайонів. Керував націоналізацією рудпромислості Кривбасу. Відповідав за евакуацію перед наступом денікінців. У 1920 голова президій профспілки "Горнотруд", Делегат I з'їзду гірників РРФСР, II з'їзду ВЦРПС. У 1925-1927 голова Верхньодніпровськ. райвиконкому. У 1927-1931 зав. Дніпропетров. міськвно. У 1932-1934 заст. зав. облвно. У 1934-1938 директор Криворізьк. педін-ту. У лип. 1938 заарештован. "як ворог народу". Реабілітован. у 1954. Залишив спогади про рев. події на Криворіжжі.

Кисельов Яків Митрофанович (5.11.1925, Цілиноград обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1994). Зак. Військ.-політ. акад. (1957). Працював у кол-пі. В арм. з 1943. Уч. ВВВ з верес. 1943. Навідник гармат 280 гв. СП 92 гв. СД. Відзначився на Дніпрі (с. Лихівка П'ятихатськ. р-ну), в боях за Кр. Ріг. На плацдармі відбив 3 атаки ворога. З 1969 полковник у запасі. Викладав філософію в Курськ. с/госп. ін-ті. Живе в Курську. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Кисельова Меланія Іванівна (22.2.1941, Ярослав. обл.). Герой Соц. Праці (1976). Засл. працівник сільгосп. (1989). Освіта середня. З 1959 доярка держплемз-ду "Червоний шахтар". Майстер високих надоїв. Новатор виробництва. Ударник п'ятирічок. Надої від кожної корови складали до 6 тис. л щорічно. Чл. ЦК профспілки працівників с/госп. (1977-1982). Делегат XXV з'їзду КПУ. 1 золота, 5 срібних і 2 бронз. медалі ВДНГ. Ім'я у книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Наставник. Бере актив. участь у громадській діяльності. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора.

Кислий Петро Іванович (26.1.1928, Кіровоград. обл. – 5.3.2001, Кр. Ріг). Поліграф. керівник. Зак. Київ. ун-т (1968). У 1950 – 1958 служив на команд. посадах у військах ППО. У 1958 – 1987 директор Криворізьк. друкарні. Створив матбазу криворізьк. поліграфії.

Умілий організатор і керівник. Друкарня постійно виборювала перші місця за показниками виробництва. Нагороджена орд. Трудового Червоного Прапора.

Кислий процес у металургії, метод виплавки сталі у сталеплавильних агрегатах, футерувальних кислими вогнетривкими матеріалами. Має поширення на КМК.

Кислиця, дика яблуня у лісонасадженнях Криворіжжя. Назва пішла через кислий смак плодів.

Кислиця Микола Миколайович (16.12.1919, Кіровоград. обл.) Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1948). Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. ППО БФ. У 1948-1977 механік, нач. дільниці ш. "Батьківщина" РУ ім. К.Лібкнехта. Рекордсмен Кривбасу за терміном керівництва підзем. дільницею, що дорівнює більше 20 років. Автор 20 рацпропозицій. Передовик виробництва, організатор швидкіс. проходок. Наставник. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 2,3 ст.

Кислов Андронік Минович (1885, Кр. Ріг – 1937). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. комерц. уч-ще (1917), Одес. ун-т. У 1917 – 1922 один з керівників "Просвіти" на Криворіжжі. З 1922 викладав у школах м. Снігур. У 1933 – 1937 директор СШ в м. Горлівка (Донбас). Жертва сталінських репресій.

Кислова Тетяна Андрониківна (28.12.1922, Кр. Ріг – 26.6.1996, там же). Проф. (1985). Д.Е.Н. (1984). Зак. Воронезьк. лісотехніч. ін-т (1942). У 1944 – 1947 викладач Воронезьк. лісотехніч. ін-ту. У 1947 – 1988 асистент, ст. викладач, доцент, проф. Львівськ. лісотехніч. акад. Всесвітньо відома вчена-лісовод. Уч. міжнарод. конференцій і з'їздів. Створила власну наукову школу. Автор 115 наук. праць з проблем розведення лісів. З 1988 проживала у Кр. Розі.

Кисловодська вулиця, розташована у житломасиві Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. до 1000 м, ширина 7 м. Має 71 будинок. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Кисловодська (Росія). Обслуговує 31 в/з.

Кислюк Феодосій Леонтійович (5.5.1940, Волинська обл.). Новатор виробництва. Зак. ПТУ № 37. У 1963-1991 слюсар, забійник, прохідник, бригадир шахт "Північна", № 2 ім. Артема. Достроково виконував виробничі завдання Встановив кілька рекордів проходки. Брав участь у будівництві ш. № 2 ім. Артема. Чл. ЦК профспілки. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Прем. ЦК профспілок ім. О. І. Семиволоса (1984). Почес. гірник. Нагороджений орд. Леніна, "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Киснево-конверторне виробництво, процес виготовлення сталі через переділ рідкого чавуну у конверторі технічно чистим киснем. Під впливом дуття суміші чавуну окисляються виділенням значної кількості тепла. Після закінчення продувки метал розкисляють. Значно продуктивніший ніж мартенівський процес. Широко застосовується у виробнич. програмі ком-ту "Криворіжсталь".

Киснево-конверторний цех, створений у груд. 1957 у скл. ком-ту "Криворіжсталь" як цех № 1. До скл. входили 4 конверторів по 50 т, 2 міксери по 1,3 тис. т, проект. потужність 2,4 млн. т сталі. Стійкість футерівки складала 160 плавок. У жовт. 1965 введений. цех № 2. Після реконструкції у 1976 – 1979 потужність досягла 6,5 тис. т сталі. До скл. входило 6 конверторів по 150 т, 2 міксери по 1,3 тис. т. Стійкість футерівки 450 плавок. У лют. 1996 об'єднані в один цех у скл. 2 дільниць. До скл. входять 6 конверторів ємністю 160 т і 4 конвертори на 50 т. Для 1 тис. плавок застосовується торкретування.

Кит (лат. Cetus), екваторіальне сузір'я, у якому знаходиться зірка Міра. З територ. Криворіжжя видно восени і взимку.

Кита, загорода від ворога у вигляді тину, між сплетеними щитами і насипом землі. За часів козаччини в Україні з К. зводили справжні фортеці. Широко побутувала у давнину на Криворіжжі.

Кита, солом'яна мотузка для в'язання снопів пшениці, жита у давні часи на Криворіжжі.

“Китайка”, 1. Сорт легкої тканини каламутно-жовтого кольору у давнину на Криворіжжі. **2.** Сорт яблуні.

Китач Гаврило Макарович (1.4.1906, Полтав. обл. – 7.10.1969, Кр. Ріг). Проф. (1968). Д.Т.Н. (1968). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1929). У 1930-1936 нач. дільниці, зав. шахтою, голов. інж. РУ ім. Орджонікідзе. У 1937-1939 голов. інж. тр-ту “Союзкоалін”. У 1940-1946 голов. інж. Високогірськ. РУ, Білімбаєвськ. кар'єр. управління. У 1947-1957 зав. шахтою РУ ім. Р.Люксембург, голов. інж. ВКБ РУ ім. Ілліча, голов. інж. ПівдГЗК. У 1957-1969 доцент, проф. кафедри гірнич. виробок і шахт. будівництва КГРІ. Автор 44 наук. праць з теорії і практики вибухових робіт. Держ. прем. України (1983). Розробив теорію основи методу багаторядного короткоуповільненого вибуху.

Китиця, кисть сплетена з кольорових ниток, яка слугувала прикрасою одягу, головних уборів, прапорів, ефесів козацької зброї у давнину на Криворіжжі.

Китник, лисохвіст (Alopecurus), рід трав'янистих рослин родини злакових. Суцвіття густа циліндрична колосоподібна волоть. На Криворіжжі 3 види. Найбільш поширений **К. тростиновий** – багаторічник 50-100 см заввишки. Піхва верхнього стеблового листка трохи здута. Суцвіття 4-8 завд. Цвіте V-VI. Звичайно на вогких солончакових луках, по днищах балок. Добра кормова рослина.

Китятки (Polygala), рід трав'янистих рослин родини китяткових. **К. подільські** – багаторічник 5-20 см заввишки. Листки лінійно-ланцетні. Квітки дрібні, білі або сині, зібрані в китицеподібних суцвіттях. Цвіте V-VIII. На Криворіжжі зустрічається часто по кам'янистих степах, на схилах балок.

Кичимов Микола Данилович (23.10.1927, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Освіта середня. У 1944-1946 працював на суриковому з-ді. У 1946-1978 монтажник, виконроб , нач. проект.-монтаж. управління. У 1978-1979 керуючий тр-том “Дніпроелектромонтаж”. У 1983-1987 заст. директора з-ду “Восход”. Нагороджд. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кишинівська вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,6 тис. м, ширина 7 м. Має 46 приват. будинків, проживає 87 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь столиці Молдови – м. Кишинів. Обслуговує Залізничне в/з.

“Кишка”, давня назва шланга, який використовувався на криворізьких рудниках та підприємствах.

Киян Іван Іванович (10.5.1933, Черкаська обл.). Новатор виробництва. Зак. гірнич. школу № 3 (1952). У 1958-1975 бурильник шахт “Центральна”, ім. Фрунзе РУ ім. Фрунзе. Керівник передової бригади. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Ініціатор трудових починів. У 1975 виїхав до м. Кам'янка. Нагороджд. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Киянка, дерев'яний молоток для жерстяних та ін. робіт. К. іноді називали мукшей.

“Киянка”, знаряддя праці гірників Кривбасу у кінці XIX- початку XX ст. Вага 2 кг. Ним наносили удар по буру і таким чином пробивали у породі шпури.

Кияшко Микита Никифорович (?, Криворіжжя – 1911, там же). Малоземельний селянин. Освіта початкова. Уродженець с. Лозуватка. У 1911 очолив стихійний виступ селян проти свавілля місцевої влади і землевпорядників. Забитий на смерть козаками з Верхньодніпровська.

Кіаніт (від грецьк.- синій), мінерал класу силікатів. Блиск скляний. Колір голубий, синій, зелений. Зустрічається у залізних роговиках Західно-Інгулецьк. мульди. Вважається рідкісним в Кривбасі. У 1925 вперше виявлен. І. І. Танатаром у криворізьк. серії. Вивчався М. Г. Дядченком, А. А. Титляковим.

Кіаф, античний посуд, який нагадував килик, але з однією ручкою. Фрагменти знайдені під час археологічних розкопок на Криворіжжі.

Кібець Олександр Макарович (16.7.1925, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1943 насильно вивезен. до Німеччини. У 1951 – 1958 комбайнер

Ленінськ. МТС. У 1958 – 1961 механізатор кол-пу “Гвардієць” Криворізьк. р-ну. У 1961 – 1963 комбайнер кол-пу “За мир” П'ятихатськ. р-ну. У 1963 – 1968 комбайнер рад-пу “Маріампольський” Кіровоград. обл. З 1968 працював комбайнером рад-пу “Гвардієць”. Уч. ВСГВ (1955). Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Кібець (Falcovespertinus), хижий птах родини соколиних. Довж. 28-33 см, вага 130-200 г. На Криворіжжі поширен. **К. звичайний**. Дрібний гострокрилий сокіл. Самець чорний з рудими “штанцями”, лапи червоні. У самки колір сірий з поперечною плямистістю, голова руда, добре помітні невеликі “вуса”. Населяє відкриті місця з острівцями деревної рослинності. Перелітний птах. Використовує гнізда граків, ворон на деревах. Утворює колонії. Кладка к кінці трав. на 3-5 яєць. Голос – дзвінке “кі-кі-кі”. Живиться комахами. Годується в польоті, часто над землею. Дуже корисний. Охороняється законом.

Ків Арік Юхимович (28.7.1935, Одеса). Проф. (1982). Д.Ф/М.Н. (1980). Зак. Одес. ун-т (1958). У 1958 – 1970 наук. співробітник Ін-ту ядерної фізики АН Узбекистану, викладач Ташкентськ. політехніч. ін-ту/ун-ту. У 1970 – 1983 доцент, зав. кафедрою фізики Криворізьк. педін-ту. Спеціаліст у галузі твердого тіла. Вивчав проблему радіаційних ефектів у сульфіді калію. Відмінник народ. освіти України. Автор 70 наук. праць з проблем фізики. Після 1983 працював зав. кафедрою теоретич. фізики Одес. педін-т.

Ківалов Сергій Васильович (1.5. 1954, Молдова). Проф. (1997). Д.Ю.Н. (1996). Засл. юрист України. Зак. Свердловськ. юр. ін-т (1980). У 1980-1985 викладач, голова профкому ін-ту. У 1985-1989 займав керівні посади в органах міліції Свердловська, Одеси. У 1989-1997 ст. викладач, доцент, проф. зав. кафедрою Одес. ун-ту. З 1997 ректор Одес. юр. академії. Голова вищої ради юстиції України (2001), народ. депутат України (1998). Сприяв відкриттю навчального центру у Кр. Розі. Автор 40 наук праць. Нагородж. орд. “За заслуги” 2-3 ст., знак “За заслуги перед містом”.

Кігті, пристрій для піднімання на дерев'яні або бетонні стовпи. Використовувався електромонтерами для прокладання або ремонту дроту. Широко застосовувався на підприємствах Кривбасу до появи автовишок, автомайданчиків ін.

Кізельштейн Михайло Ісакович (1950, Полтав. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1972). У 1973 – 1974 майстер ком-ту НКГЗК. У 1974 – 1975 директор спортбази “Спартак”. У 1975 – 1985 інж., нач. цеху з-ду стінових матеріалів. У 1985 – 1986 голов. інж. ВРП РУ ім. Дзержинського. У 1986 – 1990 заст. директора, з 1991 директор з-ду стінових матеріалів.

Кізяк, кінський послід. Використовувався на Криворіжжі для обробки будівель, завжди у суміші з глиною (чорнова обробка робилася сумішшю глини з соломою) з давніх часів до 70-х ХХ ст.

Кізяківська Ірина Павлівна (3.7.1958, Красноярськ). Мед. керівник. Зак. Красноярськ. медін-т (1982). У 1982-1987 лікар-педіатр, зав. відділенням Шарипівськ. райлікарні. У 1987-1989 заст. голов. лікаря, з 1989 голов. лікар 4-ї дитячої міськ. лікарні. Умілий організатор процесу лікування дітей.

Кікбоксингу і таїландського боксу мце-тай міська федерація, створена у червні 1999. Налічує 100 чол. Проводили змагання. Голова С. О. Лавренко.

Кіковка Віктор Іванович (25.10.1924, Миколаїв. обл. – 21.6.1997, Кр. Ріг). Відом. селекціонер. Зак. КГРІ (1956). Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1948-1974 механік ш. “Центральна” РУ “Інгулець”. Дослідник природи. Чл. Укр. тов-ва охорони природи. Брав активну участь у створенні зеленої зони Інгульця. Проводив досліди з вирощування китайськ. лимонника в домашніх умовах. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст.

Кіковка Станіслав Вікторович (14.12.1952, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1974), Київ. ін-т народ. господарства (1991). У 1976-1985 пом. машиніста екскаватора, майстер, голов. інж. рудника, нач. кар'єру ІнГЗК. У 1985-1990 секретар Інгулецьк. райкому КПУ. У 1990-1995 голова Інгулецьк. райради. У 1995-1999 ген. директор НКГЗК. Керував техніч. заходами стабілізації виробництва основних видів продукції, виведенням підприємства з кризи.

Кікоть Ілля Костянтинович (2.8.1915, Криворіжжя – 16.5.1982, там же). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т. Уч. війни з Японією з серп. 1945. У 1950 – 1970 голов. агроном рад-пу "Красный забойщик". Умілий організатор с/госп. виробництва. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кіл, колюча зброя, що використовувалася у ближньому бою з прадавніх часів до кінця XVIII ст. Являла палицю з гострим кінцем.

Кіла, давня назва грижі на Криворіжжі.

Кілосов Петро Андрійович (7.10.1923, Оренбурзька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. 79 гв. мінполку. Ветеран КЦРЗ. Працював токарем мехцеху № 2. Переможець змагань. Ударник п'ятирічок. Наставник. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Кілю Е. пам'ятник, встановлен. у 1891 на Староміськ. кладовищі (знесене., тепер територія СШ № 1). Являв зображення скорботного ангела. Вважається першим пам'ятником у Кр. Розі.

"Кільце", народна назва частини території житломасиву РУ ім. Леніна Терн. р-ну. Розташоване транспортне кільце автобусів і тролейбусів.

Кільцева вулиця житломасиву ім. К.Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями гірників ШУ "Червона гвардія". Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,1 тис. м, ширина 6-7 м. Має 65 приват. будинків, проживає 159 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Назва означає кінець території рудника. Обслуговує 11 в/з.

"Кільцева" станція швидкісного трамваю, відкрита у 1989. Складається з відкритої платформи пл. 233,6 кв. м, довж. 48 м та пішохідного проходу пл. 371 кв. м. Започатковує рух трамваю у бік житломасиву Зарічний.

"Кільцевої" станції швидкісного трамваю сквер, закладений у 1989. Пл. 2,9 га. Межує з вул. Семашка, ставком КМК. Висаджено до 15 видів дерев і чагарників. Має пішохідні доріжки.

Кільцевий гумовокордовий віброізолятор, виготовлен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Призначен. для підвищення недійсності роботи обладнання. Впроваджується на гірнич. машинах.

Кільчаста горлиця (Streptopelia decaocto), птах роду горобцеподібних. Довж. до 34 см, вага 90-220 г. Голова, шия і груди сірувато-рожеві, спина однотонна, бурувато-сіра, на шиї чорна, хвіст довгий з широкою білою смугою. Вперше виявлен. у Мукачево у 1927. Селиться поблизу житла. Гніздо на деревах. Кладка у берез. з 2 яєць. Населяє парки, сквери Кр. Рогу. Голос – хрипке "ху-ху-ху". Живиться насінням. Прикраса садів. Підлягає охороні.

Кільчастий шовкопряд, перстенівка (Malacosoma neustria), метелик родини коконопрядових. Поширені в Європі і Азії. Яйця (до 40 шт.) відкладає на тонких пагонах у вигляді кільця (звідси і назва). Небезпечний шкідник садів і широколистяних садів.

Кільчасті черви, анеліди, кільчаки (Annelides), тип безхребетних тварин. Найвище організовані черви. Тіло (довж. від часточок мм до 3 мм) складається з однакових за будовою члеників (сегментів). 9000 видів, поширені в грунті, морях і прісних водах земної кулі. В Україні бл. 300 видів. К. ч. поділяються на 3 класи: багатощетинкові ч., малощетинкові ч., п'явки. До К. ч. відносяться ще сипункулід та ехіурід.

"КІМ" (Комуністичний інтернаціонал молоді), **1.** Шахта РУ ім. К. Лібкнехта утворена шляхом перейменування ш. "Центральна" у 1924. Розташовувалася у центр. частині 2-го Сакс. рудного пласту. Ствол пройден. до 90 м. Мала комплекс надшахтних споруд з металевим копром 2 кліті і 2 скіпи. Вперше у Кривбасі у 1935 нач. дільниці Є.П.Буряк став на ізотовську вахту. Вперше започаткувала штангове буріння, які запропонував слюсар Х.С.Давидко, а випробував бурильник І.М.Сердюк. Вперше у Кривбасі впроваджені електровози і скрепер. лебідки. У 1934 відвідав Г.К.Орджонікідзе. Ліквідована у 1941 у зв'язку з пуском ш. "Нова". **2.** Напівшахта відкрита у січ. 1945.Виконувала допоміжні функції. Існувала, як структурна одиниця до 1958.

Кімля, рибальське знаряддя у вигляді 3-х трикутників з розміром 1 м., збитих між собою трьома рейками довж. 2-2.5 м. Каркас обтягнутий з двох сторін та по боках дрібною сіткою, вільним лишається одна сторона. Двоє рибалок бралися з двох боків за ручки брели водою і тягли К. волоком. К. було добре рибалити в тих місцях, де було багато водоростей. Цей вид рибальства був поширений на Криворіжжі з давніх часів до 30-х ХХ ст.

Кіммерійці (археол.), найдавніші кочові племена, що населяли територію півд. Європи, зокрема Криворіжжя, у VIII-VII ст. до н. е. Витіснені на Кавказ скіфами. На Криворіжжі залишилося 8 пам'яток у вигляді поховань.

Кімовська вулиця, розташована у мкрн. ПівдГЗК. Забудова тривала в 1958-1960. Довж. 2 тис. м. Має 31 двоповерховий будинок. Назву отримала від абревіатури КІМ (Комуністичний інтернаціонал молоді). Обслуговує 34 в/з.

“Кінегори”, назва економії поміщика Д. Г. Галковського з середини 70-х XIX ст., розташовувалася на березі р. Саксагань. Складалася з великого будинку, госпбудов. Поруч знаходилися стайні, корівник, тік з молотарками, локомобілями, пасовища. Керуючий І. Ю. Удовиченко.

Кінець, у давнину на Криворіжжі, **1.** Загін для коней. **2.** Двір, господарство.

“Кінний двір”, місце утримання коней яких використовували у тресті “Кривбуд” на будівництві об'єктів КМЗ. Знаходився на Соцмісті з початку 30-х до початку ВВВ. У роки окупації тут знаходився табір для рад. військовополонених. Їх використовували на будівництві шляхів, відбудові корпусів металург. з-ду. Багато полонених було звільнено з допомогою підпільників і городян. В охороні табору здебільш стояли італійці та румуни. Після війни знову був К. Д.

Кінний привод, технологічний процес використання коней для приведення в дію будь-яких механізмів на рудниках та шахтах у давнину на Криворіжжі. З розвитком науково-технічного прогресу К. п. змінив паровий привод, а пізніше – електропривод.

Кіножурнал, невеликий короткометражний фільм кінохроніки, що демонструвався у кінотеатрах Криворіжжя у 30-90-ті. Деякі фрагменти К. стосувалися промисловості Кр. Рогу. Найпопулярнішими були “Фітіль”, “Новини дня” та інші.

Кінознімальний апарат, (кіноапарат, кінокамера), оптико-механіч. пристрій для зйомки фільмів. Випускаються кінознімальні апарати для зйомки на 70, -35, -16 та 8 мм кіноплівку (просту та типу “С”). Провідний оператор ТРК “Рудана” І. Фуголь почав свій творчий шлях з К. а.

Кінокамера, пристрій для знімання кінофільмів. На Криворіжжі мали поширення любительські К. (аматори любительського кіно у Кр. Розі О. Бородін та Ю. Сич); професійні К. (відомі кінооператори В. Баралюк та І. Фуголь). Витіснені у 80-х ХХ ст. відеокамерами.

Кінопересувка, назва рухомої кінодемонстраційної апаратури. Встановлювалася на шасі автомобіля і їздила по селах Криворіжжя, де не було електрики, а пізніше виїздила на поля, де демонстрували фільми. Живилася від спеціального двигуна внутрішнього згорання, що рухав генератор і виробляв електроенергію. Побутувала до початку 80-х ХХ ст.

Кінопроектор, пристрій для демонстрації кінофільмів. Розрізнялися любительські, навчальні (8 та 16 мм), професійні (16,35 та 70 мм). Професійні К. ділилися на звичайні, широкоекранні та широкоформатні. У навчальних закладах Криворіжжя використовувалися К. 16 мм, у кінотеатрах міста – 35 мм.

Кіностудії любительські, беруть початок у Кр. Розі з 1968 із створенням на базі ЦГЗК першої кіностудії, яка зняла фільм “Рядовий гвардії робітників”. В 1980 діяло 20 студій. У 1981 кіноаматори ПК металургів вибороли для свого об'єднання почес. звання народного. Серед помітних тих часів кіностудія “Синтез” при КГРІ. За короткий строк створені фільми “Десять хвилин у гірничорудному”, “Це тільки початок”, “Турбота”. У 1988 діяла найбільша кількість – 30 студій. Серед них студії на КЦРЗ, ПівнГЗК. Щорічно

виготовлялося 15-20 фільмів. Серед кінематографістів В. Баралюк, І. Ткачук, В. Ентін, С. Можаєва, Радван.

Кінохроніка, документальна стрічка, яка відображала реальні події та факти з життя країни, республіки, області та міста, окремого підприємства та особистості. Кінодокументалістами відзняті багато сюжетів та кадрів про життя Криворіжжя.

Кінське свято, народна назва 31 серпня у давні часи на Криворіжжі. У цей день коней не запрягали і на них не працювали, а відгодовували і напували, вплітали яскраві стрічки у гриви і хвости.

Кінська сила, давня одиниця потужності, що дорівнювала 75 кг/см/сек., (736 ват). Широко вживалася жителями Криворіжжя до впровадження міжнародної системи одиниць. Зараз використовується автомобілістами.

Кіоск, **1.** Назва бесідки у турецьк. стилі у давні часи на Криворіжжі. **2.** Торговельне приміщення невеликої площі з продажу дрібних товарів широкого вжитку, періодичних видань, продуктів, тощо.

Кіпніс-Григор'єв Григорій Йосипович (12.6.1923, Київ). Чл. СПУ. Зак. Київ. ун-т (1951). Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 26А, розвід. відділу 2 Укр. фр., 1008 артполку. Поранен. під Кр. Рогом у лист. 1943. Працював у газ. “Київська правда”, на радіо , газ. “Литературная газета”. Книги “Ваші знайомі” (1971), “Приходьте у будні” (1974). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Кіреєв Орест Олександрович (1903 – 1954, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. школу міліції. Уч. гром. війни з трав. 1920. Воював на Півд. фр. В органах НКВС з 1926. У 1934- 1941 , 1944-1954 нач. Криворізьк. відділу міліції. Уч. ВВВ з серп. 1941. Ком-дир винищувальн. батальйону, брав участь в обороні Кр. Рогу, згодом у скл. особлив. групи НКВС. Відновив діяльність міліції Кр. Рогу. Керував боротьбою з бандитизмом. Викрив багато зрадників. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., ”Знак Пошани”

Кіржнер Йосип Мусійович (1894 - 8.8.1979, Кр. Ріг).Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1921). Один з перших лікарів Криворіжжя. У 1921-1941 зав. пологовим відділенням. Вів боротьбу з епідеміями. Уч. ВВВ з серп. 1941 у ск. госпіталів. У 1944-1948 зав. міськ. відділом охорони здоров'я, лікар 1-ї міськлікарні. У 1950- 1969 голов. акушер Кр. Рогу. Лікар вищої категорії. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Кіров Олександр Данилович (1925, Моск. обл. – 25.10 1943, Кр. Ріг) Зак. СШ, працював на торфорозробці, в охороні з–ду. Мол. сержант, ком-р. відділення 2 бат. 523 СП 188 СД. Уч. форсування Дніпра в р-ні Мишуриного Рогу. Матросовець (1943). В бою за рудник Червоногвардійський (Терн. р-н) закрив собою амбразуру доту.

Кіров Сергій Миронович (справж. Костриков) (15.3.1886, В'ятська губ. - 1.12.1934, Ленінград). Проф. революціонер, держ. і парт. діяч. Зак. Уржумське гірнич. уч-ще (1901),Казанське мех.–тех. уч–ще(1904). У 1904-1908 працював креслярем в міськ. управлінні Томська. Чл. Томськ. ком-ту РСДРП. Актив. уч. революції 1905-1906. Організатор страйків і підпільн. організації. У 1905-1906 піддавався арештам. У 1909-1917 очолював більшовицьку організацію Півд. Кавказу. У 1918-1919 керував обороною Астрахані. У 1920-1924 чл. військ. Ради 11 А. Уч. гром. війни на Кавказі. У 1921-1925 1-й секретар ЦК КП(б) Азербайджану. З 1926 1-й секретар Ленінград. губкому ВКП(б),чл. Політбюро ЦК ВКП(б). Ім'я носять міста у Росії, Україні. У Кр. Розі пам'ятник, ім'я носить рудоуправління, бульвар, вулиця. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора.

Кіреєва Ніна Фадеївна (7.12.1938, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1963). У 1958 – 1988 бригадир вапнякового і копрового цехів ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брала участь у громадській роботі. Почес. грамота ЦК профспілки металургів (1987). Нагородж. орд. Дружби народів, Трудової Слави 3 ст.

Кірова бульвар, розташован. у житломасиві Східний-1 Довг. р-ну. Закладен. у кінці 80-х. Розвитку набув в 90-х. Довж. 1 тис. м, ширина 15 м. Має 22 багатоповерхових будинки. Вкритий асфальтом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь держдіяча С. М. Кірова.

Кірова ім. колгосп, утворен. у 1938 в с. Недайвода. Працювали жителі північ.-схід. частини села. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Мав 650 га землі, стайню на 50 коней, ферму на 150 корів, свиноферму на 2 тис. голів, пасіку, сад, кузню. Зруйнован. під час війни. Відновив діяльність навесні 1944. Відбудован. на кінець 40-х. Ліквідован. у 1950 шляхом приєднання до кол-пу ім. Маленкова.

Кірова С. М. меморіальна дошка, встановлена на адміністратив. будинку РУ ім. Кірова (вул. Мелешкіна, 14) на честь 100-річчя з дня народження у 1986. Виготовлена з граніту, вилит. барельєф С. М. Кірова.

Кірова ім. рудоуправління рудне родовище, розташоване у межах рудника. Має географіч. координати $47^0\ 55^I$ – $47^0\ 56^I$ півн. широти, $33^0\ 23^I$ – $33^0\ 27^I$ схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. підзони. ст. Шмакове за 3 км від родовища. Геологіч. розвідка починалася у 80-х, розробка у середині 90-х XIX ст. У 70-х балансові запаси складали до 500 млн. т. Приурочена до смуги складної будови на фоні інтенсивної гравімагнітної аномалії. Сакс. синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудне тіло має пластовидну і складчасто-пластовидну форму. Пл. складає 2,4 км х 1,5 км. Залізисто-кремиста формація. Вік 2100 млн. років. Склад залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті руди. Типи руди – мартитові, дисперсногепатит-мартитові. Утримання заліза 38-46 %. Вивчали геологи Л. І. Бородовська, І. М. Устенко, Л. І Подкопаєва, М. Г. Лаврик, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова.

Кірова ім. рудоуправління, розташоване у Сакс. р-ні. Довж. рудного поля 3 км, ширина 1,5 км. Розробляє півд. частину Сакс. руд. смуги на схід. крилі криворізьк. синклінорію. Розробки родовища почалися у 1887 кар'єрами Галковськ. рудника. За період з 1887 по 1918 видобуто 5542,3 тис. т товарної руди. У 1918 – 1921 видобуток не вівся. Серед передовиків відбудови 20-х І. Ледащев, К. Руденко, Є. Коваленко, В. Менжак, А. Крашков, Ю. Кузенков, І. Герасимов. Підприємство одержало назву ім. Артема (Сергєєва). У 1926 відкрито рудничну гірничо-промислову школу. У 1927 досягнуто рівень видобутку 1913. З введенням у 1926 ш. "Північна" почався підземний видобуток руди. У 1927 до ладу стала ш. "Південна", у 1933 – ш. "Центральна" / ім. Кірова. У 1926 застосоване буріння шпурів пневматичними перфораторами, у 1929 вперше використана скреперна лебідка. Серед передовиків початку 30-х К. Устименко, К. Руденко, Є. Загорулько, Г. Пивоваренко, І. Нечипорук. Широкого розвитку набув стахановський рух. Серед стахановців Ф. Бойко, А. Суханов, Д. Загорулько, Г. Грушовий, Г. Бородін, Я. Гервзюк, К. Бережний, О. Горбенко, М. Соя, І. Копайгора, Т. Козіс, О. Двірний. У 1940 видобуто 1949,2 тис. т руди. Діяло 340 перфораторів, 94 скрепер. лебідок, 15 завантажувальних машин, 367 вагонеток, 11 електровозів. У 1939 рудник одержав ім. С. М. Кірова. Працювало 1380 чол. У серп. 1941 евакуйоване на Урал, колектив працював на Бакальськ. руднику. Шахти зруйновані і затоплені. 350 чол. воювали на фронтах, 150 загинули, 83 нагородж. орд. і медалями. Серед загиблих Герой Рад. Союзу І. М. Биков. Відбудова почалася у лют. 1944. Протягом 1944 стали до ладу шахти "Уклонка № 1", "Південна", ім. Кірова. Одержано перехідний прапор Комітету оборони СРСР (1944). У 1949 досягнуто довоєн. рівня видобутку. У 1947 введена ш. "Допоміжна", У 1949 – перша у Кривбасі дослідно-промислова центр. збагач. фаб-ка, у 1951 – польова збагач. фаб-ка, у 1953 – ш. "Північна". У 50-х проведені геологіч. роботи на глибину 1,5 тис. м. Розвідка довела, що запаси багатих руд на родовищі складали 25 % запасів Кривбасу і більше 1000 млн. т бідних руд. У 1959 – 1978 тривала реконструкція. Додали потужностей ш. ім. Кірова, "Північна", введені ш. №№ 1, 2 ім. Артема. У 1963 колектив виступив з ініціативою "Жодного відстаючого поруч". Видобуває руди мартитові, гетит-гематит-мартитові. Балансові запаси у 1983 складали 290,7 млн. т з утриманням заліза 55,5 %. У

1987 гірничі розробки велися на глибині 800 м. Видобуток складав 9,3 млн. т. Випущені книги “Руда і люди” (1966), “Ветерана поступь молодая” (1988). Колектив виховав Героїв Соц. Праці І. М. Виноградова, Л. Я. Солодуху, А. Д. Петрука, більш 500 чол. нагородж. орд. і медалями. Виходить багатотиражна газ. “Кіровець”. У 1986 занесене на дошку Пошани ВДНГ України. Діють палаци культури, спорту, студія, парк, профілакторій ін. У 2000 увійшло до скл. ком-ту “Криворіжсталь”.

Кірова ім. рудоуправління родовище бідних залізних руд, розташоване у Кр. Розі. Географіч. координати 47^0 55^I – 47^0 56^I півн. широти, 33^0 23^I – 33^0 27^I схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене в 90-х XIX ст. Геологічна розвідка проводилася у 1969 – 1972. Запаси руди розвідані до 1000 м. Саксаганська синкліналь, антикліналь виконують роль рудоконтролюючої структури. Пл. складає 2,4 км х 1,5 км. Рудні тіла пластообразні. Вік 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті руди. Типи руд: магнетитові, карбонат-силікат-магнетитові, мартитові, джеспілітові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Л. І. Бородовська, І. М. Устенко, Л. Л. Гаврилова, В. Т. Качан,М. І. Веригін, Т. М. Сумцова.

Кірова ім. ру народний музей бойової і трудової слави, відкрит. у червні 1975 у приміщенні ПК ім.. Артема. Має 5 історич. розділів , які характеризують розвиток рудника з 1887 по наші часи. Зібрано більше 2-х тис. експонатів. Щорічно відвідують до 3 тис. чол. Місце церемоніалів й урочистостей. Серед творців музею ветерани рудника В. М. Дорошенко, С. М. Андріанов, Ф. А. Рагульський. За матеріалами музею написані книги “Руда и люди“(1967), ”Ветерана поступь молодая”(1988).

Кірова ім. РУ сквер, закладен. у середині 70-х по вул. Мелешкіна Сакс. р-ну. Пл. 0,2 га. Обладнан. пішохідними доріжками, клумбами, місцями відпочинку.

Кірова ім. шахта, споруджувалася у скл. ШУ ім. Артема у 1929 – 1933 як ш. “Центральна”. Введена в експлуатацію у трав. 1933. Проект. потужність сягала 1,5 млн. т руди. Діяли електровозна відкатка, скіповий підйом. У 1935 одержала ім'я С. М. Кірова. У серп. 1941 зруйнована і затоплена. Відбудована на початку 50-х. У 1957 проведена реконструкція шляхом заміни 10-тонних скіпів на 15-тонні. Продуктивність з горизонту 400 м склала 2,5 млн. т. У зв'язку з введенням ш. № 2 ім. Артема скіпові підйомники ш. ім. Кірова виведені з експлуатації. Згодом виконувала допоміжні функції.

Кірова рудоуправління стадіон, відкрит. у лист. 1968. Пл. 4 га. Має футбольне поле 104 х 69 з трав'яним покривом, легкоатлет. доріжку в 400 м, сектори стрибків у висоту, довжину, штовхання ядра, метання списа, ігровий майданчик, трибуни на 10 тис. чол. Пропускна спроможність 216 чол. Відбуваються спортзмагання з різних видів спорту. Розташован. по вул. Бикова Сакс. р-ну.

Кірове село, Орджонікідзівськ. сільради розташоване за 12 км на півд. від центру сільради. Рельєф спокійний, рівнинний. Виникло у 1924 під назвою Зіновіївка. Серед перших поселенців сім'ї з Житомир. обл. Калинчуків, Семенчуків, Казмирчуків, Семенків, Юрченків. Жителі проживали у землянках. Перші будинки виникли у 1928 – 1930. У 30-х діяла бригада кол-пу ім. Петровського. На початку 30-х жителі брали участь у будівництві КМЗ. У 1935 одержало сучас. назву. У 1940 мало 32 двори, де проживало до 150 чол. Постраждало під час війни. Відбудоване на початок 50-х. У 1973 проживало 119 чол. Пл. 21 га. Має 1 вулицю, 33 будинки, проживає 46 чол.

“**Кіровець”, багатотиражна газета РУ ім. Кірова,** заснована 15 лист. 1955. Розповідає про життя рудника, його людей, пропагує передовий довід. Літописець історії РУ. Має творч. актив. Ініціатор трудових починів та ініціатив. Перший редактор І.Прадід.

“Кіровець”, садівницьке товариство ім. РУ Кірова**,** закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ну. Пл.7,8 га. Має 166 ділянок.

Кіровка, села група курганів, розташована, **1.** На півн.-сході околиці села, на території кладовища, висота 5,2 м, діаметр 70 м., насип конічної форми. **2.** На півн. околиці села, поблизу шосе Кр. Ріг – Миколаїв. Складається з 2-х насипів. Висота 1,5 м, діаметр 50 м. Друга розорена до висоти 0,5 м. **3.** За 0,3 км на північ.-захід від села. Висота 2 м, діаметр

47 м, розорюється. **4.** На плато за 2,2 км на північ. захід від околиці села і за 1,25 км на півд. від берега Карачунівськ. водоймища. Висота 1м, діаметр 30 м. Встановлен. знак "ПівдГЗК". Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Кіровка, села меморіал на братській могилі визволителів, встановлен. у трав. 1947, з реконструкцією у 1956 і 1975. Розташован. поруч з клубом. Скульптура воїна з лавровою гілкою оберігає прах 73-х бійців 28 гв. СД і 55-ти – 15 гв. СД, які загинули 10.3.1944. На стелі - 4 мармур. дошки з прізвищами загиблих. Пам'ятник виготовлен. майстрами Харків. худ. майстерні.

Кіровка село, центр одноймен. сільради, розташоване на правому березі р. Боковенька приток р. Інгулець за 18 км на півд.–захід від центру Кр. Рогу і за 4 км від с. Мусіївка. Рельєф пересічний, на схід. околиці посічений балками. Засноване у 1939 р. шляхом переселення жителів сіл Данилівка, Володимирівка, Андріївка, Ізюмівка, Ганнівка, які ліквідовані у зв'язку із розширенням площі Карачунівськ. водоймища. З варіантів переселення в р-ни Радушного і Латівки, жителі обрали місце, де й виросло сучас. с. Кіровка. Починалася з 5 хат. Серед перших поселенців П. Приходченко, С. Приходченко, Й. Нечипуренко, М. Яловий, В. Шевченко. У кінці 30-х утворився кол-п "Комсомол". І. Г. Котельник, Г. І. Шикирянський брали участь у ВСГВ (1940 – 1941). 87 чол. воювали на фронтах ВВВ, 28 загинули, 45 нагородж. орд. і медалями. Зруйноване і спалене за часів війни. Відбудоване на початок 50-х. Діяв кол-п "Комсомолець". Мало до 70 дворів. Електрифіковане у 1955 – 1957. З 1960 центр. садиба рад-пу "Комуніст" / "Україна". У 50-ті навколо закладені плантації суниці, виноградників, створена мережа ставків. У 1973 проживало 601 чол. У 1977 мало 232 двори, проживало 621 чол. У 1987 р. мало 273 дворів, проживало 751 чол. Має пл. 100 га, 6 вулиць, будинок культури, СШ, дитсадок на 50 місць, пошту, сільраду, магазини. У 228 будинках проживає 638 чол. Квартали розташовані прямокутно. Діє місцева АТС на 92 номери. Встановлені пам'ятники М. І. Калініну, воїнам-визволителям. 27 чол. нагородж. орд. і медалями за працю. Серед уродженців – орденоносці В. М. Тютюник, М. В. Кудін, П. Ф. Казаков, В. М. Задвірний.

Кіровка (стара), село одноймен. сільради розташовувалося на лівому березі р. Боковенька. Назва виникла у 1936 шляхом перейменування с. Богоблагодатне. На момент ліквідації через затоплення території водами Карачунівськ. водоймища, що збільшувало площу, мало до 50 будинків. У 1938 – 1939 жителів переселили у навколишні села та новоутворене однойменне село.

Кіровоградська вулиця житломасиву МОДР Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 4 м. Пл. 4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1969. Має до 100 приват. будинків. Названа на честь обл. центру України - м. Кіровоград. Обслуговує 18 в/з.

Кіровоградсько-житомирські сірі мікроклино-плагіоклазові граніти, розповсюджені вздовж захід. околиці Кріворізьк. р-ну, виходять на рр. Інгулець, Жовта, Зелена.

КІРОВСЬКА балка, розташована на півд. захід від с. Кірове Оджонікідзівськ. сільради. Тягнеться з півн. заходу на півд. захід. Впадає в балку Тимошову. Довж. до 8 км. Схили пологі, у впадінні круті. На схилах росте терен, глід, має багатий трав'янистий покрив. Утворилася шляхом руйнування грунту весняними водами. Перекрита 2 ставками.

"Кіровська" геофізична аномалія залізних руд, розташована у Кр. Розі. Географіч. координати $48^0 50^I$ – $47^0 50^I$ півн. широти, $33^0 15^I$ – $33^0 30^I$ схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлена у 1949. Геологічна розвідка проводилася у 1961 – 1962. Приурочена до зони Тарапаківськ. розлому. Пл. 1,8 км х 1,5 км. Вік – 2100 млн. років. Вивчали геологи М. І. Бакланов, В. В. Бакланова.

Кіровська середня школа, бере початок з 1937, коли у с. Кіровка одноймен. сільради почала діяти початкова школа. Розташовувалася у пристосованому приміщенні. Навчалося 30-50 учнів, працювало 3 учителі. Спалена під час війни. Відновила діяльність у верес. 1944. Типове приміщення споруджене у 1967 і школа одержала статус неповної середньої. У верес. 1985 стала середньою. Пл. 1,3 тис. кв. м. Має 11 класних кімнат,

світлицю, актовий зал на 150 місць, комп`ютерний клас, бібліотеку, спортзал, майстерню, спортмайданчик, присадибну ділянку. Навчається 152 учні з сіл Кіровка, Новий Мир, Зелений Луг, Кудашівка. Працює 18 учителів. Діють баскетбол. секція, вокально-хоровий гурток, гурток "Чудеса з дерева". Серед кращих педагогів Є. І. Тищенко, А. В. Ковальов, О. М. Чернігова, Н. Ф. Галагар, Л. О. Бондаренко, Н. К. Кузнецова, Н. Г. Мартиненко, Н. Г. Ярова, В. О. Кукса ін. Директори А. В. Ковальов, В. М. Левко, В. Г. Безгінова, С. А. Біденко, В. В. Польовий.

Кіровська сільрада, створена у 1939 з центром у с. Кіровка. Розташована за 18 км на півден. схід від Кр. Рогу, на березі р. Боковенька, підпорядковані села Кіровка, Зелений Гай, Зелений Луг, Кудашівка, Новий Мир, сел. Мусіївка, Червона Поляна. Площа 7,8 тис. га, населення 2,1 тис. Угіддя рад-пу "Україна".

Кіровське кладовище, розташоване на схід. околиці с. Кіровка одноймен сільради. Закладене у кінці 30-х. Пл. 1 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Кіровське кладовище, розташоване на захід околиці с. Кірове Орджонікідзівськ. сільради. Закладене у кінці 20-х. Пл. 0,8 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Кіровське урочище, Софіївськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладено у 1925, складається з 2-х частин. Росте акація.

Кіровський Будинок культури, відкрит. у жовт. 1967. Пл. 200 кв. м. Має зал на 150 місць, 5 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 5 творч. колективів, які відвідують 102 чол. Середнє річне відвідування 4,5 тис. чол. Працює 3 чол. Обслуговує населення у 4,6 тис. чол. Культурний центр с. Кіровка одноймен сільради місце проведення урочистостей, конкурсів. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Кіровський сільський клуб, відкрит. у 1935 у с. Кірове Зеленопільськ. сільради. Розташовувався у пристосованому будинку. Проходили збори колгоспників кол-пу ім. Петровського, демонструвалися кінофільми. Зруйнован. окупантами у 1941.

Кіровські балки, 1. Розташована на півд. околиці с. Кіровка, тягнеться з півд. на півн., впадає у р. Боковенька. Довж. до 0,5 км. На початку схили пологі, ближче до впадіння у річку – круті. Багата на різнотрав'я і чагарники. **2.** Розташована на півд. околиці с. Кіровка, тягнеться з півд. на півн., впадає у р. Боковенька. Довж. до 1 км. Схили пологі, поросли глодом, терном, шипшиною. **3.** Розташована на півд. околиці с. Кіровка, тягнеться з півд. на півн., впадає у р. Боковенька. Довж. до 1 км. Схили пологі, поросли глодом і шипшиною. Утворилися шляхом розмивання грунту весняними водами і дощами.

Кіровські виходи породи криворізької серії докембрія, пам'ятник геолого–історич. значення. Являє собою унікальні виходи на земну поверхню сланців середньої світи криворізьк. серії. Місце стародавніх гірничих розробок. Пл. 4 га. Розташовані на правому березі Саксагані на території РУ ім. Кірова, за 200 м від шахти "Північна" на відстані 250 м. Висота над рівнем річки 20 м. Сланці зеленкувато-сірого і чорного кольорів. Потужність від 1-1,5 м.

Кіровського будинку культури самодіяльний театральний колектив, створен. у 1957 за ініціативою П. Ф. Задвірного і П. К. Тимофєєнка. До скл. входило 35 самодіяльних акторів, серед них механізатори, доярки рад-пу "Комуніст", представники сільської інтелігенції. До репертуару входили п'єси укр. класики. Дебют відбувся виставою "Сватання на Гончарівці". Гастролював по селах Криворіжжя. Припинив діяльність з 1961.

Кірову С. М. пам'ятник, встановлен. у 1965 поблизу СШ № 98 Інгулецьк. р-ну. Являє залізобетонну фігуру на повний зріст.

Кірову С. М. пам'ятник, відкрит, у лист. 1969 на території РУ ім. Кірова. Скульптора на повний зріст. Виготовлена із залізобетону на постаменті з цегли. Виготовлена Держ. худ. фондом СРСР.

Кісарєв Володимир Федорович (8.9.1928, Кіров. обл. - 1. 5. 1996 , Кр. Ріг.) Герой Соц. Праці (1966). Зак. школу майстрів (1953). У 1951 –1961 сталевар Н/Тагільськ. металург з-

ду. Визнаний майстер мартен. виробництва. У 1961-1988 сталевар мартен. цеху КМЗ/КМК. Стояв у витоків мартен. виробництва у Кривбасі. Ініціатор труд. починів, переможець змагань. Почес. металург. Наставник молоді. Брав. актив. участь у громадськ. діяльності. Автор багатьох рацпропозицій. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Леніна.

Кісліцина Галина Василівна (8.7.1938, Свердловськ). Відмінник народ. освіти. Зак. Свердлов. педін-т. У 1960-1963 учитель. СШ № 34 м. Н/Тагіл. У 1963-1989 учитель СШ №17. З 1989 учитель СШ № 43. Відмінник народ. освіти СРСР. Учитель новатор. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кістень Микола Миколайович (25.7.1927, Брянська обл.). Засл. гірник України (1967). Освіта н/середня. Уч. війни з Японією. З 1951 працював бурильником ш. "Гігант-Глибока" РУ ім. Дзержинського. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва. Бронз. медаль ВДНГ СРСР. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Кістень, ударна зброя укр. козаків XVII-XVIII ст. Використовувався у бойових діях козаками Криворіжжя.

Кістерця М. О. трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Ілліча. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна. Біографіч. даних не виявлено.

Кістриця, жорстка частина стебеля коноплі. Коли коноплю мнуть кістриця обсипається і залишаються волокна. К. використовували як паливо, добриво тощо.

Кісце, держак, на який насаджували косу у давнину на Криворіжжі.

КІУ, кабіна ізолююча уніфікована, розроблена науковцями КГРІ під керівництвом В. С. Богачевського у середині 70-х. Використовується на підприємствах з підвищеною концентрацією пилу. Виготовляється на Бахчисарайському з-ді.

Кіфчук Любов Василівна (24.12.1947, Кр. Ріг). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. Вихованка СШ № 40. У 1963 – 2000 телятниця, доярка рад-пу ім. Шевченка. Одна з найпомітніших особистостей сільського Криворіжжя в 70-90-х. Надоювала по 4,4 тис. кг молока на кожну фуражну корову. Делегат XVI, XVII з'їздів ВЛКСМ. Золота медаль ВДНГ. Знак ЦК ВЛКСМ "Золотий колос". Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, "Знак Пошани".

Кіценко Микола Павлович (3.12. 1931, Воронезька обл.) Засл. гірник України (1982). Освіта середня. У 1950-1960 кріпильник ш. "Північна" РУ ім. Кірова. З 1960 бригадир прохідників ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Наставник. Уч. швидкіс. проходок. Має 15 рацпропозицій. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Кішка, давня криворізька назва, **1.** Невеликого кованого якоря, який використовувався для утримання на місці човна на річках Інгулець та Саксагань. **2.** Металевого пристрою з 4-ма лапами для діставання відра з колодязя. **3.** Домашньої тварини.

Кіяшко Кіндрат Микитович (1898, Криворіжжя – 27.5.1966, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. До 1917 наймитував. Уч. гром. війни з 1919 у скл. військ ВЧК. Один з організаторів Лозуватськ. ком-ту незаможних селян. У 1939 – 1941 голова кол-пу "Шлях Леніна". Уч. ВСГВ (1939). У 1942 насильно вивезен. до Німеччини. Зазнав тортур в концтаборі Бухенвальд. У 1946 – 1949 зав. кінним двором на РУ ім. Фрунзе. Очолював кол-п ім. Ворошилова у с. Лозуватка. Вивів господарство у число передових. Сріб. (1954, 1956), бронз. (1959) медалі ВСГВ. Один з найпомітніших с/госп. керівників Криворіжжя. Трагічно загинув в наслідок бандитськ. нападу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кладка, різновид споруди (невеликий місток) через струмок або річку з дощок. У будівельній промисловості вид мурування або будування. Розрізняється К. бутова, впритиск, кам'яна, впідрізку, впустошовку, цегляна, цегляно-бетонна, мозаїчна ін.

Кладов Анатолій Федорович (24.7. 1935, Бєлгород. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Київ. автошлях. ін-т (1970). У 1961-1966 механік, у 1966-1970 голова профкому автобази № 16.

З 1970-1973 нач. відділу а/б № 17, у 1973-1980 секретар парткому автотресту. У 1980 працював директором а/б № 18. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кладовища Кривого Рогу, існували з часів заснування міста. Археологи знайшли залишки поховань 3 тис. років до н.е. Більшість прадавніх К. не збереглося. На території Кр. Рогу відомі 36 кладовищ, 9 з них-діючих. Найстаріше-Південно-Довгинцівське засноване у 1848. Загальна площа кладовищ 279,2 га. Найбільш К. знаходиться у Терн. р-ні – 14, з них 4 – діючих. Нове відведення Північнокомбінатівського, Романівське, Новоіванівське, Новокраматорівське. Загальна пл.-44,5 га. Закриті-Старо-Північнокомбінатівське, у сел. Божедаровка, Божедарівське, Тернівське, Гвардійське, Веселотернівське, Коломоєвське, сел. ім. Горького, Краматорівське, села Новоіванівське. У Жовт. р-ні всі 3 К. закриті. Верабівське, Бажановське, Соколовське. Пл.-11,2 га. У Сакс. р-ні діє Західне. Пл.-27,4. У Довг. р-ні діє у сел. Травневе, закрите Північне-Довгинцівське, Південно-Довгинцівське, Суворівське, Центральне. Пл. 54,7 га. У Дзерж. р-ні знаходиться закрите Коксохімічне К. В Інгулецьк. р-ні діючі Романівське, Південнокомбінатівське, закрите Старе Південнокомбінатівське. Пл. 23 га. У Ц.-Міськ. р-ні діюче Червоношахтарське, закриті: Широківське, Криворізьке, сел. КДЗ, Новопарадовське, Всебратське. Пл.56 га. На деяких К. знаходяться братські могили і монументи на честь загиблих у роки ВВВ.

Клайпедський провулок, знаходиться у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладен. в 30-х. Розвитку набув в 40-50-х. Довж. 308 м, ширина 5 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 9 будинків. Назван. на честь порту на Балт. морі - Клайпеда. Обслуговує 2 в/з.

Клари Цеткін вулиця, розташована у житломасиві Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х на місті городів жителів вул. Горького. Спочатку мала назву провулок 2-ий Горького. У 1979 перейменована на вул. К.Ц. на честь К. Цеткін (5.7. 1857, Саксонія-20. 6. 1933, Москва), діячка нім. робітнич. руху. Ініціатор введення свята 8-го березня. Складається з приват. будинків. У 1978 газифікована, у 1992 заасфальтована. Довж. 830 м. Обслуговує 72 в/з.

Кларкія (Clarkia), рід однорічних рослин родини онагрових. Батьківщина – Півн. Америка. **К. елегантна –** стебла прямі, тонкі, міцні, 30-90 см заввишки. Кущ густо гіллястий, овальний або розлогий. Листки овальні, темно-зелені з червоними жилками, цілокраї. Квітки прості або махрові, білі, рожеві, пурпурові, 3-4 см у діаметрі, зібрані в китиці. Цвіте VI-IX. Розмножують насінням. Використовується квіткарями Кр. Рогу для групових посадок, рабаток для зрізу.

Класифікація, логічна операція розподілу множини будь-яких об'єктів (елементів) на групи (підмножини). Правильна класифікація повинна задовольняти такі формальні вимоги: **1.** Підмножини, на які розділено множину, не повинні мати спільні елементи; **2.** В сумі підмножини повинні дати вихідну множину класифікованих об'єктів; **3.** Кожен елемент має входити до якогось одного класу; 4. Поділ множин на групи здійснюється за одною ознакою.

“Класичний балет”, група створена в 1991 у скл. ПК металургів. Відвідує 38 чол. У репертуарі вальси, хореографіч. композиції. Уч. фестивалів і конкурсів. Керівник Т. О. Вдовенко.

Клевець, рід кирки для обтісування каміння у давнину на Криворіжжі.

Клевцов Тимофій Андрійович (1921, Миколаїв. обл.-1999, Кр. Ріг). Відом. географ. Зак. Дніпропетров. ун-т (1944). Перший учений географ на Криворіжжі. У 1944-1995 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою, проректор, декан педін-ту, канд. географіч. наук (1963). У 1960 заснував міськ. відділ Укр. географіч. тов-ва. Провадив кліматичні, геоморфологічні, ландшафтознавчі дослідження. Засновник географіч. школи у Кр. Розі. Ініціатор відкриття географіч. фак-ту у педін-ті. Автор більше 100 наук. праць.

Клей, розчин, іноді розплав природних або штучних високомолекулярних сполук, які застосовують для склеювання різних матеріалів. У побуті криворіжців мав назву глей і розрізнявся рослинний (вишневий, черешневий, сливовий ін) та тваринний (білковий,

кістковий, риб'ячий ін). На пром. підприємствах Криворіжжя та в побуті використовується синтетичний клей (БФ-2, БФ-4, феноформальдегідний ін.). З давніх часів у побуті застосовується піспа, виготовлена з борошна.

Клеймянка, давня криворізька назва монети.

Клейноди (від нім.- дорогоцінність), знаки влади козацької старшини у XVI-XVIII ст. у вигляді булави, корогви, труб, литаври, барабана, печатки, бузулука. Означали символ могутності, високого соціально-політичного сану вододіючого.

Клейтух, пиж для забивання шпуру у давнину на рудниках та шахтах Криворіжжя.

Клемма геологічна експедиція у 1874, проводила дослідження покладів руди вздовж р. Саксагань, оглядала виходи порід від балки Привороти до Кр. Рогу. Залишилися наукові записки про палеонтологіч. данні відкладень. Діяла за розпорядженням Гірнич. департаменту Російської імперії.

Клен (Acer), рід листопадних дерев і кущів родини кленових. Дерева 30-40 м висотою, діаметр стовбура до 100-150 см. Листки супротивні, черешчаті, суцільні або перистоскладні. Квітки найчастіше жовтувато-зелені, дво-або одностатеві, в щитках або китицях. Плід двокрилатка. Цвіте до появи листя. Близько 150 видів. Розмножуються насінням, відсадками, в культурі-діленням, живцями. В озелененні поширений **К. гостролистий**-дерево до 30 м заввишки з великими 5-7- лопатевими листками. Квітки в стоячих щитках, крилатки до 4-5 см завдовжки. Культивуються декоративні форми з кулястою кроною та з темно-червоним забарвленням листків. **К. ясенелистий**-дерево до 25 м заввишки із складними, непарноперестими листками з 3-5 листочків з Півн. Америки; **К. сріблястий** із сріблясто-сірою корою стовбура і пагонів; **К. польовий; К. татарський, чорноклен; К. несправжньоплатановий, білий; К. білий ф. Леопольда.** У Криворізьк. ботсаду проходять випробування **К. Айдзу; К. гнала, прирічковий; К. грузинський; К. світлий; К. маньчжурський; К. моно; К. монпелійський; К. червоний; К. Семенова; К. чотиримірний**. Клени - декоративні рослини, особливо під час осіннього забарвлення листя. Рекомендуються в парки, сквери, алеї міста для створення поодиноких та групових насаджень.

Кленова вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 355 м, ширина 5 м. Пл. 1,7 тис. кв. м. Тверде покриття з 1966. Має 8 приват. будинків. Обслуговує 4 в/з.

Клепача, **отамана, військ. загін,** діяв на території Криворіжжя у 1919-1920. Спочатку нараховував до 400 чол., згодом зріс до кількох тис. На озброєнні мав 2 гармати, 20 кулеметів, кавалерійські сотні. Знищував сільських активістів, організаторів комнезамів. У серп. 1920 регулярні частини Червоної Армії разом із загоном ЧОП завдали поразки загонам Клепача, а сам він разом з 90-ми вояками безслідно зник.

Клепаль, спеціальний ковальський пристрій для клепання сільгосп. знаряддя в давнину на Криворіжжі.

Клепач, спеціальний ковальський молоток для клепання у давнину на Криворіжжі.

Клеродендром блискучий (Clrodendron splendens), рослина родини вербенових. Батьківщина - тропічна Африка. Вічнозелений кущ, часто виткий. Пагони циліндричні. Листки супротивні, округлі або овальні, інколи продовгувато-овальні, шкірясті, 8 см довж. і 5-6 см шириною з серцеподібною основою. Квітки яскраво-червоні, зібрані в коротку китицю. Цвіте майже круглий рік, масово II-X. В Кр. Розі зрідка культивують в оранжереях та зимових садах. У квітникарів-рідко.

Клець, назва зубів на боронах і граблях у давні часи на Криворіжжі.

Клещев Михайло Іванович (21.11. 1929, Іркутська обл.). Відом. геолог. Зак. Томськ. політехніч. ін-т (1953). У 1953-1959 інж.-геолог тр-ту "Артемгеологія". У 1959-1961 ст. гідрогеолог, нач. гідростанції Укр. геолог. тресту. У 1961-1985 ст. гідрогеолог експедиції "Кривбасгеологія". Зробив вагомий внесок у вивчення гідрологічних умов підземного Кривбасу. Автор 33 фундаментальних геологіч. звітів. Довів, що за мірою заглиблення гірнич. виробок збільшуються притоки води у шахти, зростає їх мінералізація та

очищеність. Написав рекомендації по боротьбі з агресивними водами. Науково довів, що процес підтоплення в районах впливу хвостосховищ сприяє забрудненню підзем. вод та річкової системи Саксагані та Інгульця. Створив мережу свердловин для спостереження за водними режимами.

Кликов Яків Леонтійович (1.11. 1930, Бєлгород. обл.). Засл. гірник України (1988). Зак. Харків. гірнич. ін-т (1954).З 1954-1960 майстер, пом. зав. шахтою, нач. ш. "Південна" РУ ім. Кірова. У 1960-1964 голов. інж. ШПУ № 1, нач. шахти "В-3". У 1964-1966 консультант по будівництву шахт в Угорщині. У 1966-1980 заст. голов. інж. тр-ту "Кривбасшахтопроходка". У верес.1980-серп.1995 керуючий цим трестом. Керував будівництвом шахт. Володар 6 автор. свідоцтв. Нагородж. орд. "Знак Пошани", Праці (Угорщини), знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Кликівка Дмитро Спиридонович (14.11. 1927, Криворіжжя-7.11. 1985, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. У 1945-1970 машиніст скрепера, бурильник шахт ім. газ. "Правда", "Батьківщина" РУ ім. К. Лібкнехта. Новатор виробництва. Переможець змагань. Наставник. Систематично перевиконував норми. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Клименко Захарій Дмитрович (26.3.1921, Полтав. обл. – 17.2.1996, Кр. Ріг). Почес. металург (1962). Освіта н/середня. Уч. ВВВ з серп. 1942 у скл. стрілецьк. частини. Уч. Параду Перемоги (1945) в Москві. У 1949 – 1957 зварник Дніпропетров. металург. з-ду ім. Петровського. У 1957 – 1971 зварник блюмінгу-2 з-ду "Криворіжсталь". Новатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Бронз. медаль ВДНГ СРСР (1969). Наставник. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Клименко Іван Олександрович (70-ті, Криворіжжя-1909). Уч. рев. подій. Освіта початкова. У 1904-1906 слюсар на рудниках Кривбасу. Уч. рев. подій 1905, один з організаторів бойових дружин. Піддавався катуванням. Помер від тортур.

Клименко Микола Єрмолайович (6.9. 1899, Кр. Ріг - 70-ті.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1912-1915 коногон рудника Колачевського. У 1915-1918 відкатник, бурильник Лихманівськ. рудника. Уч. гром. війни з лют. 1920 на Захід. фр. У 1921-1925 бурильник Шмаківськ. рудника. У 1925-1941 прохідник ш. ім. МОДР ШУ ім. Ілліча. Ударник перших п'ятирічок. Стахановець. У 1941-1946 гірник Бакальськ. ШУ на Уралі. У 1946-1953 прохідник ш. ім. Калініна РУ ім. Ілліча. Двічі відбудовував Кривбас. Нагородж. орд. Леніна.

Клименко Михайло Олександрович (1927). Почес. гірник. Освіта середня. З 1957 нач. дільниці ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст. Біографіч. даних не виявлено.

Клименко Олександра Андріївна (24.9. 1916, Полтав. обл.-лип. 1996, Криворіжжя.). Сільгосп. керівник. Зак. Полтав. с/госп. ін-т (1937). У 1938-1941 зоотехнік рад-пу "Радушний". У 1941-1944 зоотехнік рад-пу "Кушильженський" Вологодськ. обл. У 1944-1950 голов. зоотехнік рад-пу "Авангард". У 1950-1951 директор рад-пу ім. Жданова. У 1951-1974 директор рад-пу "Радушний". Керувала евакуацією рад-пу до Калмикії, відбудовувала сільське господарство Криворіжжя. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани" (2).

Клименко Олена Василівна (1913, Київ обл.). Буд. керівник. Зак. Дніпродзерж. металург. ін-т (1953). В будіндустрії із середини 30-х. У 1941-1945 брала участь у будівництві мартен. комплексів на Уралі. У 40-х відбудовувала "Запоріжсталь". З 1953 керувала будівництвом мартен. і конвертер. цехів КМЗ, заст. голов. інж. тр-ту "Криворіжбуд". Працювала в апараті Мінважбуду України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Клименко Олена Іванівна (початок XX ст.-1942, Криворіжжя). Уч. руху Опору часів ВВВ. Освіта н/середня. Працювала у кол-пі "Комбайнер", проживала у с. Вільний Табір Широківськ. сільради. За часів окупації переховувала 6 чол. Зазнала знущань. Після катувань живцем закопана у землю.

Клименко Світлана Валентинівна (12.10. 1937, Ставропілля). Д.Б.Н. Відом. ботанік. Зак. Уманськ. с/госп. ін-т (1960). Вихованець СШ № 25. У 1946-1954 жила у Кр. Розі. З 1960 провід. спеціаліст Нац. ботсаду. Автор 120 наук. праць з проблем інтродукції, акліматизації та селекції плодових культур України. Створила високопродуктивні сорти кизилу, айви. Монографії "Кизил на Україні" (1990), "Айва обыкновенная" (1993). Прем. ім. Симиренка.

Клименко Юрій Тихонович (29.6. 1921, Сумська обл. – 8.8. 1980, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1949). Уч. ВВВ з серп. 1942. У 1945-1946 голова спорткомплексу м. Шостка. У 1949-1955 нач. дільниці ШУ "Більшовик". У 1951-1955 ст. інж. тр-ту "Ленінруда". У 1955-1964 референт Радміну СРСР. У 1964-1973 голов. інж., у 1973-1980 керуючий тр-том "Кривбасшахтопроходка". Будував шахти Кривбасу, Болгарії, НДР, Чехії. Організатор рекорд. проходок у 1975-1977. Автор 15 наук. праць, 2 винаходів. Нагородж. орд. Слави 3 ст. , "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Клименчук Тетяна Вікторівна (16.2. 1967, Кр. Ріг). Художник. Зак. Криворізьк. худ. школу (1986). Працює в галузі станкового живопису, графіки. Уч. виставок з 1986. Персональна виставка у 1999 (Кр. Ріг). Роботи знаходяться в приват. колекціях Англії, Ірландії, Італії, Польщі, Чехії, Швеції. Серед робіт "Нарциси", "Блакитний фужер", "Бузок", "Королева чайок", ін.

Климов Василь Іванович (1921, Мордовія-3.2.1944, Криворіжжя). Визволитель. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з серп. 1943 у скл. 951 ШАП 306 ШАД. Сержант. Стрілець екіпажу Іл-2 О.Д. Шурганова. Здійснив 12 б/вильотів. Разом з командиром повторив подвиг Гастелло.

Климов Микола Трохимович (23.11. 1945, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Львів. поліграф. тех-м (1976). У 1963-1973 друкар, інж. технолог Васильківської райдрукарні. У 1973-1987 директор Петропавлівськ. райдрукарні. З лют. 1987 директор Криворізьк. міськ. друкарні, керував процесом переведення на офсет. друк, організував промвипуск книг у Кр. Розі. Відмінник друкарської справи СРСР.

Климова Ірина Георгіївна (8.5.1959, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1982). Вихованка Криворізьк. муз. уч-ща. У 1982 – 1990 викладач Канівськ. культ.-освіт. уч-ща. У 1990 – 1993 викладач. муз. в Криму. У 1993 перемогла у міжнарод. конкурсі на посаду концертмейстера Мюнхенськ. опер. театру (Німеччина). Лауреат міжнарод. конкурсів ім. Чайковського в Кам'янці (1983), ім. Шопена у Варшаві (1984) ін. Бере участь у концерт. діяльності.

Климова вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 475 м, ширина 8 м. Має 20 приват. будинків, проживає 52 чол. Вкрита бетоном, багата на зелені насадження. Обслуговує Незалежне в/з.

Климушко Борис Євгенович (1931, Дніпропетровськ - 1991, Київ). Засл. художник України (1982). Скульптор. Зак. Київ. худ. ін-т (1958). Твори у галузі станкової та монументальної скульптури. Серед робіт "Лісоруб", "На панщині", "Аджимушкайці". Один з авторів монумента "Перемога" у Кр. Розі (1968).

Клин, на Криворіжжі, **1.** Шматок тканини, який вшивався в одяг. **2.** Залізний інструмент для розпилювання товстих колод. **3.** Дерев'яний інструмент для ущільнення дощок при настиланні підлоги. Поділяються на врізні, двокісні, натяжні, однокісні, односторонні, гострокінцеві, прорубні, розсувні, розпірні, стискні, скидальні.

Клинов Олександр Іванович (1907 – 15.10.1943, Полтав. обл.). Військ. керівник. Освіта середня. У арм. з початку 30-х. Уч. ВВВ з верес. 1943. Під час визволення Криворіжжя ком-р 324 арт. полку, майор. Сформував цю частину. Героїчно загинув на криворізьк. землі. Похован. у м. Кобеляки. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Клиновий Олексій Михайлович (22.2.1916, Ставропольськ. кр.). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Працював у кол-пі. В арм. з 1941. Сапер 116 арм. інж. батальйону 37А під час форсування Дніпра (с. Солошино Полтав. обл.). Переправив на поромі 19 гармат, 30 автомашин, 80 т боєприпасів, 1 тис. бійців. В Кр. Розі ремонтував шляхи в р-ні Піонера, розміновував будинки Кр. Рогу. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст. (2).

Клімакс у геоботаніці, найвища (кінцева, заключна) стадія розвитку рослинності або рослинного угруповання (фітоценозу), яка настає внаслідок сукцесій (ряду послідовних змін) рослинного покриву. Клімаксне угруповання перебуває у рівновазі з загальнокліматичними умовами.

Клімат (від грецьк.-нахил), середньостатич. режим стану тропосфери повітря нижніх шарів тропосфери (умов погоди), що характерний для певної території за період часу в кілька десятиліть (за 30 років). Провідними клімотоутворюючими факторами є: **1.** Радіаційний режим, кількість сонячної радіації та тепла, що надходять на Землю; **2.** Циркуляція атмосфери, характер прояву основних вітрів повітряних мас, їх потоків різного напрямку в атмосфері; **3.** Характер підстилаючої земної поверхні, що являє вплив рельєфу, водної поверхні, рослинності, техніч. споруд.

Клімат Кривбасу, регіон за схемою кліматич. районовування Б.П. Алісова (1969) належить до атлантико-континентальної європейськ. недостатньо вологої, теплої області помірної кліматичної зони. Широтою місцевості (приблизно 48° півн. ш.) зумовлені: висота сонця над обрієм-від 18, 6° 22 грудня до 65,4° 22 червня, тривалість світового дня-від 8 год. 07 хв. до 15 год. 53 хв., тривалість сонячного сяяння-2102 год/рік. Річні показники сумарної сонячної радіації дорівнюють 107-110 ккал/см, радіаційного балансу 46-49 ккал/см. Середнє альбедо (здатність поверхні відбивати сонячні промені) території в межах Кр. Рогу достатнє високе влітку (30%) і знижене взимку (35%). Більша частина (65%) сонячної радіації, витрачається на випарювання, 35% - на теплообмін з атмосферою. Клімат Кривбасу формується під дією 43 циклонів і 24-43 антициклонів. Антициклональний тип циркуляції атмосфери спостерігається у 2/3 від загальної кількості днів на рік (229-242). Середньорічний показник атмосферного тиску становить – 753,7 мм рт. ст., взимку –788,1 мм рт. ст. Основними баричними центрами, що обумовлюють циркуляцію повітряних мас над територією Кривбасу є: ісландський мінімум з півн. заходу, середземноморська та чорноморська баричні депресії з півд. та півд. заходу, західний відріг сибірського максимуму (антициклону) взимку зі сходу, азорський (із заходу) і арктичний (з півн.) максимуми, іранський мінімум- влітку з південен. сходу і сходу. З кожним баричним центром пов'язане формування повітр. мас з різноякісними властивостями посезонного прояву. У зв'язку з тим, що Криворіжжя знаходиться у глибині континентального простору Євразії, на значній відстані від Атлантич. океану, то повітряні маси надходять значно трансформованими - більш спорожнілі від вологи, сухі, а взимку зі сходу – холодні. Середньорічна температура становить +8,5°С. Середня температура повітря у липні +22,2°С, у січні -5,1°С. Абсолютний мінімум –35,0°С. Сума актив. температур атмосферного повітря вище +10°С становить від 3100°С. Тривалість без морозного періоду 175. Середні дати першого та останнього приморозків навесні – 24 квітня, восени 9 жовтня. Середні дати настання стійких морозів – 10-15 грудня, а їх припинення 16-21 лютого. Кількість днів відлиги – 45. Континентальність клімату 56%, що характеризує клімат Криворіжжя як помірно-континентальний. Пересічний річний показник відносної вологості повітря 72%. Максимальні значення спостерігаються взимку 82-88%, найменші наприкінці календар. літа – 52 –58%. Середнє число днів з туманами 61, найчастіше в холодну пору року – 9-12 днів на місяць. Кількість атмосферних опадів 400-450 мм/рік. Криворіжжя відноситься до посушливих районів України. Протягом року сумарна тривалість випадання опадів 730 год. За останні 60 років посушливими є кожні 3-4 роки на одне десятиліття. Сильні посухи бувають 1 раз на 5-10 років, коли випадає 100-150 мм опадів. Середні показники випарування 325 мм на рік. Коефіцієнт зволоження за М.М. Івановим складає 0,53, що характеризує Криворіжжя, як територію з недостатнім і нестійким зволоженням. Протягом літа баланс зволоження відрізняється дефіцитом. Опади у теплий період випадають у вигляді злив у середньому днів зі зливами – 29. Дощі супроводжуються грозами та градом. Найчастіше грози трапляються в період з травня по серпень (5-9 днів на місяць), за рік 27-29 днів. Град спостерігається 2, максимум 5 днів. Взимку встановлюється стійкий сніговий покрив 10-15 см, середня тривалість снігового

періоду 65 днів. За зиму буває 12-16 днів з хуртовиною. Максимальна кількість днів з хуртовиною 27. Частим явищем є ожеледь, у середньому 15 днів. 26 днів бувають з температурою нижче – 10°С. 52% зим є безсніжними та малосніжними. Це залежить від сухих східних та півн.-схід. вітрів і наявності антициклональної морозної погоди. Структура, напрям та характеристика вітрів знаходяться у прямій залежності від особливостей загальної та місцевої циркуляції атмосфери. Переважають вітри північних, східних румбів. Рідше півд. вітер. Влітку, найчастіше повторюються північні та півн.-захід. вітри. Штилі трапляються на початку осені та влітку. Середня швидкість вітру за рік становить 5,0 м/сек. Сильні вітри спостерігаються 29 днів на рік. У теплий період спостерігаються суховії. Вітри схід. румбів з швидкістю 5,7 м/сек. при дуже низькій вологості повітря 25-30%. Вони формуються навесні - початку літа за умов трансформації сухих арктичних повітряних мас над просторами Серед. Азії та Заволжя. Число днів з суховіями від 15-20 на рік.

Кліматична весна, на Криворіжжі, датою початку кліматичної весни вважається частина року з переходом середньодобової температури через 0°С в бік збільшення (9 березня) і закінчення, коли пересічні добові температури досягають +15°С (7 травня). Триває 59 днів. Умовно весна поділяється на 3 частини – рання весна (сукупність днів з пересічною температурою повітря від 0°С до +5°С), середня весна (з температурами від +5°С до +10°С) і пізня – (з температурами від +10°С до +15°С).Навесні, внаслідок збільшення надходження кількості сонячної радіації циркуляційні процеси послаблюються, а також вплив підстилаючої поверхні. У зв'язку зі зміною характеру атмосферної циркуляції весна відрізняється наймінливішими погодними умовами. Весна коротка (2 місяці), напівсуха. Весна більш холодна за осінь тому, що багато тепла витрачається на танення снігу та прогрівання грунтів і поверхневих вод. Пізні весни, як правило, холодні та затяжні. Завжди можливі повернення холодів і весняні приморозки. Наприкінці весни переважають схід. та північ. сухі вітри, які часто переходять у суховії при прогріванні їх над степовими просторами. Квіт. і трав. характеризуються дефіцитом зволоження.

Кліматична зима, на Криворіжжі, період року, який починається після переходу температури повітря через 0°С в бік зниження восени і закінчується після переходу температури повітря через 0°С в бік її підвищення навесні. Середні дати початку кліматичної зими – 25 листопада, закінчення - 8 березня. Тривалість зими – 107 днів. Внаслідок активізації атмосферних фронтів зима нестійка та помірно-м`яка. Морські помірні повітряні маси, що надходять разом з північ.-захід. (атлантич.) циклонами з області ісландського мінімуму, приносять хмарну відносно теплу погоду з туманами і опадами у вигляді снігу, а часто й дощу, трапляються відлиги. З півд. і півд. заходу подібну погоду приносять циклони з середземноморської депресії. Слідом за північ. та північ.-схід. циклонами надходе холодне арктичне повітря (температура знижується до 30°С), з сильним вітром, хуртовиною. При проникненні з захід. відрогу сибірського максимуму (антициклону) спостерігається сильний схід. вітер, який змінюється тривалим періодом безхмарної морозної погоди. В розі вітрів, взимку домінують північ. та північ.-схід. вітри. У груд.-січ. налічується до 18-20 днів без сонця, це самий хмарний період року.

Кліматична осінь, на Криворіжжі, настає після переходу середньодобових температур через +15°С у бік зниження. Закінчується кліматична осінь при переході температур повітря через 0°С. Протягом осені температури поступово знижується. Розпочинається осінь 23 вересня, закінчується 24 листопада. Тривалість осені більша за весну – 62 дні. Умовно осінь поділяється на 3 періоди – рання (з температурою від +15°С до +10°С), середня (температура від +10°С до +5°С) і пізня (температура нижча +5°С). В останній період рослини припиняють свій розвиток, спостерігається листопад. Початок осені сухий, наявний дефіцит вологості. У жовт., з посиленням циклонічної діяльності настає період обложних мрячних опадів. Із затіканнями арктичного повітря пов'язані приморозки (спочатку на грунті, а згодом й у приземному шарі повітря). У жовт. різко знижується

температура повітря (+8,8°С), закінчується вегетація рослинності. Осолонення грунту викликає виникнення радіаційних туманів. Наприкінці верес. – початку і середині жовт. на територію надходять ядра азорського антициклону, з якими пов'язана адвекція теплого повітря. Встановлюється суха тиха тепла погода (“бабине літо”). В залежності від характеру домінуючих типів повітряних мас, положення полярного фронту в одні роки осінь буває теплою і сухою, а в інші – холодною та дощовою. Порівняно з півн. районами України - перехідні сезони менш довгі, що обумовлено швидкою перебудовою циркуляційних процесів відповідно на літні або зимові.

Кліматичне літо, на Криворіжжі, період року, який обмежується датами переходу середньодобової температури повітря через +15°С, з більшими значеннями. Кліматичне літо розпочинається 8 трав., закінчується 22 верес. Це найдовший кліматичний сезон. Середня тривалість становить 135 днів – понад 4 місяці. Як і весна, літо поділяється на 3 відрізки – раннє літо (з температурою від +15°С до +20°С), середнє –спекотне (з температурою понад +25°С) і пізнє літо (з температурою від + 20°С до +15°С). Влітку значний розвиток отримує азорський антициклон, з яким пов'язана смуга високого атмосферного тиску, що розташована над півд. р-нами держави і Середземномор'ям. За таких умов на тривалий час встановлюється стійка суха погода з інтенсивним підвищенням температури. Протягом доби максимальні температури спостерігаються о 14 годині. Провідну роль в кліматоутворенні влітку відіграє радіаційний чинник. Морські тропічні повітряні маси досягаючи півд. континентальних р-нів України (в тому числі і Кривбасу), трансформуються у місцеве континентальне (іноді справжнє тропічне) повітря. Слабкі півн.–захід. та півд.-захід. циклони (несуть з собою холодне повітря, особливо на початку літа) зустрічаються з дуже прогрітим місцевим повітрям. Це призводить до появи холодних атмосферних фронтів з інтенсивними грозовими зливами, поривчастим вітром, інколи з градом. Влітку переважають півн. та півн.-захід. вітри. У другій половині літа панує антициклональний режим атмосфери з сухою і ясною погодою. Серп. такий же спекотний, як і лип. На початку літа періодично бувають травневі повернення холодів, тоді виникають пізні приморозки, іноді до - 7°С (1999 р.). Дата найостаннішого приморозку припадає на 22 трав. Сухих днів влітку – від 40% до 90%. Постійно спостерігається дефіцит атмосферного і ґрунтового зволоження – посухи. Біля поверхні землі різниця температур між середніми місячними температурами дня та ночі влітку в середньому сягає 9°С, в той же час взимку добові амплітуди температури повітря складають лише 2°С. Влітку це створює сприятливі умови для випадання роси у ранкові часи, що важливо для водного живлення рослин степу під час посух.

Кліматичні дослідження, у Кривбасі започатковані в 80-х XIX ст. із заснування у 1881 Криворізьк. метеостанції. У 1922 Г.М. Висоцький у роботі “Макрокліматичні схеми України” складає опис клімату території Криворіжжя. У 30-х “Укрмет” видає кліматич. атлас України, де наведені відомості про Кривбас. У 1948 О.М. Семенюта публікує кліматич. атлас півд. сходу України. Кліматич. умовам Кривбасу присвячені праці 50-х. Серед них “Агроклиматический справочник по Днепропетровской области”, стаття Т.А. Клевцова “Клімат Дніпропетровської області”, роботи І.Є. Бучинського “Клімат України”. У 1987 П.В. Бересневич, А.В. Ткаченко виклали кліматич. характеристику регіону. Дослідження використовувалися при формуванні мікрокліматичних особливостей промкар'єрів. У 1990 Л.М. Булава підготував нарис про клімат Кривбасу. У Кр. Розі діють метеостанції в аеропорту та в Довгинцевому.

Кліматичні сезони, пори (і підсезони) року визначаються за даними переходу стійких середньодобових температур повітря через 0°С, +5°С, +10°С, +15°С, +20°С (в бік зниження або зростання). Ці температури відбивають особливості формування термічного режиму, режиму зволоження та погодні умови в певні відрізки року. Виділяються кліматичні зима, весна, літо та осінь. Вони не співпадають з календарними та астрономічними подібними періодами року.

“Климатцентр”, спеціалізован. магазин з продажу систем кондиціонування повітря. Представляє одноймен. торгов. консультаційну компанію. Займається постачанням та монтажем сучас. вентиляційних агрегатів.

Клінічна вулиця, розташована у житломасиві ім. Шевченка Жовт. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50—60-х. Довж. 700 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будників. Багата на зелені насадження. Обслуговує 29 в/з.

Клінохлор (від грецьк. – зелений), мінерал класу силікатів. Колір від чорнуватого до синювато-зеленого. Блиск скляний. прозорий. В Кривбасі спостерігається в амбіолітах та в породах нижньої світи басейну. Вивчали Ю.І. Половінкіна, В.П. Іванова, З.І. Танатар-Бараш.

Клітна Зоя Євгенівна (20.4. 1961, Херсон. обл.). Мед. керівник. Зак. Віницьк. мед. ін-т (1985). У 1978-1979 апаратник ПівнГЗК. У 1985-1992 педіатр 8-ї міськ. лікарні. У 1992-2001 зав. дитячим кардіоревматологіч. відділенням 7-ї міськ. лікарні. Умілий організатор процесу лікування хворих людей.

Клітина, елементарна біологічна система, що лежить в основі будови відтворення, розвитку і життєдіяльності всіх рослин і тварин. Термін К. запровадив Р.Гук (1665). К. існують як самостійні організми (найпростіші, бактерії) і в складі багатоклітинних організмів. За формою і розмірами К. дуже різноманітні. Всі клітини побудовані за єдиним планом і поділяються на еукаріотичні та прокаріотичні. Основними елементами К. є цитоплазма, ядро й оболонка. В цитоплазмі містяться органели, включення клітини. В процесі диференціювання К. формуються спеціалізовані структури (війки, міофібрили та ін.). К. рослин мають ще пластиди, вакуолі і щільну оболонку. Життєвий цикл кожної К. складається з інтерфази та поділу К. (мітоз, мейоз, амітоз). Старіння клітини пов'язане зі зниженням активності обмінних процесів. Будову, функції і розвиток вивчає цитологія.

Клітинна теорія, загальнобіологічне вчення, за яким в основі будови і розвитку рослин та тварин лежить єдиний структурний елемент – клітина. Виникнення К. т. пов'язане з винайденням мікроскопа. Першим вивчав мікроскопічну будову рослин у XVII ст. Р. Гук. Істотний внесок у вчення про клітинну будову організмів зробили Я. Пуркинє, Й. Мюллер, а також М. Шлейден і Т. Шванн, який сформулював у 1939 К. т. Згідно з сучасною К. т. в побудові організму поряд з клітинами беруть участь неклітинні утворення. Цілісність організму базується на взаємодії клітин і забезпечується у тварин нейрогуморальною регуляцією, а в рослин – безпосереднім цитоплазматичним зв'язком клітин через плазмодесми і дією фітогормонів.

Клітинний сік, рідина, яка виділяється протоплазмою і виповнює вакуолі живих рослинних клітин. К. с. складається з води, розчинених в ній мінер. солей, органіч., іноді неорганічн. кислот, вуглеводів, пігментів, білків, дубильних та ін. речовин. К. с. зумовлює осмотичні властивості та тургор клітин.

Клітковина, 1. Природний полісахариди. Те саме, що й целюлоза; **2.** Пухка сполучна тканина, багата на жир.

Кліті шахтні з рухомим і нерухомим кузовом для вертикального одноканатного і багатоканатного підйому в рудних шахтах, виготовлені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ти. Поділяються на типи 1 КН 4,5-17, 2 КН 4,5-17, 1 КН 5,2-17, 2 КН 5,2-17, 1 КН 6,1-25 ін. Потужність від 8,5 до 25 т. Виготовлено Криворізьк. з-дом гірнич. машинобудування.

Клітник, **1.** Споруда у домашньому господарстві для утримання влітку худоби та птиці у давнину на Криворіжжі. **2.** Робітник на шахтах, який керував роботою кліті.

Клітопіл сливовий, (Clitopilus prunulus (Scop. ex Fr.) Kumm.), їстівний гриб. Шапка 3-13 см у діам., товстом'ясиста, опукло- або увігнуто-розпростерта, лійкоподібна, білувата, світло-сіра, іноді нерівномірно забарвлена з буруватими розпливчастими плямами, тонковолокниста, суха, з підігнутим, іноді лопатоподібним краєм. Пластинки білуваті, згодом рожеві, вузькі, спускаються на ніжку. Спори 18-14 х 5-6 мкм, рожеві, веретеновидно-овальні, з повздовжніми 5-7 (8) гранями. Ніжка 3-6 х 1-1,8 см, центральна

або ексцентрична, рівна або валькувата, донизу звужена, білувата, згодом кольору шапки, волокнисто-штрихувата біля основи білоповстиста, щільна. М'якуш шапки та ніжки білий, з приємним запахом свіжого борошна. На Криворіжжі росте у садах, дубово-ясеневих насадженнях, лісах, на грунті (серп.-лист.).

Кліть шахтна, транспортна кабіна для підйому-спуску по шахтному стволу людей, устаткування, вагонеток тощо. Застосовується на усіх криворізьк. шахтах.

“Клітьова” ім. Кірова шахта, введена в експлуатацію у 1981 замість ш. “Допоміжна”. Використовується для підйому вантажів.

Клітьовий підйом, шахтна установка для переміщення людей, корис. копалин, породи. Являє систему механізмів у вигляді кабіни, яка рухається по прокладеному в шахту стволу.

Клішко Лариса Петрівна (26.10.1934, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1962). У 1962-1966 терапевт 10-ї міськ. лікарні. У 1966-1969 фтізіатр, у 1969 голов. лікар 1-го протитубдиспансеру. Відмінник охорони здоров'я. Один з провідних фахівців у фізіатрії. Делегат з'їздів фтізіатрів СРСР, України.

Кліщі (Acarina), група членистоногих тварин класу павукоподібних. Довж. тіла 0,1-3,0 мм. Включає 3 ряди (акариформні, паразитоформні та К.-косарики). В Україні бл. 3 тис. видів. Серед К. багато паразитів людини, тварин і рослин, переносників, збудників ряду хвороб, є К.-проміжні хазяї деяких паразитичних червів , а також шкідники зерна. К. – ентомофаги можуть бути використані в біологічній боротьбі з шкідниками рослин. Галузь знань, що вивчає К. – акарологія.

Кліщовий кран, потужний вантажопідйомний механізм, який має вигляд кліщів. Застосовується на блюмінгах КМК для посадки та видачі злитків з нагрівальних колодязів.

Клобук, головний убір православних ченців. Складається з циліндричної шапки розширеної вгорі, без крис і надітої на неї міцної тканини, що закінчується позаду трьома довгими кінцями. Митрополити носять білі, решта - чорні.

Клокичка перista (Staphylea pinnata), рослина родини клокичкових. Батьківщина – півд. захід Європейськ. частини СНД, Кавказ, Центр. Європа, Італія, Балкани. Листопадний кущ або невелике деревце до 5 м заввишки з сіруватою корою. Листки складні з 5-7-еліптичними листочками 5-13 см довж., дрібнопильчасті. Квітки білі, зібрані у волоті. Цвіте V. Плід – широкообернено-яйцеподібна коробочка, 2-3-лопатева. В культурі розмножується насінням. Рекомендується в озеленення Кр. Рогу як декоративна рослина для посадок у парках та скверах.

Клокун Міна Івлевич (з 1873, Кр. Ріг – лип. 1919). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. З середини 80-х працював теслею. Уч. рев подій 1905. Піддавався арештам. У 1917 формував загони Червоної гвардії. У 1919 комісар міськвиконкому. Брав участь у наданні Кр. Рогу статусу міста. Вів підпільну боротьбу. Уч. гром. війни на Півд. фр. Захворів на тиф, повернувся до Кр. Рогу. Заарештован. денікінцями і після тортур повішаний.

Клон , потомство рослинного або тваринного організму (у деяких нижчих тварин), яке утворюється внаслідок вегетативного розмноження або шляхом нестатевого поділу клітин (у одноклітинних). В мікробіології і протистології К. називають нащадків однієї клітини – родоначальниці.

Клоп постільний, **блошиця ліжкова** (Cimex lectularius), кровососна комаха ряду клопів. Паразит людини і деяких теплокровних тварин, живиться кров'ю. Довж. 4,8-8,4 мм. Крил не має. Ротовий апарат колюче-сосний. Самка протягом життя (до 14 м-ців) відкладає 200-250 (до 500) яєць.

Клопи напівтвердокрилі (Heteroptera), рід комах. Довж. 1 мм – 12 см. Передні крила біля основи – шкірясті, вершини – перетинчасті. Характерні шкірні пахучі залози. Живляться рослинною і тваринною їжею. В Україні – 891 вид. Чимало К. – шкідники і паразити. Зокрема **К. черепашка** є небезпечним шкідником хлібних зернових культур. Окремі К. – хижаки, знищують шкідливих безхребетних.

Клочко Анатолій Іванович (5.6.1924, Оренбурзька обл. – 17.12.1996, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Магнітогорськ. гірничо-металург. ін-т (1956). У 1941-1942 підручний сталевара "Магнітки". Уч. ВВВ з 1942 на Ленінградськ. фр. З 1946 нач. збагач. фаб-ки тр-ту "КМАруда". У 1956-1959 інж. проектів ін-ту "Механобрчормет". З 1959-1963 нач. збагач. фаб-ки ЦГЗК. У 1963-1970 голов. інж. ПівнГЗК. У 1970-1981 директор ЦГЗК. У 1981-1988 зав. лабораторією ін-ту "Механобрчормет". Нагород. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Клочко Нестор Йосипович (1884- лип. 1939, Полтав. обл.). Уч. рев. руху. Зак. Моск. вищі техкурси (1921). У 1898-1904 слюсар Харків. паровозобудівного з-ду. Уч. рев. подій з 1902. У 1904-1912 машиніст паровоза депо ст. Довгинцеве. Актив. учасник рев. подій 1905. Чл. страйкового ком-ту, один з керівників бойових дружин. Перебував у підпіллі. У 1912-1917 на засланні. У берез. 1917 - берез. 1918 голова Довг. ревкому. Керував будівництвом бронепоїзда. Формував загони Червоної гвардії. Уч. гром. війни з берез. 1918 у скл. 405 СП 52 СД. У 1921-1924 нач. служби ст. Довгинцеве. З 1924-1930 пом. нач. ремзаводу в Дніпропетровську. У 1930-1939 директор Крюківськ. вагонобудзаводу. Трагічно загинув. Нагородж. знак. "Герою ревруху", Почес. грамотою РВР Півд. фр.

Клочков Віталій Федорович (21.8.1924, Одес. обл.). Проф. (1986), Д.Т.Н. (1985). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1952). Уч. ВВВ з серп. 1943. У 1947 зав. школою у Миколаїв. обл. У 1952-1957 інж. РУ ім. Р. Люксембург, XX партз'їзду. З 1957 аспірант, ст. викладач, зав. кафедрою руйнування гірнич. порід, проф. кафедри шахт будівництва КГРІ / КТУ. Проводив дослідження з питань механіки гірнич. порід, керування енергією вибуху. Підготував 11 канд. наук. Автор 205 наук праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Клочкова вулиця житломасиву НКГЗК в Інгулецьк. р-ні. Забудова почалася в 1957. До 1975 звалася містечко Комсомольське. Довж. 180 м. Названа на честь Героя Рад. Союзу Клочкова Василя Георгійовича. (8.3.1911, Саратов. обл. – 16.11.1941, Моск. обл.). Жив на Алтаї. Працював у тр-ті їдалень Алма-Ати. Уч. ВВВ з жовт. 1941. Політрук роти 1075 СП 316 СД, керував діями воїнів-панфіловців поблизу роз'їзду Дубосєкове. Навічно занесен. до списків військ. частини. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора(2). Обслуговує 34 в/з.

Клоччя, відходи при прядінні, які використовувалися для виготовлення грубих ниток у давнину на Криворіжжі.

Клуб (англ.), **1.** Громадське добровільне об'єднання громадян за інтересами з метою спілкування, обміну досвідом, спільного відпочинку, розваг; **2.** Споруди закладів культури, де діють гуртки, глядацькі зали ін. Популярні на Криворіжжі з 30-х. Окремі К. переобладнані на релігійні об'єкти.

"Клуб веселих і дотепних", міське відділення створене у груд. 1995. Об'єднує ентузіастів популярної телегри. Голова С. П. Шефир.

Клуб ветеранів війни та праці створен. у середині 90-х у скл. ПК ком-ту "Криворіжсталь". До скл. входять 800 чол. Об'єднує ветеранів, сприяє їх підтримці та організації дозвілля. Керівник Г.Ф.Глинська.

"Клуб комп'ютерної еліти", дитяча громадська організація створена у червні 1995, популяризує вивчення комп'ютерної технології. Голова В.О. Удовенко.

"Клуб криворізьких мільйонерів", створен у трав. 1976 за ініціатив. Героя Соц. Праці В.К. Мироненка, екскаваторника ПівдГЗК. До нього зараховувалися бригади, які протягом року навантажували мільйон тонн рудної маси. Вважався творчою ініціативою криворізьк. екскаваторників, спрямованої на впровадження в дію внутрішніх резервів виробництва, ефективного використання техніки. У 1976 чл. К. к. м. стали 106 бригад.

Клуб медпрацівників, діє з кінця 40-х. Центр відпочинку і культури медпрацівників. Має зал на 150 місць, 4 кімнати для гуртків. У 90-х працювало 5 чол. Діяло 7 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 140 чол. Серед колективів танц. ансамбль, хор дорослих, 2 ВІА, фольклор. ансамбль.

Клуб об'єднання "Криворіжзалізобетон", діяв з кінця 60-х. До скл. входили зал на 250 місць, 6 кімнат для гуртків. Працювало 5 чол. Діяло 12 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 190 чол. Серед колективів 3 хори у 110 голосів, 4 вокал. ансамблі у скл. 35 чол., 3 ВІА у скл. 22 чол., худ. читання у скл. 8 чол., університет для батьків ін.

Клуб селища Зелене, відкрит. у кінці 40-х. Має зал на 60 місць, кімнату для гуртків. Діє 4 худ. колективи, які відвідують 75 чол. Серед них 2 хори, фольклорний ансамбль, драм. студія, шашко-шаховий та більярдний клуби. Центр культури і відпочинку жителів сел. Зелене. Проводять концерти, масові заходи.

Клуб спортивного бального танцю, створен. у 1998 в скл. ПК "Народний дім". Відвідують 10 чол. У репертуарі танці у стилі "самбо" "ча-ча-ча", "рок-н-рол". Керівник О. В. Чарова.

Клуб товариства сліпих, відкрит. у 1962. До скл. входять зал на 150 чол., кімнати для гуртків. У 90-х працювало 7 чол. Діяло 3 колективи худ. самодіяльності, які відвідували 50 чол. Центр відпочинку, місце проведення масових заходів.

Клуб тресту "Криворіжбудмеханізація", відкрит. у 1962. До скл. входили зал на 250 місць, 4 кімнати для гуртків. У 1990 працювало 4 чол., діяло 5 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 80 чол. Серед колективів дитяч. вокал. ансамбль у скл. 15 чол. (кер. І. В. Йорж), вокал. ансамбль дорослих у скл. 15 чол. (кер. Г. Г. Можаєв), ВІА у скл. 7 чол. (кер. А. К. Йорж), духовий оркестр у скл. 15 чол. (кер. В. О. Слободенюк), ансамбль народ. інструментів у скл. 12 чол. (кер. І. С. Бейєр).

Клуб тресту "Криворіжіндустрбуд", відкрит. у середині 60-х. До скл. входять зал на 130 місць, 4 кімнати для гуртків. Працювало 5 чол. Діяло 6 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 120 чол. Серед колективів 3 танцювальних ансамблі у скл. 82 чол. (кер. Р. С. Шинкаренко), ВІА (кер. В. П. Кузьменко), ансамбль бандуристів у скл. 17 чол. (кер. І. М. Кушніренко), студія худ. слова, "Клуб молодої сім'ї". Центр відпочинку працівників тр-ту.

Клуб тресту "Криворіжшляхводбуд", діяв з кінця 60-х. До скл. входили зал на 250 місць, 2 кімнати для гуртків. У 90-х працювало 3 чол. Діяло 9 колективів худ. самодіяльності, які відвідували 140 чол. Серед колективів ансамбль танцю, ВІА, вокальна група, драм. студія, фольклорний ансамбль. Центр відпочинку працівників тр-ту.

Клуб юних авіаторів, відкрит. у жовт. 1988. Має 2-поверхову споруду, пл. 2,1 тис. кв. м. Готує майбутніх авіаторів, конструкторів, стюардес. В 11 кімнатах діють 9 гуртків. Працює 13 чол., відвідує 800 дітей. Діють гурток моделювання, парашутний і льотно-штурманський відділи, 2 тренажер. зали, тренажери літаків ЯК-18Т, МІГ-21, парашутний центр, клас вивчення азбуки Морзе, фотолабораторія, муз. центр і актов. зал. Щорічно випускає 200-300 чол. Підготовлено 1 майстра, 3 канд. у майстри спорту з парашут. спорту. Розташован. по вул. Косіора у Дзерж. р-ні. Директори В. Ю. Виноградов, В. І. Мішанінов, М. П. Бондаренко, П. І. Морозов.

Клубні заклади (клуби, будинки та палаци культури), на Криворіжжі діють з 20-х, сприяють формуванню світогляду, самоосвіти, розвитку природних дарувань. Спільно з пед. колективами навчальних закладів проводять роботу з дітьми, сприяють їх профорієнтації. У К. з. організуються гуртки, секції, художня самодіяльність ін.

Клубні формування, Криворізького р-ну беруть початок з 30-х. Діяли хати-читальні, приміщення, де займалися худ. самодіяльністю. Перший такий Будинок культури з явився у с. Лозуватка у 1932. На території р-ну діють 29 клубних установ. Займаються відродженням укр. культури, народ. традицій, звичаїв, обрядів, пропагандою здорового способу життя. Існує 179 клуб. формувань, в яких задіяні 1524 чол., серед них 1238 дітей і підлітків. Серед популярних дні сіл, новорічні ялинки, різдвяні свята, святкові концерти. Працює 36 чол.

Клубу веселих і винахідливих міська ліга, створена у лют. 1996. Пропагує КВВ у Кр. Розі, що сприяє вихованню молоді. Об'єднує близько 30 команд. Організовує їх виступи, фестивалі та змагання чемпіонату Кр. Рогу. У 1996 чемпіоном стала ком-да КТУ, у 1997 –

Ін-ту ділового адміністрування, у 1998 – Економіч. ін-ту, у 1999 – СШ № 71. Президент Ю. О. Маховський.

Клуня, споруда для зберігання сіна, соломи ін. у давнину на Криворіжжі.

“Клювало”, двороге кайло у давнину на Криворіжжі. Використовувалось на шахтах та рудниках Кривбасу.

Клюква, рід рослин родини брусничних. Те саме, що і журавлина.

Ключ, 1. Джерело. **2.** Пристрій для відкривання-замикання замка. **3.** Інструмент. На підприємствах Криворіжжя використовуються вилкові, вставні, гайкові, двошарнірні, накидні, розвідні ін.

Клямка, рід дверного запору у давнину на Криворіжжі.

Кмин (Carum), рід рослин родини зонтичних. Близько 30 видів, поширених в Європі й Азії. **К. звичайний**, дворічна трав'яниста рослина. Стебло голе, 30-80 см вис. Листки чергові, довгасті, 2-3 перисті. Квітки дрібні, правильні, двостатеві, білі або рожеві у складних зонтиках. Плід – двосім'янка. Цвіте VI-VII. Запроваджений в культуру як ефіроолійна рослина, її використовують у хлібопекарськ. і парфюмерн. виробництвах. Плоди виявляють бактерицидну, спазмолітичну, анестезуючу, проносну і жовчогінну дію. На Криворіжжі культивують на присадибних ділянках.

КМШ, гірничий комбайн розроблен. конструкторами ін-ту ВНДПІрудмаш у кінці 70-х початку 80-х. Призначен. для механізації відбійки та завантаження сировини у гірнич. процесі. Маса 6,2 т.

КМШ-3, КМШ-5, КМШ-А, комбайни створені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш в 80-х. Призначені для механізації відбійки та завантаження міцних, в'язких матеріалів у шахт. виробках. Маса 7,65 - 6,56 т.

Книга Михайло Миколайович (21.9.1939, Широке). Почес. будівельник. Зак. СПТУ № 6 (1958). У 1967 монтажник, кранівник, бригадир БУ “Промбуд-2” тр-ту “Криворіжаглобуд”. Актив. учасник будівництва НКГЗК. Створив одну з перших підрядних будбригад Кривбасу. Завдання X п'ятирічки виконав за 3 роки і 8 місяців. Наставник. Уч. ВДНГ. Лауреат прем. Ради Міністрів СРСР (1982). Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Книга скорботи України, меморіальне видання вийшло у світ у серп. 2001. У 1-му томі подані прізвища криворіжців, мирних жителів різного віку, які загинули під час ВВВ. На 1.1.2001 встановлено 2909 городян, які загинули у 1941 – 1945 за різних обставин. Криворізьк. розділ підготував В. М. Чешев.

Книжкова вулиця мкрн. Перемога в Дзерж. р-ні. Закладена в кінці 40-х. Довж. 285 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Має 9 приват. будинків. Обслуговує 7 в/з.

Книжковий знак, те саме, що екслібрис. У Кр. Розі у жанрі працюють Ю. Сич, Б. Куновський.

Книжник Володимир Григорович (11.4.1936, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1960). У 1960 – 1962 майстер БУ № 1, у 1962 – 1965 нач. виробнич. відділу БУ № 1, у 1966 – 1967 нач. техвідділу тр-ту, у 1967 – 1969 нач. БУ № 1, у 1969 – 1980 голов. інж. тр-ту, у 1980 – 1982 керуючий тр-том “Криворіжаглобуд”. Згодом голов. інж. тр-ту “Криворіжпівнічрудбуд”. З 1983 заст. нач. управління Головметалургбуд України. Акад. Акад. будівництва України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Книш, скоромна булка із салом у давні часи на Криворіжжі.

Книш Лідія Дмитрівна (1953, Крим). Парламентарій. Зак. Тернівськ. індустр. тех-м (1973). З 1972 машиніст пульта управління дільниці шихтопідготовки цеху огрудкування і випалу металевих окатишів ПівнГЗК. Ініціатор розширення зон обслуговування робочих місць. Депутат Верх. Ради України (1981 – 1989). Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

“Кнопочки”, танцювальний колектив ПК з-ду гірнич. машинобудування створен. у 1990 за ініціативою Н. Л. Перекупко. Задіяні діти молодшого віку. В репертуарі естрадні танці. Учасник і дипломант фестивалів худ. самодіяльності.

Князев Віктор Володимирович (18.9.1963, Кіровська обл.). Засл. учитель України (1998). Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури (1985). З 1987 учитель фізвиховання СШ № 24, з 1991 Довг. пед. гімназії. Педагог-новатор. Ст. учитель. Лауреат обл. конкурсів учителя року (1991, 1996), дипломант Всеукр. конкурсу учителя року (1998).

Князєв Володимир Миколайович (1.6.1952, Кіровська обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Пермськ. механіч. тех-м (1973). З 1975 фрезерувальник реммехцеху № 1 ком-ту “Криворіжсталь”. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Трудової Слави 3 ст.

“Ко всем шахтёрам”, листівка Криворізьк. організації РСДРП від квіт. 1906 закликала до боротьби проти капіталістів і про створення профспілок робітників. Тираж 3 тис. екз.

Кобальтин, рідкісний мінерал, у Кривбасі зустрічається у захід. частині у вигляді окремих зерен. Колір сріблясто-білий з відтінками. Непрозорий.

Кобелєв Олександр Іванович (5.3.1910, Башкирія - 14.10.1975, Уфа). Герой Рад. Союзу (2.8.1944). Зак. Батайську школу ЦПФ (1934). Працював інструктором шкіл ЦПФ. В арм. з 1940. Уч ВВВ з трав. 1943. Ком-р ескадрильї 951 ШАП 306 ШАД. Уч. визволення Донбасу, Кр. Рогу. Здійснив 115 б/вильотів. З 1948 підполковник у запасі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського.

Кобеняк, старовинний козацький одяг у давні часи на Криворіжжі.

Кобель, старовинна міра хліба у давнину на Криворіжжі.

Коберняк Володимир Амбросійович (1928, Одес. обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. На будовах Кривбасу з 1949. Стояв у витоків тр-ту “Криворіжжитлобуд”. З 1958 бригадир мулярів БУ №11. Брав участь у будівництві багатьох об'єктів. Переможець змагань. Наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кобець Іван Омелянович (24.4.1921, Кр. Ріг – лист. 1998, там же). Почес. гірник. Зак. Вищу партшколу при ЦК КПРС (1958), КГРІ (1965). У 1938 – 1941 працював у системі зв'язку ст. Довгинцеве. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 49 ТБ, 875 гв. СП. 109 гв. СД. У 1946 – 1949 зав. сектором міськкому ЛКСМУ. У 1949 – 1968 інструктор міськкому КПУ, зав. відділом Жовт. райкому КПУ, секретар міськкому КПУ. У 1968 – 1973 заст. керуючого тр-том “Дзержинськруда”, 1973 – 1996 заст. керуючого, заст. нач. ШБУ № 1 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Почес. громадянин Берислава. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки, знак. “Шахтарської слави” 1-3 ст.

Кобець Михайло Петрович (25.7.1923, Сумська обл.). Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірничо-металург. тех-м (1959). У 1941 бурильник ш. № 22-6 рудника “Голубовка” в Луганськ. обл. Уч. ВВВ з лют. 1942 у скл. міномет. частини. У 1946 – 1947 комсорг. школи ФЗН. У 1947 –1988 бур. майстер, нач. дільниці, тех. керівник Жовт. геологіч. партії. Проводив розвідку доломітового родовища. На Глеюватськ. родовищі вперше застосував глинистий розчин у бур. процесі. Розвідав родовище кімберлітів в р-ні с. Новолозуватка. Вперше в Кривбасі глибина буріння досягла 2,3 тис. м. За розвідку родовищ в Ірані (1967-1969) удостоєн. почес. грамоти посольства СРСР в Ірані. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора.

Кобець Федір Семенович (17.12.1913, Кіровоград. обл.). Герой Рад. Союзу (28.4.1943). Працював слюсарем на Знам'янськ. цукроз-ді. В арм. з 1935. Уч. ВВВ з червня 1941. Воював під Старою Русою, Воронежем, на Курськ. дузі, Харковом. Під Воронежем знищив 4 танки, поранений не виходив з бою 28 годин. З січ. 1944 ком-р роти 28 окрем. Криворізьк. ТП. Перебував в авангарді полку під час боїв за Кр. Ріг. В бою втратив ногу . З 1960 підполковник у запасі. Працював у МО СРСР. Живе в Москві. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Кобець Юрій Іванович (1950, Кр. Ріг). МСМК (1982). Зак. КГРІ (1972). Відом. легкоатлет. Чл. ДСТ "Буревісник". Уч. спорт. змагань з 1965. Чемпіон України 1966-1969. Призер змагань на призи братів Знам'янських. Працює у системі контори "Рудозбут".

Кобза, укр. струнний муз. інструмент поширен. у Схід. Україні з часів Київ. Русі. Іноді назва вживається і до бандури. Криворіжжя відоме іменами кобзарів кінця XVIII – середини XX ст. Збереглися їх пісні і балади.

Кобилки, збірна назва багатьох одиночних видів комах родини саранових. Довж. тіла 13-53 мм. Рослиноїдні. Шкідники с/госп., пасовищ, сіножатей.

Кобилочка звичайна (Locustella), птах родини славкових. Довж. 11,5 - 18 см, вага 12 - 32г. На Криворіжжі поширена **К. звичайна.** Дрібніший за горобця. Верх оливково-бурий з чорно-бурими плямами, низ тіла світло-бурий. Населяє вологу місцевість з рослинністю. Тримається потай, видає себе піснею. Гніздо на землі. Кладка в червні-лип. з 4-7 яєць. Пісня довга, нагадує стрекотіння коників "зі-зі-зі". **К. річкова**. Забарвлення оливково-буре, більше світле на горлі шиї. **К. солов'їна**. Верх тіла одноманітний рудувато-бурий, низ вохристо-білуватий. Живиться комахами, павуками.

Кобилянський Іван Олександрович (4.7.1921, Кіровоград. обл. – 22.4.1945, Краків). Герой Рад. Союзу (27.3.1942). Зак. Харків. авіауч-ще. (1941). З 1929 жив у Кр. Розі, зак. школу № 1 та аероклуб. Був інструктором в аероклубі Іваново. Уч. ВВВ з верес. 1941. Стрілець бомбардир 289 БАП 63 АД. Вів бої за Україну, Сталінград. Здійснив близько 150 б/вильотів. Знищив 15 танків, 285 автомобілів. Навесні 1944 побував у Кр. Розі. Навчався у Військ.-повітр. акад. Літав у скл. АДД. Смертельно поранений під час нальоту на Берлін. Ім'я на стелі Героїв, у назві вул. Кр. Рогу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Кобилянський Яків Федорович (15.7.1921, Кіровоград. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1962). Уч. рад.-фін. війні, ВВВ у скл. 28 окрем. бригади ППО. У 1946 – 1947 військ. керівник Верблюзької СШ. У 1947 – 1951 ст. інспектор орг. набору у Кіровограді. У 1951 – 1953 інструктор політчастини МВС. У 1953 – 1955 на опер. роботі у Дрогобицьк. обл. У 1955 – 1969 нач. секретаріату МВС Кр. Рогу, нач. Дзерж. та Інгулецьк. РВВС. Відмінник міліції. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Кобилянського вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці 90-х XIX ст. Мала назви Прикордонна, Вознесенська. Проходив рудний шлях. Розташовувалася Воскресенська церква. Розвитку набула в 30, 50-60-х. З кінця 40-х носить сучас. назву. Проживали Герой Рад. Союзу І. Кобилянський, балерина Н. Семизорова. Довж. 2,6 тис. м, ширина 10 м. Пл. 26,5 тис. кв. м. Має більше 150 будинків. Розташовані тр-т "Криворіжсільбуд", Криворізька районна адміністрація, магазини. Обслуговує 2 в/з.

Кобилянського вулиці сквер, закладен. в 70-х. Пл. 0,4 га. Обладнано клумбами, пішохідними доріжками. Розташован. в Ц.-Міськ. р-ні. Багатий на зелену рослинність.

Кобилянського І. О. меморіальна дошка, встановлена у 1975. Напис на білому мармурі свідчить, що вулиця носить ім'я Героя Рад. Союзу І. О. Кобилянського.

Кобильне урочище, Широківськ. лісництва Криворізьк. лісгоспу відоме з давніх часів. Реконструкція відбулася у 1967 – 1986. Пролягає вздовж р. Кобильна. У XIX ст. зустрічали диких коней-тарпанів. Пл. 211 га. Росте сосна, акація, ясень. Багата флора і фауна. Багато природ. джерел.

Кобицький Микола Семенович (1927 – 16.5.1978, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ. З початку 50-х працював столяром трамвайного депо, нач. дільниці РУ ім. Дзержинського. У 1961 – 1968 перший заст. голови міськвиконкому. У 1968 – 1978 голова контори "Рудозбут". Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кобінек Петро Митрофанович (25.1.1895, Кр. Ріг - ?, там же). Керівник зв'язку. Освіта середня. У 1908 – 1915 працював теслею, модельником у приват. майстерні. Уч. 1-ї світ. війни з 1915 у скл. 397 СП. У 1918 – 1919 у скл. загону Червоної гвардії, черговий по телеграфу. Приймав важливі повідомлення. У квіт. – серп. 1919 комісар Криворізьк.

поштово-телеграфного відділення. У 1920 – 1932 електромонтер міськелектромережі. У 1932 – 1941 електромонтер тр-ту “Руда”. Уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. підрозділів зв'язку. У 1945 – 1948 електромонтер тр-ту “Кривбасруда”. У 1948 – 1967 електрик, майстер зв'язку “Діяпруда”. Один з перших зв'язківців Кривбасу, стояв у витоків галузі. Підготував чимало спеціалістів.

Коблик Ганна Григорівна (1938, Хмельницька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1973 працювала сигналістом тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Кобура, чохол для зберігання зброї. Виготовлявся зі шкіри або дерева. За часів козаччини використовувався для рушниць, кріпився до сідла. Атрибут військових та працівників міліції. Поділяється на відкритий, закритий, оперативний види. У часи козаччини на Криворіжжі кожен козак мав 4 пістолі, 2 з яких носив за поясом, а 2 інших у К., що кріпилися до сідла. Слово К. виникло від татарського “кобур” – що означало футляр, чохол.

Ковалевський загін Червоної гвардії, сформований у лист. 1917 з гірників Ковалевськ., Островецьк. рудників. Нараховував 30 чол. Згодом увійшов до складу 1-го Криворізьк. ревкому.

Ковалевський Євген Никифорович (1913 - ?). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1939). У гірнич. промисловості з початку 30-х. Ударник п'ятирічок. У 50-х – 1961 керуючий Рахманівськ. РУ. Умілий організатор процесу видобутку руди. Нагородж. орд. “Знак Пошани”. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Ковалевський Яків Юхимович (2.4.1924, Полтав. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1954). У 1943 – 1945 перебував на примусових роботах у Німеччині. У 1955 – 1962 нач. зміни дільниці тр-ту “Дехтярмідьруда” (Урал). У 1962 – 1964 нач. дільниці ВКБ РУ ім. Орджонікідзе. З 1964 у скл. тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. У 1973 – 1986 нач. ш. “Жовтнева”. Нагородж. знак. “Шахтарська слава” 1- 3 ст.

Коваленка І. І. (засл. гірник України (1964), трудова діяльність пов'язана з ш. “Саксагань” РУ ім. Дзержинського. На руднику з 1948. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Коваленка М.С. (держ .керівник), трудова діяльність пов'язана з керівними посадами у Кр. Розі. У 1944-1950 голова Ц.-Міськ. райради і райвиконкому. Організатор відбудови р-ну. Біографіч. даних не виявлено.

Коваленко Аркадій Дмитрович (27.2.1937, Кр. Ріг). Засл. енергетик України. Освіта н/середня. У 1960 – 1962 тесля на будовах Кривбасу. У 1962 – 1963 кочегар підприємства “Приморрибфлот”. У 1963 – 1965 електромонтер СУ “Електромонтаж” (Кр. Ріг). З 1965 електромонтер підприємства “Кривбассвітло”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва**.**

Коваленко Варвара Феофанівна (17.12.1927, Херсон. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1960 – 1989 машиніст насосної станції підприємства “Кривбаспромводопостачання”. Передовик, ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Краща за професією. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Коваленко Василь Петрович (13.2.1938, Черкас. обл. – 16.9.1993, Кр. Ріг). Чл. СЖУ (1983). Зак. Дніпропетров. ун-т (1968). У 1959 – 1961 муляр БУ № 3 тр-ту “Криворіжжитлобуд”. У 1961 – 1966 муляр, у 1966 – 1969 секретар ком-ту ЛКСМУ, 1969 – 1979 голова профкому тр-ту “Криворіжбуд”. У 1979 – 1993 кор., зав. відділом редакції газ. “Червоний гірник”. Самодіяльний поет, писав ліричні вірші, сповнені любов'ю до рідного краю.

Коваленка В. П. меморіальна дошка, відкрита у верес. 2000 на будинку гуртожитку тр-ту “Криворіжбуд” на 1-й дільниці у Дзерж. р-ні. Напис свідчить, що тут у 1959 – 1964 проживав відом. криворізьк. журналіст, поет В. П. Коваленко.

Коваленко Віктор Васильович (24.8.1971, Кр. Ріг). Відом. тележурналіст. Зак. Київ. ун-т. У 1988 – 1989 кор. газ. “Червоний гірник”. Згодом виїхав до Києва на навчання. Один з

організаторів телебачення незалежної України. Працює на центральних каналах УТ. Веде прямі репортажі із зарубіжних країн про перебування у них урядових делегацій України. Актив. уч. теледискусій з проблем розвитку укр. телебачення. Диктор каналу "Новий".

Коваленко Володимир Володимирович (8.4.1951, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1978). З 1968 електромонтер, ст. інж., нач. дільниці, у 1995 – 2000 нач. управління, з 2001 голова спостережної ради підприємства "Зв'язокчормет". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Умілий організатор виробництва.

Коваленко Володимир Іванович (28.7.1949, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1968). З 1968 електрик, бригадир, майстер копрового цеху № 2 ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Коваленко Володимир Іванович (1.1.1936, Херсон. обл. – трав. 1991, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1966). З 1955 вихователь Херсон. спецшколи. З 1959 інструктор гірничопромшколи № 10. З 1962 майстер, пом. директора СПТУ № 28. У 1967 – 1983 інструктор, зав. відділом, секретар Інгулецьк. райкому КПУ. У 1983 – 1985 директор РБУ зеленого господарства. У 1985 – 1991 директор об'єднання "Криворіжкнига". Умілий організатор виробництва. Керував виходом "Криворіжкнига" з підпорядкування облкниготоргу.

Коваленко Володимир Миколайович (3.2.1949, Сумська обл.). Проф. (1983). Д.М.Н. (1982). Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1972). З 1983 проф. кафедри внутріш. хвороб Дніпропетров. мед. ін-ту. У 1983 – 1989 зав. кафедрою терапії фак-ту удосконалення лікарів (Кр. Ріг). З 1989 проф. кафедри кардіології Київ. ін-ту удосконалення лікарів. З 1998 директор Київ. НДІ кардіології ім. Н.Д. Стражеско. Голов. терапевт Мін. охорони здоров'я України. Автор 170 праць, 7 монографій, 40 рацпропозицій. Підготував 5 докторів, 14 канд. мед. наук. Засл. діяч науки і техніки України. Вивчає проблеми серцево-судинних захворювань.

Коваленко Володимир Петрович (25.2.1954, Кр. Ріг). Науковець. Зак. Одес. політех. ін-т (1977). З 1977 провідний конструктор на Мінськ. з-ді. Автор наук. розробок. Держ. прем. СРСР у галузі науки і техніки (1984). Створює сучас. прилади для народ. господарства. Уч. виставок, конгресів. Автор наук. праць. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Коваленко Всеволод Харитонович (20-ті, Кр. Ріг – 27.6.1943, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. Під час окупації перебував у скл. підпільної групи Родіонова. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Коваленко Віктор Юрійович (19.9.1965, Кр. Ріг). Журналіст. Зак. Львів. поліграфіч. ін-т (1991). У 1986 – 1988 друкар Криворізьк. міськ. друкарні. У 1988 – 1999 відповідальний секретар газ. "Червоний гірник". З січ. 2000 голов. редактор "Домашней газеты".

Коваленко Іван Іванович (25.5.1950, Черкаська обл.). Спорт. керівник. Зак. Миколаїв. педін-т (1978). З 1972 тренер з легкої атлетики СК "Богатир". У 1976 – 1982 заст. голови, з 1982 голова міськ. спорт. комітету. Організатор змагань, турнірів з спорту. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Коваленко Іван Пантелеймонович (1877 (?), Кіровоград. обл. – жовт. 1951, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уч. рев. подій. Малоземельний селянин с. Гурівка. У 90-х – 1915 працював ковалем в економії поміщика Шульського. У 1918 – 1920 голова Гурівськ. волревкому. У 1921 заснував та очолив комуну ім. Т. Г. Шевченка на території хутора Грузька (сучас. Криворізьк. р-ну). Фактично є засновником цього населеного пункту. Під час окупації зберіг документи Героя Рад. Союзу І. Ф. Базарова.

Коваленко Іван Якович (5.6.1919, Криворіжжя – 23.5.1991, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. Працював у кол-пі / рад-пі. Уч. ВВВ з квіт. 1942 у скл. тех. частин. З 1946 працював комбайнером, трактористом у кол-пі, рад-пі "Інгулецький". Майстер вирощування високих врожаїв зернових та овочів.

Похован. у с. Лозуватка. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст.

Коваленко Ігор Анатолійович (26.2.1954, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1987). У 1977 – 1994 майстер, голова. цехкому, заст. нач. дільниці, нач. Першотравнев. кар'єру, голов. інж., директор Терн. РУ. У січ. 1995 – верес. 1997 нач. гірничоруд. виробництва Мінпромисловості України. З жовт. 1997 ген. директор ПівнГЗК.

Коваленко Клавдія Михайлівна (14.7.1939, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1962). У 1962 – 1965 учитель фізики СШ № 82, у 1965 – 1971 викладач металург. тех-му. У 1971 – 1972 завуч СПТУ № 28. У 1972 – 1974 учитель СШ № 1, у 1974 – 1975 СШРМ № 26. У 1975 – 1978 директор СШ № 114. У 1978 – 1980 завуч СШ № 25, у 1980 – 1996 директор СШ № 25/ Ц.-Міськ. ліцею. Умілий керівник. Впроваджує сучас. методи навчання. Відмінник освіти. Учитель-методист. Нагородж. орд. Дружби народів.

Коваленко Олег Миколайович (12.6.1962, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. КГРІ (1986.). У 1986 –1987 майстер СПТУ № 27, секретар ком-ту ЛКСМУ ш. № 1 ім. Артема РУ ім. Кірова. З 1987 в органах МВС. Командував взводом, ст. інспектор пропаганди, державтоінспектор Дзерж. р-ну, ком-р окрем. батальйону відділу ДАІ.

Коваленко Олександр Миколайович (12.6.1959, Донецька обл.). Почес. майстер металургії СРСР (1991). Зак. Інгулецьк. гірничоруд. тех-м (1978). З 1978 машиніст збагач. установок, майстер, ст. майстер збагач. фаб-ки ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник.

Коваленко Петро Данилович (15.12.1918, Харків. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Зак. Коломакську зоошколу (1940). Працював зоотехніком. Уч. боїв на Халхін-Голі. На фр. з верес. 1941. Відзначився під Харковом, на Дніпрі. Зв'язківець 90 гв. роти зв'язку 62 гв. СД. Забезпечував зв'язок. Важкопоранений під с. Родіонівка. Працював у Київськ. міськвиконкомі. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Коваленко Петро Кіндратович (1887, Кіровоград обл. – 1972, Кр. Ріг). Першопоселенець. Освіта н/середня. У 1898 – 1914 працював у с/госп. Уч. 1-ї світ. війни. Брав участь у прориві ген. Брусилова. Уч. гром. війни. Удостоєн. срібного годинника за хоробрість. У 1933 заснував с. Орджонікідзе на Криворіжжі. Працював у підсобному господарстві РУ ім. Кагановича.

Коваленко Павло Кузьмич (1888 (?) – 1920, Криворіжжя). Проф. революціонер. Освіта н/середня. Працював на Шмаківськ. руднику. Один з організаторів Червоної гвардії у Кр. Розі. Уч. гром. війни. У 1920 голова комбіду с. Ганнівка. Загинув у сутичці з банд. групою. Пораненим потрапив у полон і був зарубаний.

Коваленко Павло Никифорович (17.7.1910, Одес. обл. – 29.9.1992, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Харків. інж.-буд. ін-т. У 1929 – 1931 кресляр в м. Наманган. У 1931 – 1937 десятник, технік-будівельник у Кр. Розі. У 1937 – 1941 інж. ін-ту "Кривбаспроект". Вперше розробив клітьовий та скіповий підйоми на ш. "Гігант". Вперше застосував на будівництві шахти електрозварювання. Уч. ВВВ з січ. 1942. З 1946 інж., голов. конструктор, нач. відділу ін-ту "Кривбаспроект". Автор перших в СРСР баштових надшахтних копрів з багатоканатними підйомами.

Коваленко Федір Пимонович (1928, - 1999, Кр. Ріг). Держ. керівник. Освіта вища. У 1947 – 1965 агроном Краснянськ. МТС Одес. обл. У 1965 – 1969 директор Криворізьк. тр-ту радгоспів. У 1969 – 1988 1-й секретар Криворізьк. райкому КПУ. Один із засновників р-ну. Делегат XXIV з'їзду КПУ. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Коваленко Яків Якович (8.11.1923, Алтай). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1951). З 1934 жив в Інгульці. Брав участь в евакуації ШУ "Інгулець". Уч. ВВВ з верес. 1941 у скл. 10 гв. ПДД. У 1951 – 1957 працював на шахтах Німеччини. У 1957 – 1961 на керівних посадах в Дніпропетров. раднаргоспі. У 1961 – 1987 заввідділом важкої промисловості Мінчормету України. Нагородж. орд. Б. Хмельницького 3ст. (Україна), Вітчизняної війни 2 ст.,

Трудового Червоного Прапора (2), “Знак Пошани”, почес. грамотами Президії Верх. Ради України (2), знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Ковалець Анатолій Миколайович (1.3.1948, Кіровоград. обл.). Госп. керівник. Зак. Дніпропетров. хім.-тех. ін-т (1978). У 1968 – 1978 ст. майстер Сіверськодонецьк. хімкомту. У 1978 – 1982 виконроб, нач. дільниці підприємства “Укренергочормет”. У 1982 – 1991 голов. інж., нач. Довг. ЖЕО. У 1991 створив і очолив міськ. комбінат благоустрою.

Ковалик Віталій Васильович (5.9.1972, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. металург. акад. (1999). З 1990 слюсар, оператор, вальцювальник, змінний майстер блюмінга-1 ком-ту “Криворіжсталь”. Один з кращих працівників підприємства. Прем. Кабміну України (2000) за вагомий внесок у виробництво.

Ковалівка велике село, засноване у першій половині XIX ст. поблизу сел. Гданцівка. З кінця XIX ст. входило до скл. Херсон. обл. У 1903 33 двори, проживало 209 чол. Мало інші назви – Гданцівка, Тихий Притулок. Жителі займалися землеробством. Після гром. війни увійшло до скл. Кр. Рогу, як частина сучас. Ц.-Міськ. р-ну.

Коваль Анатолій Іванович (6.11.1924, Київ. обл. – 3.11.1988, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1949). Уч. ВВВ з верес. 1941. У 1949 – 1953 агроном МТС у Томаківськ. і Софіївськ. р-нах. У 1953 – 1958 директор Девладовськ. МТС. У 1958 – 1963 нач. райінспекції с/госп. продукції, голов. агроном управління Софіївськ. р-ну. У 1963 – 1965 голова Софіївськ., а у 1965 – 1970 голова Криворізьк. райвиконкомів. Умілий організатор с/госп. виробництва. Керівник будівництва об'єктів на селі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, “Знак Пошани” (2).

Коваль Адольф Георгійович (15.6.1932, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1954). У 1959 – 1962 голова міськкому профспілки працівників металург. промисловості. У 1962 – 1965 керуючий РУ ім. Леніна. Почес. гірник. Умілий організатор процесу видобутку руди.

Коваль Антон Васильович (1902, Дніпропетровськ – 80-ті). Пром. керівник. Освіта середня. У 1926 – 1930 секретар парторганізації прокат. цеху металург. з-ду ім. Петровського (Дніпропетровськ). У 1933 – 1934 голова завкому Маріупольськ. з-ду ім. Ілліча. У 1934 – 1936 заст. директора Донецьк. металург. з-ду. У 1937 – 1938 директор Маріупольськ. коксохім. з-ду. У 1941 – 1942 заст. нач. буддільниці в Донецьку. У 1942 – 1943 заст. нач. монтаж. загону в м. Молотов. У 1944 – 1954 директор Криворізьк. коксохім. з-ду. Керував відбудовою підприємства. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Коваль Георгій Авксентійович (31.8.1908, Кіровоград - ?). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1937). У 1931 – 1937 ст. інж. КМЗ. У 1937 – 1938 ст. інж. ін-ту “Кривбаспроект”. У 1938 – 1944 ст. викладач Уральськ. індустр. ін-ту. У 1944 – 1968 доцент, зав. кафедрою техніч. механіки, заст. ректора КГРІ. Канд. тех. наук (1950). Автор наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Коваль Давид Арефович (17.9.1910, Житомирська обл. – 17.1.1981, Хмельницька обл.). Військ. діяч. Зак. Житомир. педін-т. Працював учителем. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час боїв за Кр. Ріг служив у політвідділі 394 СД. Підняв Червоний прапор над спорудою гірничого ін-ту. Працював директором школи у м. Старокостянтинівка. Відмінник народної освіти. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Коваль Євген Степанович (21.1.1928, Вінницька обл. – 25.12.1994, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1962). З 1945 електрослюсар ш. ШУ ім. Р. Люксембург. У 1950 – 1953 механік Каракутськ. ШУ тр-ту “Головнеруд”. У 1953 – 1955 ст. механік в Брянськ. обл. У 1955 – 1966 голов. механік у буд. структурі тр-ту “Ленінруда”. У 1966 – 1971 директор підприємства “Кривбастепломережа”. У 1971 –1981 директор ТЕЦ ім. Ілліча. У 1981 – 1985 зам. директора. У 1985 – 1988 голов. інж. Якутськ. геологіч. партії. Згодом працював на ТЕЦ ім. Ілліча.

Коваль Іван Михайлович (2.5.1920, Кіровоград. обл. – 80-ті, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. Вищу партшколу при ЦК КПРС (1958), Луганськ. педін-т (1967). Уч. ВВВ з верес. 1941 у скл. військ.-мор. бази Ханко БФ. Уч. оборони Ленінграда. У 1948 – 1952 ст. лаборант КГРІ. У 1952 – 1953 пропагандист Криворізьк. райкому КПУ. У 1956 – 1958 секретар парткому Ленінськ. МТС. У 1958 – 1959 інструктор Жовтн. міськкому КПУ. 1959 – 1961 заст. керуючого, секретар парткому РУ ім. Комінтерну. У 1961 – 1969 голова Жовт. райради. У 1969 – 1972 голова Терн. райради. Згодом працював в об'єднанні "Кривбасруда". Умілий госп. керівник, організатор будівництва житла, озеленення р-нів у 60-х. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Коваль Микита Митрофанович (12.9.1909, Хмельницька обл. – 1987, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1987). Освіта середня. У 1927 – 1929 працював у лісництві. У 1929 – 1935 будував КРЕС, шахти ШУ ім. К. Лібкнехта, Артема, "Інгулець". У 1935 – 1937 брав участь у будівництві КМЗ. У 1937 – 1941 голова ради спорт. тов-ва "Будівельник" тр-ту "Криворіжбуд". Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. 493 ВАП. У 1946 – 1950 голова міськради з фізкультури і спорту. У 1950 – 1952 голова Центр. ради "Металург" (Москва). У 1952 – 1959 у скл. міськради по спорту. У 1960 – 1964 голова спорт. тов-ва "Авангард". У 1964 – 1974 ст. тренер з плавання ДЮСШ. Створив школу плавання. Виховав чимало спортсменів. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Коваль Микола Григорович (19.6.1945, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1979). У 1964 – 1965 газівник металург. з-ду ім. Дзержинського. З 1965 конверторник, сталевар, нач. зміни вапняного цеху, нач. лабораторії ком-ту "Криворіжсталь". Винахідник, передовик виробництва, переможець змагань.

Коваль Микола Харлампійович (27.11.1919, Криворіжжя – 22.9.1992, там же). Сільгосп. керівник. Освіта середня. Уродженець с. Шевченкове. У 1936 – 1939 працював у кол-пі "Кривбуд". Уч. ВВВ з верес. 1941 у скл. партизанськ. з'єднань ім. Сталіна, ім. О. Невського. Виконував важливі завдання в тилу ворога. Уч. Словацьк. національного повстання (1944). У 1946 – 1950 голова кол-пу ім. Тельмана Криворізьк. р-ну. У 1950 – 1959 заст. голови кол-пу ім. 1-го Травня. З 1959 працював керуючим відділка, бригадиром тракторної бригади рад-пу ім. Шевченка. Брав актив. участь у відбудові с/господарства Криворіжжя. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни, 2-ма медалями "Партизан Вітчизняної війни" 1 ст., Польським партизанським хрестом, Партизанською зіркою Чехословаччини.

Коваль Петро Григорович (25.11.1935, Волинська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1958 електрозварник тр-ту ВАТ "Криворіжпівнічрудбуд". Стояв у витоків підприємства. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Коваль Ярослав Іванович (1936). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На будовах Кривбасу із середини 50-х. З 1966 працював бригадиром малярів ПМК № 3/98 тр-ту "Криворіжсільбуд". Стояв біля витоків тр-ту. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Створив школу передового досвіду. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Ковальов Валерій Степанович (31.5.1942, Читинська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1987). У 1959 – 1960 монтер у Кемеровськ. обл. У 1960 – 1964 монтер зв'язку РУ XX партз'їзду, слюсар ін-ту "Гідроенергопроект". У 1964 – 1965 майстер виробнич. навчання Криворізьк. машбуд. тех-му. У 1965 – 1987 слюсар, механік, ст. майстер, заст. нач. цеху, голова профкому, секретар парткому ІнГЗК. З 1989 заст. ген. директора "Укррудпрому". Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Ковальов Василь Іванович (27.6.1940, Сумська обл.). Засл. працівник промисловості України (2000). Освіта середня. З 1975 електромонтер КСУ "Укренерочормету", з 1999 електромонтер цеху ремонту електрообладнання ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань.

Ковальов Дмитро Арсентійович (1936, Тверська обл.). Проф. Д.Т.Н. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т(1960). З 1963 викладач, доцент, зав. кафедрою чавуну Дніпропетров. металург. ін-ту/акад. Брав участь у створенні високоякісної сировини на базі ЦГЗК. Держ. прем. України (1998). Автор 110 наук. праць.

Ковальова балка, розташована на півд. Криворіжжя. За будовою складна, деревоподібна, має численні розгалуження. Загальна довж. 72 км. Впадає в р. Інгулець з лівого боку. Має 20 ставків. Багата на зарості чагарників і різнотрав'я.

Ковальова балка, розташована поблизу с. Зелений Луг. Довж. 5,5 км. Схили похилі, багата на зарості чагарників і різнотрав'я. У давні часи на схилах розташовувалася кузня.

Ковальська балка, розташована в районі ст. Шмакове. З правого боку впадає в р. Саксагань. Довж. 4,9 км. Верхів'я оконтурюється 100–ю горизонталлю. Домінує могила Плоска (105 м). У серед. і нижній частині майже повністю втратила свої природні риси і конфігурацію. Це - наслідок проведення гірнич. виробок. Назва пішла від ковальськ. професії. О. М. Поль знайшов у балці знаряддя праці стародавньої людини.

Ковальський Леонід Миколайович (1943, Київ. обл.). Проф. (1997). Доктор архітектури (1995). Акад. Укр. Акад. архітектури (1998). Зак. Київ. інж.-буд. ін-т (1965). З 1965 інж., керівник центра ВАТ "КиївЗНДІЕП", проф. Київ. ун-ту будівництва та архітектури. У 1985 – 1988 брав участь у проектуванні міжшкільних навчально-виробнич. ком-тів у Кр. Розі. Автор більше 100 наук. праць.

Ковальський міх, пристрій у кузні для дуття повітря у давнину на Криворіжжі.

Ковальського М.П. (проф.,Д.І.Н.) науково-педагогічна діяльність пов'язана з Дніпропетров. ун-том. Керував кафедрою на історич. фак-ті. У 1960 очолював Криворізьк. загальнонауковий фак-т Дніпропетров. ун-ту. Дослідник історії України XVI-XVII ст. Автор багатьох наук. праць. Вичерпних біографіч. даних не виявлено.

Ковальчук Антон Арсентійович (10.5.1925, Вінницька обл. – 21.1.1997, Кр. Ріг). Проф. (1987). Д.М.Н. (1986). Зак. Одеськ. медін-т (1953). Уч. ВВВ. У 1956 – 1997 наук. співробітник, нач. клінічного відділу Ін-ту гігієни праці та профзахворювань (Кр. Ріг). Заснував профілактичну службу в Україні. Обл. профпатолог (1982 – 1997), голова міськ. тов-ва терапевтів (1985 – 1997). Уч. міжнарод. симпозіумів – Париж (1981), Прага (1987), Женева (1994). Автор 165 наук. праць з проблем професійної патології. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст.

Ковальчук Василь Григорович (1895, Миколаїв. обл. – 20.5.1960, Кр. Ріг). Держ. керівник. Освіта вища. Уч. гром. війни на Півд. фр. Уч. відбудови Кривбасу. У 1937 – 1939 голова Криворізьк. міськради. Уч. ВВВ з серп. 1941. Відновлював діяльність держапарату Кр. Рогу після репресій. Актив. уч. відбудови Кр. Рогу. Працював у тр-ті "Криворіжаглобуд". Один з керівників будівництва ПівдГЗК, НКГЗК. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани" .

Ковальчук Георгій Іванович (4.3.1936, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1965). У 1951 – 1975 токар, ст. технолог, інж.-конструктор, у 1985 – 1989 голов. механік, у 1989 – 1999 заст. голов. інж. ДРРЗ/ВАТ "Рудор". Представник труд. династії, яка віддала з-ду 208 р. Керував впровадженням нової техніки, виробництвом 19 видів насосів, процесом азотування бур. штанг, організацією дільниці ЧПУ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Ковальчук Микола Михайлович (1928, Миколаїв. обл. – 1981, Київ). Держ. керівник. Зак. Київ. індустр. ін-т (1951). Дитинство і юність провів у Кр. Розі. Вихованець ФЗН № 28. У 1951 – 1963 майстер, заст. директора реміснич. уч-ща № 11, директор техніч. уч-ща № 1 у Дніпропетровську. У 1963 – 1972 нач. облуправління профтехосвіти. У 1972 – 1976 заст. голови, у 1976 – 1981 голова Держкомітету профтехосвіти України. Організатор профтехосвіти в Україні у 70-х. Редактор монографії "Очерки истории профессионально-технического образования УССР" (К., 1980). Уч. міжнарод. конференцій з розвитку профтехосвіти. Відмінник Держтрудрезервів, відмінник профтехосвіти СРСР (1971).

Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани" (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Ковальчук Петро Михайлович (1920 – 1998, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1962). Освіта середня. У 1936 – 1939 слюсар. Уч. ВВВ у скл. стрілецьк. частини. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1946 – 1980 бурильник, майстер, бригадир бурильників. Новатор виробництва. Актив. учасник відбудови РУ ім. Кірова. Наставник, раціоналізатор. Успішно перевиконував виробничі плани. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Ковбаня, підводні ями на річках Інгулець та Саксагань.

Ковбаса Володимир Денисович (13.11.1939, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп виробництва. Освіта середня. У 1956 – 1967 водій рад-пу "Гірник". У 1967 – 1973 водій автобази "Дніпроенерго". У 1973 – 1999 водій, зав. складом рад-пу/КСП "Грник". Наставник. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Ковбасник", давня назва німців на Криворіжжі за любов до ковбас.

Ковбик Олег Вікторович (18.7.1963, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. муз. уч-ще, Моск. консерваторію (1987). З 1991 нач. оркестру штабу Приволзьк. ВО МВС Росії. Дипломант конкурсів військ. диригентів Росії. Пише музику. Ім'я у Книзі Пошани Нижньогородськ. обл.

Ковганка, дерев'яна ступка для товчення сирого старого сала для заправки українського борщу у давнину на Криворіжжі.

Ковелін (на честь італ. геолога Ковелі), мінерал класу сульфідів. Блиск смолистий, колір синій. У Кривбасі зустрічається у незначній кількості в зоні окислення гідротермальних жильних проявів. У 1940 описан. геологом Ю. Г. Гершойгом.

Ковельська вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями гірників. Забудовувалася хаотично. Сформувалася і набула розвитку в 50-60-х. Довж. 900 м, ширина 8 м. Має 93 приват. будинків, проживає 330 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Ковель Волинськ. обл. Обслуговує 37 в/з.

Коверкот, вид тканини, яка мала поширення на Криворіжжі у 20-60-ті XX ст.

Коверяки І. М. (засл. будівельник України (1960), трудова діяльність пов'язана з БУ № 11 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Працював муляром. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Ковзан, дощові черви у давнину на Криворіжжі.

Ковила (Stipa), рід багаторічних трав'янистих рослин родини злакових. Рослини щільнодернисті з вузькими щетиновидно-згорнутими листками. Суцвіття – вузька стиснута волоть. Нижня квіткова луска тверда, на верхівці з довгим, двічі колінчасто зігнутим, до другого коліна закрученим волосистим або перистим остючком. На Криворіжжі зростає 5 видів ковили. Висота **К. волосистої, тирси** 60-100 см, нижня квіткова луска має волосовидний, голий (неперистий) остюк. Цвіте пізніше за інші види (VI-VIII). **К. Лессінга,** рослина вис. 35-50 см з волосовидними листками та коротким (10-12 см) пірчастим остюком. Ці 2 види часто зустрічаються по степових схилах балок: **К. Лессінга** на еродованих та кам'янистих схилах, тирса – на прибалкових ділянках з досить потужними чорноземами. **К. найкрасивіша**, рослина 50-80 см вис. з плоскими листками і пірчастими остюками 30-50 см завдовж. та **К. українська,** що відрізняється щетиновидними листками і дещо короткими остюками, зустрічаються значно рідше по кам'янистих відслоненнях. Дуже рідко на степових ділянках Криворіжжя зустрічається **К. шорстка.** Усі види К. занесені до Червоної книги України.

Ковіна Діна Василівна (15.4.1929, Івановська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1962 – 1986 контролер, кравець швейної фаб-ки "Старт". Брала участь у випуску нових зразків продукції, готувала перші зразки одягу. Наставник. Переможець змагань, ударник пятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

“Ковінька”, народна гра у зимові часи на Криворіжжі. Проходила на вкритій льодом річці на майданчику 50 м х 80 м. З дерева вирізалися гілки з гачком та цурки. Юнаки передавали один одному цурку поки не забивали у ворота. Прообраз сучас. хокею.

Ковора, ковдра у давнину на Криворіжжі.

Коворот, стовпи та завіси, на яких були навішені ворота, кінець вулиці у давнину на Криворіжжі.

Ковпак Василь Михайлович (28.3.1928, Дніпропетров. обл. – 11.6.1998, Кр. Ріг). Герой Соц. Праці (1968). Зак. ФЗН (1946). У 1946 – 1954 муляр, бурильник, кріпильник РУ “Інгулець”. У 1954 – 1961 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. “Центральна” РУ “Інгулець”. У 1961 – 1963 пом. нач. кар'єру. У 1963 – 1964 заст. голови профкому РУ “Інгулець”. Новатор виробництва. Раціоналізатор. Наставник. Брав участь у впровадженні нової техніки, системи підповерхового самообвалення руди. Досвід вивчався в Мінчорметі СРСР. Уч. ВДНГ. Ім'я на алеї Слави ВДНГ України. Уч. ювілейних вахт, всесоюз. нарад передовиків виробництва. Нагородж. орд. Леніна.

Ковпака провулок знаходиться у житломасиві Новоіванівка Терн. р-ну. Закладен. у кінці 40-х. Розвитку набув в 50-60-х. Має 55 приват. будинків, проживає 195 чол. Вкритий відсівом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь організатора партизан. руху в Україні Ковпака Сидора Артемовича (25.5.1887, Полтав. обл. – 11.12.1967, Київ). Двічі Герой Рад. Союзу (1942, 1944). Ген.-майор (1943). Ком-р партизан. з'єднання. Обслуговує Новоіванівське в/з.

Коврига Терентій Миколайович (? – січ. 1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Під час окупації Кр. Рогу перебував у скл. підпільної групи. Виконував важливі завдання. Загинув у гестапо після жорстоких катувань.

Коврова Б. О. (пром. керівник), трудова діяльність пов'язана з м'ясокомбінатом. У 60-х працював директором, згодом очолював Дніпропетров. обл. управління м'ясної промисловості, працював заст. міністра м'ясної промисловості України. Біографіч. даних не виявлено.

Ковровська вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,4 тис. м, ширина 7 м. Має 109 приват. будинків, проживає 305 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Ковров Владимирськ. обл. (Росія). Обслуговує 55 в/з.

Ковтун Антон Софронович (1879, Криворіжжя - 1942, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Наймитував, вів одноосібне господарство. Уродженець с. Лозуватка. Уч. рев. подій 1905, 1917. Під час гром. війни перебував у скл. Лозуватськ. партизан. загону. Один з організаторів кол-пів. Розводив сади над Інгульцем. Розстрілян. гітлерівцями після жорстоких катувань.

Ковтуна будинок, споруджен. у 1906 для родини купця С. Ковтуна. Має архітектурну цінність. Забарвлений красивим картушем над вхід. дверима. Зберігся геральдичний медальйон власника і літери “СТК”. Цінними є різьблені двері. Зроблений із міцної цегли, обладнаний ліпною стелею, кахляними печами. Розташован. по вул. Глинки, 7 Ц.-Міськ. р-ну.

“Ковтуни”, народ. назва страви у давнину на Криворіжжі, яка готувалася у вигляді пиріжків з картопляного фаршу та м'ясною начинкою.

Ковш, пристрій, який використовується в машинах та агрегатах підприємств Криворіжжя. Бувають обертові, завантажувальні, захватні, перекидні, розливальні ін.

Когана О. Л. (мед. керівник), трудова діяльність пов'язана з 1-ю міськ. лікарнею. Зак. Берлін. мед. фак-т ун-ту. З 1946 зав. хірургіч. відділенням. Канд. мед. наук. Проводив унікальні операції. Біографіч. даних не виявлено.

Когтєв В. В., видав у 1939 грунтовну наукову працю з проблем розвитку мінеральної бази СРСР. Видана стисла характеристика основних рудоносних р-нів – Кривбас, Урал, Керч, КМА, Тульськ., Липецьк. регіонів.

“Кодекс” газета, правоохоронних органів Кр. Рогу, створена у груд. 1997. Розповідає про правоохоронні органи та спец. служби міста, пропагує правові знання, сприяє підвищенню правової культури населення. Редактор В. П. Сердюк.

Кодіеум, кротон (Codiaeum), рід рослин родини молочайних. Батьківщина – Індія, острови Малайськ. ар-гу. Багаторічні вічнозелені кущоподібні дерева висотою до 3 м. Листки чергові, шкірясті, вузькі, продовгувато-ланцетні, широкояйцеподібні, тупі або загострені, цільнокраї або з виїмками; яскраві та барвисті: рожеві, жовті, оранжеві, червоні, лілові та зелені з різними яскравими плямами, смугами. Квітки дрібні, в довгій висячій китиці. В культурі велика кількість гібридних форм та сортів “Аукуболистяний”, “Браво”, “Пістрявий” тощо, які широко використовуються в озелененні різних типів інтер'єрів Кривбасу, у зимових садах, виставках міста тощо.

Кодунов Леонід Олексійович (26.10.1949, Казахстан). Мед. керівник. Зак. Чернівецьк. ун-т (1972). У 1973 – 1976 наук. співробітник лабораторії патоморфології Ін-ту гігієни праці і профзахворювань. У 1976 – 1977 наук. співробітник кафедри терапії Дніпропетров. ін-ту удосконалення лікарів. З 1977 цитогенетик Криворізьк. регіонального медико-генетичного центру. Вперше в СРСР започаткував у практичній медицині пренатальну діагностику (1980). Член Нью-Йорськ. акад. наук. Один із засновників Центру пренатальної діагностики і генетики непродуктивної функції людини. Автор 60 наук. праць.

Кодунов Олексій Борисович (22.2.1925, Брянська обл.). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1955). Уч. ВВВ з жовт. 1943. У 1946 – 1950 секретар райкому ЛКСМ м. Караганда. У 1956 – 1996 ст. маркшейдер ш. “Центральна” РУ “Інгулець”/ІнГЗК. У 1955 – 1975 викладав у вечір. тех-мі. Розробив схеми підготовки руд. горизонтів, систем провітрювання. Брав участь у розробці технології новітнього видобування сировини. Прем. Ради Міністрів СРСР (1987) за розробку технології зниження втрат в надрах. Нагороджений орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст.

Кожакін Георгій Іванович (27.6.1925, Кр. Ріг – 23.8.1943, там же). Уч. підпілля. Зак. СШ № 11 (1941). Уч. підпільної групи “Дзержинець”. Вів розвідку, розповсюджував листівки, рятував людей від угону до Німеччини. Утримував конспіративну квартиру, друкував листівки. Загинув у сутичці з поліцією. Похован. у парку РУ ім. Дзержинського.

Кожакін Іван Григорович (1902, Кр. Ріг – 1942, Урал, рудник Бакал). Гірнич. керівник. Зак. профшколу (1925). З початку 20-х на шахтах Кр. Рогу. Техкерівник ш. ім. 1-го Травня РУ ім. Дзержинського. З серед. 30-х нач. ш. № 5 РУ ім. Ілліча. 13.8.1941 керував затопленням шахти. З серп. 1941 працював на Бакальськ. руднику на Уралі.

Кожакін Микола Іванович (25.9.1923, Кр. Ріг – 1944). Уч. підпілля. Зак. СШ № 26 (1941). Уч. підпільної групи “Дзержинець”, заст. ком-ра групи І. М. Демиденка. Вів розвідку, готував листівки, утримував конспіративну квартиру. Брав участь у диверсіях на залізниці, здобував зброю, охороняв підпільний лісовий госпіталь, штольні шахт. Захоплений гестапо. Піддавався катуванню. У жовт. 1943 втік з в'язниці. Знову схоплений. Втік з ешелону на шляху до Німеччини. Воював у партизанському загоні. Воював на фронті. Пропав безвісті.

Кожакіних Г. І. і М. І. братів підпільників часів ВВВ меморіальна дошка, відкрита у верес. 2002 на споруді СШ № 11 де навчалися патріоти. Відкриття присвячувалося Дню партизанської слави, який у 2002 відзначався вперше. У церемонії відкриття взяли участь керівники Кр. Рогу, Сакс. р-ну, ветерани р-ну, учні СШ № 11. На дошці з граніту зображені образи підпільників, а напис свідчить, що вони навчалися у цьому закладі.

Кожевников Леонід Миколайович (1891 – берез. 1945). Керівник будівельників. Освіта вища. З 1910 працював на бурових. Уч. 1-ї світ. війни. Офіцер при Могильовськ. ставці імператора. Працював у буд. тр-ті Харкова. У 1930 приїхав до Кривбасу. Керував геодезичними роботами у тр-ті “Кривбасбуд”. Брав участь у будівництві з-ду “Криворіжсталь”. Вбив перші кілки на проммайданчику. У 1937 через побоювання бути

заарештованим виїхав до Чити. У 1941 – 1944 інж. в Магнітогорську. У берез. 1944 повернувся у Кр. Ріг. Помер від туберкульозу

Кожедуб Іван Микитович (8.6.1920, Сумська обл. – 1991, Москва). Тричі Герой Рад. Союзу (4.2.1944, 15.8.1944, 18.8.1945). Маршал авіації. Зак. Військ.-повітр. акад. (1949), Військ. акад. Генштабу (1956). В арм. з 1940. Уч. ВВВ з берез. 1943 у скл. 240 ВАП 302 ВАД. Брав участь у боях за Кр. Ріг. Вперше збив літак "Дорньє-215". За роки війни здійснив 326 б/вильотів, збив 62 літаки. Займав високі посади у ВПС СРСР. Депутат Верх. Ради СРСР (2-5 скликань). Чл. президії ЦК ДТСААФ. Бюст на батьківщині. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора (7), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст, Червоної Зірки (2), "За службу Батьківщині" 3 ст.

Кожем'якін Валентин Петрович (1932). Почес. гірник. Освіта середня. З 1959 прохідник ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Передовик 60-х. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Кожух, довга, частіше за все, не вкрита сукном хутрова шуба без перехвату в талії з великим коміром. Поширен. на Криворіжжі з давніх часів. На підприємствах міста і в селах району використовуються захисні та запобіжні К.

Кожухар Павло Олександрович (27.7.1930, Кіровоград. обл. – 29.7.1991, Кр. Ріг).Відом. тележурналіст. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1963). У 1953 – 1963 кіномеханік Криворізьк. відділу кінофікації. У 1963 – 1965 викладач Криворізьк. гірнич. тех-му. З 1965 ст. редактор Дніпропетров. обл. студії телебачення. З 1982 власкор Укр. студії телебачення по Дніпропетров. обл. З 1990 власкор Держтелерадіо України. Президент асоціації "Відродження" (1990). Залишив велику спадщину у вигляді документальних стрічок про життя і працю людей Кривбасу. Трагічно загинув у автокатастрофі.

Кожущенко Володимир Федотович (7.7.1929, Миколаїв. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта середня. У 1946 – 1985 бригадир монтажників цеху водопостачання ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Засл. працівник "Криворіжсталі".

"**Коза"**, невеликий переносний стілець, який брали з собою у поле селяни у давні часи на Криворіжжі. До "К". кріпився пристрій для налагодження с/госп. інвентарю.

Козак Валерій Васильович (10.6.1949, Полтав. обл. – жовт. 2000,там же). Чл. СЖУ(1978). Драматург. Зак. Одес. ун-т (1973), Вищу комсомол. школу при ЦК ВЛКСМ (1976). У 1968 – 1973 фотокор. газ. "Вперед" в м. Роздільна Одес. обл. У 1973 – 1984 кор. газет "Чорноморська комуна", "Вечерняя Одесса", ст. редактор Одес. радіо. У 1984 – 1991 заст. редактора газ. "Червоний гірник". У 1991 – 1993 створив й очолив агентство "Кривбас-інформ". Редактор газ. "Кривбас-інформ", "48-а паралель". Очолював видавництво "Мінерал", представництво "Теленедели". Автор збірників і довідників. Президент ВЕЖА. Лауреат журналіст. конкурсів. Чл. Екоцентру України, проф.еколог. Написав п'єси "Відео" (1986), "Чистка" (1988), кіносценарії "Маковий синдром" (1986), "Бомба для приятеля" (1990), "Провінційний інтим "(1990).

Козак Віктор Михайлович (6.7.1957, Херсон. обл.). Священнослужитель. Зак. Одес. духовну семінарію (2000). У 1979-1984 здійснював пастирське служіння у Калузьк., у 1984-1999 – у Кам'янець-Подільськ. єпархіях. З 1999 настоятель храму святого Іоанна Хрестителя у Кр. Розі. Протоієрей. Сприяє розвитку Укр. православної церкви.

Козак Віктор Федорович (3.6.1950, Черкаська обл.). Засл. працівник промисловості України (1992). Освіта середня. У 1980 – 2001 слюсар з-ду гірнич. машинобудування. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Козак В'ячеслав Олександрович (3.8.1935, Волинська обл.). Почес. гірник. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1971). У 1952 – 1979 слюсар, бригадир прохідників ш. "Гігант", у 1979 – 1997 нач. дільниці ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. Плани перевиконував на 120-130 %. Новатор виробництва. Засновник труд. династії. Наставник і раціоналізатор. Вивів дільницю у передову. Серед перших почав видобуток кварцитів підземним способом. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Козак Микола Харитонович (15.1.1949, Київ. обл.). Транспорт. керівник. Зак. КГРІ (1979). У 1968 – 1981 водій, майстер з ремонту, ст. механік, зав. гаражем автопідприємств Кр. Рогу. У 1981 – 1991 зав. транспорт. відділом міськвиконкому. У 1991 – 1995 голов. інж. теруправління автотран-ту. У 1995 – 2000 директор АТП-14156. З 2000 голова спостереж. ради ЗАТ "Каштан".

Козак Михайло Іванович (2.4.1938, Закарпат. обл.). Священнослужитель. Зак. Моск. духовну семінарію. У 1977-1984 здійснював пастирське служіння в Архангельськ, у 1984-1997 служив у Чернігівськ., у 1997-1999 – Кам'янець-Подільськ. єпархіях. Протоієрей. З 1999 настоятель Свято-Михайлівськ. храму у Кр. Розі. Сприяє розвиткові Укр. православної церкви. Нагородж. орд. Преподобного Сергія Радонезького 3 ст.

Козаки українські, збірна назва об'єднання вільних людей у XVI-XVIII ст. Основу складали волелюбні люди з України та Росії, які тікали від свавілля гнобителів у півд.-укр. степи та плавні Дніпра. Об'єднувалися у курені, січі, зимівники, створили військо, яке вело боротьбу із кримчаками і польською шляхтою. Населяли територію сучас. Криворіжжя у вигляді окрем. хуторів та зимівок. Саме К. у. заснували поштову ст. Кр. Ріг. Виникли як сила у кінці XVIII ст. За сучас. умов триває відродження козацьких традицій.

Козаков Володимир Леонідович (22.3.1970, Кр. Ріг). Відом. географ. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1993). У 1993 ст. викладач, доцент кафедри фізичної географії та геології Криворізьк. пед. ін-ту/ун-ту. Канд. географіч. наук (1996). Вивчає геоекологічний стан Кривбасу. Брав участь у створенні географіч. полігона у балці Кобильній, організатор експедицій по вивченню географії Кривбасу, конференцій з проблем географії та екології басейну (1999). З 1996 чл. Екоцентру-К, з 1998 голова міськвідділу Укр. географіч. тов-ва. Автор 60 наук. праць.

Козаков (Казаков) Герасим Григорович (1898 – 6.1.1944, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Уч. гром. війни, відбудовував Кривбас. Працював у гірнич. промисловості. У 1942 – 1944 актив. член підпільної групи С. Т. Циганенка. Брав участь у порятунку людей від угону в Німеччину, передачі зброї партизанам М. Скирди у Чорному лісі. Заарештован. гестапо і після катувань розстрілян. На могилі на Бажанівськ. кладовищі меморіал. плита.

Козакова Віра Анатоліївна (31.3.1929, Дніпропетров. обл.). Відом. геолог. Зак. КГРІ (1952). У 1953 – 1979 ст. геолог тр-ту "Кривбасгеологія". Вивчала якісний склад кварцитів, підрахувала запаси руд РУ ім Кірова, вивчала поклади роговиків ПівдГЗК та ІнГЗК. Підготувала кілька фундаментальних геологіч. звітів. Автор наук. праць з проблем метаморфогенного рудоутворення.

Козакова В.С. (держ.керівник), трудова діяльність пов'язана з керівними посадами. У 1950-1955 працював головою Ц.-Міськ райради і райвиконкому. Керував подальшою відбудовою р-ну. Докладних біографіч. даних не виявлено.

Козарецький Олександр Вікторович (1954, Кр. Ріг). Художник. Зак. Львів. поліграфіч. ін-т (1977). Працює в плакаті, акварелі, дизайні. Уч. міжнарод. виставок. Пише види Кракова, Львова, Криму, Кр. Рогу. Роботи "Весна в Седнєві", "Морський берег", "Польові квіти", "Чайки біля моря", "Табун", "Ранок", "Біла береза" ін.

Козацька паланка, знаходилася поміж Дніпром та верхів'ям Інгульця. Сюди входили с. Веселі Терни, Сергіївка ін.

Козацький бойовий гопак, система рухів спрямованих на фізичне удосконалення козаків Криворіжжя. Являють елементи акробатики, біг із стрибками, удари ногами і руками.

Козаченка вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями гірників ШУ "Червона гвардія". Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 821 м, ширина 4-5 м. Має 90 приват. будинків, проживає 226 чол. Встановлена меморіал. дошка на честь Ю. М. Козаченка. Обслуговує 11 в/з.

Козаченка Ю. М. меморіальна дошка, встановлена у 1969 на буд. № 22 по вул. Революційній (СШ № 16) Дзерж. р-ну. Напис на білому мармурі свідчить, що Ю. М. Козаченко працював учителем СШ № 16.

Козаченка Ю. М. меморіальна дошка, встановлена на виїзді до одноймен. вулиці Сакс. р-ну у 1969. Напис на розетці свідчить, що вул. носить ім'я підпільника Ю. М. Козаченка.

Козаченка Ю. М. штабу підпільної організації меморіальна дошка, встановлена у червні 1984 на будинку № 7 по вул. Революційній Дзерж. р-ну. Напис свідчить, що тут знаходився штаб і явочна квартира підпільників.

Козаченко Марко Онуфрійович (1888, Київ. обл. - 23.10.1971, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. До рев. подій 1917 наймитував. Актив. учасник гром. війни. На Криворіжжі проживав з 1929. Працював бурооносом, кріпильником, прохідником шахт ім. Петровського, "КІМ"/ШУ ім. К.Лібкнехта. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Одним з перших опанував перфоратор. Виховав 5 синів – учасників ВВВ, один з них (Юрій) керував підпіллям у Кр. Розі (1941-1943). Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Козаченко Юрій Маркович (1911, Кр. Ріг – 27.6.1943, там же). Керівник підпілля. Зак. Криворізьк. пед. ін-т. Викладав. укр. мову в СШ № 16. Створив літгурток. Писав вірші. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 147 СД. У боях за Київ потрапив в оточення. Дістався Кр. Рогу. Восени 1941 створив підпільну групу, що діяла на Соцмісті і Довгинцеве. Керував диверсіями, об'єднав кілька підпільних груп. Зазнав жорстоких тортур. Розірван. вівчарками у дворі гестапо. Ім'я носить вул. у Кр. Розі. Похован. у парку залізничників Довг. р-ну.

Козачий провулок, житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Заснован. на початку XX ст. Розвитку набув в 30-х. Довж. 130 м., ширина 3,5 м. Має до 30 будинків. Обслуговує 19 в/з.

"Козачий ріг" сорт хліба, виготовлен. пекарями ВАТ "Криворіжхліб" на честь 225-річчя Кр. Рогу. Складається з борошна вищого гатунку. Багатий на вітаміни, має солодкуватий присмак, довго не черствіє.

"**Козачки"**, легкі жіночі чобітки у давні часи на Криворіжжі.

"**Козаччі"** булка, розроблена спеціалістами ВАТ "Криворіжхліб" у 1999. Вага 0,1 кг. Має підковоподібну форму. Виготовляється з борошна, цукру, жирів. Має 332 к/кал. Споживають жителі Кр. Рогу.

Козел, **1.** Дерев'яний поміст для проведення будівельних робіт. **2.** Металевий поміст для проведення будівельних робіт. **3.** Металевий пристрій, що використовується при ремонті авто- та с/госптехніки. **4.** Спортивний снаряд. **5.** Пристрій для розпилювання дров.

Козельці (Tragopogon), рід трав'янистих рослин родини айстрових. Дворічники або багаторічники з молочним соком, голі або павутинистоопушені. Листки лінійні або ланцетні, тонкозагострені, цілокраї, при основі розширені. Кошики багатоквіткові. Сім'янки з б.-м. довгим носиком та зонтиковидним чубком з перистих волосків. **К. великі**, рослина вис. 30-100 см. Кошики великі (6 см у діаметрі). Квітконоси під кошиками потовщені, порожнисті. Цвітуть V-IX. Широко розповсюджені на степових ділянках Криворіжжя, на засмічених місцях, відвалах тощо. Рідше зустрічаються **К. подільські.**

Козерог (лат. Capricornus), зодіакальне сузір'я Всесвіту. З території Криворіжжя видно влітку, восени.

Козиненко Віктор Гаврилович (1910, Кр. Ріг – 27.6.1942, там же). Керівник підпілля. Навчався в ін-ті. Працював ст. інж. в КГРІ, учителем СШ № 27. У серп. 1941 – лист. 1942 керівник підпільної групи в Довг. р-ні. Соратник Ю. М. Козаченка. Керував операціями по збиранню зброї, визволенню полонених. Організовував диверсії на залізницях. Після жорстоких катувань розстрілян. гестапо. Похован у парку залізничників Довг. р-ну.

Козирєв Василь Петрович (1911, Горьківська обл. – 2.11.1943, Криворіжжя). Визволитель. Зак. військ. уч-ще. В арм. з 1933. Уч. ВВВ з лип. 1941. У скл. 16 мех. бр. 5 гв. ТА визволяв Криворіжжя. Майор, нач. контррозвідки "Смерш". Виявив агентуру абверу у тилу 5 гв. ТА. Брав участь у боях. Загинув. Нагородж. орд**.** Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст, Червоної Зірки.

Козирєв Микола Вікторович (22.5.1922, Кіровоград. обл. – 19.6.1983, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1946 – 1947 бухгалтер

промкооперації. У 1947 – 1963 бурильник, гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Центральна" РУ ім. Кагановича/ім. XX партз'їзду. У 1963 – 1973 нач. техбюро ім. XX партз'їзду. Визнаний майстер буріння. Наставник. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Козирєв Микола Терентійович (3.11.1927, Кр. Ріг – 30.6.1998, там же). Засл. винахідник України (1962). Зак. КГРІ (1954). У 1946 – 1949 конструктор ШУ ім. Кагановича, ШУ ім. Дзержинського. У 1949 – 1951 ст. лаборант кафедри фізики пед. ін-ту. У 1951 – 1954 ст. конструктор ін-ту "Кривбаспроект". У 1954 – 1970 ст. інж., голов. конструктор проектів ін-ту "Дніпрорудмаш". У 1975 – 1998 голов. інж. ін-ту ВНДПрудмаш. Канд. тех. наук (1972). Почесний чл. НТТ (1965). У 1971, 1973 керівник делегації укр. вчених у Франції. Брав участь у проектуванні гірнич. техніки. Автор 50 наук. праць, володар 33 свідоцтв на винаходи.

Козирєва Ольга Семенівна (29.9.1923, Полтав. обл.). Мед. керівник. Зак. Харків. мед. ін-т (1949). Уч. ВВВ з лип. 1942. Медсестра, фельдшер санлетючки № 452, операційна сестра окрем. роти медпідсилювання 37 А. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1949 – 1963 хірург, терапевт медчастини РУ ім. Кагановича, XX партз'їзду. Засновник ендокринологіч. служби у Кр. Розі. У 1963 – 1996 зав. ендокринологіч. відділенням 3-ї міськлікарні. Організувала ендокринологіч. центр. Голов. ендокринолог Кр. Рогу. Виховала кілька поколінь ендокринологів, заснувала мед. династію. Уміло впроваджувала нові методи лікування. Нагородж. орд. Б. Хмельницького 3 ст., Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, знак. "За заслуги перед містом".

Козиренко Леонід Мартинович (28.8.1924, Київ). Драматург. Зак. Київ. ун-т. Уч. ВВВ з лют. 1943 у скл. 4 гв. артполку 1 гв. ПДД. Під час боїв на Криворіжжі ком-р артбатареї. Визволяв Вільне і Мар'янівку. Працював режисером кіностудії ім. Довженка. Чл. Спілки кінематографістів СРСР. Автор п'єс і кіносценаріїв. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Козій Йосип Іванович (25.2.1941, Тернопільська обл.). Ген.-майор авіації (1981). Засл. військ. льотчик СРСР (1985). Зак. Балашовське вище авіауч-ще льотчиків (1963), Військ. акад. ім. Гагаріна (1970). З 1963 ком-р екіпажу, загону, ескадрильї, полку. У 1977 – 1987 жив у Кр. Розі. Ком-р 6-ї гв. авіадивізії. Опанував 5 типів літаків, налітав 6 тис. годин. Виконував інтернаціональний обов'язок в Анголі, Ефіопії, Афганістані, В'єтнамі, Гвінеї, Мадагаскарі. Служить у федеральній авіаслужбі Росії. Живе в Москві. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки, "За службу Батьківщині" 3 ст., Дружби (Куба).

Козін Георгій Микитович (1911) Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1937). У 1937 – 1939 інж. ДМеТі. У 1939 – 1941 інж. бесемерівськ. цеху КМЗ. У 1941-1944 працював на Уралі. Уч. ВВВ. У 1946 – 1954 нач. техвідділу, у 1954 – 1956 голов. інж., у 1956 – 1976 нач. техвідділу КМЗ. Новатор та організатор виробництва, наставник. Автор наук. праць, винаходів. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Козиненка В. Г. меморіальна дошка, встановлена у 1967 на будинку СШ № 91 по вул. Транспортній Довг. р-ну, де у 1939 – 1941 працював керівник підпільн. групи В. Г. Козиненко.

Козінця Ф. С. (військ. діяч), діяльність пов'язана із службою в армії. Уч. ВВВ. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки. Біографіч. даних не виявлено.

Козісь Микола Корнійович (22.5.1901, Полтав. обл. – 22.10.1969, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Освіта середня. У 1915 – 1921 рахівник лікарні в м. Кобиляки. У 1921 – 1934 працював в бухгалтерії ШУ ім. Артема. У 1934 – 1941 заст., голов. бухгалтер ШУ ім. Чубаря/"Інгулець". У 1941 – 1945 працював на Уралі. У 1944 – 1960 голов. бухгалтер ШУ/РУ "Інгулець". Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Козлов Анатолій Васильович (29.7.1939, Донецька обл.). Проф. Д.Ф.Н. (1993). Зак. Запорізьк. пед. ін-т (1966). У 1964 – 1965 учитель нім. мови Бірюковськ. СШ Луганськ. обл. У 1966 – 1972 учитель Суходольськ. і Кудрявцевськ. СШ Миколаїв. обл. З 1972

асистент, ст. викладач, доцент, зав. кафедрою укр. літератури, декан фак-ту підготовки учителів початков. класів пед. ін-ту. Автор наук. праць, 2-х книг, посібників з проблем укр. драматургії, історії укр. літ-ри.

Козлов Артем Михайлович (20.3.1926, Херсон. обл. – 12.4.1988, Кр. Ріг). Авіа. керівник. Зак. Ленінград. авіа. ін-т (1949). У 1949 – 1960 інж. Іркутськ. аеропорту, нач. учбового відділу тренувального центру цивільн. авіації. У 1960 – 1980 нач. центру, зав. відділенням Криворізьк. авіа. тех. уч-ща. Відмінник авіації (1975). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Козлов Геннадій Олександрович (21.3.1956, Калузька обл.). Військ. керівник. Зак. Акад. бронетанк. військ (1988). У 1973 слюсар Людинівськ. тепловозобуд. з-ду. В арм. з 1974. У 1978-1985 служив на команд. посадах у Групі рад. військ. у Німеччині, Далек. Сході. З 1988 у скл. військ. Київ. ВО. З 1994 ком-р танк. полку, з 1996 заст. ком-ра Криворізьк. військз'єднання. Полковник. З 1999 нач. ліцею з посилен. військово-фізич. підготовкою. Відзначається високим професіоналізмом. Разом з О.П.Станковим став першим у Кр. Розі кавалером укр. нагороди. Відзначен. Почес. відзнакою Президента України (1995). Нагородж. орд. "За службу Батьківщині" 3 ст.

Козлов Лаврентій Якимович (1891, Чернігів. обл. – 60-ті Кр. Ріг.). Гірнич. керівник. Освіта середня. У 1906 – 1909 коногон рудника “Дубова Балка”. Уч. рев. подій. У 1909 – 1912 працював на шахтах Донбасу. У 1918 сформував партизан. загін. Уч. гром. війни на Півд. фр. У 1919 організував дитячбудинок у Кр. Розі. У 1920 брав участь у боротьбі з бандитизмом. Відбудовував шахти Донбасу. У 30-х очолював профком ШУ “Більшовик”. У 1941 – 1944 працював в Липецьку і Челябінську. Відбудовував шахти Криворіжжя. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Козлов Микола Михайлович (12.12.1926, Куйбишевська обл. – 25.9.1983, Краснодар). Герой Рад. Союзу (10.3.1944). Почес. громадянин. Кр. Рогу (1975). Ген.-лейтенант т/військ. Зак. Військ. акад. бронетанк. військ (1961). Працював слюсарем на з-дах Ташкента. На фр. з червня 1943 після зак. Харків. танк. уч-ща Ком-р танка 110 Тбр 18 ТК. Відзначився у рейді 24.10.1943 на Кр. Ріг. У складі роти увірвався у стару частину міста. Протягом 8 годин вів нерівний бій. Екіпаж знищив 5 дзотів, гармату, 4 бронемашини, 30 автомобілів, до 60 гітлеревців. Вивів танк з оточення. Після ВВВ командував Краснодарськ. вищим танк. уч-щем Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки (2), “За службу Батьківщині” 3 ст.

Козлов Михайло Михайлович (1.10.1907, Тверська обл. – початок 80-х Кр. Ріг). Військ. керівник. Зак. Харків. авіауч-ще (1933). В армії з 1929. Служив у 165 СП 55 СД, 29 штурмовій авіаескадрильї у Гомелі. З жовт. 1936 по лип. 1937 перебував в Іспанії, штурман ланки. Обороняв Мадрид. Нагородж. орд. Червоного Прапора (1.2.1937). Уч. рад. – фін. війни 1939 – 1940 у скл. 13 А. Під час ВВВ готував кадри для ВПС. З трав. 1944 воював у скл. 305 ШАД. Літав на ДБ-3, Іл-2, Ту-2. Визволяв Прибалтику. Підполковник (1948). До 1957 служив у ВПС. Працював у тр-ті “Криворіжбуд”. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Червоної Зірки (2).

Козлов Петро Трохимович (15.6.1936, Могильов. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1970). У 1956 – 1957 працював на з-ді в Костромі. У 1960 – 1961 слюсар тр-ту “Білорусенергоремонт”. У 1961 – 1970 голов. технолог бюро інструментів, у 1971 – 1976 заст. нач. цеху, у 1976 – 1981 голова профкому, у 1981 – 1986 нач. дільниці верстатів з ЧПУ. У 1986 – 1992 слюсар по ремонту екскаваторів, чл. ради трудового колективу ДРРЗ. З 1999 голова профкому ВАТ “Рудор”. Один з перших майстрів з налагодження верстатів ЧПУ. Наставник.

Козлов Сергій Євгенович (23.12.1956, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1985). У 1976 – 1997 тесля, майстер, виконроб, нач. ПМК № 1 тр-ту “Кривбасрудбуд”. У 1997 – 2001 голов. інж. ВАТ “Криворіжжитлобуд”. Умілий організатор виробництва. Керував будівництвом важливих пром. об'єктів Кривбасу.

Козлова Віра Іванівна (1955, Криворіжжя). Діяч культури. Зак. Дніпропетров. уч-ще культури (1998). З 1974 працює в Будинку культури Надєждівської сільради. Створила тріо "Яворина". Переможець і дипломант багатьох фестивалів і конкурсів.

Козлова Єлизавета Василівна (18.9.1895 – 1982, Кр. Ріг). Засл. учитель України (1947). Освіта вища. В народній освіті з 1917. Працювала у сільських школах. Уч. відбудови укр. села після гром. війни. У 1934 – 1957 учитель початкових класів СШ №№ 7, 16. Педагог-новатор. Першою у Кр. Розі удостоєна почес. звання заслуженого учителя України. Очолювала постійну комісію Дзерж. райради з питань освіти. Виховала багато учнів. Відмінник освіти України. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Козлович Ілля Іванович (20.7.1904, Брестська обл. – 1986, Кр. Ріг). Військ. діяч. Зак. військ. курси "Постріл" (1942). У 1922 – 1927 працював на Смоленськ. лісопильн. з-ді. В арм з 1927. Уч. ВВВ з жовт. 1942 у скл. 35 окрем. бригади. У берез. 1944 перший післявоєн. військ. комісар Кр. Рогу. З 1955 підполковник у відставці. У 1956 – 1962 працював у відділі кадрів, штабі цивільної оборони РУ ім. Дзержинського. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Козловський Віктор Васильович (31.1.1931). Діяч культури. Зак. Моск. поліграфіч. ін-т (1965). Театр. і кінохудожник. Чл. Спілки театр. діячів України. Працював учителем, керував худ. студією. У 1959 – 1964 на кіностудії "Бєларусьфільм". Художник х/ф "Вулиця молодшого сина", "Сорок хвилин до світанку", "Попереду крутий поворот". З 1969 працював у театрах. Оформив кілька спектаклів у театрі ім. Шевченка (Кр. Ріг)

Козловський Костянтин Мирославович (11.11.1947, Кишинів). Чл. СХУ (1993). Зак. Одес. педін-т (1975). Працює в галузі скульптури. У 1965 – 1967 матрос на ЧФ. У 1967 – 1975 художник в Ленінград. обл. З 1975 худмайстер міськ. худфонду. Уч. виставок з 1968. Роботи зберігаються у музеях, приват. колекціях. Серед робіт - фонтан по вул. XX партз'їзду (1980), "Музи" (1985), оформив фасад ПК ЦГЗК, Будинок природи (1977).

Козловський Павло Казимирович (13.1.1896, Кр. Ріг – 60-ті). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У 1912 – 1914 електрослюсар Шмаківськ. рудника. З 1914 телеграфіст ст. Довгинцеве. Приймав важливі повідомлення. Передавав інформацію страйк. комітету. Перебував у скл. загону Червоної гвардії. Актив. учасник боротьби з військами отамана Григор'єва, Денікіна. Уч. гром. війни з серп. 1919. Уч. прориву Півден. групи військ з Одеси до Житомира. Керував загоном особливого призначення Катеринівськ. залізниці по боротьбі з бандитизмом. Працював нач. залізничних станцій, відділків залізниці. Залишив спогади про рев. події на залізнич. транспорті.

Козлятник (Galega), рід рослин родини бобових, 5 видів. Батьківщина – Європа і Захід. Азія. **К. лікарський**, багаторічна трав'яниста рослина. Стебло розгалужене, голе, 40-80 см вис. Листки непарноперисті. Квітки неправильні, світло-голубі, в щільних багатоквіткових пазушних китицях. Плід – біб. Цвіте VI-VIII. В народній медицині використовується як сечогінний, потогінний засіб, при легких формах діабету, порушеннях обміну речовин. Кормова культура. В Кр. Розі вирощується квітникарями-любителями.

Козолуп (шкуродер), людина, яка забивала скот та знімала з нього шкуру, у давнину на Криворіжжі.

Козоріз Ганна Тарасівна (10.12.1932, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Київ. гідромеліорат. ін-т (1956). У 1956 – 1958 проектувала зрошувальні системи у Казахстані. У 1958 – 1990 інж., голов. спеціаліст відділу гідротехніки ін-ту "Кривбаспроект". Брала актив. участь у проектуванні гідротехніч. систем Кривбасу.

Козубов Сергій Геннадійович (29.12.1962, Магадан). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т. (1985). У 1986 – 1989 нач. цеху цементно-гірничого ком-ту. З верес. 1989 нач. РБУ "Кривбасліфт". Умілий керівник. Створив колектив, вивів підприємство на проект. потужність.

Козубенко Леонід Якович (14.3.1925, Краснодар. кр.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з червня 1944. У 1948 – 1995 електромонтажник, бригадир слюсарів КСУ № 447 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Передовик, наставник, ударник п'ятирічок,

переможець змагань. Брав участь у будівництві ДП-9 ком-ту “Криворіжсталь”. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Слави 3 ст.

Козулін Мусій Якович (26.2.1933, Дніпропетровськ). Чл. СХУ (1963). Зак. Харків. худ. ін-т (1960). Станк. графіка і живопис. Уч. виставок з 1961. Персонал. виставки у Дніпропетровську (1964, 1988). Автор картин “Будівництво дев'ятої Криворізької” (1974). Твори “Перед стартом” (1961), “Відкриття сезону” (1963), “Динамівці” (1982), “Ветерани” (1985) ін. Живе у Дніпропетровську.

Козюк Володимир Володимирович (6.2.1952, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Саратов. школу міліції (1974), Криворізьк. педін-т. У 1974 – 1985 державтоінспектор, заст. начальника, у 1988 – лист. 1997 нач. міськвідділу ДАІ. Полковник. Відмінник міліції. З лист. 1997 нач. управління по охороні ком-ту “Криворіжсталь”.

Койнаш Василь Васильович (18.1.1911, Кр. Ріг – 1.3.1940. Ленінград. обл.). Герой Рад. Союзу (21.3.1940). Зак. Харків. авіауч-ще (1934). Працював мідником, інспектором ФЗН, зав. школою робітнич. молоді. В арм. з 1932. Уч. рад.-фін. війни. Комісар ескадрильї 50 БАП 18 ав. бр. Здійснив 38 б/вильотів. Вів повітр. розвідку, наносив бомб. удари. 1.3.1940 підбитий поблизу Виборга. Загинув у сутичці з білофінами. Ім'я на стеллі Героїв, названа вул. у Кр. Розі. Похован. у м. Сестрорецьку. Нагородж. орд. Леніна.

Койнаша вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 7 м. Має 105 приват. будинків, проживає 249 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу В. В. Койнаша. Обслуговує 23 в/з.

Кокандська вулиця, житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 140 м, ширина 3,3 м. Названа на честь міста в Узбекистані – Коканда. Обслуговує 45 в/з.

Кокардов Григорій Ілліч (1892, Болгарія – 1938). Сільгосп. керівник. Освіта середня. У 1912 приїхав до Кр. Рогу. Вирощував овочі на орендованих землях. У 30-х разом з А. Д. Власовим заснував городницький кол-п ім. Петровського у р-ні Червоного Кута. У лют. 1938 репресован. органами НКВС. Реабілітован. у 1958.

Кокарева Валентина Олександрівна (16.10.1937). Діяч культури. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1965). З 1965 викладач, з 1982 зав. відділенням хорового диригування муз. уч-ща. Голова хорової секції обл. об'єднання музшкіл. Брала участь у конкурсах “Золоті трембіти”, “Пісенний вернісаж”. Виховала багато проф. музикантів.

Кокімбіт (у провінції в Чилі), мінерал класу сульфатів, колір безбарвний, синюватий, жовтуватий. Блиск перламутровий. В Кривбасі дуже рідкісний. Вивчав Ю. Г. Гершойг.

Коконопрядові (Lasiocampidae**)**, родина метеликів. Розмах крил до 9 см. В Україні 18 видів. Серед К. багато шкідників лісу і плодових дерев (кільчастий шовкопряд).

Кокотіна вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. 200 м, ширина 8 м. Має 5 приват. будинків, проживає 18 чол. Вкрита грунтом, багата на зелені насадження. Обслуговує Незалежне в/з.

Кокс (від нім.), твердий продукт у вигляді вуглецевого залишку, що утворюється при коксуванні природ. палива. Утримує 50-98 % вуглецю. Служить паливом у домен. виробництві. У Кр. Розі випуск почався в кінці 90-х XIX на Гданцівськ. чавуноливарному з-ді, масове виробництво з 1934 на коксохім. з-ді.

Коксова піч (тех.), складна система агрегатів і механізмів для отримання коксу методом коксування кам'яного вугілля. Об'єднує батареї з 61 - 77 печей, які мають єдину систему підведення газу, подавання вугілля ін. Основний пром. об'єкт коксохім. виробництва ком-ту “Криворіжсталь”.

Коксовий газ (тех.), горючий газ, який утворюється у процесі коксування кам'яного вугілля. Містить H_2 (55-60 %), CH_4 (20-30 %), CO (5-7 %). Використовується як паливо у хім. промисловості. Побіжний продукт коксохім. виробництва ком-ту “Криворіжсталь”.

“Коксовик”, багатотиражна газета коксохімзаводу, Виходила у червні 1936 – 1941. Розповідала про життя колективу, організовувала акції з нарощування потужностей з-ду.

“Коксохімік”, садівницьке товариство коксохім. з-ду закладене в 70-х в Довг. р-ні. Пл. 12,6 га. Має 273 ділянки.

Коксохімічна вулиця, розташована у мкрн. 1-го Травня Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 130 м. Пл. 650 кв. м. Має 12 приват. будинків. Обслуговує 32 в/з.

Коксохімічне виробництво комбинату “Криворіжсталь”, утворене у жовт. 1996 на базі Криворізьк. коксохіміч. з-ду. До скл. входять 10 коксових батарей потужністю 6,7 тис. т валового коксу 6 % вологості, з них діють 6 батарей, які у 2000 видали 2,6 тис. т продукції. Діють вуглепідготовчий, коксові №№ 1, 2, уловлювання хім. продуктів коксування, очистки коксового газу від сірководню. Серед основних видів продукції кокс доменний, горішок коксовий, смола кам'яновугільна, сульфат амонію, бензол сирий, сірчана кислота, коксовий газ очищений. Працює до 3 тис. чол. Директори В. Г. Іваницький, І. В. Білошапка.

Коксохімічне кладовище, діяло у 1925 – 1952 на територ. Дзерж. р-ну. Пл. 5,8 га. Поховано 5,5 тис. чол. Братська могила часів ВВВ.

Коксохімічний завод, введен. в дію у січ. 1936, акт Держкомісії затверджен. у серп. 1936, як коксохімічний з-д № 28 ім. Хатаєвича. До скл. увійшли вуглепідготовчий, коксовий і хімічний цехи. У 1936 виготовлено 792 тис. т коксу, 28 тис. т смоли, 3 тис. т сульфат амонію, 8,1 тис. т бензолу. Складова частина чорної металургії. Серед основних призначень переробка кам'яного вугілля з одержанням коксу, коксового газу та хім. продуктів коксування. Розташован. на вододільному плато поміж річками Інгулець, Саксагань, Кам'янка. Пл. проммайданчика 109,7 га. У серп. 1941 коксові батареї №№ 1, 2 зупинені, обладнання вивезене до Н/Тагілу. 55 чол. загинули на фронтах ВВВ. Відбудова тривала до 50-х. У лют. 1949 видан. перший кокс на батареї № 1, у верес. 1948 – батареї № 2. У червні-груд. 1951 введені батареї №№ 3, 4. Завод почав випускати 1 млн. 748 тис. т коксу. У вуглепідготовчому цеху заснован. роторний вагоноперекидач потужністю 600 т/год. У 1955 збудована хім. установка для одержання концентрату германія. У 1957 в результаті реорганізації пром. підприємств введен. до скл. з-ду “Криворіжсталь” на правах коксохіміч. виробництва. У 1960 введена батарея № 5 потужністю 479 тис. т, у 1961 – батарея № 6 потужністю 479 тис. т. Почали діяти коксосортування № 2, 3 бензольних скрубери, вуглеперевантажувач. У 1964 започатковане виробництво сірчаної кислоти, у 1967 виведене із складу з-ду “Криворіжсталь” і завод одержав самостійний статус. У 1969 присвоєне ім'я держ. діяча України Д. С. Коротченка. У 1969 введена батарея № 7 потужністю 830 тис. т коксу, у 1970 – батарея № 8 потужністю 830 тис. т, перша черга біохім. очистки стічних вод у цеху вловлювання № 2. У 1977 введені батареї №№ 9, 10 потужністю 830 тис. т кожна. За 1976 – 1980 виготовлено 31279,4 тис. т коксу. До скл. входило 16 цехів, служб та управлінь. Серед основних видів продукції кокс доменний, смола кам'яновугільна, смола для шляхового будівництва, бензол сирий, сульфат амонію, коксовий газ, сірчана кислота. У 1980 – 1981 проведена реконструкція цеху сіркоочистки. У комплексі кокс. батарей №№ 5, 6 введена установка безперервної видачі коксу. У 1986 – 1990 видав 2686, 3 тис. т коксу, у 1986 проведена реконструкція батарей №№ 5, 6, у 1988 – батареї № 8, у 1989 - батареї № 7, введена установка з утилізації фусов, полімерів. З 1990 діє установка сухого гасіння коксу. У 1991 реконструйована батарея № 9, відновили діяльність батареї №№ 1 і 2. У 1936 – 1996 виготовлено 180044,2 тис. т коксу. Працювало 3,2 тис. чол. У жовт. 1996 увійшов до скл. ком-ту “Криворіжсталь” на правах коксохімічного виробництва. Близько 500 чол. нагороджені орд. і медалями. На балансі знаходилися турбаза “Світанок” на 200 місць в с. Кудашеве, оздоровчий комплекс “Сучасник” на 450 місць у Херсон. обл., 4 гуртожитки на 430 місць. Директори Бондаренко, Г. М. Тимашков, Ф. Ф. Лиман, А. В. Коваль, Є. Б. Іванов, С. В. Щеголєв, А. І. Шевченко, В. Ф. Криштоп, В. Г. Іваницький.

Коксохімічний технікум, відкрит. у верес. 1964 як хіміко-технологічний. Розташовувався на території коксохім. з-ду. У 1969 передан. Мінчормету СРСР і з тих часів носить сучас. назву. У 1987 припинен. прийом на вечірнє відділення, у 1994 - на заочне. Проводив

підготовку за спеціальностями: кисневі машини та апарати, обладнання коксохімз-дів, холодильно-компресорні машини, експлуатація автоматизованих пристроїв хімвиробництва, технологія коксохім. виробництва, аналітична хімія, технологія мінеральних добрив і кислот. У 1993 готує фахівців з кріогенних машин, монтажу, обслуговуванню холодильно-компресор. машин, технічного обслуговування і ремонт коксохім. обладнання, експлуатації автоматизованих систем, коксохім. виробництва, аналітичного контролю якості хімсполук. У 1997 увійшов до скл. Нац. металург. академії як структурний підрозділ. З 2000 відновлен. прийом на заочне відділення. За роки існування підготовлено 10 тис. спеціалістів. Працює 56 викладачів.Серед кращих В. І. Славін, Н. А. Хомута, Т. О. Лісова, Л. І. Шахно, Є. О. Сандул, Л. В. Мохтан, І. В. Приступа, Н. М. Коренюк ін. Пл. 8,5 тис. кв. м. Має 33 лабораторії, 35 кабінетів, майстерні, спортзал, бібліотеку, гуртожиток. Діють колективи худ. самодіяльності, спорт. секції. Розташован. по вул. Революційній Дзерж. р-ну. Директори В. І. Романенко, В. П. Гриненко, О. П. Шевчик, А. І. Моргун.

Коксохімічного виробництва музей бойової і трудової слави, відкрит. у лип. 1987. Розповідає про історію, людей КХЗ з 1936 по наші дні. Серед засновників музею ветерани Г. П. Овчаренко, О. Г. Неліпа, О. П. Зоря.

“Коксохімтепломонтаж”, садівницьке товариство закладене в 70-х в Довг. р-ні. Пл. 1,5 га. Має 51 ділянку.

Коксування (тех.), процес переробки кам'яного вугілля нагрівом до тем-ри 950-1050ºС без доступу повітря до одержання коксу, коксового газу ін. продуктів. Проводиться у коксових печах ком-ту “Криворіжсталь”.

Коксувальна піч, агрегат на коксохім. виробництві ком-ту “Криворіжсталь”, де виробляється кокс. Побутують закриті, напівзакриті, вуликові.

Кокурін Михайло Петрович (1906 - ?). Почес. чекіст. Освіта середня. У 1944 – 1945 нач. міськвідділу КДБ. Керував діями контррозвідки “Смерш” по виявленню агентів абверу, гестапо, їх пособників, по захопленню секретних архівів нім. спецслужб. Провів значну роботу з документування злочинів окупантів у Кривбасі. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Червоної Зірки. Доля невідома.

Кокорін Яків Костянтинович (1919, Мордовія). Буд. керівник. Зак. Магнітогорськ. гірничометалург. ін-т (1944). Після визволення України брав участь у відбудові підприємств важкої індустрії Пів. У 1956 – 1966 керуючий тр-том “Криворіжбуд”. Умілий організатор процесу будівництва промоб'єктів Кривбасу. За будівництво домен. і мартен. печей удостоєн. золот. медалі ВДНГ СРСР (1962). Тр-т удостоєн. орд. Трудового Червоного Прапора. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Кокциді (Coccidiida), клас мікроскопічних одноклітинних тварин типу споровиків. Внутріклітинні паразити безхребетних і хребетних тварин, зрідка людини. Бл. 1000 видів, поширені по всій земній кулі, з них в Україні – бл. 100. К. – збудники хвороб (кокцидіозів).

Кокчетавська вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 60-70-х. Довж. 2,2 тис. м, ширина 10 м. Має 26 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Кокчетав (Півн. Казахстан), куди у 1941 було евакуйоване Криворізьк. залізнич. депо. Обслуговує 55 в/з.

“Кола”, напій, легкогазований безалкогольний, розроблений технологами концерну “Надєжда”. Має приємний смак та аромат, виготовлений на пом'якшеній та біологічно чистій воді. Склад: очищена вода, аспартан, цукорін, лимонна кислота, ароматизатор “Кола”, бензоат натрію, діоксид вуглецю. Гідно представляє криворізьку марку.

Коларова вулиця, розташована у мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 408 м. Пл. 2 тис. кв. м. Має 26 приват. будинків. Названа на честь болг. держ. діяча Коларова Василя Петровича (28.7.1877 – 23.1.1950, Софія). У

1923 один з керівників Вересневого повстання. У 1949 – 1950 Голова Ради Міністрів Болгарії. Обслуговує 7 в/з.

Колачевська Євгенія Сергіївна (60-ті XIX ст. – 1910, Кр. Ріг). Меценат. Освіта вища. Дружина С. М. Колачевського. За її ініціативою на руднику відкриті школа для дітей гірників, невелика лікарня, їдальня, театр. Відзначалася культурою і лагідністю. Проводила благодійну діяльність.

Колачевська залізнична станція, стала до ладу у 1895 при участі рудопромисловця С. М. Колачевського. З'єднувала рудник Колачевського зі ст. Роковата, а з 1898 – з Любомирівкою. Мала казенну лінію і 3 рудничні колії, обладнана естакадами для завантаження руди у вагони. Це забезпечували 2 паровози-"кукушки". Мала мережу стрілок, водонапірну башту, депо для маневрових паровозів. З кінця 90-х XIX ст. обслуговувала Веселотернівськ. і Пужмерськ. рудники. Витримувала напругу у 14 млн. пудів вантажів. Промисловий обіг у 1900 досяг 1,3 тис. крб. Була місцем сходок і маївок робітників. Не обминули її події 1905 і 1917. З часом втратила своє значення.

Колачевський Михайло Миколайович (26.9.1851, Єлизаветград – 1910-1912 (?), Кременчук). Укр. композитор. Зак. Лейпцизьку консерваторію (1876). Піаніст. Автор муз. творів "Українська симфонія", "Баркарола", "Ноктюрн". Брат криворізьк. рудопромисловця С. М. Колачевського. Часто бував у Кр. Розі, давав концерти в маєтку брата.

Колачевський Сергій Миколайович (початок 50-х XIX ст. – 11.8.1911, Петербург). Рудопромисловець. Зак. Київ. ун-т (1873). За роботу "Нерви печінки" удостоєн. золотої медалі (1872). Доктор медицини. Практикувався у хірургії до 1890. У 1891 заорендував у поміщиці Зайцевої 254 десятин землі і 1893 відкрив кар'єр з видобутку руди. Проклав залізницю, побудував робітниче селище. Рудник став одним з найпотужніших у Кривбасі. Серед перших експортував руду за кордон. Заклав парк на садибі. Забезпечив безкоштовне харчування робітників. Співорганізатор синдикату "Продаруд". Брав участь у Катеринославськ. виставках садівництва. Володар золотої і сріб. медалей. Частину коштів заповів робітникам. У 1910 передав рудник в оренду і виїхав до Петербурга. Труну з тілом доставили до Кр. Рогу і поховали у родовому склепі. Могила загубилася. Ім'я носить станція, добра пам'ять збереглася у народі.

Колачевський загін Червоної гвардії, сформован. у верес. 1917 з гірників одноймен. рудника і з берез. 1918 нараховував 70 чол. Охороняв об'єкти рудників, патрулював селище. Увійшов до складу 1-го Криворізьк. ревполку. Ком-р Дейнега.

Колачевських С. М. і Є. С. імені товариство споживачів засноване у 1912 у скл. 1-го, 2-го Канівськ., Лозуватськ. та Іскрівськ. відділень. Об'єднувало працівників рудника Колачевськ. з метою придбання товарів широкого вжитку за готівку за собівартістю, що допомагало гірникам вижити за складних економіч. умов і потім під час 1-ї світ. війни. Ліквідоване з початком гром. війни. Одне з перших економіч. об'єднань робітничого класу Кривбасу.

Колачевського електростанції, введені в дію у 1910 потужністю 115 кВт і з 1913 – 610 кВт. Енергія використовувалась на рудниках і побуті. Стала прообразом загальної системи енергопостачання Кривбасу.

Колачевського С. М. заповіт, складений 17.2.1906 (ст. стиль) у петербугзького нотаріуса Балласа. Заповіт мав 3 доповнення. За ним призначені душоприкажчики в особі предводителів дворянства у Катеринослав. та Херсон. губерніях, голів управ, академік В. Беклемишев і дворянин О. Беклемишев. 31.8.1909 замість братів призначені доктора І. Пижов і П. Рейнбот. Саме вони після смерті К. зверталися до Катеринослав. округ. суду дозволити продовжити видобуток руди на рудниках К. За заповітом належало продати все рухоме майно, а гроші роздати робітникам і службовцям рудника. 50 тис. крб. належало передати общині сестер милосердя в Одесі, 200 тис. – Сестрорецькому ім. Колачевської (дружина) дитячому санаторію. Частина коштів призначалася на будівництво церкви на

руднику. 500 тис. – на відкриття с/госп. училища, де навчання буде безкоштовним і носитиме ім'я К. та його дружини.

Колачевського робітниче селище, закладене у 1891 поблизу розробок корис. копалин. Першими будовами були 5 бараків для робітників по 500 чол. у кожному. Зводилися житлові будинки для інженерів, майстрів, обслуговуючого персоналу. Згодом з'явилися церква, їдальня, школа, лікарня.

Колачевського рудника лікарня, відкрита у 1902 за ініціативою Є. С. Колачевської. Мала 10 ліжок, працювали лікар і фельдшер.

Колачевського рудник, заснован промисловцем С. М. Колачевським на заорендованих у землевласниці Зайцевої за 6,5 тис. річних 254 десятини землі. Геологіч. розвідку вів на власний кошт. Руда Саксаганськ. пласту виявилася багатою на залізо (70-71 %). Вдалося відкрити родовище на 400 млн. пудів, яке складалося з 4 родовищ. Видобуток почався у 1893 у кар'єрі розміром 2 га і глибиною 42 м, де діяло 3 електропідйомники у 20, 40, 60 к. с. Впроваджена система естакад на 300 саж. У 1895 стала до ладу ст. Колачевська. У 1899 видобуток склав 23,6 млн. пудів. Спеціалісти жили у 12 2-квартирних будинках, а робітники у 6 казармах на 500 чол. Налагоджене харчування робітників. Їдальня мала 2 поверхи і 1000 місць. Щодня випікалося до 60 пудів хліба. Існувало підсобне господарство. З робітника відраховували 5 крб. У святкові дні в їдальні відбувалися концерти за участю мандрівних груп. Існувала школа на 50 дітей, бібліотека, молитовний будинок, лікарня на 10 ліжок. У 1849 на руднику відбувся перший на Криворіжжі страйк, робітники вимагали підвищити заробіток. У 1900 - 1903 через економіч. кризу видобуток скоротився до 7,5 млн. пудів, хоча вдалося зберегти штат гірників із незначним їх скороченням. З 1906 почалося зростання видобутку і кількість робітників доходила до 1750 чол. За часів гром. війни рудник був виведений з ладу. За рад. часів став базою для створення РУ ім. Орджонікідзе.

Колачевського С. М. садівницьке господарство, закладене на початку XX ст. на садибі рудопромисловця. Сформовано фруктовий сад і розсадник фрукт. дерев. До 1910 сад мав площу 8,5 десятин, розсадник - 5,4 тис. дерев. К. проводив дослід., щеплення різних порід. Багато елітних сортів яблук, черешень, груш, абрикосів завіз з Європи. Продукцію реалізовував на ринках, а більшість садженців відпускав селянам за безцінь. У 1910 на виставці у Катеринославі за колекцію 20 сортів яблунь, 25 груш, 4 винограду, 2 суниці К. удостоєний малої золотої і великої срібн. медалей. З кончиною К. сад занепав.

Колачевського трикласна школа для дітей гірників, існувала на руднику Колачевського з 1903. Діти навчалися безкоштовно. Мала спеціально відведене приміщення. Відвідувало 50 – 60 дітей, працювало 2 учителі. Згодом дала поштовх до розвитку народ. освіти у півн. частині Кривбасу. Дещо занепала після смерті Колачевського.

Колачевському С. М. пам'ятник, встановлен. після 1911 за ініціативою гірників рудника Колачевського. Являв погруддя рудопромисловця на п'єдесталі. Знесен. у середині 20-х.

Колбасов Володимир Федорович (14.5.1951, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1996). Зак. Криворізьк. тех-м гірнич. електромеханіки (1970). У 1972 – 1986 майстер, нач. цеху КЦРЗ. З 1986 нач. електромеханіч. цеху РУ ім. Фрунзе (ВАТ "Суха Балка"). Цех виконує усі види ремонтів, досяг значних результатів. Умілий організатор.

Колгоспи, колективні господарства, які об'єднували селян з метою спільної обробки землі, ведення тваринництва, садівництва ін. На Криворіжжі виникли у 1929 у зв'язку з колективізацією. Існували до середини 60-х. За історією існування на Криворіжжі існувало більше 150 кол-пів, які поступово об'єднувалися у великі господарства. Мали по 600-4,5 тис. га землі. На Криворіжжі у середині 60-х реорганізовані у рад-пи племінні з-ди, фаб-ки.

"Колгоспний конвеєр", допомога селян у будівництві з-ду "Криворіжсталь". Суть полягала в тому, що керівництво будови звернулося до селян Криворіжжя з проханням

допомогти у підготовці котловану під ДП-1. За домовленістю щодня на будову приїздило 300-500 селян, працювали 2-3 дні, а потім їх замінювали інші колгоспники.

“Колгоспник”, багатотиражна газета кол-пу “Шлях Леніна” Лозуватськ. сільради заснована у 1958. Розповідала про життя господарства, передовиків, викривала недоліки. Тираж до 300 екз. Вийшло більше 100 номерів. Припинила існування у 1960 у зв'язку з ліквідацією кол-пу.

“Колгоспник”, багатотиражна газета кол-пу ім. Ворошилова виходила у 1957 – початок 60-х. Розповідала про життя колективу, передовиків. Тираж 300 екз.

“Колгоспник”, **добровільне сільське спортивне тов-во,** створене у серп. 1950. Об'єднувало спортсменів і фізкультурників Криворіжжя. Серед членів перебувало до 5 тис. чол. Проводилися змагання і турніри. Мало до 10 стадіонів, 30 спортмайданчиків. У 1970 перейменоване у ДСТ “Колос”.

Колдунов Олександр Іванович (20.9.1923, Смоленська обл.). Двічі Герой Рад. Союзу (2.8.1944, 23.2.1948). Голов. маршал авіації (1974). Зак. Військ.-повітр. акад. (1952), Військ. акад. Генштабу (1960). В арм. з 1941. Уч. ВВВ з трав. 1943. Уч. визволення Кр. Рогу. Літав на розвідку. Провів 412 б/вильотів, 96 боїв, збив 46 літаків. З лист. 1975 командуючий ВПС Моск. ВО У 1978 – 1987 командуючий військами ППО СРСР. Ленінська прем. (1984). Бюст на батьківщині. Нагородж. орд. Леніна (3), Червоного Прапора (6), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки, “За службу Батьківщині” 3 ст.

Колегії Наркомату охорони здоров'я України інспекційна експедиція, працювала у Кр. Розі у січн. – серп. 1928 під керуванням проф. Укр. держ. ін-ту патології і гігієни праці В. К. Навроцького, яка вивчала умови праці підземних робітників, ступінь освітлення підземних виробок, вентиляції шахт, а також розповсюдження силікозу серед гірників басейну. За підсумками комісії підготовлені наукові рекомендації.

Колегіум № 1, середній навчальний заклад створен. у серп. 1998 на базі СШ № 81. Пл. 9,9 тис. кв. м. Навчається 1700 учнів, працює 112 учителів. Педколектив працює над проблемою розвитку і формуванням зрілої, творчої особистості, вихованням на культурній спадщині укр. народу. Проводиться поглиблене вивчення математики, укр. мови, введені спецкурси основ правових, економіч. знань, моделювання, мистецтва виживання, спілкування. Діють музей козацтва, акад. хори учителів і учнів, танц., вокал. ансамблі, клуб греко-римськ. боротьби, секція легк. атлетики, 20 гуртків за інтересами. Директор А. П. Тимченко. Розташован по вул. Симонова Довг. р-ну.

Коледж (від англ.), учбовий заклад у Великобританії, країнах Співдружності, США та ін. Дають загальну середню освіту, часто входять до скл. ун-тів (перша ступінь професійної вищої освіти). В Україні з початку 90-х називають професійні учбові заклади зі спец. програмою. В Кр. Розі діють 5 коледжів.

“Колеж-фа”, шоу-група створена в 1995 у скл. ПК металургів. Відвідують 7 чол. У репертуарі композиції “Весна”, “Новорічна”, “Острів Болеріфо” ін. Уч. фестивалів і конкурсів. Керівник Н. В. Кримська.

Колеко Анатолій Лазаревич (6.9.1942, Чернігівська обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1971). У 1964 – 1973 ст. виконроб СУ № 107, у 1973 – 1976 будував металург. з-д в Індії, у 1976 - 1981 ст. виконроб, голов. інж. СУ № 107. У 1982 – 1986 ст. інж. на будівництві з-ду в Індії. З 1986 – 1990 заст. голов. інж., заст. керуючого, у 1990 – 1995 голов. інж. тр-ту “Криворіжстальконструкція”. З 1995 на спорудженні Роуркельськ. металург. з-ду в Індії. Умілий організатор промвиробництва.

Колективізація сільського господарства, масове створення колективних господарств (колгоспів), здійснене в СРСР у кінці 20-х – початку 30-х, яке супроводжувалось ліквідацією одноосібних господарств. На Криворіжжі проводилась форсованими темпами з широким використанням насильницьких методів, репресій по відношенню до селянства. Призвела до значного руйнування продуктивних сил, скороченню с/госп. виробництва, голоду 1932 – 1933.

“Колективіст” колгосп, утворен. у 1931 у с. Родіонівка Лозуватськ. сільради на базі товариства спільної обробки землі. Мав до 1 тис. га земельних угідь. Займався вирощуванням зернових культур, худоби. Перший голова А. Г. Фуголь. Володів 100 кіньми. Мав до 200 корів, 150 свиней ін. Серед передових 30-х с. п. У 1939 врожай зернових складав 15,2 ц/га, у 1941 – 18 ц/га. Вважався одним з найпотужніших у Криворізьк. р-ні. У 1941 – 1944 зруйнован. Відбудова почалася у берез. 1944. У 1950 об'єднався з кол-пами ім. Чкалова, “Червоний партизан”. Займав до 6 тис. га землі. Ліквідован. у 1958 шляхом перейменування у кол-п “Батьківщина”.

“Колективна праця” колгосп, утворен. у 1932 шляхом об'єднання селян півн. частини с. Златоустівка. Мав 2 тис. га землі, млин. Займався вирощуванням зернових і тваринництвом. Серед перших керівників Карапецький, П. Н. Шереметьєв. Першим у Софіївськ. р-ні у середині 30-х став мільйонером. Починав з 31 коня, 38 корів, а до середини 30-х мав 5 авто, 250 коней, до 1 тис. голів худоби. Побудовано конюшні, колодязі, греблю через р. Кам'янка. Поділявся на бригади, які обробляли відведенні їм наділи. У кінці 30-х працювало 650 чол. Серед передовиків М. С. Кульпанова, М. П. Плахтієнко, К. С. Мажара, П. А. Павленко. У 1940 приєднан. кол-п ім. Леніна. У 1953 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу ім. Комінтерну на правах бригади.

“Колективна праця і відпочинок”, садівницьке товариство Будбанку закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 0,8 га. Має 8 ділянок.

Колективний договір, угода між трудовим колективом та адміністрацією підприємства. Згідно з українським законодавством необхідність укладання К. д. вирішується трудовим колективом. На криворізьких підприємствах встановлюються взаємні зобов'язання адміністрації та трудового колективу з питань умов і охорони праці, соціального розвитку підприємства, додаткові (у порівнянні з законодавством) пільги членам колективу.

Колекція (від лат. – збирання), систематизований збір однорідних предметів, які представляють науковий, художній, літературний та ін. інтерес. Відомий з найдавніших часів, спочатку носило універсальний характер, у 2-й половині XVIII ст. набули розповсюдження спеціалізовані. Багато приватних зібрань стали основою музеїв. Найпопулярніші види колекціювання: бібліофілія, бонистика, нумізматика, фалеристика, філателія, філокартія, філофонія, філуменія. На Криворіжжі мешкає чимало колекціонерів.

Коленкор, ситець (тканина) у давні часи на Криворіжжі. Пізніше так стали звати палітурний матеріал для книжок, папок тощо.

Колесник Антон Тимофійович (24.9.1936, Сумська обл. – 8.8.1988, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1960 – 1988 прохідник, бригадир шахт ім. Орджонікідзе, ім. Леніна РУ ім. Леніна. Ударник п'ятирічок, переможець річних змагань. Успішно проводив швидкіс. проходки. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Колесник Геннадій Дмитрович (6.2.1928, Криворіжжя). Уч. підпілля. Зак. КГРІ (1960). Вихованець СШ № 34. Під час окупації актив. уч. підпільн. руху у скл. групи М. Д. Мазикіна. Вів розвідку і рятував молодь від угону в Німеччину. Брав участь у диверсіях. Уч. рейду до Чорного лісу, пошуку ворож. аеродрому. Уч. бою за дамбу КРЕС. У 1947 – 1967 прац. на ш. “Більшовик” РУ “Суха Балка”. У 1967 – 1978 викладав в гірнич. тех-мі. У 1991 виїхав до Полтави. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Колесник Георгій Іванович (17.6.1937, Кіровоград. обл.). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1968), Вищу партшколу при ЦК КПУ (1979). У 1954 – 1956 арматурник тр-ту “Кривбасрудбуд”. У 1968 – 1980 на парт. роботі. У 1980 – 1985 1-й секретар Терн. райкому КПУ. У 1985 – 1989 заст. начальника “Головкривбасбуду”. Один з керівників будівництва с. Лукаші-2 в Київ. обл. У 1986 – 1987 керував будівництвом автопарку в м. Славутич, будзагоном у російськ. Нечорноземї. У 1989 – 1992 нач. відділу будівництва облвиконкому. У 1992 – 1994 заст. керуючого філіалом банку “Відродження”. У 1994 – 1997 заст. голови галузевої ради профспілок робітників будівництва.

Колесник Григорій Кузьмич (1922, Кіровоград. обл. – 1.8.1979, Криворіжжя). Пед. керівник. Освіта вища. Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1945 учитель історії, з 1964 завуч і директор Глеюватськ. НСШ. Брав участь у відбудові школи. Керував комісією з написання історії с. Глеюватка. Відмінник народ. освіти (1975). Нагороджж. орд. Червоної Зірки.

Колесник Дмитро Степанович (1927, Київ. обл.). Засл. гірник України (1976). Освіта н/середня. У 1951 – 1965 монтер тр-ту "Південелектромонтаж". З 1965 електрослюсар ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Новатор. Наставник. Раціоналізатор. Переможець змагань.

Колесник Іван Антонович (19.5.1924, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з лист. 1943 у скл. 1-го прикордон. полку. Після війни працював бригадиром слюсарів блюмінга-2 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст. (2).

Колесник Людмила Іванівна (5.12.1944, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1969). З 1962 нормувальник, інж., нач. відділу праці ДРРЗ/ВАТ "Рудор". Визнавалася кращим спеціалістом у галузі.

Колесник Марія Петрівна (1927, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1945-1966 ланкова овочівницької бригади кол-пу/рад-пу ім. К. Лібкнехта. З 1966 працювала ланковою овочівницької бригади рад-пу "Красіне". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставниця. Майстер вирощування високих врожаїв овочів. Уч. ВДНГ СРСР. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Колесник Микола Дмитрович (22.5.1954, Кіровоград. обл.) Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1984). У 1976 – 1983 електрослюсар збагач. фаб-ки № 2, у 1983 – 1984 секретар ком-ту ЛКСМУ, у 1984 – 1989 заст. нач. дільниці, нач. виробнич. відділу, у 1989 – 1992 нач. Ганнівськ. кар'єру, у 1992 – 1999 заст. ген. директора, з червня 1999 ген. директор, голова правління ВАТ "ПівнГЗК". Один з керівників й організаторів реструктуризації підземного Кривбасу. Умілий керівник процесу видобутку руди та її зберігання. З 2002 народ. депутат України.

Колесник Микола Омелянович (1906, Кр. Ріг – 24.4.1942, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на шахтах Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. Під час окупації Кр. Рогу перебував у підпіллі, у скл. партизан. загону. Загинув смертю героя.

Колесник Леонід Андрійович (1938, Дніпропетров. обл.). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1960). У 1960 – 1964 майстер тр-ту "Криворіжстальконструкція". У 1964 – 1968 працював у тр-ті "Укрмонтажбуд". У 1968 – 1975 голов. інж. СУ № 105, заст. голов. інж. тр-у "Криворіжстальконструкція". У 1975 – 1990 голов. інж., з 2000 тех. директор ЗАТ "Укрспецмонтажпроект". Брав участь у будівництві домен. печей №№ 5-9 з-ду "Криворіжсталь". Автор наук. праць. Нагороджж. орд. "Знак Пошани".

Колесник Олена Дмитрівна (24.5.1937). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. З 50-х працювала дояркою рад-пу "Красный забойщик". Майстер високих надоїв молока. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Колесник Семен Миколайович (15.9.1934, Дніпропетровська обл.). Прокурор. Зак. Харків. юр. ін-т (1961). У 1952 – 1954 токар машбуд. з-ду у м. Павлоград. У 1961 – 1966 пом. прокурора, у 1966 – 1979 прокурор Ц.-Міськ. р-ну. У 1979 – 1990 прокурор Дзерж. р-ну. У 1990 – 1995 прокурор Ц.-Міськ. р-ну.

Колесников Сергій Лазаревич (20.5.1926, Курська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з квіт. 1943 у скл. арт. частин. У 1950 – 1980 бурильник, бригадир ш. "Більшовик". У 1970 встановив рекорд Кривбасу із швидкіс. підготовки блока до виробки. Переможець річних змагань. Нагороджж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1 ст., Слави 3 ст., знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Колесникова Раїса Федорівна (1934, Дніпропетров. обл.). Відом. пивовар. Освіта середня. У 1961 – 1990 працювала на пивзаводі. Брала участь у виготовлені нових сортів пива. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагороджж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Колесо, деталь багатьох механізмів та агрегатів. Перші колеса на Криворіжжі з'явилися у давнину. Їх робили з дуба або бука і використовували на млинах, возах, колодязях.

Колеус блюме (Coleus blumei), рослина родини губоцвітих. Батьківщина – Азія, Африка. Трав'яниста багаторічна рослина до 80 см висотою. Стебло прямостояче, розгалужене, 4-гранне, соковите, дрібно опушене. Листки супротивні, черешкові, овальні або широкояйцеподібні, по краю зубчасті, зелені, мідно-червоні, з різними малюнками та яскравими плямами. Суцвіття – китиця або колос. Оранжерейна, кімнатна рослина. Широко використовується квітникарями Кр. Рогу для озеленення зимових садів, дитсадків, ін. типів інтер'єру, а також як однорічник при оформленні клумб, рабаток у відкритому грунті.

Колибанов Анатолій Григорович (1905, Дніпропетровськ – 25.3.1978, Київ). Держ. діяч. Освіта вища. У 1923 – 1926 секретар осередку комсомолу ст. Довгинцеве. У 1926 – 1934 у лавах Збройних Сил. У 1934 – 1938 секретар парткому Одес. з-ду ім. Жовтневої революції, секретар Бериславськ. райкому КП(б)У. У 1938 – 1941, 1943 – 1945 перший секретар Одес. обкому КП(б)У. Уч. ВВВ. Чл. Військ. ради 9 А. У 1945 – 1956 голова Укр. ради профспілок. У 1956 – 1961 заст. ректора ВПШ при ЦК КПУ. Депутат Верх. Ради СРСР (1938, 1946). Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Колимага, у давнину на Криворіжжі бричка на якій возили снопи, покійників під час похорону. Сьогодні – старий автомобіль.

Колисанка, обрядова пісня представляє дитячий фольклор на Криворіжжі. Спів матері над колискою дитини.

Колісниченко Василь Петрович (2.1.1956, Миколаїв. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Миколаїв. пед. ін-т (1987), Донецьк. ін-т внутріш. справ (1994). У 1977 – 1980 учитель СШ в Баштанці. У 1980 – 1982 працював на КМК. З 1982 ст. інспектор карного розшуку, заст. нач. З 1992 нач. 6 відділу МВС. Підполковник міліції. Умілий керівник, організатор боротьби з організованою злочинністю у Кр. Розі. Особисто очолив операції по затриманню серійного вбивці Розенштейна, банди Пака. Розкрив ряд тяжких злочинів. Уч. збірної МВС з футболу. Нагородж. знак. “За відзнаку в службі”.

Колібаба Володимир Лаврентійович (8.11.1926, Криворіжжя). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1949). У 1944 – 1956 працював на ш. “Експлуатаційна” “Уралруди”. У 1956 – 1961 голов інж. Леб'яжинськ., Високогірськ. РУ. У 1961 – 1963 заст. директора НТМК. У 1963 – 1971 директор ін-ту “Уралдіпроруда”. У 1971 очолив ін-т “Південдіпроруда”. Керував розширенням потужностей криворізьк. ГЗК. Канд. тех. наук (1971). Автор більше 80 наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2), “Знак Пошани”.

“Колібрі” лялькoвий театр, двох акторів, створен у верес. 1997 М. Ф. Кравченко і С. О. Чунаєвою. В репертуарі лялькові вистави, ігрові програми. Уч. фестивалів. В основу покладені сюжети популяр. телепередачі ТРК “Рудана” “В гостях у Ладика і Маші”.

“Колізей”, народна назва сесійної зали міськвиконкому. Побудована у формі кола. Колишній Будинок політосвіти міськкому КПУ.

“Колізей” театр, кінотеатр, відкрит. у 1909. Частково використані кошти земства, а певну суму на його будівництво надала володарка циркової трупи баронеса Ефруа. Вважається першим театром у Кр. Розі. Вперше демонструвалися кінофільми. Таку назву носив до лист. 1919. У 1920 скасована попередня назва, а в середині 20-х перейменован. у Палац праці.

Колій, людина, яка займалася різкою та обробкою забитих тварин у давнину на Криворіжжі.

Колійна вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. близько 2 тис. м, ширина 9 м. Має 147 приват. будинків, проживає 350 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 23 в/з.

Колінчук Петро Степанович (1943, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. З 1961 підзем. електрослюсар ШПУ № 3 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Виконував 4,6 річних

норм. У скл. бригади брав участь у швідкіс. проходках. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. “Шахтарська слава” 3 ст.

Колісник, людина, яка виробляла дерев'яні колеса для бричок ін. Деталь домашньої плити.

Колісникове, невелике село на півн. від Кр. Рогу. У XIX ст. належало поміщику Делекторському. Занепало після загибелі власника.

Колісник Іван Іванович (5.11.1935, Кіровоград. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/гоп. ін-т (1970). У 1951 – 1954 тракторист Щасливськ. МТС Кіровоград. обл. У 1957 – 1975 тракторист, водій, заст. голови кол-пу ім. XXI партз'їзду Кіровоград. обл. У 1975 – 1981 керуючий відділком, секретар парткому рад-пу ім. К. Лібкнехта Криворізьк. р-ну. У 1981 – 1997 директор рад-пу “Гірник”. Засл. працівник с/госп. (1991). Уч. ВДНГ.

Колки, невеликі лісові масиви у лісостеповій зоні, приурочені переважно до найбільш зволожених ділянок вододілів. У лісостанах переважають береза та осика.

“Коллаж” газета, заснована магазином “Версаль” у лип. 1997. Має розважальне спрямування. Виходить щотижня тиражем 2 тис. екз.

“Коло” клуб, оригінального жанру створен. у 1986 в ПК РУ ім. Дзержинського/ПК “Саксагань” за ініціативою А. В. Терещенка. В репертуарі фокуси, циркові жанри. Дипломант конкурсів “Юний фокусник”, “Срібна куля Плзень” (Чехія), “Магік Юніор” (Польща).

“Колобан”, хлібина випечена у вигляді кулі в давні часи на Криворіжжі.

Колобков Георгій Михайлович (берез. 1916, Кр. Ріг – 15.2.1991, там же). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Один з будівельників КРЕС. У 1932 – 1941 токар. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У серп. 1941 брав участь в евакуації механізмів електростанції. У 1944 – 1978 токар КРЕС/ТЕЦ ім. Ілліча. Майстер “Золоті руки”. Універсал. Переможець змагань. Наставник і раціоналізатор.

Колобов Олег В'ячеславович (21.10.1961, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1992). Уч. війни в Афганістані. З 1984 ст. дільнич. інспектор Жовт. райвідділу міліції. Брав участь у затриманні небезпеч. злочинців, розкрив крадіжки держмайна в Жовт. РВВС. Відзначен. знаком “За відзнаку в службі”.

Коловушник, пліткар, брехун. У давні часи на Криворіжжі.

Колода, **1.** Вулик на пасіці у давнину на Криворіжжі. **2.** Старовинна міра лічби. Дорівнює 10 воронам, 100 млн. Використовувалося на Криворіжжі.

Колодезнєв Олександр Сергійович (9.3.1929, Липецька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1963). У 1948 – 1964 маркшейдер ш. “Центральна” ШУ ім. Кагановича РУ “Суха Балка”. У 1964 – 1970 голов. інж. У 1970 – ком-р загону повітряно-депресійних зйомок басейну. У 1971 – 1973 нач. тех. відділу РУ ім. Фрунзе. У 1973 – 1999 нач. тех. відділу об'єднання “Кривбасруда”. Зробив вагомий внесок в удосконалення технології гірнич. робіт. Впроваджував відбійки руди глибокими свердловинами. Розробив метод зарядки вибухівки. З цього приводу створив школу передового досвіду. Вперше провів економіч. оцінку систем вентиляції шахт. Один із засновників ун-ту техніч. прогресу. Проводив дослід по збагаченню руд шахтного видобутку, це дозволяло підвищити утримання заліза у товарній руді на 3-4 %. Сріб., бронз. медалі ВДНГ (1968, 1982). Прем. Ради Міністрів СРСР (1991) за розробку технології зниження втрат у надрах. Винахідник. Автор наук. праць, книг з проблем технології гірнич. робіт, вентиляції. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Колодязь, 1. Споруда для збирання підземних або відведення поверхневих вод. На Криворіжжі мали поширення криниці, журавлі, корбові, артезіанські, водопійні, компенсаційні, відстійні ін. **2.** Споруда для тех. обслуговування підземних пристроїв і комунікацій, виконання будівельних робіт. На підприємствах міста використовуються оглядові, каналізаційні, зв'язку, водовідні ін. На блюмінгах “Криворіжсталі” – нагрівальні.

Колок, давня назва лісосмуги, посадки на Криворіжжі.

Коломенська вулиця, житломасиву ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Закладена в 1956. Розвитку набула на середину 60-х. Довж. до 200 м. Складається з приват. будинків. Названа на честь міста Коломна в Моск. обл. Обслуговує 73 в/з.

Коломийка, жанр народ. пісень, коротких за розміром, що відображають всі боки суспільного та особистого життя. Зародилася у XV-XVI ст. на Коломиї. На Криворіжжі з'явилася у XIX ст.

Коломоєвське родовище, бурого вугілля третичного віку залягає на глибині від 8,5 до 45-70 м.

Коломоєвське родовище гранітів, розташоване на схід. околиці с. Терноватий Кут. Запаси складали 24,2 млн. т. Сировина використовувалася у будіндустрії.

Коломоєвське кладовище, діяло у 1928 – 1996 на територ. Терн. р-ну. Пл. 2,5 га. Поховано 2,3 тис.

Коломоєвський каменедробильний завод, введен. у 1959 у с. Новоіванівка на базі родовищ гранітів потужністю 250 тис. куб. м. Працювало до 300 чол.

Коломоєць Сергій Іванович (16.10.1929, Чернігівська обл. – 7.7.1992, Кр. Ріг). Засл. будівельник України (1975). Зак. Київ. інж.-буд. ін-т (1955). У 1953 – 1958 ст. виконроб на будовах Харкова. У 1958 – 1968 ст. виконроб, голов. інж., нач. БУ № 2, нач. техвідділу, заст. керуючого тр-том "Криворіжаглобуд". У 1968 – 1987 заст. нач. ком-ту "Кривбасбуд". У 1987 – 1992 заст. нач. "Головкривбасбуду", ком-ту "Кривбасбуд". Умілий організатор виробництва, керував будівництвом важливих пром. об'єктів. Прем. Ради Міністрів СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Коломоєць Петро Олексійович (1914, Кіровоград. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з лип. 1941. З 1958 працював електриком тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., "Знак Пошани".

Коломойцівський рудник, заснован. у 1895 підприємцем М. С. Копиловим на землях поміщика Коломойцева в р-ні роз'їзду Шимановського. Запас складав до 270 млн. пудів. До 1899 розробка велася 2 кар'єрами, а потім діяло 2 шахти по 25 саж. Мали парові підйомники по 12,5 к. с. Продуктивність до 1 млн. пудів. Зруйнован. за часів гром. війни.

Коломойцівського промвузла кургани, розташовані, **1.** За 100 м на північ від мосту, біля кар'єру. Висота 3,7 м, насип напівсферич. форми. **2.** На вододілі за 0,5 км від села. Складається з 3-х насипів. Висота домінуючої – 3,7 м, діаметр – 55 м. Насип конічної форми. 2-га – висотою 1,5 м, діаметром – 40 м, 3-тя – розорана до висоти 0,3 м. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Коломойцівська вулиця, розташована у Коломойцівськ. промвузлі і підпорядкована Сакс. р-ну. Розташовані з-д металоконструкцій, підприємство "Авіас". Сучас. назву дістала у червні. 2000.

Коломойцівський промисловий вузол, входить до скл. Центр. промрайону. Сформувався на кінець 50-х. Забудова здійснювалася на півд. і півн. Ритмічна забудова здійснювалася за генпланом Кр. Рогу з 1965. Являє багатогалузевий промкомплекс, що складається з підприємств металообробної, легкої, харчової промисловості, будіндустрії, транспорту, складів. Має розгалужену систему автосполучень.

Коломойця В.М. меморіальна дошка, відкрита з трав. 1999 на голов. споруді Українськ. політех-му. Закінчив цей заклад, що мав назву гірничого тех-му Герой Рад. Союзу В.М. Коломоєць (1938). Автор барельєфу скульптор О. І . Ярошенко

Коломоєць Василь Миколайович (30.11.1918, Жовті Води – 12.10.1986, там же). Герой Рад. Союзу (23.2.1945). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1938), аероклуб (1939), Качинське ав. уч-ще. (1940). В арм. з 1939. Уч. ВВВ з лют. з 1942. Обороняв Донбас, Кавказ, визволяв Крим, Білорусь, брав Штеттін, Берлін. Здійснив 365 б/вильотів, провів 67 боїв, збив 16 літаків. Ім'я на мемор. дошці випускників аероклубу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Коломоєць Григорій Олександрович (1910 – квіт. 1996). Діяч культури. Освіта н/середня. У 1929 – 1939 тракторист кол-пу в с. Грузьке. Організував самодіяльний театр. Навчався на курсах режисерів. Поставив п'єси укр. класики "Наталка Полтавка", "Сватання на Гончарівці". Уч. походу в Захід. Україну у 1939. Уч. ВВВ з трав. 1944. Після війни працював у кол-пі/рад-пі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Коломієць Олександра Семенівна (14.8.1942, Кіровоградська обл.). Засл. учитель України (1986). Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1968). У 1968 – 1974 учитель біології СШ № 79. У 1974 – 1992 учитель СШ № 91. Золота медаль ВДНГ (1974). Уч. зльотів педагогів-новаторів (1978 – 1980). Ініціатор створення Алеї першокласників СШ № 91. Відмінник народ. освіти (1984). Кращий учитель Кривбасу (1986). Автор методич. розробок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Коломойцеве житломасив, розташован. на схід від центру Жовт. р-ну. Заснован. у середині XIX ст. братами Коломойцевими. Розвитку набув після 1884 з пуску залізниці. Являє промвузол. Пл. 5,5 га. Має 2 вулиці, проживає до 100 чол.

Коломойцеве населений пункт, Новопільськ. сільради розташован. за 2 км на півн. захід від центру сільради. Рельєф спокійний. Виник як залізнична станція Катеринівськ. залізниці у 1895. Започаткован. від пристанційних будівель. Відомі події 1905. У 30-50-х діяло відділення кол-пу ім. Щорса. У 1966 проживало 133 чол., у 1987 - дворів 124, 327 чол., у 2000 – 42 двори, 205 чол. Складається з 3-х вулиць, діє магазин.

Колонія будівельна № 6, у 30-ті знаходилася у розпорядженні "Кривбуд" на будівництві домен КМЗ. Складалася з більш 1 тис. в'язнів за політ. мотивами. Виконували найважчі бетонні роботи. Підпорядковувалася НКВС.

Колонка, пристрій для подачі рідких матеріалів, нагрівання води, комутації дротів тощо. На Криворіжжі поширені такі види К.: бензозаправна (АЗС), заправна, комутаційна (АТС), перфораторна, розподільча, розпірна, пожежна, водонагрівальна (житлові будинки), бурильна (для структурно-пошукових або картувальних робіт (колонкове електросвердло).

Колонка, великий кран для заправки паровозів водою. На ст. Червона в 40-50-х була всього одна К. З появою тепловозів та електровозів К. демонтовано.

Колонкове буріння, обертове буріння, при якому руйнування гірничих порід відбувається по периферійній частині забою свердловини із збереженням недоторканої центральної частини. Застосовується на Криворіжжі при розвідувальних та пошукових роботах.

Колорадський жук, з родини листоїдових. Походив з Півн. Америки. Яйцевид. форми, довж. 7-16 мм, чорнувато-жовтий. На голові і черевці чорні плями, на надкрильцях по 5 смуг. Самка відкладає яйця на листях картоплі. Жуки і личинки знищують цілі плантації картоплі, баклажанів, перцю, тютюну. Лютий ворог землеробів Криворіжжя.

Колос Віктор Петрович (25.10.1940, Іркутськ). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1966). У 1961 – 1966 пом. машиніста, майстер обпалювальн. фаб-ки НКГЗК. У 1967 – 1970 нач. зміни хімком-ту у Львів. обл. У 1970 – 1984 майстер, нач. зміни збагач. фаб-ки ГЗК у Полтав. обл. У 1984 – 1995 голов. збагачувальник, з 1995 нач. техвідділу НКГЗК. Керував техніч. переобладнанням збагач. фабрики НКГЗК. Організував виробництво будматеріалів з відходів збагачення. Автор 36 рацпропозицій, 7 винаходів.

Колос Григорій Петрович (8.1.1939, Житомирська обл.). Пром. керівник. Зак. Ленінград. політех. ін-т (1964). У 1964 – 1967 ст. майстер, конструктор ін-ту "Дніпрорудмаш". У 1967 – 1977 ст. конструктор КБ "Енергія". З 1977 голов. конструктор проектів з-ду "Восход"/ВАТ "Констар". Винахідник СРСР. Сріб. медаль ВДНГ СРСР. Автор наук. праць, 13 автор. свідоцтв.

"Колос" колгосп, створен. у 1930 в с. Андрусівка Златоустівськ. сільради на базі товариства спільної обробки землі одноймен. назви, створеної у 1926. Мав 2 тис. га землі. Працювало до 300 чол. Вирощував зернові, займався тваринництвом. У 1957 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу ім. Комінтерну як 4-та бригада.

Колосков Яків Трохимович(1908 – 1952, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. Ветеран РУ ім. К. Лібкнехта. Стахановець, ударник перших п'ятирічок. Очолював швидкіс. прохідницьку бригаду ВКБ, яка встановила кілька всесоюз. рекордів. Продуктивність праці досягала 300 %. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Колосники агломераційних та обпалювальних машин, створені науковцями КГРІ у 80-х. Призначені для комплектування агломашин, збільшує їх продуктивність.

Колосняк (Leymus), рід багаторічних трав'янистих рослин родини злакових. **К. чорноморський** – рослина вис. 50-120 см з довгими кореневищами та грубими сизими листками. Суцвіття – густий колос, колоски сидять на осі колоса по 2-6 шт. Цвіте VI-VII. Природне поширення – приморські, рідше річкові піски. На Криворіжжі поширився завдяки інтродукційному випробуванню. Використовується для закріплення пилового поверхневого шару хвостосховищ, для рекультивації дамб хвостосховищ та відвалів.

Колосов Валерій Олександровичи (21.2.1947, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1971). У 1971 – 1973 гірнич. майстер ш. ім. Леніна. З 1973 – 1978 1-й секретар Терн. райкому ЛКСМУ, 2-й секретар міськкому ЛКСМУ. У 1978 – 1986 заст. нач. дільниці, заст. голов. інж., нач. ш. "Гвардійська" РУ ім. Р. Люксембург. У 1986 – 1990 зав. відділом, секретар, 2-й секретар міськкому КПУ. У 1990 – 1998 нач. виробнич. відділу, ген. директор об'єднання "Кривбасруда". З 1998 ген. директор концерну/компанії "Укррудпром". Член-кор. АГНУ (1995). Один з відомих керівників гірнич. промисловості України. Один з авторів реконструкції підзем. Кривбасу.

Колосов Олександр Андрійович (10.10.1945, Бєлгородська обл.). Почес. радист СРСР (1982). Зак. КГРІ (1935). З лип. 1968 ст. електромеханік Дзерж. радіовузла. З квіт. 1972 нач. цеху, з 1975 голов. інж., з 1977 нач. радіотрансляційного вузла Центру зв'язку № 1 Дніпропетров. дирекції "Укртелекому". Один з організаторів радіомережі у Кр. Розі

"Колосок", народний хоровий колектив Криворізьк. райметодцентру заснован. у жовт. 1982. До скл. входять 27 чол. У репертуарі укр. народ. пісні та обряди. Веде актив. концертну діяльність. Переможець і дипломант фестивалів і конкурсів "Пам'ять" (1985), "Срібні джерела", "Сонячні кларнети" (1986), "Україно моя" (1992, 1993), "Берегиня" (1992) ін.

Колотівка, рід дерев'яної копистки для збивання масла, розмішування харчових сумішей.

Колоша, **1.** Порція шихтових матеріалів (кокс, руда, агломерат, флюс ін.), які завантажуються у доменні печі КМК, необхідних для процесу виготовленні чавуну. **2.** Деталь металургійних печей на "Криворіжсталі". **3.** Народна назва авіаційного бензину.

Колошник (тех.), верхня частина домен. печі, куди завантажуються руда, флюси, паливо для процесу плавки.

Колпак Адольф Григорович (1934, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ. У 1957 – 1974 гірнич. майстер РУ ім. Р. Люксембург. З 1974 працював нач. шахти ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Умілий організатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Колпаков Валентин Олексійович (25.12.1926, Новгородська обл.). Герой Соц. Праці (1971). Засл. гірник України. Освіта середня. Уч. ВВВ з 1944 у скл. 107 гв. ПДД. У 1951 – 1952 бурильник ш. "Нова" РУ ім. К. Лібкнехта. У 1952 перейшов у відстаючу бригаду ш. "Більшовик" РУ ім. Комінтерну. Послідовник методу А. Ф. Зінькова. Серед перших впровадив дво-, триверстатне буріння, збільшив діаметр бур. свердловини від 65 до 105 мм. Співавтор бур. установки ЛК-68. У 1970 досвід розповсюджен. колегією Мінчормету СРСР. Новатор виробництва. Сріб., бронз., медаль ВДНГ. Автор почину швидкіс. буріння вибухових свердловин. Впровадив глибинне буріння штангових свердловин, що призвело до зменшення кількості підповерхів. Винахідник і раціоналізатор. Створив школу передового досвіду. На ш. "Зоря" створив бригаду нової техніки. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Колпаков Валерій Миколайович (27.5.1950, Свердлов. обл.). Держ. керівник. Зак. Ленінград. технологіч. ін-т (1973), КГРІ (1981). У 1975-1978 інж. об'єднання

"Кривбасбудіндустрія" тр-ту "Криворіжбудмеханізація". У 1978-1987 інструктор Криворізьк. міськкому КПУ. З 1987 заст. голови Інгулецьк. райвиконкому. Уміло керує розвитком інфраструктури р-ну. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Колпакова Нінель Григорівна (12.12.1930, Крим – 23.12.2000, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. педін-т (1954). У 1954-1992 учитель фізики, заст. директора СШ № 8. Учитель-новатор. Виховала багато переможців олімпіад з фізики. Відмінник освіти. Автор метод. розробок. Брала актив. участь у громадськ. діяльності.

Колтуна, страва схожа на пельмені у давні часи на Криворіжжі.

Колун, велика сокира для коління дерев'яних колод у давні часи на Криворіжжі.

Колчан (істор.), футляр із шкіри, дерева, тканини, металу для стріл. Застосовувався різними племенами, які населяли Криворіжжя.

Колчин Денис Борисович (13.10.1977, Одеса). Майстер спорту. Футболіст. Захисник. Грав за "Чорноморець" (Одеса). У Кривбасі у 1998 - 2000. Провів 20 матчів. Бронз. призер 8 і 9-го чемпіонатів України. Грав за молодіж. збірну України.

Колчук Федір Самойлович (1903 – початок 80-х, Москва). Ген.-майор (1942). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1937). Уч. гром. війни. Кадровий військовий. Уч. ВВВ з жовт. 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 353 СД. Уміло командував з'єднанням під час боїв у Кр. Розі. Займав керівні посади у Збройних Силах СРСР. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Суворова 2 ст. (2), Кутузова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора.

Коляда, 1. Язичницька слов'янська богиня свят і миру. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя. **2.** Слов'янський міфологіч. персонаж, пов'язаний з різдвяним обрядовим циклом. Популярна постать у святкових карнавалах на Криворіжжі.

Коляда Анатолій Пилипович (17.8.1931, Кіровоградська обл.). Пром. керівник. Зак. Харків. автошлях. ін-т (1964). У 1951 – 1959 слюсар, механік Долинськ. автороти. У 1959 – 1963 голов. механік автотранспорт. колони Криворізьк. автотр-ту. У 1963 – 1966 заст. нач. цеху ЦГЗК. З 1966 голов. інж., з 1976 працював директором з-ду по ремонту дизельних автомобілів. Один з організаторів підприємства. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Коляда Володимир Михайлович (3.10.1946, Московська обл.). Пром. керівник. Зак. Харків. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1969). У 1969 – 1986 майстер, виконроб, голов. інж. БУ № 1, заст. керуючого тр-том "Криворіжшляхводбуд". З 1986 заст. голови міськвиконкому з питань будівництва, згодом керуючий Жовт. відділенням Промінвестбанку України.

Коляда Лідія Василівна (1.2.1935, Дніпропетровська обл.). Засл. лікар України. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1959). У 1959 – 1963 терапевт лікарні ПівдГЗК. У 1963 – 1964 зав. цех. поліклінікою. У 1964 сформувала й очолила медколектив 18-ї міськлікарні. У 1966 – 1973 зав. Інгулецьк. відділом охорони здоров'я. У 1973 – 1996 голов. лікар 11-ї міськлікарні. Одна з кращих мед. керівників Кр. Рогу. З квіт. 1996 зав. лабораторією міськлікарні № 11. Провідний спеціаліст у лікуванні алергічних хвороб. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Коляда Петро Васильович (7.9.1954, Дніпропетровська обл.). Засл. шахтар України (1999). У 1973 – 1980 служив в армії. З верес. 1980 прохідник ш. "Ювілейна" РУ ім. XX партз'їзду/ВАТ "Суха Балка". Очолює одну з кращих прохідницьких бригад Кривбасу. Майстер проходки. Виховав плеяду гірників.

Колядки (від лат. – перший день місяця), обрядові пісні у слов'ян з побажаннями достатку, щастя, здоров'я. Виконуються на Різдво. Широко представлені у фольклорі Криворіжжя.

Коляска, 1.Бричка на ресорах для перевезення людей у давнину на Криворіжжі. **2.** К. дитяча. **3.** Причіп до мотоцикла.

Кольквіція чарівна (Kolkwitzia amabilis), рослина родини жимолостевих. Батьківщина – Центр. Китай. Прямостоячий листопадний кущ 2-4 м заввишки. Молоді пагони густо опушені. Листорозташування супротивне. Листки широкояйцеподібні до 8 см довж.,

опушені. Квітки дзвоникоподібні, рожеві, запашні, у щиткоподібних кінцевих суцвіттях. Плід – суха кістянка, вкрита жорсткими волосками. Цвіте V-VI. Розмножується насінням, живцями, відсадками. Декоративна під час цвітіння. Рекомендується для широкого використання в озелененні Кр. Рогу.

Кольорова вулиця, розташована у сел. Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Кольорова. Довж. 367 м., ширина – 5,3 м. Пл. 2,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1980. Має до 10 будинків. Обслуговує Рахманівський в/з.

Кольченко Галина Миколаївна (24.2.1931, Курська обл.). Пром. керівник. Зак. Одес. фінанс. тех.-м (1952). У 1952 – 1958 інспектор Жовт. відділення Держбанку. У 1960 – 1964 економіст тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1965 – 1971 ст. економіст Криворізьк. електроз-ду. У 1971 – 1992 економіст, нач. фінвідділу Криворізьк. ВПФ. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кольчик-Мишевська Євгенія Іванівна (7.11.1918, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Харків. ун-т (1941). У 1944 – 1947 керівник хім. групи енергопоїзда "Дженералелектрик" о'єднання "Кривбасруда". Актив. учасник відбудови Кривбасу. Одна з провідних хіміків в гірнич. промисловості Кривбасу. У 1947 – 1975 ст. інж., керівник хім. групи тр-ту "Дзержинськруда". Виховала плеяду хіміків. Знавець періоду відбудови Криворіжжя.

Комар Володимир Гнатович (27.10.1934, Київська обл.). Засл. металург України (1994). Зак. Київ. політех. ін-т (1967). З 1957 електрозварник, нач. дільниці, у 1968 – 1998 голов. зварник ком-ту "Криворіжсталь". Спеціаліст високого класу. Підготував багато фахівців. Умілий керівник виробництва.

Комар звичайний (Culex pipiens), комаха родини комарових підряду комарів. Довж. 5-7 мм. Живиться кров'ю птахів, ссавців, у т.ч. й людини. Є переносником збудників малярії птахів, паразитичних личинок круглих червів ін. Поширений в Європі, Америці, Схід. і Півд. Африці, в Україні – повсюдно.

Комарики, 1. Народна назва дрібних комаровидних комах. **2.** Загальна назва деяких представників родини галицевих.

Комарі довговусі двокрилі, підряд примітивних двокрилих комах. Дорослі К. ведуть, головним чином, повітряний спосіб життя. Живляться нектаром, соками рослин, кров'ю тварин. Личинки розвиваються у воді, вологому грунті тощо. Поширені всесвітньо. Понад 20 тис. видів, серед яких найвідоміші москіти, мошки, галицеві та ін. К. – один з компонентів гнусу. Рослиноїдні види – шкідники с/госп. рослин, зокрема злаків.

Комаров Володимир Борисович (1890 - ?). Проф. Д.Т.Н. (1943). Засл. діяч науки і техніки Росії. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т. (1922). У 1922 – 1929 ст. викладач, доцент в тому ж ін-ті. У 1929 – 1934 досліджував гірнич. Кривбас. Вивчав проблеми опору. гірнич. виробок, вів боротьбу з травматизмом. З 1934 на наук. роботі ЛГРІ. Держ. прем. СРСР. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора.

Комаров Василь Іванович (27.2.1916, Тверська обл.). Керівник правоохоронців. Зак. спецкурси МВС (1956). У 1937 – 1946 служба в армії. Уч. ВВВ. У 1951 – 1959 заст. нач. паспорт. служби, нач. відділу служби УВС. У 1959 – 1961 нач. Дзерж. РВВС. Один з організаторів боротьби із злочинністю в 50-60-х. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Комаров Володимир Олексійович (30.10.1954, Донецька обл.). Д.П.Н. (1996). Зак. Донецьк. ун-т (1977). У 1937 – 1988 працював учителем історії. З 1988 ст. викладач, доцент кафедри педагогіки Кріворізьк. пед. ін-ту/ун-ту. Автор 40 наук. праць, з них 4 книги "Історія Криворіжжя", "Історія України" ін. Вивчає проблеми історії педагогіки.

Комаров Леонід Анастасійович (Анатолійович) (?, Кр. Ріг – берез. 1942, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. Під час окупації перебував у скл. партизан. загону № 1030 і у підпіллі. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Комарова вулиця житломасиву Новоіванівка Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася і набула розвитку в 50-60-х. Довж. 1,7 тис. м, ширина – 9 м. Має 41 приват. будинок, проживає 146 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на

честь льотчика-космонавта Комарова Володимира Михайловича (1.3.1927, Москва – 24.4.1967). Двічі Герой Рад. Союзу (1964, 1967). Здійснив 2 косміч. польоти, в ході другого загинув. Обслуговує Новоіванівський в/з.

Комахи (Insecta), клас безхребетних тварин типу членистоногих. Тіло (довж. 0,2 мм – 33см) поділене на 3 відділи: голова, груди і черевце. На голові – пара членистих вусиків, пара складних (фасеткових) очей (часом прості очки), ротові органи; на грудях 3 пари членистих ніг і звичайно 1-2 пари крил; на кінці черевця – статеві й хвостові придатки (церки), іноді жало. Розвиток з повним і неповним перетворенням. Близько 1 млн. видів, поширені всесвітньо. Більшість – наземні форми, багато живе в землі, деякі – в прісних водах, окремі – у відкритих морях. В Україні живе близько 25 тис. видів. Серед К. є запилювачі рослин, винищувачі шкідників с/госп. і лісових рослин, деякі види дають продукти й сировину (мед, віск, шовк тощо). Багато К. шкідники с/госп. і лісових рослин, зерна, харчових продуктів, переносники хвороб та паразити людини, рослин і тварин. Наука про К. – ентомологія.

Комбайн для безлюдного відпрацювання тонких пологих і похилих рудних тіл методом відпрацювання, створен. колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 1985 – 1990. Діаметр буріння 0,27; 0,67; 1,0 м, глибина до 60 м. Маса 30 т. Виготовлен. у 1990 на дослід. з-ді ВНДПІрудмаш.

“Комбайн” колгосп, створен. у 1932 шляхом об'єднання кол-пів “Третій вирішальний”, “Ударник”, “Леніна” з центром у с. Широке Криворізьк. р-ну. Вважався найпотужнішим у р-ні, мав 2 трактори, 3 комбайни, 65 корів, 450 коней, 120 волів, 3 тис. вівців, 200 свиней. У кінці 40-х володів 3 тис. га землі, 9 тракторами, 4 комбайнами, 150 коровами, 700 свинями. Врожай зернових складав 20 ц/га. Серед ударників 30-х Н. Дудник, М. Дудник, О. Литвин, К. Михайлюк, П. Діброва, О. Пироженко, С. Сметанко, О. Ружин, В. Ялова, Г. Яловий, Й. Яловий. За часи окупації пограбован. У 1946 мав 3,6 тис. га землі, 12 коней, 10 корів, 20 вівців. На довоєн. рівень вийшов після 1950. У 1953 перейменован в кол-п ім. Мічуріна. Голови Т. П. Пироженко, С. І. Пироженко.

Комбайн прохідницький з поперечно-вісьовим роторним виконуючим органом, виготовлен. колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 1989 – 1990. Призначен. для проходки виробок діаметром 6,8 і 8,5 кв. м. Маса 46,8 т. Дослід. зразок виготовлен. на дослід. з-ді ВНДПІрудмаш у 1990.

Комбайн (від англ. – з'єднання), сукупність робочих машин, які одночасно виконують декілька різних операцій: зернозбиральний у с/госп., побуті (кухонний комбайн), гірничий комбайн на гірничодобувних підприємствах Криворіжжя.

Комбінована розробка міцних руд із застосуванням потужного екскаваторно-автомобільного комплексу, створена науковцями КГРІ у 80-х. Призначена для відпрацювання запасів магнетитових кварцитів у бортах і під дном кар'єрів масового обвалення і торцевим випуском руди з наступним заповненням зони обвалення розкривними породами кар'єру.

“Комекс” акціонерне товариство, бере початок у груд. 1968 з відкриття Криворізьк. взуттєвої фабрики. За перший рік існування виготовлено 2,5 млн. пар взуття. Мало обладнання фірм “Анвер” (Франція), “Світ” (Чехія). У січні 1989 із введенням фаб-ки литого взуття та фірм. магазину “Черевички” утворене виробничо-торгове об'єднання. У січ. 1991 перетворене на акціонер. тов-во “КОМЕКС” – криворізьке взуття модне, елегантне, класичного стилю. Щорічно розробляло до 350 нових моделей взуття. Продуктивність сягала 7 млн. пар. Підтримувало зв'язки з 50 постачальниками України та 17 зарубіж. країнами, партнерські зв'язки з фірмами Італії, Німеччини, Словаччини, Угорщини, В'єтнаму. До складу входять головне підприємство у скл. цеху виготовлення особливо модного взуття ручної роботи, шкіргалантерейної дільниці, фабрики спорт. взуття; торговий дім “КОМЕКС” з 9 фірмовими магазинами. Працювало до 2,5 тис. чол. Торгова марка користувалася авторитетом не тільки в Україні. Серед нагород міжнародний приз “Діамантові зірки” за якість від Національного ін-ту маркетингу

Мехіко (Мексика), 22-й міжнародний приз за якість від “Клубу торговельників-лідерів” Мадрид (Іспанія) (1994). Серед асортименту взуття жіноче особливо модне; жіночі чобітки й напівчобітки; спортивне взуття і взуття для прогулянок; взуття жіноче на весну, осінь, літо; чоловічі чобітки та напівчобітки; взуття дитяче й підліткове ін. Серед авторів В. В. Савон, А. Л. Андрєєва, Г. Д. Грицай, Н. В. Ільченко, П. М. Сулім, Л. В. Глущенко, Г. В. Панкова, О. І. Труш ін. Розташоване на Дніпропетров. шосе Довг. р-ну.

Комеленка М. З. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. мкрн. Веселі Терни з кінця 80-х XIX ст. Мали 625 дес. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Комендантська година, встановлен. час доби, коли жителям Криворіжжя заборонялося з'являтися на вулиці без особливого дозволу. Вперше застосовувалася під час австро-нім. окупації у 1918, і під час перебування гітлерівців у Кр. Розі (серп. 1941 – лют. 1994).

“Коммерсант Криворожья” газета, орган приват. підприємства “АСМ”, виходить з лист. 1997. Приділяє увагу підприємцю і споживачу, оглядає новини, проводить маркетингові дослідження.

Комерційне восьмикласне училище, діяло у Кр. Розі з 1908 до початку гром. війни. Перший випуск у скл. 30 чол. у 1915. Працювало 15 учителів. Викладалися арифметика, Закон Божий, основи комерції. Директор В. Г. Марачевський.

Комерційний технікум, заснован. у серп. 1963 як технікум радянської торгівлі, що утворився шляхом об'єднання технікумів радянської торгівлі і громадського харчування. Готує спеціалістів з технології харчування, товарознавства і комерційної діяльності, бухгалтерського обліку. У 1991 одержав статус комерційного. Існує комерційне, технологічне та заочне відділення, 7 циклових комісій, 28 кабінетів і лабораторій, 2 спортзали, актовий зал на 500 місць, бібліотека з читальним залом на 220 місць, їдальня на 276 місць, 2 комп'ютерних класи. Працює 51 викладач, навчається 950 учнів. За роки існування підготовлено більше 13 тис. фахівців.

“Комерційні номери”, ймовірно так звалися комфортабельні кімнати у будинку Корнілова на вул. Іорданській (тепер Першотравнева). Здавалися у найом респектабельним приїжджим, в основному клієнтам Азовсько-Донського банку.

“Комета”, садівницьке товариство засноване у серп. 1998. Об'єднало власників земельних ділянок.

“Комета”, **“Комета-3”**, садівницькі товариства КМК закладені в 70-х в Дзерж. р-ні. Пл. 25 і 29 га. Мають 357 і 298 ділянки.

“Комета-3”, садівницьке товариство створене у лют. 1999. Об'єднало 145 власників земельних ділянок.

Комин, верхня зовнішня частина печі на якій зберігали дрібний посуд тощо.

Комиса Станіслав Федорович (10.4.1937, Донецька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. На будовах Кривбасу із середини 50-х. З 1966 працював бригадиром монтажників ПМК № 3 тр-ту “Криворіжсільбуд”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уч. будівництва багатьох об'єктів на селі. Ініціатор труд. починів. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Комиш, народна назва очерету на Криворіжжі.

“Комінтерн” колгосп, заснован. у 1935 – 1936 у с. Грузьке шляхом об'єднання кол-пів “Вільний край”, “Партизан”, “Перше травня”. Земельна площа складала до 3 тис. га. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, худоби. Мав сад, пасіку. Працювало до 1,2 тис. чол. Обслуговувала техніка Гейківськ., Чкаловськ. МТС. Існувало 6 ферм, де відгодовували корів, коней, свиней. У 1941 – 1943 пограбован. окупантами. Відродження почалося у берез. 1944. Ліквідован. у 1954 шляхом приєднання до кол-пу “Пролетар” на правах бригади. Перший голова П. В. Старов.

“Комінтерн” радгосп, бере початок з 1923 від створення спільн. групи колектив. обробки землі. У 1930 утворен. кол-п ім. Комінтерну. З берез. 1960 рад-п. Мав 4832 га оранки, 1746 – зрошені, 40 га – саду. Працювало 457 чол. Мав 2,7 тис. великої рогатої худоби, 60

тракторів, 11 комбайнів, 40 авто. Вирощував картоплю до 1,5 тис. т. Здавав до 2,5 тис. зерна, 430 т соняшнику. Є млин, олійниця. Підпорядкован. Златоустівськ. сільраді.

Комінтернівська вулиця, розташована у житломасиві КРЕС Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь міжнарод. організації Комінтерн (Комуністич. інтернаціонал). У 1919 – 1943 об'єднувала всі компартії світу і керувала міжнарод. комуністич. рухом. Обслуговує 13 в/з.

"Комінтернівський" відвал ЦГЗК, формувався у 1959 – 1964 шляхом вивезення осадкових порід, сланців, малорудних кварцитів з кар'єру № 1. Розташован. на схід. борту кар'єру № 1 у зоні обвалення шахт кол. РУ ім. Комінтерну. Довж. 825 м, ширина – 525 м. Пл. 43,3 га, висота – 35,5 м. Запаси 11671 тис. куб. м.

Комінтерну ім. колгосп, утворен. у 1930 на базі одноймен. комуни. Об'єднав бідняків півд. частини с. Златоустівка. Мав до 1 тис. га землі. Перший голова М. Шеремет. У 1953 об'єднався з кол-пом "Комунар". Мав 3,5 тис. га землі, працювало 38 тракторів, 16 комбайнів. У 1957 перейменован. у кол-п ім. Б. Хмельницького.

Комінтерну ім. комуна спільного обробітку землі, створена восени 1923 у півд. частині с. Златоустівка. Серед організаторів Г. Ф. Напханенко, В. Л. Литвинов, Г. Х. Кащенко, М. С. Шереметьєв, І. Ф. Прокопенко, П. Г. Герник, Д. Г. Герник, Ф. С. Білоконський, М. С. Білокур. Кожен член комуни мав власний наділ землі, а спільну обробляли разом. У 1928 отримали трактори "Фордзон". Першим трактористом став П. Г. Герник. У 1930 на базі комуни утворен. кол-п ім. Комінтерну і 1 тис. га землі перейшла до кол-пу.

Комінтерну ім. РУ, утворене у 1961 шляхом перейменування РУ "Більшовик". Його база повністю перейшла до скл. РУ ім. Комінтерну. Розташовувалося у центр. частині Кривбасу. Довж. гірнич. відводу 3,5 км у скл. 1,2-го Сакс. та Глеюватськ. пластів. На півд. межувало з РУ ім. К. Лібкнехта, півн. – РУ ім. Фрунзе, заходу – ЦГЗК. Видобувало мартитові руди з утриманням заліза 61,1 %. Видобуток почався у 1886. Родовище розкрите 3-ма рудопідйомниками з глибини більше 1 тис. м. У 1964 – 1966 проводилася реконструкція ш. "Зоря". До скл. входили шахти "Зоря", "Більшовик", "Жовтнева", дробильна фаб-ка, цехи підзем. закладки, рем.-будівельний, механічний ін. Річний видобуток до 2,3 млн. т. Застосовувалися системи підповерхового руйнування, під-поверхових штреків та закладки відпрацьованого простору. Балансові запаси 118,5 млн. т (1983). Працювали Герої Соц. Праці В. О. Колпаков, Ф. М. Новіков. На балансі перебували кінотеатр, палац культури, садок, 5 шкіл, лікарня, парк, бібліотека. У лист. 1989 ліквідоване шляхом перейменування на ШУ "Жовтневе".

Комінтерну ім. РУ рудне родовище, розташовувалося у межах рудника. Мало географіч. координати $47^0\ 57^I$ – $47^0\ 58^I$ півн. широти, $32^0\ 24^I$ – $33^0\ 23^I$ схід. довготи. Являло півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Ст. Вечірній Кут розташовується на території РУ. Геологіч. розвідка починалася з 80-х, видобуток у 90-х XIX ст. Трест "Кривбасгеологія" вів систематичну розвідку з 1947. У 70-х балансові запаси складалися до глибини 2,5 тис. м. до 900 млн. т. Приурочене до схід. краєвої частини магніт. аномалії. Сакс. синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. складала 3,2 км х 1,5 км. Представлене залізисто-кремнистою формацією. Вік 2100 млн. років. Склад залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті залізні руди. Рудні тіла мали пластоподібну, стовпоподібну, шлакоподібну форми. Типи – мартитові, дисперсно-гематит-мартитові, дисперсно-гематитові. Утримання заліза 46-38 %. Вивчали геологи А. М. Зінченко, М. І. Клевцов, М. І. Веригін, Т. М. Сумцова.

Комінтерну ім. РУ родовище бідних залізних руд, розташоване у Кр. Розі. Географічні координати $47^0\ 57^I$ – $47^0\ 58^I$ півн. широти, $33^0\ 24^I$ – $33^0\ 28^I$ схід. довготи. Належить до півд. частини Криворізьк.-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у 1886. Геологічна розвідка проводилася у 1972 – 1975. Запаси руди розвідані до 1500 м. Приурочене до схід. схилу інтенсивної магніт. аномалії. Сакс. синкліналь, антикліналь виконують роль рудоконтролюючих структур. Пл. 3,2 км х 1,5 км. Рудні тіла – пластоподібні. Склад:

залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті руди. Типи руд: магнетитові, карбонат-магнетитові, карбонат-силікат-магнетитові, мартитові, дисперсно-гематит-мартитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи О. М. Зінченко, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, В. Г. Качан, В. М. Чернецова, С. В. Тихомирова.

Комінтерну ім. шахта, введена у 1935 в скл. ШУ "Більшовик". Проект. потужність до 600-800 тис. т руди. До 1941 ствол пройден. до глибини 307 м. Мала кліть з підйомником. Зруйнована у серп. 1941. Відбудована на початок 50-х. Як видобувна діяла до середини 60-х. Згодом переведена на допоміжні функції.

Комірна Тамара Тарасівна (7.10.1936, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1961 – 1991 бригадир залізнич. цеху № 3 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Комірні кліщі, хлібні або борошняні кліщі, група безхребетних тварин надродини акароїдних кліщів. Довж. тіла 0,2-1 мм. Живуть в грунті, на рослинах, в норах тварин. Бл. 200 видів, поширені по всій земній кулі; пошкоджують борошно та ін. зернопродукти, цибулю, сир тощо. Заражені К. к. продукти можуть бути причиною шлунково кишкових і алергічних захворювань.

Комісаренко Микола Карпович (20.3.1928, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З кінця 40-х працював у кол-пі ім. Сталіна, рад-пі "Гвардієць". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Комітети незаможних селян, організовувалися на Криворіжжі на початку 1919. Криворізьк. ревком направив 70 городян для організації комнезамів по селах. На чолі сільських стояло 3-5 чол., яких обирали громадою, до скл. повітових входило до 5-7 чол. Відбирали землю у поміщиків, куркулів, збирали врожай, розподіляли його по сім'ях. На Криворіжжі існувало 316 сільських, 26 повітових комнезамів. На середину 1919 нараховувалося 1405 членів. Існував збройний загін у скл. 215 чол. У сутичках загинуло 120 чол. На червень 1920 існувало 400 сільських, 26 повітових ком-тів. Делегати від Криворіжжя брали участь у Всеукр. з'їзді незаможних селян (жовт. 1920). У 1920 організовано 53 сади, 43 колектив. господарств, 7 комун. Протягом 1920 у сутичках з бандформуваннями загинуло 9 нач. повітової міліції, 80 міліціонерів, 250 активістів. Ліквідовані постановою уряду України у берез. 1933.

Комірний Віталій Анатолійович (8.4.1956, Криворіжжя). Пром. керівник. Зак. Кишинів. пед. ін-т (1978), Нац. юр. акад. (1998). У 1978 – 1979 учитель математики СШ № 15. У 1981 – 1983 2-й секретар Довг. райкому ЛКСМУ. У 1983 – 1987 працював учителем. У 1987 – 1991 на парт. роботі. З 1992 ген. директор ТОВ "АТВ-ІнКОМ". З 1997 заст. ген. директора ПівдГЗК з економіки. Золота медаль Міжнарод. акад. за уміле керівництво промисловістю.

Комков Яків Минович (70-ті XIX ст. – 40-ві XX ст.). Герой Праці (1933). Освіта н/середня. Один з найстаріших гірників Кривбасу. Ветеран рудника Колачевського/ШУ ім. Леніна. З 1898 працював вантажником на руднику Колачевського. За 52 роки особисто відвантажив 24 млн. пудів руди, що займало 24 тис. вагонів. Уч. рев. подій (1905, 1917). Актив. учасник відбудови Кривбасу. Першим у Кр. Розі став кавалером труд. нагороди.

"Коммунист Кривбасса" газета, міської організації КПУ виходить з червня 1994. Виходить раз на тиждень.

Комора, в давнину на Криворіжжі кладова, кладовка.

Компакт-диск, оптичний диск невеликого діаметра (звичайно 120 мм) з постійним записом звуку, що подається за допомогою оптичних (лазерних) програвачів. Тривалість звукової програми майже одна доба. За якісними характеристиками набагато перевершують грамплатівку і магнітну фонограму. Поступово витискають на криворізьк. ринку магнітні касети, а грамплатівки уже давно витіснені.

Компанієць Вадим Михайлович (18.11.1934, Полтавська обл.). Пром. керівник. Зак. Моск. гірнич. ін-т (1956). У 1967 – 1974 заст. голов. конструктора, у 1974 – 1999 голов.

конструктор, з 1994 заст. голов. інж. КЦРЗ. Розробив проекти конвеєрів для транспортування агломерату. Золота медаль ВДНГ (1966). Автор 20 винаходів, 100 рацпропозицій.

Компанієць Любов Романівна (17.12.1939, Кр. Ріг). Профспілковий діяч. Зак. Моск. вищу профшколу (1976). Займала керівні посади у системі зв'язку. У 1990 – 2000 голова міськкому профспілки працівників кооперативів та ін. форм вільного підприємництва. Одна з засновників підприємництва у Кр. Розі.

Компас, прилад для орієнтування на місцевості. На підприємствах та в учбових закладах використовуються різні види К.: шкільні, навчальні, військові, азимутальні, гіроскопічні, гірничі, пеленговані ін.

Комплекс геофізичних спостережень, розроблен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначен. для дистанційного контролю за змінами часу напружено-деформування стану гірнич. масиву і розвитком обвалення над підземними порожнинами. Забезпечує безпечне використання зон обвалення.

Комплекс для автоматизованого сортування мінеральної сировини, розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Забезпечує підвищення якості сировини. Продуктивність 40-200 куб. м/год. Використовується у гірнич. промисловості.

Комплекс з очищення залізничних напіввагонів від залишків сипучих вантажів, розроблен. науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначен. для розморожування сипучого вантажу та вилучення їх залишків. Продуктивність в зимовий період 40-50 вагонів/год, влітку – 150.

Комплекс засобів зниження обсягу аспіраційного повітря перевантажувальних вузлів, створен. спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ у кінці 70-х. Призначен. для скорочення необхідних обсягів повітря та зменшення концентрації пилу. Вперше впроваджен. на Соколовсько-Сарбайськ. ГЗК.

Комплекс заходів зниження втрат порошкоподібних матеріалів при аспірації перевантажувальних вузлів, створен. спеціалістами ВНДІБПГ у кінці 70-х. Дозволяв знизити втрати сировини, повернути її у технологіч. процес. Вперше проваджен. на Лебединськ. ГЗК.

Комплекс локомотивної відкатки з безперервним завантаженням і розвантаженням составу, створен. спеціалістами ін-ту ВНДПІрудмаш у 1989 – 1990. Призначен. для приймання, транспортування по підземним гірнич. виробкам до розвантаження гірнич. маси. Складається з вагонеток та розвантажувального пристрою. Маса 47 тис. кг.

Комплекс малогабаритного обладнання, розроблен. науковцями КГРІ у середині 80-х. Призначен. для розкриття нових горизонтів діючих шахт, робіт з поглиблення вертикальних стволів. Дає можливість зменшити обсяг тимчасових гірнич. виробок, значно скоротити строки оснащення та поглиблення стволів. Використовувався на шахтах Кривбасу.

Комплексна оплата праці, гірників по дільницях вперше впроваджена в Кривбасі у 1957 на РУ ім. К. Лібкнехта. Домінував принцип “один за всіх і всі за одного”. Це дозволило ліквідувати такі негативні явища, як порушення трудової дисципліни окремими членами колективу, суттєво підвищити продуктивність праці.

Комплексне використання мінеральних ресурсів, системи видобутку, переробки заліз. руд Кривбасу. Оцінка кількості комплексних руд показує, що вони складають 25,9 % запасів і 19 % видобутку заліз. руд. У кар'єрах Кривбасу щорічно видобувається до 25 млн. т залізист. кварцитів із вмістом заліза до 32-36 %.

Комплект апаратури, для реєстрації швидкоплавних процесів. Реєструє час спрацювання засобів підривання і зарядів вибухової речовини. До скл. входять реєстратори і датчики. Забезпечує зниження числа відмов при вибуху

Комплект зимового спецодягу для гірників, які контактують з вибуховими речовинами на відкритих виробках, розроблен. інж. ін-ту ВНДІБПГ Ф. Френкелем, М. Київським, Л. Зеркалем ін. на початку 80-х. Призначен. для захисту шкіри гірників від

токсичного пилу та роботи за умов низьких температур. Серійно випускався з 1989. Використовувався в кар'єрах.

Комплектно-блочна електростанція ЕГ - 2500Т, розроблена спеціалістами ВАТ "Констар" у 90-х. Призначена для використання у якості основного або резервного джерела електропостачання виробничих баз або ін. споживачів 3-фазового струму потужністю 10500 В або 6300 В. Маса 70 т. Працює на природному газі. Гідно представляє криворізьку марку.

Компости (від лат. Compositus – складний), місцеве органічне добриво, що його одержують в результаті біологічного розкладу різних органічних речовин. Для компостування використовують гній, торф, фекалії, гноївку, пташиний послід, малопоживні корми, різні відходи с/госп. виробництва і промисловості. Широко використовується городниками Криворіжжя.

"Комсомол" колгосп, Кіровськ. сільради організований у 1939. Мав 1,2 тис. га землі, об'єднував 70 дворів. Займався вирощуванням зернових, розводив худобу, сад. Передовики виробництва І. Г. Кошельник, Г. І. Шикірявський, О. П. Шмалько брали участь у ВСГВ (1940 – 1941). Мав високі врожаї кукурудзи і соняшнику. Припинив існування у серп. 1941.

Комсомол Кривбасу, створен. у червні 1919 на зборах молоді Кр. Рогу. У витоків стояли О. Дольников, І. Ульянов, Ю .Бездольний, Л. Голобородько, С. Грінгут, Л. Скрипченко. Організація нараховувала 15 чол. Секретар С. Грінгут. У кінці 1919 100 чл. комсомолу. Молодь брала участь у підпільній боротьбі з денікінцями. Серед підпільників О. Дольников, П. Шибанов, І. Ульянов, А. Крамар, К. Міхно. На початку 1920 утворен. повітовий ком-т комсомолу. У серп. 1920 відбувся І повітовий ком-т комсомолу. Секретар В .Смольний. Організація об'єднувала 4 осередки. У верес. 1920 відбулася І міська конференція молоді з чергою денною про створення загонів ЧОН і боротьби з бандитизмом. Серед актив. борців з бандитизмом комсомольці Л. Громов, К. Ковач, С. Корженко, А. Колибанов, А. Кучеренко, А. Рябич, Н. Савенко, А. Сафронов, О. Тимофєєв. У 1923 створен. окружком. комсомолу. У 1925 закладен. парк ім. газ. "Правда", у 1928 – Комсомольський парк. У 1925 заснован. комсомольський політклуб. У 1929 ініціатор руху "5 за 3", п'ятирічку виконали за 3 роки. Діяло 92 ударні бригади у скл. 600 чол. на відбудові і будівництві промоб'єктів. У 1930 діяло 105 ударних бригад. У 1931 утворен. міський ком-т ЛКСМУ. У лист. 1931 закладен. фундамент під домну "Комсомолка". У 1933 400 юнаків і дівчат брали участь у збиранні врожаю на ланах Криворіжжя. У серп. 1934 задута перша ДП "Комсомолка". У 1937 діяло 176 організацій, 508 груп, які об'єднували 13 тис. членів ЛКСМУ. Серед комсомольців 30-х передовики виробництва І. Яковлєв, Н. Труханенко, М. Стрижаченко, О. Береславець, М. Лаштоба, О. Семиволос, Й. Очковський. У серп. 1934 комсомольська бригада ввела до дії бесемерівський цех КМЗ. У червні 1939 чл. ЛКСМУ Волосних з ШУ ім. Комінтерну на бурінні свердловин завдання виконав на 600%. У 1939 створені Дзерж., Жовт., Ц.-Міськ. райкоми ЛКСМУ. У червні 1940 на стадіоні "Динамо" відбувся парад фізкультурників з 2 тис. учасників. Комсомольська організація нараховувала 25 тис. чол. З початком війни чл. ЛКСМУ формували винищувальні батальйони, кілька з них пішли на фронт. Під час окупації в усіх підпільних групах діяли комсомольці. Серед них М. Решетняк, А. Жовтуха, А. Романова, І. Демиденко, В .Козиненко ін. На початок 1945 378 вихованців комсомолу з Кр. Рогу удостоєні орденів Д. Б. Глинка, В. І. Михлік стали двічі Героями Рад. Союзу. На відбудові Кривбасу у 1945 працювала 21 молодіжна бригада. У 1946 молодь Кр. Рогу відпрацювала на суботниках 483 тис. людино-годин. Серед передовиків виробництва 40-х Н.Єгорова, Г. Таран, К. Березовський, Ф. Рагулін, А. Козенко, І. Могилевцев, М. Кривенький, Є. Полосін, В. Квитко, І. Лепшей ін. У 1947 діяло 227 організацій у скл. 15 тис. чл. ЛКСМУ, у 1950 працювало 554 молодіж. бригад у скл. 5,2 тис. чл. ЛКСМУ. У 1956 комсомол Кривбасу взяв шефство над спорудженням 2-ї черги КМЗ. У верес. 1958 введена ДП "Криворізька-Комсомольська". У лист. 1959 НКГЗК присвоєно ім. Ленінськ. комсомолу. У

січ. 1963 створен. Інгулецьк. райком ЛКСМУ. У груд. введен. ПівнГЗК ім. Комсомолу України. У 1965 у лавах перебувало 47 тис. чол. У жовт. 1968 міська організація ЛКСМУ удостоєна Пам'ятного Прапора ЦК ВЛКСМ, комсомольська організація НКГЗК – Прапора ЦК ЛКСМУ. У 1969 у лавах ЛКСМУ перебувало 62,3 тис. чол. У трав. 1970 перші прем. Комсомолу Кривбасу вручені журналісту В. Сидоренку, публіцисту І. Кошицькому, актрисі театру ім. Т. Г. Шевченка Г. Мусатовій. У лист. 1970 відбувся 1-й міськ. фестиваль комсомол. пісні. У жовт. 1971 проведен. 1-ї міськзліт учасників походів по місцях бойової слави. У лист. 1972 відбулася міська виставка тех. творчості молоді, де демонструвалося 60 робіт. У 1973 у лавах ЛКСМУ перебувало 78,7 тис. чол. У 1975 проведен. обмін квитків. У квіт. 1975 міська організація одержала Прапор ЦК ВЛКСМ, який побував у космосі на борту "Союзу - 12". У 1979 діяли 120 ВІА, 7 дискотек, 1503 колективи худ. самодіяльності, 99 клубів за інтересами. У квіт. 1982 на Криворіжжі перебував агітпоїзд ЦК ЛКСМУ. На початок 90-х у лавах ЛКСМУ перебувало 100 тис. чол. Міська організація нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (17.5.1966).

“Комсомол Криворіжжя на огляді”, сторінка газ. “Червоний гірник” виходила у 30-х. Розповідала про участь молоді у відбудові Кривбасу.

“Комсомолець” кінотеатр, у містечку Комсомольське Інгулецьк. р-ну. Діяв з початку 50-х. Був демонтований на початку 70-х.

“Комсомолець” колгосп, існував у 1939 – 1960 і створен. на базі 6 рибартілей Кіровськ. сільради. Займався хліборобством і вирощував худобу. Увійшов до скл. рад-пу “Комуніст”.

“Комсомолець” шахта, ШУ ім. Дзержинського створена шляхом відбудови шахти № 7 Сакс. рудника у 1924. Діяла на 2-му Сакс. руд. пласту. Потужність 160 тис. т руди. Глибина – 42 м, експериментальна на 85 м. Мала дерев'яний копер з підйомником. Ліквідована у 1937 в результаті відпрацювання і наявності ствола ш. “Комунар”.

“КОМСОМОЛЕЦЬ” колгосп, організован. 1944 у с. Кіровка одноймен. сільради. Мав 1,2 га орних земель. Попередником на цих же землях був кол-п “Комсомол”. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. На довоєнні показники вийшов на початок 50-х. У 1950 – 1952 об'єднав дрібні колгоспи “Новий мир”, “Червоний шлях”, “Жовтень”, “Маяк”. Земельні угіддя зросли до майже 5 тис. га. Подальшого розвитку набуло вирощування зернових, овочів, м'яса і молока. У 1960 реорганізован. у рад-п “Комуніст”.

“Комсомолець, на будову!”, почин Криворізьк. міськкому ЛКСМУ, який закликав у 1932 молодь на будівництво металург. з-ду. Відгукнулося до 1,5 тис. молоді Кр. Рогу і Криворіжжя.

“Комсомолія Кривбасу”, гірська вершина півн. Кавказу у Півн. Осетії в р-ні м. Владикавказ. Висота 3,5 тис. м. У 1966 підкорена збірною командою Кр. Рогу у скл. К. Драчука (капітан), В. Доровського, В. Біди, Є. Донського. З тих часів має таку назву.

Комсомольська вулиця, розташована у житломасиві Суха Балка Жовт. р-ну. Закладена в 40-х. Довж. до 400 м, ширина 7 м. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Має 32 будинки. Названа на честь ВЛКСМ – молодіж. організації СРСР. Обслуговує 61 ВЗ.

“Комсомольська” шахта, введена у 1930 у скл. ШУ ім. Червоної гвардії. Діяла на багатих покладах руди Кривбасу. Мала копер, скреперну лебідку. Застосовувала системи підповерхового обвалення. Потужність невелика. Працювало до 150 чол. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відновлена у 1948. У червні 1955 утворена перша у Кривбасі очисна бригада. Ліквідована у 1964 у зв'язку із введенням ш. “Гвардійська”. Підпорядковувалася РУ ім. Р. Люксембург.

“Комсомольська” шахта, діяла з 30-х у скл. РУ ім. Комінтерну. Потужність до 800 тис. т. Зруйнована у серп. 1941. Відбудована на початок 50-х. Працювало до 200 чол. Виведена з експлуатації в 70-х.

Комсомолу України ім. парк, закладен. у середині 60-х в Терн. р-ні. Пл. 27 га. Місце відпочинку тернівчан. Діють атракціони, торг. мережа. Обладнан. алеями, пішохідними доріжками. Багатий на зелені насадження. Проводяться масові гуляння, урочистості.

Комсомолу України вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 715 м, ширина 10 м. Має 57 приват. будинків, проживає 202 чол. Розташоване управління ВАТ "ПівнГЗК". Проходить тролейбусна лінія. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 37 в/з.

Комсомольська, об'єднана назва вулиць житломасиву ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. До скл. входять вулиці Голікова, Аврори, Новокриворізька.

"Комсомольська № 1" шахта, РУ ім. Р. Люксембург введена у 1958 з проект. потужністю 225 тис. т руди. Мала копер з лебідками, мех. підйомники, допоміж. споруди. Розробка велася до 350 м. Працювало до 200 чол. Ліквідована у 1964 у зв'язку із введенням ш. "Гвардійська".

Комсомольський парк, закладен. у 1936 на правому березі Інгульця Ц.-Міськ. р-ну. Площа 14 га. Під час війни постраждав. Місце розстрілу уч. комсомольсько-молодіж. підпілля з групи М. Решетняка. Відновлений після війни. У лип. 1961 об'єднався з парком ім. газ. "Правда". Пам'ятник на місці розстрілу підпільників.

Комсомольців-підпільників меморіальна дошка, встановлена на будинку СШ № 15 по вул. Орджонікідзе, 40 у 1965. Напис свідчить, що тут навчалися А. Жовтуха, М. Решетняк, Г. Романова, М. Ходич, Л. Щербак у період з 1932 по 1941. Білий мармур.

Комуна, міська або сільська громада, що існувала на Криворіжжі на правах самоуправління. На Криворіжжі виникли у 20-х.

Комунальне автотранспортне підприємство № 042803, створене у 60-х і проводить механізовану санітарну очистку території міста. Має 3 автоколони і 2 філіали. Обслуговує 3080 організацій, 3660 контейнерів, 170 вул. приват. сектора. Щоріч. вивозиться 794,5 тис. куб. м твердих побут. відходів. Має 85 одиниць техніки, які представлені на 60 маршрутах.

Комунальний дитячий будинок № 3, відкрит. у 1999. До скл. входять 2 споруди, їдальня, спальня. Працює 58 чол. Перебуває 159 чол. Виховує сиріт. Директори О. О. Сапіга, В. Ю. Онищенко, Т. С. Мірошниченко. Розташован. у мкрн. Сонячний Сакс. р-ну.

"Комунальник", садівницьке товариство "Криворіжгазу" закладене у 70-х в Довг. р-ні. Пл. 2,5 га. Має 47 ділянок.

"Комунар" шахта, ШУ/РУ ім. Дзержинського під такою назвою діяла з 1924. Брала початок від шахти № 8-біс Карнаватськ. рудника, закладеної у 1913. Відпрацьовувала поклади 2-го Сакс. пласту, його східне крило. Проект. потужність 12 млн. пудів руди. Мала металевий копер з лебідкою на 135 кВт. З початком гром. війни зруйнована і затоплена. Відбудована у 1924. Видобувала 500 тис. т руди. У 1934 посилена скіповим стволом. Потужність досягла 1,6 млн. т. Працювало до 300 чол. Вважалася однією з найпотужніших у Кривбасі. У серп. 1941 підірвана і затоплена. Відбудована у 1945. Діяла у складних геологіч. умовах. На якість руди негативно впливала наявність глиноземних сполук. Через те, що виробка велася нижче горизонтів ш. "Гігант" і "Саксагань" існувала постійна небезпека підтоплення. У 1964 – 1966 проведена реконструкція, що дозволило значно покращити умови праці, встановити потужне оснащення. Ліквідована у 1988 через відпрацювання виробок.

"Комунар" шахти побутового комбінату сквер, закладен. навесні 1951. Займав 0,5 га. Висаджено до 300 дерев. Обладнаний пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

"Комунар-біс" шахта, РУ ім. Дзержинського закладена у 1934 в результаті будівництва скіпового ствола ш. "Комунар". Продуктивність цієї шахти збільшилася від 500 тис. до 1,6 млн. т руди. Копер дерев'яний. Скіпова установка мала 2 скіпи. Розробки велися на глибині 100 м. Згодом втратила своє значення і виконувала допоміжні функції.

"Комунаровець", садівницьке товариство ш. "Саксагань" закладене в 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 16,3 га. Має 300 ділянок.

Комунарська вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 1,3 тис. м, ширина 7 м. Має 194 приват. будинки, проживає 396 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує 23 в/з.

“Комуніст”, багатотиражна газета з-ду гірнич. машинобудування “Комуніст”, під такою назвою виходила у 1940 – 1941, 1954 – 1991. Назву одержала шляхом перейменування газ. “За механізований Кривбас”. Розповідала про життя труд. колективів, пропагувала передовий досвід. Виходила щосереди тиражем до 1 тис. екз. У 1991 перейменована у “Криворізький машинобудівельник”. Серед редакторів Г. Д. Дикун, Б. П. Мороз, З. П. Прядко, Т. В. Пермінова.

Комуністична вулиця, житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Озеленення почалося у 1951. Тверде покриття з кінця 40-х. Довж. 973 м, ширина 6,4 м. Пл. 6,2 тис. кв. м. Має 38 будинків. Проживають робітники з-ду гірнич. машинобудування. Проживав уч. війни в Іспанії Ф. І. Полушко. Обслуговує 4 в/з.

Комуністична вулиці будинок №4а, споруджен. на початку XX ст. Має 1 поверх. У приміщенні присутні кахельні печі. За переказами старожилів тут проживав поміщик. Один з перших кам'яних будинків Гданцівки. Вважається пам'яткою архітектури.

Комуністична вулиці будинок №8а, споруджен на початку XX ст. Має 1 поверх. За свідченням старожилів призначався для французів, які будували і працювали на чавуноливарному з-ді. До 1941 розташовувалися суд, школа, дит. будинок. Тепер штаб ДНД. Вважається пам'яткою архітектури.

Комуністична вулиці будинок №27а, споруджен. на початку XX ст. Має 1 поверх. Вважається пам'яткою архітектури.

Комуністична партія Радянського Союзу (з 1898 – Російська Соціал-демократична робітнича партія, з весни 1917 – Російська Соціал-демократична робітнича партія (більшовиків), з 1925 – Всесоюзна Комуністична партія (більшовиків), з 1952 – Комуністична партія Радянського Союзу), політична партія в Росії, РРФСР, СРСР у 1898 – 1991. І з'їзд об'єднав марксистські організації у політичну партію, яка прийшла до влади в Росії в результаті Жовтневої революції 1917. З 20-х на чолі з І. В. Сталіним стала основою державного тоталітарного режиму. Її чисельність у 1917 складала 40 тис., до середини 80-х - 18 млн. На XX з'їзді (1956) частина керівництва партії на чолі з М. С. Хрущовим виступила із засудженням культу особистості Сталіна, але з 80-х консервативні сили припинили процес оновлення. З 1985 М. С. Горбачовим та ін. зроблені спроби перебудови суспільства та партії, які не призвели до корінних змін у житті країни. У 1991 діяльність КПРС на території України була припинена.

Комуністичної партії України міська організація, (сучасна) зареєстрована у груд. 1993. Має 7 робочих організацій, які діють з трав. 1994. Пропагує комуністичні ідеї, виступає проти приват. власності, безробіття тощо. Нараховує близько 900 членів. Перший секретар Г. М. Тенетко.

Комуністичної спілки молоді України міська організація, створена у лист. 1919. До скл. входило 15 чол. – С. Грінгут, Є. Понтрягіна, О. Дольников, А. Голдовський, Ю. Бездольний, Голинський, С. Голосовський, Козаков, Й. Шварцштейн, Цитрон, М. Кричевський, Сердюковський, Р. Ройфе, Павлоцький, Л. Скрипченко. 1-й секретар С. Грінгут. Невдовзі нараховувала 50 чол. Комсомольці брали участь у бойових діях 1-го Комуністич. полку проти денікінців. Відновила діяльність у січ. 1920. У берез. обрано повітовий, у серп. – повітовий ком-ти. Брала участь в боях з врангелівцями, відбудові Кривбасу.

Комутатор, спосіб телефонного зв'язку у Кр. Розі. На початку телефонізації весь зв'язок здійснювався через ручні К.; у повоєнні роки – автоматичні, з 80-х за допомогою електронних.

Конвалія (Convallaria), рід рослин родини лілійних. Близько 15 видів, поширених в Європі, Азії, Півн. Америці. **К. звичайна** – багаторічна трав'яниста рослина заввишки 20-30 см з довгим кореневищем. Листки прикореневі, видовженоланцетні, загострені, звужені в черешок. Квітки дзвоникоподібні, білі, запашні. Плід – червона ягода. Цвіте IV-V. На Криворіжжі зустрічається по байрачних лісах, серед чагарників, вирощується

квітникарями-любителями. Цінна лікарська рослина. Препарати регулюють діяльність серця, заспокійливо діють на центральну нервову систему, збільшують діурез. Рослина отруйна.

Конвеєр (від англ. - перевозити), транспортний пристрій або машина безперервної дії. Поділяються на стрічкові, пластинчаті, роликові, скребкові, ковшові, гвинтові ін. Розрізняються гравітаційні та провідні. Широко застосовуються на пром. підприємствах Кр. Рогу.

Конвеєри шахтні стрічкові, створені колективом ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-х. Розподіляють на типи КЛЗС-2, КШЛП-650, КЛЗС-2 А. Призначені для транспортування гірнич. маси потужність 2,25-3,25 куб. м/хв. Маса 2,5-48,6 тис. кг. Серійний випуск почався у 1985 на Артемівськ. машинобуд. з-ді.

Конвеєрний поїзд із стрічковим вантажонесучим органом, створен. науковцями КГРІ у середині 70-х. Транспортує сипучі вантажі за умов гірнич. виробок. Маса 150 кг. Впроваджен. на Качканарськ. ГЗК. Демонструвався на ВДНГ СРСР.

Конвергенція, у мовознавстві процес сходження елементів мов, а також самих мов. На Криворіжжі української та російської.

Конвертів поштових літопис Кривбасу, бере початок з 1962 із зображенням входу у Комсомольський парк. Відомі зображення домни ім. 45-річчя Жовтня (1962), нового корпусу КГРІ (1972), корпусу "Кривбасруди" (1974), кінотеатрів "Кривбас" (1973), ім. Леніна (1977), театру ім. Шевченка (1977), кафе "Поплавок" (1977). Окремі К. присвячені 200-річчю Кр. Рогу (1975), 50-річчю КМК (1984), 40-річчю визволення Кр. Рогу. У 1989 на К. поданий портрет двічі Героя Рад. Союзу Д. Б. Глинки.

Конвертор (від лат. – зміняю, перетворюю), складний техніч. агрегат металург. виробництва для отримання сталі з розплавленого чавуну. Ємність до 400 т. Має грушовидну форму. Один з основних агрегатів ком-ту "Криворіжсталь" для отримання сталі.

Конверторне виробництво (тех.), складна технічна система виробництва сталі у конверторах. До другої половини XX ст. основними конвертор. процесами вважалися бесемерівський і томасівський, які поступово замінені киснево-конверторними. Використання технічно чистого кисню дозволяє одержувати високоякісну сталь. Широко розвинуте на ком-ті "Криворіжсталь".

Конверторний цех № 2 ком-ту "Криворіжсталь" став до ладу у жовт. 1965. Першу плавку провели ст. майстер Г. Л. Шаповал, майстер Г. В. Діденко, машиніст дистрибутора І. М. Бондар, ст. конверторник Г. В. Ружников, машиніст сталевоза О. А. Шабалін. Вважається найпотужнішим цехом в Європі. Довж. 1,2 км. До скл. входять 6 конверторів, 4 міксери, 8 розливальних балонів, 50 кранів. Проект. потужність 5 млн. т сталі. У 1974 цей показник перекрит. з результативністю 5,3 млн. т. У 1977 перекрит. рубіж у 6 млн. т. У 90-х показники виробництва знизилися і 1999 виготовлено 3,5 млн. т сталі. За 35 років існування виплавлені 163 млн. т сталі. 39 чол. нагородж. орденами, 9 – засл. металурги України. Начальник І. С. Кукурузняк, А. Т. Китаєв, В. Д. Колесник, Г. Л. Шаповал, Л. В. Савранський, А. Д. Сапсай, В. І. Макаренко.

Конвісар Володимир Тимофійович (23.8.1911, Кр. Ріг – 5.9.1990, Київ). Чл. СПУ (1963). Зак. Харків. ін-т зернових культур (1932). У 30-х працював у ж. "Студент революції", газ. "Молодий більшовик", "Комсомолець України", "Ленінська зміна" (Харків), "Вільна Україна" (Львів), в Укр. радіокомітеті. Уч. ВВВ з лип. 1941. Навідник гармати 138 СД. Воював під Керчю, Калачем, Сталінградом. Через важке поранення у 1943 демобілізований. Інвалід війни. Виступав на стор. газ. "Соціалістична Харківщина", "Радянська Україна", "Вільна Україна". У 1947 – 1952 зав. корпунктом газ. "Правда" у Захід. Україні, власкор "Правды" у Чехословаччині. У 1952 – 1963 відповід. секретар газ. "Радянська Україна". Потім на творч. роботі. Книги "Між Збручем і Тисею" (1952), "Прага сьомого листопада" (1957), "Йшли полки червоні" (1959), романи "Красные башлыки" (1960), "Галичина" (1964), "Засіяне поле" (1965), "Зірниця" (1971), "Зелена

віхола” (1980), повісті “На крутом повороте” (1975), “Димлять смереки”, “Санди-гора” (1979). Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Конгломерат (геол.), осадкова гірська порода, в основі якої зцементовані галька з піском, гравієм, валунами. Утворюється шляхом розмиву водами гірських порід.

Конгрес Олександр Миколайович (29.5.1945, Луганська обл. – 15.9.1977, Кр. Ріг). Правоохоронець. Зак. Київ. автомех. тех-м (1966). Сержант міліції. З лют. 1966 служив в ДАІ. Загинув при виконанні службового обов'язку. Відмінник міліції. Ім'я на меморіал. стелі в УВС Кр. Рогу.

Конгресу українських націоналістів партія, міська організація зареєстрована у берез. 1994. Має 6 район. організацій. Загалом близько 200 членів. Голова В. О. Кривда.

Кондитерська фабрика, бере початок від артілі “Харчсільпром”, яка діяла з початку 30-х. Випускала халву, карамель, ковбаси, вино, печиво, цукерки, повидло. У 1963 реорганізована в міський комбінат продовольч. товарів. До скл. увійшли винний цех кол. артілі ім. Калініна, маслоцех і млин у сел. Веселі Терни. У 1973 перейменована в кондитерську фабрику, яка спеціалізувалася виключно на кондитер. виробах. Млин і маслоцех перейшли до скл. рад-пу ім. Шевченка. Мала цукерковий, мармеладний, бісквітний та ірисний цехи. Випускала 10 видів цукерок, 10 – печива, 3 – ірисів. Працювало 200 чол. На добу випускалося 20 т продукції. Ліквідована у 1977 в результаті реконструкції вул. Лермонтова.

Кондратенко Віктор Юхимович (1930, Дніпропетровська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1948 – 1969 працював слюсарем тр-ту “Півдсантехмонтаж”. З 1969 прац. слюсарем у тр-ті “Криворіжсільбуд”. Наставник молоді. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Кондратенко Самійло Варфоломійович (1895, Криворіжжя – 1952, там же). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. В юності наймитував, працював на черепично-цегельному з-ді. Уч. 1-ї світ. війни. У 1917 перебував у скл. загону Червоної гвардії. У 1918 – 1919 воював у скл. Лозуватськ. партизан. загону. У 1922 організував комуну “Зоря соціалізму”. У 1925 – 1928 голова Лозуватськ. сільради. У 1931 організував кол-п “Червоний плуг” і до 1941 працював головою. Під час ВВВ надавав допомогу полоненим та військовополоненим.

Кондратець Іван Якович (22.6.1919, Чернігів. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Освіта н/середня. Працював у системі “Союздруку” у сел. Варва. У 1937 репресован. органами НКВС. Перебував на засланні. Уч. ВВВ з груд. 1942. Кулеметник 184 гв. СП 62 гв. СД відзначився у боях в р-ні с. Мишурин Ріг, де на плацдармі очолив багнетну атаку взводу. При виході з оточення на Криворіжжі дістав важку контузію і потрапив у полон. Перебував у концтаборі № 338 на Гданцівці. За спробу втечі відправлен. до табору смерті в Німеччину. Дав згоду “співробітничати” з гітлерівцями і при першому завданні абверу перейшов до своїх. Багато років перебував на засланні у Караганді. Реабілітован. Працював у сел. Варва. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Кондратюк Євген Миколайович (10.10.1914, Житомир. обл. – 21.9.1992, Донецьк). Засл. діяч науки. Член-кор. НАН України, проф., Д.Б.Н. Зак. Томськ. ун-т (1938). Видатний учений-ботанік. Уч. ВВВ. Засновник Донецьк. і Криворізьк. ботсадів, промботаніки як науки. У 1970 – 1992 директор Донецьк. ботсаду. Автор більше 360 наук. праць з проблем промботаніки. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Кондратьєв Іван Васильович (1897 – 70-ті, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. гром. війни з серп. 1919 у скл. 106 СП 36 СД. Уч. відбудови ШУ ім. К. Лібкнехта. Ударник перших п'ятирічок. Стахановець. У 1941 -1944 працював у Копанськ. геологіч. партії на Уралі. У 1944 – 1956 працював на РУ ім. К. Лібкнехта. Актив. учасник відбудови шахт. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кондратьєва В. В. (гірнич. керівник), трудова діяльність пов'язана з ШУ ім. Леніна. Уч. гром. війни. Ком-р кав. бригади у 1-й КА. Керував відбудовою рудника, перший його директор. Біографіч. даних не виявлено.

Кондрашова Лідія Валентинівна (18.6.1939, Ставрополь). Проф. (1991). Д.П.Н. (1990). Член-кор. Міжнарод. акад. технічного навчання (1998). Зак. Барнаульськ. педін-т (1962). У 1962 – 1981 працювала учителем рос. мови та історії в Новосибірську, зав. кафедрою педагогіки Гірничо-Алтайськ. пед. ін-ту. З 1981 доцент, з 1989 зав. кафедрою педагогіки Криворізьк. пед. ін-ту/ун-т. Автор 300 наук. праць, монографій з проблем педагогіки. Виховала 24 канд. пед. наук. Відмінник народ. освіти.

Кондукторська вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 899 м, ширина 4 м. Пл. 3,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1968. Має 36 приват. будинків. Обслуговує 72 в/з.

Коненко Анатолій Іванович (27.8.1945, Москва). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1969). Вихованець СШ № 56. У 1960 – 1963 слюсар тр-ту "Криворіжбуддеталь". У 1963 – 1965 слюсар з-ду "Криворіжсталь". У 1966 – 1970 ст. інж. тр-ту "Криворіжзалізобетон". З 1974 голов. інж., нач. управління, з 1991 заст. керуючого, з 1999 ген. директор ВАТ "Криворіжбуд".

Конєв Василь Васильович (1922, Кіровська обл. – 8.5.1983. Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. авіауч-ще (1943). Уч. ВВВ з лип. 1943 у скл. 140 ШАП. Уч. визволення Кр. Рогу. У небі Кривбасу здійснив 23 б/вильотів у посаді ком-ра літака Іл-2. До 1959 служив в авіації. У 1959 – 1983 механік цеху мереж НКГЗК. Передовик виробництва, наставник. Вів велику патріотич. роботу. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Конєва вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,4 тис. м. Має 113 приват. будинків. Названа на честь військ. діяча І. С. Конєва. Обслуговує 72 в/з.

Конічні гумо-металеві ізолятори, розроблені науковцями КГРІ у 80-х. Призначені для ізоляції металоконструкцій від вібрації.

Коновалова Ганна Миколаївна (1.12.1948, Кр. Ріг). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. ун-т (1973). У 1966 – 1972 ст. піонервожата школи-інтернату № 2, СШ № 34. У 1972 – 1976 учитель нім. мови, організатор позашкільної роботи СШ № 111. У 1976 – 1980 інструктор Жовт. райкому КПУ. У 1980 – 1988 директор СШ № 112. З 1988 директор СШ № 27. Уч. з'їзду творчої спілки учителів (Одеса, 1992). Учитель-новатор. Впроваджує нові методи навчання. Відмінник освіти (1985). Медаль ім. А. С. Макаренка (1991).

Коновалова О. (МСМК), спортивна діяльність пов'язана з Кр. Рогом. Зак. КГРІ. Вихованець криворізьк. школи важкоатлетів. Тренер З. С. Архангородський. Рекордсмен світу серед юніорів (1969), підняв 149 кг. Призер чемпіонатів Європи, чемпіон СРСР, України. Біографіч. даних не виявлено.

Коногон професія, на рудниках та шахтах у давнину на Криворіжжі, коли як тяглова сила використовувалися коні. Людина, яка керувала кіньми.

Кононенко Віталій Миколайович (30.10.1929, Кр. Ріг). Відомий різьбяр. Поет. Працював механіком РУ "Суха Балка". Після виходу на засл. відпочинок у 1989 займається живописом, чеканкою, різьбярством. Уч. виставок. У творчості оспівує велич укр. землі, Кривбасу. Написав серію віршів про рідні краї. Твори зустрічаються в музеях, приват. колекціях.

Кононенко Іван Дмитрович (19.1.1929, Миколаїв. обл. – 18.12.1981, Кр. Ріг). Поет. Освіта середня. У 1962 – 1981 маляр, художник з-ду "Комуніст". З дитинства захоплювався гумором і сатирою. Друкувався з 1962 у ж. "Крокодил", "Перець", "Україна", "Вітчизна", "Донбас". Уч. наради сатириків (Київ, 1977). Автор збірки "Не та позолота" (1978).

Кононов Іван Петрович (27.2.1930, Воронезька обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1954). У 1954 – 1962 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Гігант", голов. інж. ш. "Саксагань", у

1962 – 1967 зав. гірнич. роботами рудника, голов. інж., нач. ш. “Комунар” РУ ім. Дзержинського. У 1967 – 1975 голов. інж. тр-ту “Кривбасвибухпром”. У 1975 – 1988 ст. наук. співробітник, зав. відділом технології підзем. розробки НДГРІ. У 1988 – 1993 доцент філії Моск. ін-ту підвищення кваліфікації керівних кадрів Мінчормету. Автор 32 винаходів. Впроваджував нову техніку. Вивів у число передових ш. “Комунар”. Вніс доповнення у практику підповерхового примусового обвалення руди. Один із фундаторів “Кривбасвибухпрому”. Сріб., бронз. медалі ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Кононов Олександр Павлович (1925). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1955 – 1975 працював на ш. ім. Валявка РУ ім. Ілліча. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна. Вичерпних біографіч. даних не виявлено.

Кононов Степан Михайлович (26.7.1907 – 80-ті, Кр. Ріг). Військ. діяч. Освіта середня. Служив в армії. Уч. ВВВ. Виявив мужність у боях. Вів актив. громадську діяльність. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки. Вичерпних біографіч. даних не виявлено.

Кононова Валентина Гаврилівна (31.3.1930, Кіровоградська обл.). Засл. лікар України (1979). Зак. Астраханськ. мед. ін-т (1957). У 1957 – 1963 лікар 1-ї міськ. лікарні. У 1964 – 1997 голов. лікар санаторію-профілакторію РУ ім. Дзержинського. З верес. 1997 голов. лікар профілакторію “Світанок” ВАТ “Суха Балка”. Знак Федерації профспілок України (2000). Автор 30 наук. праць. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Коноплі (Cannabis), рід рослин родини коноплевих. **К. дикі** – однорічна трав'яниста рослина з прямостоячим стеблом, висотою 30-150 см. Листки пальчасторозсічені. Рослини дводомні. Квітки одностатеві, жовто-зеленого кольору, маточкові – в пазушних колосовидних суцвіттях, тичинкові в китицях, зібраних волотистим суцвіттям. Цвіте VI-VII. На Криворіжжі часто зустрічається на забур'янених місцях, пустирях, вздовж доріг.

Конопельник, поле, на якому вирощували коноплі у давнину на Криворіжжі.

Конопльов Іван Федотович (90-ті XIX ст., Москва – 1937). Пром. керівник. Зак. Пром. акад. Уч. рев. подій, гром. війни. У 1933 – 1936 комерційний директор з-ду “Криворіжсталь”. Соратник Я. І. Вєсніка. У серп. 1936 заарештован. за зв'язок з троцькістами. Жертва сталінськ. репресій. Реабілітован. у 1957.

Коноплянка (Connabina), птах родини горобцеподібних. Довж. 13-16 см, вага до 20 г. Забарвлення верху буро-коричневе, низу – білувате. У самця на лобі малинова пляма, у самки голова бурувата. Населяє ліси, чагарники в степу Криворіжжя. Осілий і кочовий птах. Навесні тримається парами, решта – зграями. Кладка у квіт.-червні з 4-6 яєць у кущах. Дуже співучий. Живиться комахами, насінням бур'янів.

Конотопська вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 331 м, ширина 8 м. Має 10 приват. будинків, проживає 35 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь міста Конотоп Сумськ. обл. Обслуговує 17 в/з.

Константинов Петро Юхимович (20,4.1928, Вінницька обл.). Гірнич. керівник. Зак. Казахськ. металург. ін-т (1951). У 1951 – 1957 технік, нач. дільниці, голов. інж., нач. гірнич. управління рудника в Кентау (Казахстан). У 1963 – 1968 нач. шахти Першотрав., Схід. РУ. У 1968 – 1973 директор Першотрав. РУ. У 1973 – 1975 нач. відділу, у 1975 – 1990 ген. директор об'єднання “Кривбасруда”. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани” (2), Праці (ЧССР), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України, знак. “Шахтарська слава” 2, 3 ст.

Константинов Сергій Петрович (1952, Чехія). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1974). У 1974 – 1990 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. ш. “Першотравнева-1” Першотравневого залізоруд. ком-ту. Умілий організатор процесу видобутку руди.

“Констар”, відкрите акціонерне товариство, турбінний завод закладен. у лют. 1976 як турбінний завод “Восход”. Проект будівництва виконали спеціалісти Миколаїв. буд.-проект. ін-ту. Будівництво здійснював трест “Криворіжиндустрбуд”. У 1977 введен.

корпус № 1 пл. 31,2 тис. кв. м, у груд. 1981 – корпус № 2 пл. 59,7 тис. кв. м, у 1982 – корпус. № 5 пл. 32,1 тис. кв. м. Почали діяти механоскладальний і ковальсько-пресовий цехи. У 1983 – 1985 введені корпуси №№ 4, 7, 8. Побудовані мкрн. Карачуни на 2,5 тис. квартир, 3 школи, поліклініка, турбаза. Створені основні відділи і служби – голов. технолога, голов. механіка, голов. зварника, голов. металурга, планово-виробничий, техконтролю. Ще у 1977 почався випуск вузлів і деталей для газоперекачувальних агрегатів. У жовт. 1983 виготовлен. перший газоперекачувальний агрегат для магістральних газопроводів. У 1987 почався випуск газоперекачувальних агрегатів ГПА-16, газотурбін ДР-59Л, ДР-59ЛІ, газо-турбогенераторів ГАГ-12В. У 1987 створена дільниця з виготовлення харчокотлів великої ємності. Брав участь у будівництві дитяч. поліклініки, трамвайної лінії, аеропорту. З берез. 1994 має сучас. статус. З 1991 виготовляє газотурбінні двигуни Д-049, турбодетандери, нафтофонтанну арматуру, вітрогенеруючі установки на 110 кВт. У 1999 – 2001 введена установка електрошлакового переплаву. Продукції відзначені знаком “Вища проба”, підприємство занесене до міжнарод. каталогу, почес. приз “Золотий ягуар” (2000). Директори В. Я. Ахтирський, І. Є. Мамонов, Л. П. Кузьмін, М. Я. Машинецький, В. В. Канаков, Е. Д. Штанцель.

Конституційна вулиця житломасиву Суха Балка Жовт. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1,7 тис. м, ширина 11 м. Має 7 багатоповерхових будинків, проживає 500 чол. Розташовані ВАТ “Суха Балка”, пожеж. частина, пам'ятник шахтарям, магазин. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 15 в/з.

Конструкції штанг для кріплення елементів армування шахтних стволів, розроблені науковцями КГРІ під керівництвом І. Б. Доржинкевича у кінці 70-х. Призначені для кріплення виробок у шахтах. Вперше впроваджені на Солігорськ. РУ (1980). Демонструвалися на ВДНГ України (1982).

Контейнер (англ. container, від contain – вміщувати), ємність стандартних розмірів для перевезення вантажів різними видами транспорту до сховища одержувача. Застосування контейнера в перевезенні вантажів на Криворіжжі поліпшують збереження вантажу, зменшує транспортні витрати та видатки на вантажно-розвантажувальні роботи.

Конткевич Станіслав Осипович (1849 – 1924). Видатний геолог. Зак. Петербурзьк. гірнич. ін-т. Член Геологіч. ком-ту Росії. У 1875 – 1879 за дорученням Гірнич. департаменту проводив дослідження басейну річок Інгульця і Саксагані. Вказав на складність тектонічної будови Криворізьк. руд. басейну, вперше дав стратиграфічну і тектонічну схеми будови світлих кристалічних сланців докембрія Кривбасу, склав першу геологіч. карту , схему тектонічної будови руд. Соратник О. М. Поля. Порадив йому звернутися до французів за кредитами. Перший директор Криворізьк. виробництва. Акціонер. товариства Криворізьк. заліз. руд. Невтомний мандрівник і пошуковець. Автор фундаментальних наук. праць “Геологические описания окрестностей Кривого Рога Херсонской губернии”, “Исследование осадочных образований в окрестностях Кривого Рога”. Знавець побуту, історії Криворіжжя.

Конткевича С. геологічна карта, Кр. Рогу Херсон. губ. складена у 1880 за пропозицією О. М. Поля. Видрукувана на рос. і нім. мовах і розрахована на інвестора. Показані поклади основних 10 мінералів Кривбасу. Широко використовувалася гірнич. інженерами.

Конторович Анатолій Ісакович (17.3.1927, Нікополь). Засл. будівельник України (1987). Зак. КГРІ (1947). У 1945 – 1953 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. шахти Ананіївськ., Бакальськ. РУ на Уралі. У 1953 – 1956 зав. гірнич. роботами РУ ім. К. Лібкнехта. У 1957 – 1964 голов. інж. ВКБ РУ ім. Ілліча. У 1964 – 1997 заст. керуючого тр-том “Кривбасшахтопроходка”. Керував будівництвом шахт, об'єктів відпочинку гірників. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

Контрольно-ревізійна служба Кривого Рогу, створена у 1936. Здійснює контроль за збереженням і витрачанням бюджетних коштів. Працював 1 спеціаліст. У верес. 1944 штат зріс до 3 чол. У 1978 працювало 9 чол. Діяла у скл. фінвідділу міськвиконкому. У жовт. 1993 створен. контрольно-ревізійний відділ. До скл. входить 7 підрозділів у р-нах.

Штат складав 152 чол. Згодом відбулося скорочення чисельності. У берез. 2000 сталася реорганізація. Працює 58 чол. у міськ. відділі і 37 чол. у р-нах. Начальники з 1944 Г. А. Гільдеров, О. П. Вишня, Л. Д. Іонкіна, В. І. Чеботарьов, В. М. Карпов.

Контролю та ревізії кафедра, Криворізьк. економіч. ін-ту створена у 1988 у скл. обліково-економічного фак-ту. Готує спеціалістів з ревізії, бухобліку, маркетингу, аналізу і прогнозування. Працює до 20 викладачів. За роки існування підготовила близько 600 фахівців.

Контурне підривання, спосіб, при якому вибух проводиться по контуру гірничої виробки для одержання проектного профілю без порушення єдності оточуючих гірничих порід. Застосовується на кар'єрах Криворіжжя.

Концевич Віра Петрівна (початок XX ст., Криворіжжя – 1943, Кр. Ріг). Пед. керівник. Освіта середня. У 30-х одна з організаторів Анастасіївськ. початкової школи. Розстріляна фашистами за відмову співробітничати з окупантами.

Концентрат, продукт збагачення корис. копалин, у якому утримання цільного компоненту вища, ніж у видобутій гірнич. масі.

“Концесія”, кар'єр рудника “Дубова Балка” діяв з 1892 на лівому березі балки Дубової і розробляв поклади 2-го Сакс. руд. пласту. Ініціатива розробок належала О. М. Полю.

Концертна вулиця житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 909 м, ширина 8 м. Має 89 приват. будинків, проживає 316 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 37 в/з.

Конюх Василь Васильович (14.6.1942, Польща). Керівник правоохоронців. Зак. Талліннську вищу школу МВС (1968). У 1968 – 1993 на керівних посадах у карному розшуку Жовт. РВВС. Очолював боротьбу із злочинністю. З 1993 голова територіального ком-ту житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Керівник проведення благоустрою, озеленення та газифікації. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Конюхов Сергій Семенович (15.6.1921, Моск. обл.). Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Оренбурзьк. ав. уч-ще. (1943). Працював фрезерувальником. В арм. з 1940. Уч. ВВВ у скл. 995 ШАП 306 ШАД. Уч. визволення Кр. Рогу. Здійснив 103 б/вильотів. З 1959 підполковник у запасі. Працював на Кременчуцьк. з-ді. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки, Слави 3 ст.

Конюшек Федір Пимонович (1911/1915 (?) – 23.6.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював на залізниці. Під час окупації керівник підпільної групи у скл. групи Ю. М. Козаченка. Керував проведенням бойових операцій. Розстрілян. гестапо після жорстоких тортур.

Конюшина (Trifolium), рід трав'янистих рослин родини бобових. Багаторічники або однорічники. Стебла висхідні або прямостоячі, рідше лежачі. Листки трійчасті, рідше з 5-9 листочків, розміщених пальчасто. Квітки зібрані в головчасті рідше короткокитице або зонтикоподібні суцвіття. На Криворіжжі зростає 10 видів. Найпоширеніші: **К. лучна** та **К. повзуча** – на газонах, **К. альпійська, К. гірська, К. середня** – у нижній зволоженій частині схилів балок; **К. дніпровська** – на солончакуватих місцях, схилах балок, луках; **К. польова, котики** – на сухих схилах, кам'янистих степах, переважно на піщаних грунтах.

“**Кооперативна сторінка”**, випуск окружної споживспілки вийшов у берез. 1928.

Кооперативний рух на Криворіжжі, закладен. у кінці 90-х XIX ст. у вигляді кредитних і споживчих тов-в. Активно розвивався в 20-30-х. Спілка охоплювала 162 об'єднань. Занепав з початком індустріалізації. Відновлен. у кінці 80-х. У червні 1988 створена спілка кооператорів Кривбасу, яка координувала дії всіх кооперативів у кількості до 200. Стало основою для закладення ринкової економіки. Більшість кооперативів переформовані у комерційні підприємства різних назв.

“**Кооператор Криворіжжя”**, друкований додаток до газ. “Червоний гірник” виходив двічі на місяць у 1927 – 1928.

Кооперація (від лат. cooperatio – співробітництво), 1. Форма організації праці, при якій значна кількість людей спільно бере участь у одному або різних, пов'язаних між собою,

процесах праці. 2. Організаційно оформлені добровільні об'єднання взаємодопомоги дрібних виробників, робітників, службовців для досягнення загальної мети в різних галузях економічної діяльності. В кінці XX ст. в розвинутих країнах найбільше розповсюдження одержала посередницько-збутова кооперація у с/госп.. На Криворіжжі кооперація одержала широке розповсюдження в середині 80-х.

Координаційна рада громадських організацій інвалідів Кр. Рогу, створена у лют. 1997. Має за мету захищати інтереси інвалідів. Об'єднує 2600 чол. Голова А. Є. Ваврик.

"**Копа"**, старовинна міра слов'ян. Одиниця лічби дорівнювала 60 снопам. Стіжок з 60 снопів хліба. У грошовій частині дорівнювала рос. 50 коп. (XIV-XVIII ст.). Вихідне від слів "копна" копичка сіна. Використовувалася жителями Криворіжжя у прадавні часи.

Копальня, рудник або шахта у давнину на Криворіжжі.

Копанева балка, довж. до 3 км, ліва притока балки Калетіна, гирло в р-ні міськ. лікарні № 2, тягнеться вздовж мкрн. Східний.

Копанева могила-курган, висотою 3,7 м, діаметр. 50 м. Розташована у верхів'ях балки Копанева на територ. Ц.-Міськ. кладовища. Насип конусний, задернований.

Копанець Григорій Васильович (1899, Білорусія - ?, Кр. Ріг). Почес. металург. Освіта середня. Уч. 1-ї світ. і гром. воєн. У 1926 – 1941 каталь, ст. газівник, майстер домен. цеху Дніпродзержинськ. металург. з-ду. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Кращий доменщик галузі. У 1948 – 1949 майстер Магнітогорськ. металург. з-ду. Виробляв броню для військової техніки. З 1949 працював ст. майстром домен. цеху з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора.

Копанка, яма заповнена водою. Влаштовувалася у місцях, де били джерела. Воду брали для госп. потреб, деякі використовували для прання білизни. Замість порошків, мила вживали звичайну глину. Наглинену білизну відбивали праником.

"Копанки", місця дозвілля молоді у дореволюційних селах Криворіжжя. Юнаки копали вузенький рів колом у діаметрі 8-10 м, при цьому середина залишалася неторканою. Вона утворювала щось подібне до столу, за який сідала молодь і співала народні пісні. Зокрема у с. Лозуватка таким місцем був Покотієвий гай.

Копейкіни брати патріоти, вихованці СШ № 8. Микола Іванович (1915, Кр. Ріг - ?). Пропав безвісті під час ВВВ. Петро Іванович (1922 – 19.10.1941). Пропав безвісті. Григорій Іванович (1925 – 24.6.1944, Кр. Ріг). Важкопоранен. в боях за Миколаїв. Василь Іванович (1926 – 12.8.1942, Кр. Ріг). Розстріляний гестапо, як заручник. Братам присвячен. меморіал в СШ № 8.

Копейчикова Олена Федорівна (10.4.1921, Кр. Ріг). Мед. керівник. Освіта середня. Уч. ВВВ. У медицині з кінця 30-х. Працювала голов. медсестрою 1-ї міськ. лікарні. Організатор і перша голова міськради медсестер.

Копер, **1.** Надшахтна споруда у вигляді стовбура для розташування підйомних установок – скіпи, кліті. З початку будівництва шахт Кривбасу виготовлялися з дерева, з 30-х – кам'яні, бетонні. Деякі мають висоту більше 100 м. **2.** Установка для подрібнення металобрухту у металург. промисловості. **3.** Пристрій для випробовування міцності металу.

Коперника вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Мала розвиток в 50-60-х. Довж. 329 м, ширина 4,7 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 23 будинки. Названа на честь польськ. астронома Коперника Міколая (19.2.1473, Польща – 24.5.1543, там же). Пояснив видимі рухи небесних світил. Обслуговує 72 в/з.

Копецький Микола Іванович (23.5.1936, Одес. обл.). Засл. будівельник України (1987). Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1972). З 1963 в ДБК. З 1963 – 1966 машиніст башт. крана, 1966 – 1972 монтажник ЖБК, у 1972 – 1991 бригадир монтажників. Керував монтажом висот. будинків усіх серій. Будував всі житлові мкрн. Кр. Рогу. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Копил, брус, який з'єднував полози з кузовом саней, у давнину на Криворіжжі. Як правило у санях було 4 або 6 К.

Копиленка вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 40-х. Довж. 120 м. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Має 41 будинок. Названа на честь укр. письменника Копиленка Олександра Івановича (1.8.1900, Харків. обл. – 1.12.1958, Київ). Автор збірок оповідань “Іменем українського народу” (1924), “Буйний хміль” (1925), “Твердий матеріал” (1928), романів “Народжується місто” (1932), “Дуже добре” (1936), “Десятикласники” (1938), “Лейтенанти” (1947), “Земля велика” (1957). Обслуговує 98 в/з.

Копилов Микола Васильович (1889 – 1941). Проф. революціонер. Освіта середня. Актив. учасник рев. подій у Придніпров'ї. Журналіст. Чл. Донецько-Криворізьк. обкому РСДРП(б). У 1917 побував у Кр. Розі. Вів рев. агітацію, формував загони Червоної гвардії. Редактор газ. “Звезда”. Уч. гром. війни. Делегат VI з'їзду РСДРП(б). У 20-30-х на парт., госп. роботі. Жертва сталінськ. репресій. Реабілітован. у 1956.

Копилов Микола Васильович (26.5.1902, Курська обл. – 1986, Харків). Засл. будівельник України. Зак. Харків. технологіч. ін-т (1930). У 1930-1976 інж., нач. відділу, голов. інж. Укр. проект. ін-ту "Важпромелектропроект". Умілий організатор виробництва. Відзначився на відбудові "Запоріжсталі". Керував розробкою електросистем домен. печей і прокат. станів з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2), Червоної Зірки.

Копилов Мина Семенович (?) (середина XIX ст. – початок XX ст., Катеринослав). Рудопромисловець і магнат. Освіта вища. У 80-х заснував рудник на Криворіжжі, згодом їх кількість зросла до 10. Орендував у криворізьк. селян 8 тис. дес. землі. Щорічно видобував до 6 млн. пудів. Першим відкрив шахти, застосував парові машини. Тримав вугільні шахти у Донбасі. Ім'я згадувалося у нарисі В. Гіляровського “Залізна лихоманка”. Видавав власну газету у Катеринославі. Меценат і благодійник. У 1914 з невідомих причин позбувся всіх рудників у Кривбасі. Доля невідома.

Копилова Євдокія Петрівна (50-ті XIX ст. – червень 1911, Катеринослав). Землевласниця. Разом з чоловіком М. Копиловим мала значний вплив у гірнич. промисловості Кривбасу. Співвласниця кількох рудників. Займалася благодійністю, садівництвом. Володар медалей престиж. європейських виставок.

Копилова М. С. рудники, група підприємств гірничодобувного призначення, які належали цьому підприємцю. У 1895 заклав групу рудників № 1-8 із загальними запасами руди у 78 млн. пудів. Щорічно видобувалося 10 млн. пудів. 1-й рудник мав кар'єр довж. 130 і шириною 35 саж. на глибину 22 саж. Працювало 529 чол. Мав 2 парові машини загальною потужністю 45 к.с. Вперше у Кривбасі на цьому місці закладена шахта на 25 саж. Гірничі роботи велися на 2-х горизонтах. Діяв паровий підйомник на 12 к.с. Один з рудників діяв шляхом оренди землі Коломойцева за 400 м від роз'їзду Шмаковський. Оренда на 15 років. Діяли до гром. війни, а потім затоплені.

Копирін Олексій Григорович (16.4.1928, Орел). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1951). З 1951 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. ВКБ, у 1958 – 1960 керуючий РУ ім. Фрунзе. Умілий організатор виробництва.

Копистка, дерев'яний кухонний інструмент у вигляді невеличкого весла для мішання страв.

Копитень (Asarum), рід рослин родини хвилівникових, нараховує 100 видів, поширений в помірному поясі Півн. півкулі. **К. європейський** – багаторічна коротко волосиста рослина 5-10 см вис. з повзучим кореневищем. Стебло коротке, лежаче. Листки темно-зелені, довгочерешкові, нитковидні, трохи шкірясті, зимуючі. Квітки двостатеві, одиничні. Віночок 3-пелюстковий, дзвоникуватий, зовні буруватий. Плід – коробочка. Цвіте III-V. Зростає у тінистих лісах. Лікарська рослина. Вирощують у Криворізьк. ботсаду. Містить отруйну речовину азарон. Використовується як блювальний та відхаркувальний засіб.

Копиця Федір Андрійович (13.1.1911, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1937). У 1927 – 1931 лопатник, бурильник ШУ ім. Дзержинського. У 1931 – 1937 нач. дільниці ШУ ім. газ. “Правда”. У 1937 – 1938 голов. інж. ШУ ім. Р. Люксембург. У 1939 – 1941 голов. інж.

ШУ ім. Фрунзе. У 1941 – 1943 зав. гірнич. роботами рудника в Казахстані. У 1943 – 1944 секретар Жовт. райкому КП(б)У. У 1944 – 1947 парторг ЦК ВКП(б) ШУ ім. К. Лібкнехта. У 1947 – 1950 голов. інж. ШУ ім. Р. Люксембург. У 1950 – 1954 нач. техвідділу ШУ ім. Комінтерну. У 1954 – 1961 нач. техуправління, голов. гірник Дніпропетров. раднаргоспу. У 1961 – 1971 доцент кафедри розробки корис. копалин КГРІ. Канд. тех. наук (1958). Автор наук. праць з проблем гірнич. видобутку. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Копич Василь Васильович (14.3.1936, Закарпатська обл.). Почес. гірник (1978). Освіта середня. У 1954 – 1999 машиніст скрепер. лебідки, бригадир очисної бригади шахт "Комсомолка", "Нова", "Гвардійська" РУ ім. Р. Люксембург. Майже 50 років відпрацював під землею. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. грамота Укр. ради профспілок. Канд. у чл. ЦК профспілки (1982). Нагороджений орд. Дружби народів, знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Копіапіт (за назвою місцевості), мінерал класу сульфідів. Колір оранжево-жовтий, оливково-зелений. В Кривбасі рідкісний. Вивчав Ю. Г. Гершойг.

Копійка, **1.** Дрібна монета Рос. Імперії дорівнює 1/100 крб. Назва походить від зображення на монеті вершника зі списом. У XVI-XVII ст. звалася "новгородкою". У 1535 – 1718 чеканилася із срібла. У 1704 Петро I ввів мідну монету. **2.** Радянська дрібна грошова одиниця діяла у 1924 – 1991. Виготовлялися із сплаву. **3.** В Україні введена у 1997 із залізоалюмінієвого сплаву.

Копона-городника, день 18 березня. У цей день незважаючи на погоду кожен криворіжець виходив на город й копав двічі або тричі лопатою землю.

"Коппе", печі коксових батарей діяли на Гданцівськ. чавуноливарному з-ді з моменту пуску (1892).

Копр (Copris)**,** жук роду пластинчастовусих виду гнойовиків. Довж. 1,5 - 4 мм. Живиться гноєм тварин. Чорний, червоно-бурий, сильно блискучий колір. Головний ріг загострений, слабо вигнутий, короткий. На Криворіжжі поширен. один вид – місячний.

Копровий цех комбінату "Криворіжсталь", створен. у серп. 1934 як дільниця для збирання металобрухту при домен. цеху. У 1961 введен. в експлуатацію копровий цех № 1 у скл. 2 шлакових, 2 копрових відділень, дільниці скрапу. Діяли преси. У 1979 створен. копровий цех № 2 з потужністю 1,5 млн. т металобрухту. У берез. 1995 цехи об'єднані в один. До скл. входять 2 шлакових, 2 ковшових, 1 огневого різання, 1 механіч. розрізування відділення. Має 2 преси, 27 кранів, газорізальну машину. Потужність 604,5 тис. т. Начальники В. М. Заяць, Д. Я. Горбенко, Г. О. Рєпін, С. М. Білик, Ю. М. Окороков, Г. О. Іваник, О. І. Коцьоруба, А. М. Білополий, О. Н. Богомольний.

Копт, комплекс засобів знепилювання повітря при торкретуванні гірнич. виробок створен. інж. ін-ту ВНДІБПГ С. П. Поповичем на початку 70-х. Призначен. для зниження запиленості і створення нормальних умов праці за умов гірнич. виробок. Вага 23,5 кг. Діаметр сопла 2,6 мм. Дає можливість знизити запиленість у 5-10 разів. Використовується на шахтах Кривбасу.

Коптієвська Софія Мусіївна (15.2.1902, ? – 26.10.1983, Волгоград). Уч. рев. подій. Зак. Моск. ін-т червоної професури (1926). Уч. рев. подій в Бессарабії (1918 – 1919). У 1924 – 1925 організатор жіноч. руху на Криворіжжі. У 1926 – 1947 зав. відділом Політвидаву СРСР. Згодом викладала у Волгоград. пед. ін-ті. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Кора рослин, периферична частина стебла і кореня рослин, розташована зовні від деревини. Розрізняють первинну К. р., що звичайно складається із паренхімних клітин і вторинну К. р., або луб (флоему). К. р. виконує захисну і трофічну функції, в ній відкладаються поживні речовини та ін. К. р. широко застосовується в шкіряній, текстильній, фармацевтичній промисловості тощо.

Корабльов Вадим Павлович (27.12.1954, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1977). У 1979 – 1986 тесля, майстер, виконроб, голов. інж., нач. БУ-6, секретар парткому тр-ту

“Криворіжіндустрбуд”. У 1986 – 1991 інструктор, 2-й, 1-й секретар Терн. райкому КПУ. У 1991 – 1996 голов. інж. ЗАТ “Кривбасрудбуд”. Умілий організатор виробництва.

Коразія, борозна природного походження на камінні або скелях. Широко зустрічається на Криворіжжі.

Корали, намисто за часів козаччини на Криворіжжі.

Коральки, вид намиста з коралів овальної або круглої форм у давні часи на Криворіжжі.

Корба, сире місце у лісі, пізніше дерев'яний барабан для вибирання води з колодязя.

Корда, частина збруї, що слугувала для керування норовистими, впертими або необ'їждженими кіньми у давні часи на Криворіжжі.

Кордан Володимир Іванович (13.9.1953, Вінницька обл.). Буд. керівник. Освіта вища. З 1975 майстер БУ № 5, ст. виконроб, голов. інж. БУ № 2, з 1983 нач. БУ № 1 тр-ту “Криворіжіндустрбуд”. Умілий організатор процесу будівництва пром. об'єктів. Керував будівництвом важливих об'єктів. Підготував багато спеціалістів. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Кордегардія, військова гауптвахта у давні часи (1828 – 1859) на Криворіжжі. Як правило винуватців, порушників дисципліни саджали до льоху, піддавали тілесним покаранням. Побутувала під час існування військ. поселень.

Кордиліна (Cordyline), рід рослин родини агавових. Батьківщина – Африка, Бразилія. Декоративнолистяні дерева, кущі або напівкущі. Рослини з бульбоподібним білим товстим м'ясистим кореневищем. Листки сидячі, вузько – або широколінійні, ланцетні, довгі, мечоподібні, утворюють густу крону. Квітки дрібні, лілові, червоні, білі. Суцвіття – волоть. В культурі поширені види із зеленими листками: **К. південна, К. стиснута, К. верхівкова.** Відомо багато садових форм К. верхівкової з різнокольоровими смугастими листками – смуги малинові, бурі, жовті, червоні. Оранжерейні, кімнатні рослини. У Кр. Розі широко використовуються для озеленення різних службових приміщень, зимових садів.

Кордієрит (на честь франц. мінералога П. Корд'є), мінерал класу силікатів. Колір безбарвний, синій. Дорогоцінне каміння. У Кривбасі дуже рідкісний. У 1959 вивчали К. П. Щербакова, В. Ю. Фоменко.

Кордо Мирон Григорович (10.9.1940, Львівська обл.). Почес. майстер металургії України (1992). Освіта середня. З 1961 бригадир шляхів, гірнич. майстер рудника ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Наставник.

Коренегриз (Rhizotrogus)**,** жук родини твердокрилих. Довж. 13-17,2 мм. Має жовте забарвлення, надкрила бурі. Личинки гризуть корені. Приносять шкоду. На Криворіжжі представлені одним видом.

Корень Анатолій Іванович (22.6.1937, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1977). З 1958 майстер, нач. відділу БУ № 5, нач. БУ № 4, голов. інж. БУ № 5, нач. БУ № 1, голов. інж. тр-ту “Криворіжіндустрбуд”. Умілий організатор виробництва, керував будівництвом важливих пром. об'єктів.

Кореопсис (Coreopsis), рід рослин родини айстрових. Батьківщина – захід. частина Півн. та Центр. Америки. Одно- та багаторічні трав'янисті рослини, рідше кущики. Найпоширеніші в озелененні Кр. Рогу **К. великоквітковий, К. красильний, К. Друммонда, К. кільчастий** – багаторічна трав'яниста рослина. Стебло пряме, 90-100 см вис. Верхні листки перисторозсічені, нижні – цілісні. Суцвіття до 6 см у діам., язичкові квітки жовті, трубчасті – темно-жовті. Цвіте VI. К. красильний – однорічна трав'яниста рослина із тонким, гіллястим стеблом, вис. 35-100 см та перисторозсіченими на лінійні та нитковидні долі листками. Суцвіття 2,5 – 3,5 см у діам. Язичкові квітки золотаво-жовті з темно-коричневою основою, трубчасті – темно-коричневі. Цвіте VI-IX. Декоративні рослини, розмножуються насінням, поділом кущів. Широко використовуються для клумб, рабаток, кам'янистих гірок тощо.

Корецького Г. П. (засл. гірник України (1960), трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Ілліча. У 40-60-х працював гірнич. майстром. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Корж Володимир Григорович (14.1.1926, Чернігів. обл. – 31.12.1992, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. У кінці 40-х відбудовував шахти Німеччини. В 50-х будував ш. "Гігант-Глибока". У 1958 - 1977 прохідник ШПУ № 1, люковий ш. ім. Артема, робітник ш. "Рудопідйомна". Новатор виробництва. Ініціатор проведення швидкіс. проходок. Актив. раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна (2).

Корж Іван Ісакович (8.3.1904, Кр. Ріг – 17.5.1973, там же). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1930). Трудову діяльність почав коногоном на ШУ "Суха Балка". Актив. учасник відбудови Кривбасу. У 1930 гірнич. майстер, нач. дільниці, нач. ш. ім. Шильмана. Керував евакуацією рудника на посаді керуючого. У 1941 – 1944 голов. інж. рудника "Азбест" тр-ту "Уралруда". У 1944 – 1953 керуючий ШУ ім. Кагановича. Керував відбудовою рудника, сформував колектив. Один з кращих гірнич. керівників Кривбасу. У 1953 – 1955 працював у тр-ті "Ленінруда". У 1955 – 1958 будував шахти у Чехословаччині. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Коржевина, окалина на залізі під час його нагрівання у ковальському горні у давнину на Криворіжжі.

Коржель Леонтій Зонійович (19.10.1937, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1965 – 1967 різник металу СПЦ № 2 з-ду "Криворіжсталь". З 1967 штампувальник, слюсар з-ду газової апаратури, з-ду "Восход"/ВАТ "Констар". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Корженевич Феодосій Костянтинович (22.10.1899, Литва – 7.4.1972, Москва). Ген.-лейтенант (1943). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1931), Військ. акад. Генштабу (1952). Уч. гром. війни на Півд. фр. У 1921 – 1941 ком-р полку, нач. штабу корпусу, викладач Військ. акад., інспектор кавалерії. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час визволення Кр. Рогу нач. штабу 3 Укр. фр. Один з авторів плану проведення Нікопольсько-Криворізьк. операції. З 1946 – 1960 нач. штабу округу, викладач акад. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), Кутузова 1 ст., Б. Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст.

Коржинського Д. С. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі на початку 50-х. Вивчалися проблеми метафорфізма та метасоматоза в залізоруд. товщах Курської магніт. аномалії і Кривбасу.

Коржова Марія Лаврентіївна (5.1.1932, Миколаївська обл. – 29.9.1995, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1958 – 1987 стропальник, муляр, штукатур ВКБ РУ ім. К. Лібкнехта. Передовик виробництва. Наставник. Переможець змагань. 5 разів ставала переможцем оглядів Мінчормету СРСР. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Корисні копалини, природні мінеральні утворення земної кори, які видобуваються і використовуються у народ. господарстві. Поділяються на органіч. і неорганіч. походження. За фізстаном поділяються на тверді, рідкі, газоподібні. Широко поширені на Криворіжжі поклади твердих К. п.

Коріандр (Coriandrum), рід рослин родини зонтичних, включає 2 види. Поширені в країнах Середземномор'я. **К. посівний** – однорічна трав'яниста рослина. Стебло пряме, ребристе, 40-50 см вис. Нижні листки черешкові, верхні – сидячі. Квітки дрібні, двостатеві. Суцвіття – складний зонтик. Плід – двосім'янка. Цвіте VI-VII. На присадибних ділянках Криворіжжя вирощують як ефіроносну, лікарську і пряну рослину. К. посівний має спазмолітичні й антибактеріальні властивості.

Корінь Анатолій Іванович (22.6.1937, Кр. Ріг). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1978). У 1958 – 1983 майстер, ст. виконроб, голов. інж., нач. будуправлінь тр-ту "Криворіжіндустрбуд". У 1983 – 1995 голов. інж., заст. керуючого, у 1998 – 1999 ген. директор ВАТ "Криворіжпівнічрудбуд". Умілий організатор будіндустрії. Брав участь у її реструктуризації.

Коркошко Світлана Іванівна (12.9.1943, Кр. Ріг). Засл. артистка Росії (1977). Зак. Харків. театр. ін-т (1964). Акторський дебют стався на сцені ПК РУ ім. К. Лібкнехта. Прац. піонервожатою у СШ № 62. У 1964 – 1967 у Київ. театрі ім. Франка, з 1967 у МХАТі. Роль у кіно – Оксана "Загибель ескадри" (1966), Катерина "Брати Карамазови" (1968), Віка "Дивна жінка" (1978), Зінаїда "Поштовий роман". Уч. міжнарод. кінофестивалів.

Корма (лат. Puppis), сузір'я Півд. півкулі. З території Криворіжжя спостерігається взимку.

Кормич Михайло Данилович (1921, Криворіжжя – 11.10.1944, Балтика). Військ. моряк. Працював трактористом. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. бригади торпед катерів БФ. Моторист. Уч. бойових походів в Балтійському морі. Громив конвої ворога. Рятуючи катер, закрив своїм тілом пробоїну. Помер від ран. Навічно зарахован. до складу ракетного катера БФ. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Корморізка, пристрій кустарного виробництва, з допомогою якого нарізали овочі для годування худоби у давнину на Криворіжжі.

Корнейко Василь Харитонович (1924, Харків. обл. – 27.3.1944, Миколаїв. обл.). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Освіта н/середня. Працював трактористом у рід. селі Юрченкові. У лип. 1942 евакуювався в Узбекистан. В арм. з 1942. Уч. ВВВ з жовт. 1942. Визволяв Харків. обл. у скл 60 гв. СП 20 гв. СД. Ком-р кулемет. взводу. У боях за містечко Зеленє знищив 20 гітлерівців, гарматну обслугу. З берез. 1944 три доби захищав плацдарм на Півд. Бузі поблизу Вознесенська. Загинув у бою. Похован. у Вознесенську. Ім'я на стелі. Нагородж. орд. Леніна, Червоної Зірки.

Корнет Едуард Едуардович (1967, Кр. Ріг). Радіожурналіст. Зак. КТУ (1997). Вихованець СШ № 4 . У 1985-1991 мічман ТФ. У 1991-1997 інж. НДГРІ. З 1997 кор., редактор, заст. директора радіостанції "Радіо-Система". Автор молодіж. радіопрограм.

Корнет Едуард Олександрович (6.1.1939, Кр. Ріг – квіт. 2002 там же). Член-кор. АГНУ (1995). Д.Т.Н. (1989). Зак. КГРІ (1963). У 1963 – 1980 гірнич. інж. З 1980 наук. співробітник, зав. лабораторією, нач. відділу, заст. директора НДГРІ з науки. Автор 109 праць, 43 свідоцтв з проблем технології проходки, мех. комплексів, теорії геодезії. Брон. медаль (2) ВДНГ.

Корнєв Микола Петрович (28.1.1941, Кр. Ріг). Поет. Зак. КГРІ (1978). У 1964 – 1971 диспетчер ЦГЗК. З 1980 диспетчер, пом. нач. цеху об'єднання "Кривбасрудоремонт". Вірші пише з дитинства. Чл. літстудії "Гренада". Написав 300 віршів і пісень. Лауреат обл. конкурсу автор. пісні (1989), міськ. фестивалів ім. В. Висоцького, "Струни тернові" (1998, 1999). Чл. міжнарод. асоціації письменників баталістів. Збірники "Круговерть" (1991), "Познай себя" (1993), "Любите женщин" (1999).

Корник Анатолій Павлович (1.11.1950, Грузія). Громадськ. діяч. Зак. КГРІ (1979). У 1982 – 1986 зав. комун. відділом, з 1986 – 1993 нач. дільниці "Криворіжтепломережа" Інгулецьк. р-ну. Створив підприємство "КСК". З 1997 голова міськ. організації Народно-демократичної партії України.

Корнилова поміщика землі, розташовувалися із середини 50-х XIX ст. до початку гром. війни від с. Червона Балка до балки Грековатої. Існувала економія з госп. будівлями, стайні, ставок, сад. Землі обробляли наймити. Майно пограбоване. Землі конфісковані в 1917. На місці економії утворилося с. Новоселівка/Новоіванівка.

Корнієва балка, розташована за 2 км на захід від с. Валове Криворізьк. р-ну. Довж. до 4 км. Схили пологі. На початку XX ст. засаджена дубом, кленом, берестом, терном. Місце гніздування птахів. Спостерігається до 100 видів рослин. Названа ім'ям жителя цієї місцевості.

Корнієнка М. Г. (засл. гірник. України (1960), трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Кагановича/ XX партз'їзду. У 40-60-х працював прохідником. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Корнієнко Володимир Павлович (3.5.1920, Харків. обл. – 17.7.2001, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. десант. військ. В арм. до 1956. У

1956 – 1957 інспектор Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1957 – 1986 інспектор, інж., майстер, виконроб, нач. дільниці тр-ту "Криворіжиндустрбуд". Один з найвідоміших будівельників Кривбасу. Керував будівництвом важливих промоб'єктів. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки (2).

Корнієнко Іван Сергійович (27.11.1910, Криворіжжя – 13.11.1975, Київ). Засл. працівник культури України (1968). Проф. (1968). Доктор мистецтвознавства (1967). Зак. Одес. муз.-драм. ін-т (1931). Один із засновників укр. кінематографу. У 1924 – 1927 працював коногоном на ш. ім. Жовтневої революції. У 30-х редактор кіностудії "Укрфільм". Спілкувався з О. Довженком, І. Кавалерадзе, П. Курбасом, А. Бучмою, Н. Ужвій. Уч. ВВВ з лип. 1941. Ком-р сапер. підрозділу. Восени 1943 тяжко поранен. під Кр. Рогом. Випадково врятован. з братськ. могили. Працював на Київ. кіностудії, у відділі науки і культури ЦК КПУ, редагував ж. "Мистецтво", "Новини кіноекрана" (1958). З 1961 – викладач, у 1968 – ректор Київ. ін-ту театр. мистецтва. Автор 293 наук. праць, 12 книг. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Корнієнко Людмила Андріївна (18.5.1947, Криворіжжя). Мати-героїня (1987). Освіта середня. У 1966 – 1968 працювала у геологіч. партії в Узбекистані. Народила і виховала 12 дітей. Чл. жіноч. тов-ва "Едельвейс", активіст руху "Жінки за майбутнє". Нагородж. орд. "Мати-героїня", "Материнська слава" 1-3 ст.

Корнієнко Микола Тихонович (1927, Луганська обл. – 11.1.1984, Кр. Ріг). Сільгосп. керівник. Зак. Дніпропетров. с/госп. ін-т (1967). У 1943 – 1949 механік рад-пу "Айдар" Луганська обл. У 1949 – 1960 механік, голов. інж. держплемз-ду "Червоний шахтар". У 1968 – 1977 директор держплемз-ду "Червоний шахтар". Уч. ВДНГ. Депутат Верх. Ради України (1980). Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Корнієць Анатолій Павлович (10.2.1941, Запорізька обл.). Буд. керівник. Зак. КГРІ 1973). У 1958 – 1959 тесля БУ № 8 тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1959 – 1960 слюсар тр-ту "Коксохімтепломонтаж". У 1963 – 1976 монтажник, майстер, виконроб тр-ту "Криворіжстальконструкція". У 1976 – 1978 інструктор Жовт. райкому КПУ. У 1978 – 1984 секретар парткому, 1984 – 1985 заст. керуючого тр-том "Кривбасрудбуд". У 1989 – 1991 нач. монтаж. поїзда об'єднання "Укрбуд". У 1991 – 1995 керуючий тр-том "Кривбасрудбуд".

Корніївський млин, існував в с. Недайвода в кінці XIX – початку XX ст. Користувалися селяни навколишніх сіл. Височів на пагорбі на березі р. Інгулець.

Корнійчук Микола Павлович (22.1.1920, Гомельська обл.). Член-кор. АН України (1972). Проф. Д.М.Н. Зак. Дніпропетров. ун-т (1955). Уч. визволення Кр. Рогу у скл. 60 гв. СП 20 гв. СД. Сміливо діяв на чолі мінвзводу. Відом. укр. математик. З 1974 в Ін-ті математики АН України. Держ. прем. СРСР (1973). Автор наук. праць з проблем теорії наближень, екстремальних задач теорії і функцій.

Корнійчука вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у кінці 60-х. Розвитку набула в 70-80-х. Довж. 1,1 тис. м, ширина 10 м. Має 14 висотних будинків, проживає 4320 чол. Названа на честь укр. драматурга Олександра Євдокимовича Корнійчука (25.5.1905, Черкас. обл. – 14.5.1972, Київ). Акад. АН СРСР (1943). Герой Соц. Праці. П'єси "Загибель ескадри", "Платон Кречет", "В степах України", "Фронт" ін. 5 Держ. прем. СРСР. Обслуговує 97 в/з.

Корнілов Василь Денисович (15.1.1908, Дніпропетровськ - ?). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1933). У 1934 – 1935 голов. механік Червоногвардійськ. ШУ. У 1936 – 1937 голов. механік ШУ ім. Орджонікідзе. У 1937 – 1941 голов. механік ШУ ім. Дзержинського. Уч. рад.-фін. війни, ВВВ. Уч. відбудови РУ ім. Дзержинського. Керував техніч. переоснащенням шахт. Винахідник і раціоналізатор. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Корнілов Георгій Іванович (19.7.1935, Кр. Ріг). Проф. (1992). Канд. тех. наук (1965). Зак. КГРІ (1957). У 1957 – жовт. 1996 асистент, ст. викладач, доцент, проф. кафедри

електротехніки КГРІ/КТУ. Автор бл. 100 наук. праць, посібника. Очолював групу аналізу учбово–виховного процесу КГРІ. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Корнілова будинок, знаходиться на вул. Леніна (кол. Миколаївська) № 54. Споруджен. у 1870. Є припущення, що належав брату одного з організаторів оборони Севастополя віце-адмірала В. О. Корнілова (1806 – 1854). Має 2 поверхи, г-подібну форму. Входив до ансамблю церковної площі. Поверхи розділяє складно-профільний карниз. Використовувався частково як готель для клієнтів Азово-Донського банку. Розміри 20,7 х 44,1. Один з перших 2-поверх. кам'яних будинків Кр. Рогу. Пам'ятка архітектури. Належить до житлофонду.

Короб, **1.** Вид ємності або посудини для зберігання сипучих матеріалів або рідини. **2.** Димохід, що проходить по горищу. **3.** Міра дров довж. 14 четвертей, вис. 8 м. **4.** Старовинна міра ваги для вимірювання кількості дров. Дорівнює 2,5 м х 1,4 м.

Коробка Яким Степанович (80-ті ХХ ст., Криворіжжя – червень 1918, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. З 1917 – 1918 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. Зазнав жорстоких тортур і розстрілян. австро-нім. окупантами.

Коробко Ілля Юхимович (28.12.1929, Дніпропетров. обл.). Відом. раціоналізатор. Освіта середня. У 1943 – 1949 комбайнер р-пу “Маріампільський”. У 1949 – 1952 бетонник тр-ту “Нікопольбуд”. У 1955 – 1995 слюсар-ремонтник енергоцеху РУ ім Фрунзе/ВАТ “Суха Балка”. Автор 350 рацпропозицій, Золота медаль ВДНГ (1983). Художник-різьбяр. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Коробко Микола Іванович (17.1.1937, Краснодар. кр.). Держ. діяч. Зак. Дніпропетров. ін-т (1959). У 1959 – 1971 інж. “Кривбасгеології”, ПівдГЗК. У 1971 – 1974 викладач гірнич. тех-му. У 1974 - 1983 геолог ПівнГЗК. У 1983 – 1985 ст., голов. геолог геологіч. партії “Укрчорметгеологія”. У 1985 – 1994 наук. співробітник НДГРІ. Народ. депутат України (1990), секретар і чл. постійної комісії Верх. Ради. Один з організаторів руху “зелених” у Кр. Розі. Голова Всеукр. екологіч. асоціації “Зелений світ”. Автор наук. праць.

Коробков Олександр Андрійович (5.9.1922, Владимир. обл.). Почес. громадянин с. Чкаловка (1990). Зак. Військ. акад. Генштабу. Уч. ВВВ з лют. 1942 у скл. 18 С/бр. Під час визволення Криворіжжя офіцер штабу 10 гв. ПДД. Відзначився в боях на Інгулецькому плацдармі. В арм. до 1973, полковник. Працював у лікарні м. Владимира. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки.

Коробков Савелій Терентійович (1929, Одеська обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На будівництві об'єктів Кривбасу з початку 50-х. У 1960 – 1989 тесля, бригадир комплекс. бригади тр-ту “Криворіжпівнічрудбуд”. Один з найвидатніших будівельників Криворіжжя. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник, раціоналізатор. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (2), “Знак Пошани”, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Коробов Георгій Михайлович (10.1.1936, Воронезька обл.). Почес. гірник. Зак. школу ФЗН (1948). У 1948 – 1954 працював муляром, токарем, водієм. З 1966 водій по вивезенню гірнич. маси з кар'єру ІнГЗК. Новатор виробництва. Наставник, раціоналізатор. Разом з машинобудівниками Жодіно (Білорусія) багато разів удосконалював самоскид серії БєЛАЗ. Вважався головним їх випробувачем. Ініціатор руху “П'ятирічку – за три роки!”. Переможець всесоюз. змагань. Член "Клубу мільйонерів". За період труд. діяльності перевіз 14,5 млн. куб. м гірничої маси. Держ. прем. України. Нагородж. орд. Леніна (2), Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Короб'я, старовинна міра ваги. Дорівнює 2-х чвертей, 7 пудам. Використовувалася на Криворіжжі.

Корозія, процес руйнування металевих споруд, трубопроводів тощо. На Криворіжжі зустрічаються такі різновиди К.: блукаюча струмами, краплинна, підземна (ґрунтова), крапчаста.

Короїдові (Scolytidae, син. Ipidae), родина жуків. Довж. тіла – 0,8-1,2 мм. Більшість К. живе під корою дерев і кущових рослин. Понад 5 тис. видів, поширені в усіх частинах світу, крім Антарктиди; в Україні – бл. 100, серед них найвідоміші – заболонники, лубоїди та ін. К. – небезпечні шкідники лісів, садів, парків.

"Королевское общество М. Нострадамуса", створене у лип. 1999. Голова С. М. Крикуненко.

Короленко Василь Петрович (18.10.1946, Дніпропетров. обл.). Засл. артист України (1994). Зак. Київ. ін-т театр. мистецтва (1970). У 1970 – 1972 актор Черкас. театру ім. Шевченка, у 1973 – 1976 – Кіровоград. театру ім. Кропивницького. З 1976 провідний актор і режисер Криворізьк. театру ім. Шевченка. Амплуа – комедійні, драматич. ролі, оперета. Серед ролей С. Ренар "Марія Тюдор", Ж. Дюруа "О, любий друг", Боні "Сільва", Хома "Ой, не ходи, Грицю" ін. Чл. театр. тов-ва.

Короленка вулиця житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 2,4 тис. м, ширина 9 м. Має 30 приват. будинків, проживає 107 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Короленка Володимира Галактіоновича (27.7.1853, Житомир – 25.12.1921, Полтава). У юності брав участь у рев. русі. Перебував на засланні. Серед творів "Без язика", "Сліпий музикант", "Вогник", "Сорочинська трагедія". Обслуговують 77, 81 в/з.

Королик, золотомушка (Regulus), птах роду горобцеподібних. Довж. 8,5 – 11 см, вага 5-10 г. Оперення сірувато-зелене, на голові жовта пляма, "шапочка". Найменший з птахів Криворіжжя. Зустрічається рідко. Населяє хвойні ліси. Живиться комахами.

Королиця, леукантемум (Leucanthemum)**,** рід трав'янистих рослин родини айстрових. Походить з Європи. Серед квітникарів Криворіжжя поширена **К. найбільша**, 70-100 см заввишки. Листки зібрані в прикореневу розетку. Суцвіття – поодинокі кошики на високих квітконосах із білими язичковими та жовтими трубчастими квітками, діам. до 10-15 см. Цвіте VI-VII. Розмножують діленням куща рано навесні або восени та насінням. Використовують для зрізу, а також для групових посадок на клумбах. **К. звичайна** – стебло до 80-90 см вис. Суцвіття 6-7 см у діам. Цвіте VI.

Король Віктор Васильович (7.11.1925, Херсон. обл. – 1994, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1958). Уч. ВВВ з берез. 1944 у скл. розвід. підрозділу. З 1953 механік, голов. енергетик ш. № 1 ім. Артема РУ ім. Кірова. Зробив значний внесок у виведенні шахти на проект. потужність, автоматизацію виробнич. процесів. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Король Микола Мусійович (1937, Кіровоград. обл.). Засл. будівельник України (1980). Освіта н/середня. У 1954 – 1959 працював у кол-пі в с. Ганнівка Кіровоград. обл. У 1960 – 1966 працював в тр-ті "Дніпроспецбуд". З 1966 газозварник, бригадир трубоукладачів СУ № 8 тр-ту "Криворіжшляхводбуд". Новатор виробництва. Відзначився при будівництві фаб-ки огрудкування ПівнГЗК. Наставник молоді. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Корольков Іван Петрович (22.12.1935, Самарська обл.). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. ун-т (1969). У 1956 – 1962 перший секретар Нар'янмарськ. міськкому ВЛКСМ, інструктор окружкому КПРС. З 1963 – 1971 секретар ком-ту ЛКСМУ, інструктор, викладач Криворізьк. авіауч-ща. У 1971 – 1975 нач. відділу, інж. Краснокутськ., Сасівськ. авіауч-ща. З 1975 заст. нач., викладач, голова профкому Криворізьк. авіатех. уч-ща/коледжу. Фотохудожник. Уч. виставок.

Корольова Ніна Іванівна (1935, Дніпропетров. обл.). Відом. пивовар. Освіта середня. З 1963 працювала фільтрувальником на пивзаводі. Брала участь у виготовленні нових сортів пива. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Корольова вулиця житломасиву Гірницький Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 600 м, ширина 8 м. Має 46 приват. будинків, проживає 163 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь відом. конструктора Корольова Сергія Павловича (12.1.1907, Житомир – 14.1.1966, Москва). Акад. АН СРСР

(1958). Двічі Герой Соц. Праці (1956, 1961). Видатний конструктор космічних апаратів. Ленінська прем. (1957). Обслуговує Гірницьке в/з.

Корольової М. К. (засл. будівельник України (1960), трудова діяльність пов'язана з тр-том "Криворіжпівдаглобуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Працювала штукатуром. Біографіч. даних не виявлено.

Корольок жовтоголовий або золотомушка жовточуба (Regulus regulus), птах представник родини золотомушкових або королькових ряду горобцеподібних. Найдрібніший птах фауни України. Загальне забарвлення оливково-зеленувате. На голові зверху яскрава жовта повздовжня смужка. Оранжево-жовте тім'я облямоване з боків чорними смужками. Ареал охоплює країни Балтії, захід. частину Україну, Захід. Європу, Малу Азію, Китай, Півн.-Захід. Африку і Півн. Америку. Взимку та восени зустрічається на Криворіжжі. Перші птахи реєструються у верес.-жовт. і тримаються всю зиму. Зустрічаються переважно у хвойних, листяних лісах і парках, жилих кварталах міста, на кладовищах. Живляться комахами.

Корольський Володимир Вікторович (18.3.1944, Воронезька обл.). Проф. (1993).Зак. Воронезьк. ун-т (1969). У 1969 – 1971 ком-р відділення гірничорятувального загону. У 1971 – 1976 асистент, ст. наук. співробітник лабораторії ін-ту ВНДІБП. З 1976 ст. викладач, у 1977 – 1988 декан фак-ту загальнотехніч. дисциплін, з 1989 проректор з навчальної роботи Криворізьк. пед. ін-ту/ун-ту. У 1985 – 1990 член Всесоюз. методради з труд. виховання. Сріб., бронз. медалі ВДНГ (1974, 1982). Лауреат Всесоюз. фестивалю техніч. творчості молоді (1974). Автор 150 наук. праць з проблем вищої математики, методів наближених обчислень.

Корольчук Віктор Андрійович (29.4.1933, Брест). Засл. художник України. Зак. Ростов. художнє уч-ще (1961). З дитинства займається інкрустацією по дереву. Виготовив інкрустован. стіл для Сталіна (кінець 40-х). З 1961 чл. Криворізьк. відділення Товариства художників України. Працює у галузі монументально-декоративної творчості, пейзажу. Брав участь у худ. оформленні автовокзалу, ПК РУ ім. Леніна, стели визволителям Кр. Рогу. Чл. худ. ради. Писав пейзажі Криворіжжя, висвітлював будівництво ДП-9. Уч. багатьох виставок. Роботи у музеях і приват. колекціях. На творчій роботі в Києві.

Коромисло, **1.** Дугоподібна підойма, що клалася на плечі і на ній носили два відра з водою, зерном тощо. Були прості К. і святкові, прикрашені різьбою, розмальовані тощо. Є в міському музеї. **2.** К. балансира, деталь пристрою широкого призначення. **3.** К. клапанне, деталь двигуна внутрішнього згорання. Бувають К. бурові, круглі, зрівнювальні тощо. Використовуються на різних підприємствах міста.

Коронка бурова, різновид долота бурового. Застосовується для буріння геологіч. свердловин з добиранням керна і вибухових свердловин та шпурів суцільних вибоїв.

Коронарія шкіряста (Coronaria coriaceae), багаторічна рослина родини гвоздичних, з густим шовковистим білувато-повстистим опушенням, 30-100 см висотою. Стебло пряме, до верху вильчасте. Нижні листки продовгувато-оберненояйцевидні, звужені до черешка, верхні – ланцетні, сидячі. Квітки крупні, поодинокі або у малоквітковому розрідженому суцвітті, трубчасто-дзвоникуваті, малиново-червоні. Цвіте VI-VII. Плід – коробочка. Розмножують насінням. Рекомендується для озеленення Кр. Рогу.

Короп, риба ряду коропових, походить від сазана. Головний об'єкт ставкового зарибнення. Тіло товсте, спина широка, темна, боки – золотисті, мідно-жовті. Найпоширеніший К. нересться у трав. при температурі води понад 17^0 С. Всеїдний. Вагою до 3 кг. Поширен. у водоймищах Криворіжжя.

Короп Іван Петрович (? , Криворіжжя – 1915, ?). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Вів підпільну роботу на рудниках. Актив уч. рев. подій (1905). Уч. 1-ї світ. війни. Організував братання з австро-нім. солдатами. Під час такої акції був застрелений.

Коростяні кліщі, група паразитичних червів ряду акариформних. Довж. тіла 0,2-0,8 мм. Паразити шкіри людини і теплокровних тварин; збудники корости. Поширені на всіх материках.

Коротач Володимир Анатолійович (3.1.1956, Донецька обл.). Медальєр. Зак. Дніпропетров. монтаж. тех-м (1979). У 1979 – 1996 керівник групи естетики РУ ім. Кірова. Оформив інтер'єр ПК ім. Артема. Займав провідні місця у конкурсах з наочної агітації. Виготовив ескізи багатьох пам'ятних медалей, значків. Перший зробив макет герба Кр. Рогу.

Коротач Наталя Володимирівна (17.11.1977, Кр. Ріг). Художник. Зак. Георгіївськ. техніч. коледж (1999). Працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва. Уч. виставок з 2000. Захоплюється вишивкою, в'язанням. Роботи зберігаються в музеях, приват. колекціях України, Росії. Серед робіт "Криворізькі візерунки", "Православний храм", скатертини.

Коротецький Леонід Петрович (1913, Дніпропетров. обл. - ?). Транспорт. керівник. Зак. Феодосійськ. тех-м залізнич. тран-ту (1932). У 1932 – 1941 технік, диспетчер, нач. станції, нач. відділу експлуатації Сталінськ. залізниці. У 1946 – 1953 заст. нач., у 1953 – 1961 нач. Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці. Умілий організатор залізнич. руху. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Коротич Володимир Антонович (9.5.1921, Кр. Ріг). Юр. керівник. Зак. Моск. військ.-юр. акад. (1942). Вихованець СШ № 88. Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. 38 СД, 7 арт. дивізії. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1949 – 1973 на керівних посадах в системі військ. трибуналів Збройних Сил СРСР. Полковник. Викладав в Київ. ін-ті інж. цивільної авіації. Канд. юридич. наук. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст. (2), Червоної Зірки (2).

Коротка Тетяна Миколаївна (1965, Кр. Ріг). Майстер спорту. Зак. Київ. ін-т фізкультури (1996). Баскетболом займається з 1983. Чемпіонка Європи серед юніорів (1989), призер міжнарод. змагань у скл. "Динамо" (Київ). Перебуває на тренерськ. роботі в Сімферополі.

Короткий Анатолій Федорович (25.8.1907, Гомель - ?). Науковець. Зак. Ленінград. інж.-буд. ін-т (1943). Із сім'ї підполковника царськ. арм. У 1927 – 1930 працював учителем в Брянськ. обл. У 1930 – 1932 робітник з-ду "Красный путиловец", у 1932 – 1936 геолог Ленінград. сейсморозвід. партії. У 1936 – 1937 учитель в Ленінград. обл. У 1943 – 1951 нач. дільниці, відділу тр-ту "Союзмонтажбуд". У 1951 – 1953 голов. інж. проектів ін-ту "Головвенттехмонтаж". У 1953 – 1954 нач. БМУ тр-ту "Криворіжбуд". У 1955 – 1959 заст. директора Нікопольськ. металург. тех-му. У 1959 – 1963 працював в тр-ті "Нікопольбуд". У 1963 – 1986 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою будівництва КГРІ . Автор 50 наук. праць з проблем основ будівельної справи, опалення, вентиляції. Один з провідних спеціалістів України у вентиляції споруд. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Коротков Сергій Пилипович (10.2.1912, Дніпропетровськ – 80-ті, там же). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. електромех. тех-м (1931). У 1931 – 1944 майстер, виконроб тр-ту "Електропром", нач. управління тр-ту "Уралсибелектромонтаж". У 1944 – 1954 нач. управління тр-ту "Південелектромонтаж" (Запоріжжя). У 1954 – 1958 нач. управління тр-ту "Південелектромонтаж" (Кр. Ріг). У 1958 – 1959 керуючий тр-том "Криворіжпівнічрудбуд". У 1960 – 1974 заст. нач. "Укрголовметалургмонтаж". Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора (3).

Коротконадкрилі, **стафіліниди** (Staphylinidae), родина жуків. Довж. до 4 см. Понад 300 тис. видів, поширені в усіх частинах світу, крім Антарктиди, в Україні – понад 1000. Хижі К. мають властивість природних регуляторів чисельності комах – шкідників с/госп. рослин, рослиноїдні – другорядні шкідники. Зустрічаються в грунті, в підстилці, під камінням, в норах ссавців, на трупах тварин, в грибах, мурашниках тощо. Представники: **стафілін прикрашений** (Staphylinus caesareus),**стафілін волохатий** (Emus hirtus).

Короткоуповільнене підривання, спосіб підривання, коли заряди вибухових речовин детонують у заданій послідовності. Підвищує інтенсивність дрібнення, знижує сейсмічну дію вибуху. Широко застосовується у шахтах, кар'єрах та будівництві Криворіжжя.

Коротченка бульвар, закладений на початку 80-х в Жовт. р-ні. Пл. 1,8 га. Має багату рослинність, пішохідні доріжки.

Коротченка вулиця, розташована у центр. частини Жовт. р-ну. Закладена у кінці 70-х. Розвитку набула в 80-90-х. Довж. 3,5 тис. м, ширина 15 м. Має 21 багатоповерховий будинок, проживає 5880 чол. Проходить тролейбусна лінія, існує підзем. перехід. Розташовані ЖКК № 17, дитсадок, 8 магазинів. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Коротченка Дем'яна Сергійовича (10.11.1894, Сумська обл. – 7.4.1969, Київ). Герой Соц. Праці (1964). Організатор партизан. руху в Україні. Голова Ради Міністрів, Голова Президії Верх. Ради України. Обслуговує 63 в/з.

Коротченка Д. С. меморіальна дошка, відкрита у квіт. 1985 на адмінкорпусі коксохіміч. виробництва КМК. Сповіщає, що КХЗ у лип. 1969 присвоєне його ім'я.

Коротя Петро Андрійович (1928). Новатор виробництва. Освіта середня. На будовах Кривбасу з 1948. Працював бригадиром мулярів тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". Стояв у витоків підприємства. Ударник п'ятирічок, переможець річних змагань. Відзначився на будівництві об'єктів ПівнГЗК. Виховав кілька поколінь будівельників. Ім'я в Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, "Знак Пошани".

Корста, давня назва домовини на Криворіжжі.

Корсун Леонід Федотович (14.10.1939, Запорізька обл.). Відом. водій. Зак. Криворізьк. тех-м гірнич. транспорту (1970). З 1970 працює водієм пасажирськ. автобуса АТП-14129. Ударник п'ятирічок. Обслуговує провідні маршрути. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Корсунівська волость, існувала у квіт. 1919 – берез. 1923 у скл. Криворізьк. повіту. До скл. входили сучас. житломасиви Карнаватка, Веселий Кут.

Корсуньський провулок, житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладений у кінці 40-х. Розвитку набув в 50-60-х. Довж. 772 м, ширина 8 м. Має 47 приват. будинків, проживає 167 чол. Вкритий відсівом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь укр. поета Корсуньського Олекси Олексійовича. Обслуговує 37 в/з.

Корт (англ. court), спортивний майданчик (40 м х 20 м), розмічений для гри у теніс, поділений посередині сіткою (висота 91 см), покриття глинопіщане, трав'яне, синтетичне. У Кр. Розі існує близько 50 тенісних кортів.

Корунд (від староінд.), мінерал класу оксидів. Колір сірий, коричневий, червонуватий, жовтуватий. Блиск металевий. У Кривбасі дуже рідкісний, дорогоцінний. Знайден. М. Г. Дяченком у поверхневих відкладеннях рр. Саксагань, Жовта, балок Приворотної, Грудкуватої у вигляді рожевих, синіх зерен до 1 мм.

Корч, пеньок або звалене дерево, яке потрапило у водоймище, у давнину на Криворіжжі.

Корчагін Микола Володимирович (14.5.1938, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1966). У 1966 – 1967 майстер тр-ту "Союзвибухпром". З 1967 інж., зав. групою, голова профкому, голов. інж. проектів ін-ту "Кривбаспроект". Керував проектуванням гірнич. об'єктів ІнГЗК, впровадженням циклічно-потокової технології.

"Корчагінець", дитячий оздоровчий комплекс підприємства "Криворіжелектротранс". Відкрит. у червні 1984 на березі р. Бокова в р-ні с. Кудашеве Криворізьк. р-ну. Пл. 3,2 га. Має 4 спальні корпуси, стадіон, спортмайданчики, їдальню, літній кінотеатр, 2 ?. Протягом зміни приймає до 320 дітей. Вважається одним з кращих у системі комунального господарства обл. Працює 20 гуртків, 11 спорт. секцій. Відбуваються масові заходи "Чудеса на острові", "Українські вечорниці", "Свято Івана Купала".

Корчиков Гліб Миколайович (початок XX ст. – серп. 1976, Москва). Ген.-майор (1944). Зак. Вищі військ. курси "Постріл". В арм. з 1922. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 48 гв. СД. Уміло керував з'єднанням у боях за Миролюбівку, Свистунове, ст. Червона, КМЗ, Соцмісто, Змичку. Після війни викладав у Військ. акад. Ініціатор спорудження монумента "Перемога" у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (5), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст.

Корчійниця, давня назва кузні на Криворіжжі. Означає розташування кузні біля корчми.

Корчма Валерій Максимович (1941, Курська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1967 працював прохідником ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Корчма, шинок, трактир у давнину на Криворіжжі. Ресторан нижчої категорії. Популярний серед простих городян.

Коршок Лариса Вікторівна (18.10.1948, Кр. Ріг). Відом. педагог. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1971). З 1971 учитель біології СШ № 24, з 1991 – Довг. пед. гімназії. Автор методичних розробок з проблем використання природознавства на уроках біології. Досвід занесен. в обл. картотеку Ін-ту освіти. Лауреат обл. конкурсу (1996).

Коряк, ковшик для вичерпування води з човна у давнину на Криворіжжі.

Коряченков Михайло Андрійович (1922, Криворіжжя). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. війни з Японією у серп. 1945 у скл. 456 авіаполку. У 1962 – 1984 нач. автоцеху Першотравнев. рудника ПівнГЗК. Керував вивезенням перших тонн руди. Ударник п'ятирічок, передовик виробництва. Наставник. Нагордж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Коса, сільгосп. інструмент у вигляді металевої смуги, заточеної з одного боку, з великою дерев'яною ручкою. Мала широке розповсюдження у давнину на Криворіжжі до появи механіч. косарок. Руб'яче – колюча зброя укр. козаків XVII-XVIII ст. Використовувалася у бойових діях за участю козаків Криворіжжя.

Коса сажень, старовинна міра відстані. Дорівнює 2,48 м від носка лівої ноги до кінця середнього пальця піднятої вище правиці. Образна характеристика фізич. сили, чоловічої величі і зросту. На Криворіжжі називали фізично розвинутих і високих на зріст людей.

Косарєва вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена на початку 50-х. Розвитку набула в 60-70-х. Довж. 728 м, ширина 5-6 м. У 9 багатоповерхових і 54 приват. будинках проживає 635 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь держ. діяча Косарєва Олександра Васильовича (14.11.1903, Москва – 23.2.1939). Уч. гром. війни. З 1939 ген. секретар ЦК ВЛКСМ. Жертва сталінськ. репресій. Обслуговують 36, 71 в/з.

Косарі, **косарики** (Opilionidae), ряд безхребетних тварин класу павукоподібних. Довж. тіла 1-22 мм. Ноги тонкі й довгі, легко відокремлюються від тулуба (автотомія), а потім довгий час згинаються і розгинаються, нагадуючи рухи косарів. К. живляться дрібними комахами та ін. безхребетними. В Україні 16 видів.

Косарка сільгосп. машина, для скошування трав'янистих рослин. Бувають К. однобрусні і багатобрусні, кінні, тракторні. Побутували на Криворіжжі до 60-х XX ст. З появою зернозбиральних комбайнів К. використовують для обкошування полів. У комунальн. господарстві використовуються ручні К. для догляду за клумбами.

Косенко Іван Іванович (1.1.1927, Київська обл.) Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірничо-металург. тех-м (1961). У 1945 – 1996 ст. бур. майстер, виконроб, нач. дільниці геологіч. партій. Кращий за професією (1968). Автор 102 рацпропозицій з економіч. ефектом 400 тис. крб. У 1954 керував випробуванням дослід. зразка бур. верстата ЗІФ 1200 № 1. Впровадив селективне складання бур. труб.

Косенко Павло Вакулович (25.12.1916, Чернігів. обл.). Передовик виробництва. Освіта н/середня. До 1940 працював на шахтах Донбасу. Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. 276 окрем. роти зв'язку. Працював водієм тр-тів "Куйбишевгідробуд", "Криворіжсільбуд". Будував канал Дніпро - Кр. Ріг. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора.

Косенков Іван Михайлович (1901, Орлов. обл. – верес. 1968, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. Маріупольськ. пед. ін-т. З 1913 працював коногоном на шахтах Кривбасу. Уч. гром. війни з 1919 на Півд. фр. Брав актив. участь у відбудові шахт Кривбасу. З 1934 учитель, директор СШ №11, з 1937 директор СШ № 25. У 1939 – 1941 інструктор, зав. Будинком політосвіти міськкому КП(б)У. Один з організаторів евакуації підприємств Ц.-Міськ. р-ну. У 1942 – 1944 працював в Алма-Аті. З лют. 1944 1-й секретар Ц.-Міськ. райкому КП(б)У.

Влітку 1944 направлен. на партроботу в Ізмайлове. Згодом повернувся до Кр. Рогу і працював директором риб. з-ду.

Косигін Борис Васильович (4.12.1934, Кр. Ріг). Засл. журналіст України (1994). Навчався у КГРІ (1953 – 1955). У 1956 – 1965 бурильник ш. "Гігант" РУ ім. Дзержинського. У 1966 – 1968 фотокор газ. "Сільський трудівник". З квіт. 1968 фотокор газ. "Червоний гірник". Фотолітописець Кривбасу 60-90-х років. Багаторазовий переможець фотоконкурсів. Автор кількох фотоальбомів.

Косигіна бульвар, закладен. у 80-х в Терн. р-ні. Пл. 4,1 га. Багатий рослинністю, має місця для відпочинку.

Косигіна вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена у кінці 50-х як житломасив-новобудова. Сучас. назву має з 1980. Розвитку набула в 70-80-х. Довж. 1 тис. м, ширина 10 м. Має 25 багатоповерхових будинків, проживає 6036 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь держ. діяча Косигіна Олексія Миколайовича (21.2.1904, Петербург – 18.12.1980, Москва). Двічі Герой Соц. Праці (1964, 1974). З 1964 Голова Ради Міністрів СРСР. Обслуговує 82 в/з.

Косик Марія Миколаївна (16.4.1914, Кіровоград. обл.-23.12.1983 Кр. Ріг).Пед. керівник. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1934), Вищу партшколу при ЦК КПРС (1947). У 1934-1941 учитель історії в Черкасах. У 1941-1944 працювала на військ. з-ді на Уралі. У 1944-1947 директор Криворізьк. радіовузла. Керувала відбудовою радіомовлення у Кр. Розі. У 1947-1955 викладач історії в Криворізьк. пед. ін-ті. У 1955-1958 працювала у Миколаєві. У 1958 працювала учителем історії СШРМ №20, СШ №5.

Косиков Сергій (Косик) (? – 27.6.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. Один з перших будівельників з-ду "Криворіжсталь". У 1934 – 1941 працював у залізнич. цеху. Ударник перших п'ятирічок. Брав актив. участь у худ. самодіяльності. Увійшов до скл. підпільної групи Ю. М. Козаченка. Діяв під псевдонімом "Костя". Вів розвідку, розробляв операції, влаштовував диверсії. Розстрілян. гестапо після лютих катувань. Похований у парку залізничників в Довг. р-ні.

Косиця, дівоча сорочка з повздовжньої вишивкою на рукавах у давнину на Криворіжжі.

Косівка село, Валівськ. сільради розташовувалося на правому березі р. Бокова за 2 км від с. Валове. Засноване на початку XX ст. Землі належали Юриці. Центр заворушень 1905. До ВВВ мало вулицю, до 60 будинків. Ліквідоване у середині 50-х в зв'язку із затопленням території Карачунівськ. водоймищем.

Косівська балка, розташована за 1,5 км на півд. від с. Валове Криворізьк. р-ну. Довж. 1,5 км. Схили круті. Багата на зелені насадження. Місце гніздування птахів. Місце дислокації піонер табору "Корчагінець". Назва пішла від прізвища місцевого жителя.

Косіора вулиця мкрн. Соцміста Дзерж. р-ну. Закладена в середині 30-х у зв'язку із створенням житлофонду для будівельників і металургів з-ду "Криворіжсталь". До 1964 мала назву вулиця Обухівська. Розвитку набула в 50-х. Забудована в основному 5-поверховими "сталінками" та "хрущовками". Довж. 2,8 тис. м. Пл. 33,3 тис. кв. м. Кількість будинків – 43. Розташ. плавальний басейн, ринковий комплекс, готель "Арена" ін. Носить ім'я уч. рев. подій Косіора Станіслава Вікентійовича (18.11.1885 – 26.2.1939). У 1928 – 1935 1-й секретар ЦК КП(б)У. Відвідував Кр. Ріг. Загинув під час сталінськ. репресій. Обслуговують 6, 32, 50, 65, 75, 103 в/з.

Косіора С. В. меморіальна дошка, встановлена у 1964 на будинку, що на розі вул. Косіора та пр. Металургів Дзерж. р-ну. Напис свідчить, що вул. носить ім'я С. В. Косіора.

Космачов Георгій Сергійович (20.1.1911, Харків – 90-ті). Чл. СХУ. Зак. Харків. худ. ін-т (1933). Працював у галузі станкової графіки і живопису. Серед творів "Відбудова Дніпрогесу" (1947), "Індустріальні пейзажі України" (1959), "Індустріальне Криворіжжя" (1961), "По шевченківських місцях" (1963) ін. Уч. виставок з 1945. Персональні у Харкові (1958, 1965).

Космодем'янської З. О. меморіальна дошка, встановлена у 1975 на будинку № 31 одноймен. вул. у Терн. р-ні. Напис вказує чиїм ім'ям названа вул.

Космонавтів бульвар, закладений у Сакс. р-ні в 70-х. Пл. 9,5 га. Багатий на зелену рослинність, має місця для відпочинку.

Космонавтів вулиця житломасиву ім. Артема Сакс. р-ну. Закладена у середині 50-х. Розвитку набула в 60-70-х. Довж. 2,1 тис. м, ширина до 10 м. Одна з центр. вулиць р-ну. Має 25 багатоповерхових будинків, проживає 7225 чол. Обслуговує 97 в/з.

Космонавтів парк, закладений у середині 60-х в Жовт. р-ні. Пл. 10,4 га. Багатий на зелені насадження. Обладнаний клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

“Космос” кінотеатр, відкритий у лист. 1962. Перший директор А. Ю. Мазний. Має 2 зали на 402 місця. З лип. 1991 орендний, з січ. 2000 у статусі товариства з обмежен. відповідальністю. Демонструє художні фільми, влаштовує благодійні кіносеанси. Розташований на вул. Революційній Дзерж. р-ну.

“Космос” кінотеатру сквер, закладений у 1962 у зв'язку з відкриттям кінотеатру. Пл. 4,6 га. Обладнаний клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку, багатий рослинністю. Являє собою сад. Має вихід на вул. Революційну Дзерж. р-ну. Місце відпочинку городян.

Космос (Cosmos), рід одно- та багаторічних рослин родини айстрових. Походить з Центр. Америки. Найпоширеніші види **К. двоперистий** і **К. сірчано-жовтий**. Висота рослин 60-120 см. Листки супротивні, тонко-ажурні, двічі перисторозсічені. Суцвіття 7-10 см у діам., білі, рожеві, червоні, кармінно-червоні. Цвіте VII – до заморозків. Розмножують насінням. Широко використовується квітникарями Кр. Рогу на клумбах, присадибних ділянках.

Кособуцький Іван Семенович (початок XX ст. – 80-ті, Москва). Ген.-лейтенант (1944). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе. В арм. з 1918. Уч. гром. війни. Кадровий військовий. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 34 СК, що перебував у скл. 46А. Уміло керував визволенням з-ду “Криворіжсталь”, центру Кр. Рогу, Гданцівки. Займав керівні посади у Збройних Силах СРСР. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст.

Косов Іван Іванович (4.4.1901, Владимирська обл. – 6.4.1957, Кр. Ріг) Пром. керівник. Зак. Моск. енергетич. ін-т (1933). У 1918 – 1920 секретар райкому КСМ м. Іваново. Уч. гром. війни з берез. 1920 у скл. 45 СД Півд. фр. У 1921 – 1929 механік авіачастини РСЧА. У 1934 – 1938 інж., нач. цеху, у 1938 – 1939 голов. інж., заст. директора КРЕС. У 1939 – 1941 голов. інж. Зуївськ. ГРЕС в Донбасі. У 1941 – 1944 нач. будівництва “Лянгармережа” в Узбекистані. У 1944 – 1945 директор КРЕС. Керував її відбудовою. У 1947 – 1956 голов. енергетик ТЕЦ з-ду “Криворіжсталь”. Один із засновників енергосистеми Кривбасу.

Косов Кузьма Олександрович (16.11.1929, Курська обл. – 2001 , Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1949 – 1989 тесля, бригадир БУ № 1 тр-ту “Криворіжіндустрбуд”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Косовиця, період сінокосу та збирання зернових культур у давнину на Криворіжжі.

Косовщук Віктор Леонідович (21.3.1961, Криворіжжя – 22.1.1981, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Освіта середня. В арм. з 1979. З груд. 1979 в Афганістані. Танкіст. Супроводжував колони техніки. Загинув у бою. Похован у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Косогов Микола Іларіонович (1914, Кр. Ріг – 12.12.1937, Арганда, Іспанія). Мол. командир. Зак. танк. школу (1936). З 1933 жив в Тульськ. обл., в арм. з 1935. Башт. стрілець Т-26 у 4 окрем. мех. бригаді БОВО. З лист. 1936 доброволець в Іспанії у скл. окрем. танк. бригади Д. Г. Павлова. Уч. боїв під Мадридом, Гвадалахарою, на Харамі у скл. екіпажу танка Героя Рад. Союзу Г. М. Склезньова. У скл. екіпажу таранив танк заколотників у р-ні гори Пінгарон. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Косогов Яків Михайлович (23.2.1924, Курська обл.). Герой Соц. Праці (1958). Освіта середня. Уч. ВВВ у скл. партизан. загону, 26 МС бр., 163 СП. У 1947 – 1957 працював у кол-пі. У 1951 – 1960 бурильник ш. ім. Валявка РУ ім. Ілліча. Кращий бурильник СРСР (1955). Ініціатор труд. починів, новатор виробництва. Депутат Верх. Ради України (1959).

У 1960 – 1991 голова профспілки ш. ім. Валявка, диспетчер рудника, нач. турбази. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Косолап Павло Павлович (29.11.1954, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1977). З 1977 скреперист, гірнич. майстер, нач. дільниці, голов. інж. шахти, у 1985 – 1991 нач. ш. "Південна" РУ ім. XX партз'їзду. У 1991 – 1995 нач. ш. ім. Фрунзе, з берез. 1995 заст. голови правління ВАТ "Суха Балка". Умілий організатор виробництва. Вивів шахти у число передових.

Костанда Віктор Васильович (22.4.1950, Донецька обл.). Засл. гірник України (1996). Зак. Докучаєвськ. гірнич. тех-м (1972). З 1972 бурильник, нач. дільниці шахт "Центральна", "Південна", "Ювілейна" РУ ім. XX партз'їзду/ВАТ "Суха Балка". Новатор виробництва. Умілий керівник видобутку руди.

Костенка вулиця закладена на початку 50-х у мкрн. Соцміста Дзерж. р-ну. Сформувалася в 60-70-х. Довж. 736 м. Пл. 8,8 тис. кв. м. Зелені насадження займають 1,8 га. Має 40 багатоповерх. будинків. Розташовані гуртожитки КТУ, СШ № 103, магазини. Носить ім'я Героя Рад. Союзу П. І. Костенка. Обслуговують 27, 65 в/з.

Костенка П. І. меморіальні дошки, встановлені на будинках № 11 (1969) і № 23 (1989) по вул. Костенка. Написи на білому мармурі і сірому граніті свідчать, що вул. названа на честь Героя Рад. Союзу П. І. Костенка.

Костенко Валентина Іванівна (21.7.1942, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Одес. технологіч. ін-т харч. промисловості. У 1959 – 1965 прац. на м'ясокомбінаті, у 1965 – 1967 майстер птахоком-ту. У 1967 – 1968 обліковець, у 1968 – 1984 майстер, у 1984 – 1995 директор, з лип. 1995 голова правління ВАТ "Криворізький міськмолокозавод № 1". Керувала реконструкцією. Одна з перших в області організувала фірмову торгівлю.

Костенко владислав леонідович (9.4.1939, Миколаїв. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Криворізьк. гірничо-механіч. тех-м (1969). З 1976 електрозварник рем.-мех. цеху № 3 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, передовик виробництва, переможець змагань.

Костенко-Малютіна галина іллівна (2.9.1960, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Київ. театр. ін-т (1988). У 1980 – 1984 працювала у Центрі дитячої та юнацької творчості. У 1984 – 1988 культ. організатор Палацу культури металургів. З 1984 худ. керівник у Центрі дитячої та юнацької творчості. У 1993 створила дитячу театр. студію, у 1997 – театр. студію костюма "Імідж". Лауреат і дипломант фестивалів і конкурсів. Автор програм і сценаріїв.

Костенко Георгій Петрович (9.8.1952, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (2000). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1975). З 1975 машиніст шихтоподачі, горновий, майстер, нач. домен цехів №№ 2, 1 ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва. Почес. грамота Держкомітету промисловості України.

Костенко Микола Іванович (25.8.1936, Кіровоград. обл.). Засл. гірник України (1969). Освіта середня. У 1952 – 1953 бульдозерист, першобудівельник Кременчуцьк. ГЕС. У 1958 – 1996 машиніст бурових верстатів рудника НКГЗК. Першобудівельник ком-ту. Випробувач верстата КС-1, станків СБШ-250, СБШ-320. Новатор виробництва. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Очолював кращу бурову бригаду в СРСР (1991). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Костенко Павло Іванович (1917, Кр. Ріг – 11.1.1944, Керч). Герой Рад. Союзу (16.5.1944). Зак. школу ФЗН. Працював слюсарем. В арм. з 1937. Уч. ВВВ з серп. 1942. Обороняв Кавказ, Крим. Пом. ком-ра взводу 142 окрем. батальйону морськ. піхоти. У боях за висоту 125,6 під Керчю замінив командира. Пораненим не залишив поле бою. Своїм тілом закрив амбразуру доту. Ім'я носить вул. у Дзерж. р-ні, прізвище на стелі Героїв. Нагородж. орд. Леніна, Слави 3 ст.

Костигов Валентин Михайлович (4.12.1939, Кр. Ріг). Засл. металург України (1994). Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1975). З 1962 токар, майстер, нач. техбюро, заст. нач.

вальцетокарного цеху ком-ту “Криворіжсталь”. Новатор виробництва. Переможець змагань.

Костін Олександр Григорович (7.11.1917, Ульянов. обл.). Військ. керівник. Освіта середня. В арм. з 1938. Уч. ВВВ з червня 1941. Під час визволення Криворіжжя ком-р 2 батальйону 47 гв. СП 15 гв. СД. Уміло командував підрозділами, відзначався в боях на Інгулецьк. плацдармі. В арм. до 1960, полковник. Працював у системі комунального господарства у Вінниці. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Б. Хмельницького 3 ст., О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, “Легіон честі” (США).

Костінов Леонід Денисович (13.3.1928, Вінниця). Мед. керівник. Зак. Вінницьк. мед. ін-т (1955). У 1955 – 1963 ординатор хірург. відділення 11-ї міськ. лікарні. У 1963 – 1965 зав. Інгулецьк. райздороввідділом. У 1965 – 1987 голов. лікар 1-ї міськ. лікарні. Керував введенням цех. поліклінік, лікувальн. басейну, клініч. лабораторії. Занесен. у Книгу Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. “Знак Пошани”, Почес. Грамотою Верх. Ради України.

Костриця (Festuca), рід багаторічних трав'янистих рослин родини злакових. Суцвіття – волоть. Колоски стиснуті з боків, 3-10 квіткові. На Криворіжжі – 4 види. **К. валіська, типчак** – щільнодернинна рослина з щетиновидними листками, вкритими восковою поволокою, - широко розповсюджений степовий вид, стійкий до надмірного випасання худоби. **К. східна**, вис. 40-120 см з жорсткими, широкими (5-8 мм) листками, звичайно зустрічається на вогких солонцюватих луках, по днищах балок та берегах річок. **К. велетенська** – зрідка в лісових насадженнях (парк “Веселі Терни”). **К. лучна** – звичайно висівають на газонах.

Костогриз, кислота за часів козаччини на Криворіжжі.

Костогриз (Coccothraustes coccothraustes), птах родини в'юркових ряду горобцеподібних. Розміром шпака. Має велику голову, масивний товстий дзьоб і своєрідне забарвлення: верх голови і спина коричневі, шия сіра, низ тіла бурувато-рожевий, на горлі добре помітна чорна пляма, а на чорних крилах і на хвості – білі плями (особливо добре виділяються у польоті). У самки забарвлення тьмяніше, все оперення з сірувато-зеленим відтінком. Молоді птахи за забарвленням подібні до самки. Політ швидкий і легкий, але всі інші рухи повільні. Ареал включає більшу частину СНД, крім степової і пустельної зон; Захід. Європу, Півн.-Захід. Африку, Півд.-Захід. Азію. В Україні є гніздовим і малочисельним зимуючим птахом Полісся, Лісостепу, Карпат і Криму, Чорноморського заповідника. На Криворіжжі є звичайним гніздовим і численним на прольоті і звичайним зимуючим птахом. Оселяється в змішаних та листяних лісах з добре розвиненим підліском, садах і парках, іноді в житлових кварталах, дачних ділянках, на відвалах. Обережний і малопомітний птах під час гніздового періоду. Гніздиться на деревах на висоті від 2 до 6 м. В кладці 3-7 зеленуватих з темними плямами і смугами яєць в квіт.-червні. Живиться насінням, ягодами, крилатками кленів, ясеня та кісточками ягід (вишні, черешні). Місцями шкодить садам і виноградникам.

Костромська вулиця житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Камчатський. Довж. 189 м, ширина – 8,5 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має до 20 будинків. Названа на честь міста в Росії – Костроми. Обслуговує 45 в/з.

Костюк Андрій Михайлович (1913 - ?). Гірнич. керівник. Освіта вища. У гірнич. промисловості з початку 30-х. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. У 1940 очолив шахту ШУ ім. Дзержинського. У 1948 – 1954 нач. ш. “Гігант”. Вичерпних біографіч. даних не виявлено.

Костюк Іван Іванович (25.11.1937, Вінницька обл. – 1997, Кр. Ріг). Почес. гірник (1970). Освіта середня. У 1956 – 1991 бурильник, бригадир ш. ім. Орджонікідзе, ім. Леніна РУ ім. Леніна. Переможець річних змагань, новатор виробництва, ударник п'ятирічок. Наставник і раціоналізатор. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Трудової Слави 3 ст.

Костюков Олександр Олексійович (4.4.1898, Донецька обл. – 10.1.1950, Читинська обл.). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. ун-т. (1928). У 1915 – 1918 працював слюсарем на Горлівськ. артз-ді. У 1918 – 1924 технік, зав. шахтою, заст. керуючого ШУ в Донбасі. У 1930 – 1941 тех. керівник шахти, керуючий Жовт. РУ, РУ ім. Артема, нач. ВКБ тр-ту "Руда", зав. кафедрою шахтобудівництва, директор КГРІ, керуючий ШУ ім. Ілліча. Ініціатор впровадження нових технологій на шахтах Кривбасу, багатозабійного буріння, керував евакуацією шахт на Урал (серп. 1941). З верес. 1941 голов. інж., керуючий тр-том "Союзплавик" у Забайкаллі. Відроджував рудники Калангуй, Абагайтуй, Седлова, Таменга, Сонячний. Сприяв підвищенню норм видобутку плавику. Похован. у Забайкаллі. Ім'я носять вулиці селищ рудників. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Костюченко Михайло Іванович (30.9.1930, Сумська обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1955). У 1955 – 1959 вальцювальник, майстер-прокатник КМЗ. У 1959 – 1966 надавав практичну допомогу металургам КНР у розвитку прокат. виробництва Китаю. З 1968 очолював СПЦ № 1, вивів його у число передових. З 1986 очолює СПЦ № 2. Вивів колектив з прориву і перетворив цех на один з кращих на КМК. Видатний організатор металург. виробництва України. Держ. діяч, парламентарій. Депутат Верх. Ради СРСР (1984). Брав участь у розробці законів. Вирішував проблеми КМК і Кр. Рогу. Держ. прем. України, прем. Ради Міністрів СРСР за розробку автоматизованої системи регулювання приводом у прокат. виробництві, технології термозміцнення. Почес. грамоти ВЦРПС, уч. ВДНГ СРСР. Кращий винахідник Мінчормету СРСР, засл. працівник ком-ту "Криворіжсталь". Володар 100 автор. свідоцтв і патентів. Автор наук. праць з проблем прокату. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора (2), Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України, Почес. грамотою Кабміну України, знак. "За заслуги перед містом".

Костяков Анатолій Олексійович (15.6.1926, Владимир. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1960). Уч. війни з Японією. Працював механіком у Владимир. обл. У 1952 – 1962 майстер, нач. цеху авторем. з-ду/ДРРЗ. У 1962 – 1972 голов. інж., у 1972 – 1979 директор ДРРЗ. Згодом керував лабораторією. Поклав початок сталеливарному виробництву. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Слави 3 ст.

Костянтинівське колективне господарство, утворене у с. Мар'янівка Лозуватськ. волості у 1918 (за інш. джерелами у 1921). Займалося спільною обробкою землі. Діяло до середини 20-х. Постійно піддавалося нападам з боку кол. землевласників.

"Костянтинівське колективне господарство", створене на території Лозуватськ. сільради (1925), а у 1926 реорганізоване в сільгоспартіль "Червоний плуг".

Костянтинівське металургійне товариство, утворене в кінці 90-х XIX ст. Володіло Червоним рудником у Кривбасі. Співробітничало з Азово-Донським банком. Руда доставлялася на з-ди Донбасу. Припинило діяльність з початком гром. війни.

Костянтинівський рудник, заснован. у 1898 Бельгійськ. тов-вом на Тарапаківськ. пласту. Діяв невеликий кар'єр з кінним барабанним підйомником. Керуючий І. І. Реймон. За рад.. часів видобуток вівся РУ ім. Ілліча.

Костьолов Леонід Іванович (27.6.1912, Сумська обл. – 30.4.1967, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1933). У 1933 – 1934 механік ШУ "Жовта річка". У 1934 – 1939 голов. механік ШУ ім К. Лібкнехта. У 1939 – 1941 голов. механік, голов. інж. ШУ ім. Р. Люксембург. У 1941 – 1944 голов. механік ШУ "Висока гора" тр-ту "Уралруда". У 1944 – 1958 заст. керуючого РУ ім. Кірова. У 1958 – 1967 керуючий тр-том "Кривбасрудбуд". Уч. відбудови шахт Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. Умілий організатор процесу видобутку руди. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

"Косуля", будівельний термін означає пристрій у вигляді повзучої арки, що використовувалася у середині споруди. Вживався в осередку криворізьких будівельників.

Косушка, старовинна міра вимірювання об'єкта рідини. Дорівнює 61,5 мм. ½ чарки, 0,08 літра. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Костюшка вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назва вулиця 2-а Призова. Довж. 493 м, ширина 7 м. Має 14 приват. будинків, проживає 50 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь керівника польськ. нац.-визвольного руху Костюшка Тадеуша (4.2.1746, Брест. обл. – 15.10.1817, Швейцарія). Один з керівників польськ. повстання (1794), автор Поланецького універсалу. Обслуговує 17 в/з.

Косяк Анатолій Терентійович (6.5.1936, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1965). У 1965 прац. в Ін-ті з проблем матеріаловедення АН України. У 1965 – 1974 майстер, нач. техбюро Ленінськ. рудорем. з-ду. У 1974 – 1984 технолог, у 1984 – 2000 голов. металург. КЦРЗ. З лют. 2000 заст. голов. інж. ВАТ "Рудор". Створив сталеплавильне виробництво. Автор винаходів.

Косяк Ганна Кирилівна (1946, Кр. Ріг). Торг. керівник. Зак. Київ. ін-т народ. господарства (1979). З 1963 продавець, товарознавець, зав. магазином, голова профкому, нач. ВРП РУ ім. XX партз'їзду/торг. підприємства "Заріччя". Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Косяк Надія Миколаївна (8.7.1960, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1981). У 1981 – 1984 викладач музики Лозуватськ. СШ. З 1984 заст. голови Лозуватськ. сільради. Пише музику, слова до пісень, співає на сцені. Бере участь у концерт. діяльності, співає у скл. ансамблю "Яворина". Переможець та учасниця фестивалів худ. самодіяльності. Автор 100 пісень про красу укр. землі, природи, кохання. Підготувала збірку "Ніжна квітка".

Косяк Сергій Анатолійович (13.1.1960, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1982). У 1982 – 1984 гірнич. майстер, секретар ком-ту ЛКСМУ РУ ім. К. Лібкнехта. У 1987 – 1989 2-й, 1-й секретар Сакс. райкому ЛКСМУ. З 1989 працював заст. голови Сакс. райвиконкому. Очолює філію акціонерного поштово-пенсійного банку "Аваль".

Косяк Сергій Володимирович (2.5.1961, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Криворізьк. тех. ун-т (1992). З 1984 в міліції. Оперуповноважений, інструктор по спорту, з 1998 ком-р спецпідрозділу "Беркут". Майстер спорту з самбо. 3-разовий чемпіон України, бронз. призер СРСР з самбо.

Косяківський брід, через р. Інгулець існував в с. Лозуватка. З'єднував лівий і правий берег. На правому починався шлях на Єлизаветград. Тепер на цьому місці споруджен. міст. Назва пішла від прізвища господаря землі, де брід розташовувався.

Котедж, житлова споруда індивідуальної або серійної забудови. Складається з 2-х поверхів. Перші котеджі з'явилися у Кр. Розі в 30-ті по вул. Орджонікідзе Дзерж. р-ну. Там проживали керівники будівництва з-ду "Криворіжсталь". З початку 90-х набули бурхливого розвитку як у межах містах, так і у сільській місцевості.

Котелянська Станіслава Адамівна (2.2.1970, Житомир. обл.). Діяч культури. Зак. Київ. ін-т культури (1997). У 1990 – 1994 керівник театр. колективу ПК фарфорового з-ду сел. Городниця Житомир. обл. Організатор театр. фестивалів "Хохма – 94". З 1994 худ. керівник ПК з-ду гірнич. машинобудування. Організатор концертів і конкурсів. Ініціатор проведення фестивалів "Співограй" (1996), "Маски" (1997). Директор Міжнарод. фонду допомоги талановитим дітям "Повір у себе".

Котельников Геннадій Олексійович (6.2.1931, Казань). Проф. (1992). Д.Е.Н. (1991). Член-кор. Міжнарод. акад. інформ. технологій. Зак. Казанськ. ун-т (1963). У 1963 – 1978 викладав в тех-мі, ін-ті, працював зав. лабораторією соціально-пед. проблем наук.-дослід. ін-ту профпедагогіки в Казані. У 1978 – 1994 зав. кафедрою соціології Криворізьк. пед. ін-ту. Автор 114 наук. праць з проблем пед. соціології. Ініціатор проведення міжнарод. конференцій з проблем суспільної свідомості в перехідному суспільстві. Очолював аспірантуру на кафедрі соціології. Вивчав проблеми дослідження розвитку пострадянських країн.

Котик Петро Йосипович (28.9.1928, Рівненська обл.). Засл. будівельник України (1980). Освіта н/середня. У 1951 – 1958 муляр, бригадир БУ № 11 тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1958 – 1988 муляр, бригадир комплексної бригади БУ № 11 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Серед перших перейшов на бригадний підряд. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Котляр Григорій Іванович (1888 – 26.3.1976, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта н/середня. Уч. гром. війни. З 1934 працював на ШУ ім. К. Лібкнехта. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Котляр Михайло Ігоревич (4.12.1958, Черкаська обл.). Засл. металург. України (1998). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1981). У 1983 – 1996 майстер, механік, нач. аглоцеху НКГЗК. З 1996 нач. цеху, заст. техніч. директора з агломерації, нач. аглоцеху гірничо-збагач. виробництва ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва. Винахідник.

Котляра В. М. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі на початку 50-х під егідою Моск. ін-ту кольорових металів. Вивчався генезис заліз. руд, стратиграфія, роль магматизму у формуванні родовищ Кривбасу. Результати мали велике науково-практичне значення.

Котляревського вулиця, розташована у схід. частині Довг. р-ну. Закладена в 50-х. Розвитку набула в 60-70-х. Довж. 503 м, ширина 10 м. Має 5 багатоповерхових будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Котляревського Івана Петровича (9.9.1769, Полтава – 10.9.1838, там же). Автор поеми "Енеїда" (1798 – 1809), п'єс "Наталка Полтавка" (1838), "Москаль-чарівник" (1841). Обслуговує 48 в/з.

Котляревського І. П. ім. театр, діяв у Кр. Розі під час окупації міста фашистськими загарбниками. 1.10.1941 поставив 1-шу виставу "Тарас Бульба". За рік сталося 12 прем'єр. Відвідало 70 тис. глядачів.

Котляров Дмитро Кирилович (20.8.1929, Воронезька обл. – 27.11.1999, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1957). У кінці 40-х працював на вугільних шахтах Підмосков'я. У 1951 – 1952 нач. дільниці ш. ім. Шильмана РУ ім. Кагановича. У 1953 – 1954 зав. шахтою Тульськ. РУ. У 1957 – 1963 голов. інж., зав. шахтою ім. ДПУ РУ ім. Ілліча. У 1963 – 1964 нач. ш. № 1 ім. Артема РУ ім. Кірова, у 1964 – 1965 нач. ш. "Південна" РУ ім. Ілліча. У 1965 – 1972 голов. інж., нач. ВКБ РУ ім. Ілліча. У 1972 – 1973 нач. ВКБ тр-ту "Дзержинськруда". У 1973 – 1999 заст. ген. директора "Кривбасруда". Керував будівництвом шахт, їх реконструкцією, об'єктів соцкультпобуту. Нагородж. орд. "Знак Пошани" (2), знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Котляров Михайло Олексійович (17.11.1906, Воронезька обл. – 1985, Москва). Військ. керівник. Зак. Вищі військ. курси "Постріл" (1946). У 1925 – 1927 працював на військ. з-ді. В арм. з 1927. Стояв біля витоків ПДВ. Уч. ВВВ з верес. 1941 у скл. спец. групи Наркомату оборони СРСР. Ком-р 9-ї ПД бр. Під час визволення Криворіжжя ком-р 6 гв. ПДП, заст. ком-ра 1-ї гв. ПДД. Уміло командував частинами під час боїв на Криворіжжі. В арм. до 1959, полковник. Майстер парашутного спорту. Почес. ветеран ПДВ, с. Чкаловка (1983). Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Кутузова 3 ст., О. Невського, Червоної Зірки (3).

Котов Анатолій Сергійович (5.11.1935, Псков. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1971). У 1953 – 1958 комбайнер МТС в Псков. обл., у 1959 – 1970 машиніст насосів збагач. фабки, у 1970 – 1981 голова профспілки, з 1981 заст. ген. директора НКГЗК. Стояв біля витоків підприємства. Керував створенням системи турбаз, пансіонатів, будівництва житла. Почес. грамота Мінчормету СРСР. Делегат з'їздів профспілок СРСР, України. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Котов Григорій Петрович (1902 – 7.11.1944). Ген.-лейтенант (1944). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1930). В арм. з 1919. Уч. гром. війни. Уч. боїв на Халхін-Голі і рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р 163 СД, нач. штабу 51А. З трав. 1942 командував 47А, з

жовт. 1942 заст. командувача 44, 58, 46А. У груд. 1943 очолив 6 гв. СК. Актив. учасник визволення Кр. Рогу. Керував боями за визволення Радушного, ст. Мудрьона, Змички. Трагічно загинув на марші до Дунаю в результаті нальоту американ. літаків. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3), Б. Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Котов Михайло Іванович (9.11.1895, Воронезька обл. – 25.8.1978). Засл. діяч науки України. Проф. Д.Б.Н. Зак. Харків. ун-т (1922). У 1922 – 1938 працював в наук. установах Харкова. У 1939 – 1978 в Ін-ті ботаніки АН України. Відом. вчений-ботанік. Автор проекту і голов. редактор наук. видання "Флора УРСР" (1-12 тт.), 357 наук. статей з питань систематики, геоботаніки, охорони природи. Актив. дослідник флори Криворіжжя. Видав "Ботаніко-географічний нарис долини р. Інгулець" (1925). Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Котов Микола Йосипович (19.12.1927, Воронезька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. ВВВ з 1944. У 1951 – 1978 кріпильник шахт "Нова", "Гвардійська" РУ ім. Р. Люксембург. Виконував складні операції з кріплень на небезпечних ділянках. Переможець річних змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Котовець Віктор Миколайович (21.3.1937, Дніпропетровськ). Засл. артист України (1984). Зак. Київ. ін-т театр. мистецтва ім Карпенка-Карого. З початку 60-х провідний актор Криворізьк. театру драми і муз. комедії ім. Т.Г.Шевченка. Зіграв більше 100 ролей. Кожен образ відзначався переконливістю та глибиною розкриття душі і характера. Знявся у фільмі "Мужність". З 1999 проживає у Дніпропетровську.

Котовський Григорій Іванович (24.6.1881, Молдова – 6.8.1925, Одес. обл.). Актив. уч. гром. війни. Зак. Кокорозенське с/госп. уч-ще (1900). Вів боротьбу з панами. Кілька разів засуджувався до страти. Уч. 1-ї світ. війни. Георгіївський кавалер. В Червоній Армії з 1918. У січ. 1920 сформував на Криворіжжі окрем. кав. бригаду. Воював з денікінцями, формуваннями Петлюри, Антонова, Тютюнника. З жовт. 1922 ком-р 2 КК. Чл. ЦВК. Похован у м. Бірзула (Котовськ). Ім'я носить вул. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (3) РРСФР, Почес. рев. зброєю з орд. Червоного Прапора РРСФР.

Котовського Г. І. виступ, на Базарній площі с. Лозуватка стався у січ. 1920. Комбриг звертався до селян та гірників із закликом піднятися на боротьбу з 3-м походом Антанти на Радянську Росію. Під час перебування у с. Лозуватка комбриг протягом 2-х тижнів проживав у будинку, який згодом став районним Будинком культури.

Котовського Г. І. штаб-квартира, розташовувався у центрі с. Лозуватка у великому приміщенні з 10 по 24 січ. 1920. Місце формування окрем. кавбригади, чисельних мітингів. Згодом розташовувався Будинок культури кол-пу ім. Ворошилова, інкубатор кол-пу "Шлях Леніна".

Котовського вулиця селища Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 326 м, ширина 7,2 м. Пл. 2,3 тис. кв. м. Тверде покриття з 1966. Має 50 приват. будинків. Названа на честь уч. рев. подій Г. І. Котовського. Обслуговує Рахманівський в/з.

Коток, 1. Качалка, на яку намотували білизну для прасування за допомогою рубеля. **2.** Котушка для намотування ниток або пряжі. **3.** У криворізькому фольклорі – кіт у дитячих піснях, казках ін.

Котолуп Степан Прокопович (7.1.1914, Київ. обл. – 13.9.1941, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Навчався в Криворізьк. гірничоруд. ін-т. З 1930 гірник ШУ ім. Чубаря. У 1939 – 1940 брав участь в рад.-фін. війні. У 1940 – 1941 нормувальник ш. "Центральна" ШУ "Інгулець". У 1941 залишен. у тилу ворога для організації підпільної боротьби. Виданий зрадником. Розстрілян. біля контори ШУ "Інгулець". Похован. у братській могилі в м. Інгульці.

"Котолупівка", народна назва однієї з частин Ц.-Міськ. р-ну, що межує з житломасивом Чорногорка. Складається з приват. будинків. Назва пішла від бешкетливого норову жителів у давні часи.

Котушка, група черевоногих молюсків. Включає кілька родів. Раковина плеската, спірально закручена, до 32 мм у діаметрі. Понад 60 видів, в Україні – 16.

Котяча м'ята (Nepeta), рід рослин родини губоцвітих. Близько 250 видів, поширених в Європі, Азії, Африці. В дикорослому стані на Криворіжжі зустрічається **К.м. панонська** і **К. м. дрібноквіткова. К. м. справжня** – багаторічна трав'яниста рослина. Стебло чотиригранне, прямостояче, 35-100 см вис. Листки супротивні, довгочерешкові, трикутнояйцевидні. Квітки неправильні, віночок двогубий, білуватий. Плід – з чотирьох горішків. Цвіте VI-IX. Росте на Криворіжжі по балках, засмічених місцях, нао узбіччях доріг. Медоносна й ефіроолійна рослина, відома як засіб з жовчогінною й антимікробною дією. **К. м. Муссіна** – кореневищний напівкущик висотою до 40 см. Листки тонкі, зморшкуваті, сірувато-зелені. Суцвіття – перервана однобока китиця, 10-14 см довж. Квітки бузково-сині, дрібні. Цвіте V-IX. Розмножується насінням та поділом кущів. Декоративна. На Криворіжжі використовують для створення рокаріїв, кам'янистих гірок, на клумбах.

Котьков Архип Прокопович (1875, Кр. Ріг – 1942, Дніпропетровськ). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На рудниках Кривбасу працював з кінця 90-х XIX ст. Уч. рев. подій 1905, 1917. Відбудовував шахти ШУ “Суха Балка”. Під час окупації Кр. Рогу розстрілян. фашистами за відмову працювати на них.

Кофан Володимир Тихонович (1936, Харків. обл.). Поет. Зак. КГРІ (1970). Працював енергетиком у різних регіонах кол. Рад. Союзу. Пише вірші. У 1997 надрукував добірку в “Саксагані”. Автор збірки “Посмішки фортуни” (1998).

Кофе аравійський, кофейне дерево (Cofea arabica**),** рослина родини маренових. Батьківщина – Ефіопія. Декоративне вічнозелене дерево до 3-5 м висотою. Листки блискучі, світло- або темно-зелені, 10-12 см довж. та 3-5 см шириною, широко ланцетні, злегка хвилясті по краю, супротивні. Квітки пазушні, білі, з легким ароматом. Діаметр квітки 1,5-2 см. Плід – двосім'янки, схожі на вишню, спочатку зелені, потім червоні, зрілі – темно-коричневі. Цвіте II-VI. Харчова, лікарська (в насінні 0,8-2,43 % кофеїну) та декоративна рослина. З насіння готують напій – каву. Вирощують квітникарі-любителі Кр. Рогу часто як екзотичну харчову культуру. Використовується і для озеленення інтер'єрів міста.

Кофтунка балка, розташована поміж селами Новий Мир і Кудашівка. Довж. 4,6 км. Впадає в р. Боковенька з правого боку. Схили пологі, присутні яри і рівчаки. Має 3 ставки, пасовища. Назва походить від власника земель у давні часи.

Кохов Микола Степанович (12.4.1919, Калузька обл. – 13.3.1980, Москва). Герой Рад. Союзу (23.2.1945). Зак. Борисоглєбську авіашколу (1938). Працював слюсарем, вчився в аероклубі. В арм. з 1937. Уч. ВВВ з берез. 1942. У скл. 955 ШАП 305 ШАД визволяв Кр. Ріг. З 1958 полковник у запасі. Працював на заводі. Нагородж. орд. Леніна (2), Червоного Прапора, О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Коцовського М. Л., проф. Петербурзьк. гірнич. ін-ту геологічні дослідження проводилися на Криворіжжі у 1891 за завданням Геологіч. ком-ту. Проведене обстеження траси залізоруд. гілки, складена геологіч. карта Сакс. смуги.

Коцюба Гордій Максимович (15.1.1892, Харків. обл. – 22.3.1939). Письменник. Зак. Петроград. ун-т (1917). Друкувався з 1919. Автор романів “Нові береги” (1933), “Родючість” (1934), “Перед грозою” (1938). Писав про робітників Кривбасу.

Коцюбан Микола Іванович (11.8.1923, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1963). У 1948 – 1951 будував Комсомольськ-на-Амурі. У 1956 –1983 диспетчер, нач. виробнич. відділу ДРРЗ. Один з авторів системи повузлових ремонтів тракторів та екскаваторів, розробив графіки виготовлення деталей і виробів.

Коцюбинського вулиця житломасиву КРЕС (Робочий) Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь укр. письменника Коцюбинського Михайла Михайловича (17.9.1864, Вінниця – 25.4.1913, Чернігів). Громадськ. діяч, рев.-демократ. Зближення з народ. рухом зумовило

реалізм і народність творчості. Автор творів “Дорогою ціною” (1901), “Невідомий” (1907), “Сон” (1911), “Коні невинні” (1912), “Фата моргана” (1907 – 1910), “Тіні забутих предків” (1911), “На острові” (1913) ін. Виконав переклади творів Г. Гейне, А. Міцкевича, П. Достоєвського ін. Обслуговує 13 в/з.

Коцюруба Валерій Віталійович (1.8.1968, Кр. Ріг). Біолог, натураліст. Зак. Криворізьк. пед.ін-т (1990). У 1989 – 1991 учитель географії СШ № 88. З 1991 викладач кафедри зоології Криворізьк. пед. ін-ту/ун-ту. Засновник і голова Криворізьк. відділення тов-ва охорони та вивчення птахів України (1993). Вивчає проблеми формування фауни і населення птахів Криворіжжя. Автор 23 наук. праць.

Кочаровський Микола Андріанович (1919, Дніпропетров. обл.). Освіта середня. Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1947 – 1953 працював у підсобному господарстві. У 1953 – 1958 зоотехнік Ленінськ. МТС. У 1958 – 1966 голов. зоотехнік рад-пу “Красный забойщик”. У 1966 – 1979 голов. зоотехнік Криворізьк. тр-ту овоче-молочних рад-пів. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Кочегар, професійний термін, **1.** Людина, яка слідкувала за топкою паровоза, підкидаючи туди вугілля під час руху залізницею. **2.** Працівник котельні. Існував на Криворіжжі до 60-70-х ХХ ст. Поступово зник через перехід роботи котельних на газове пальне та із введенням на залізниці тепловозів та електровозів.

Кочерга Віктор Пилипович (8.9.1944, Дніпропетров. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1967). З 1967 агломератник, майстер, нач. зміни, заст. голов. інж. з екології, заст. ген. директора ком-ту “Криворіжсталь”. Народ. депутат України (1994).

Кочкіна Валентина Миколаївна (4.3.1917, Дніпропетров. обл. – 22.1.1998, Кр. Ріг). Засл. лікар України (1967). Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1937). Відомий лікар невропатолог. У 1947 – 1988 очолювала неврологіч. відділення 2-ї міськ. лікарні. Лікар вищої категорії. Зробила вагомий внесок у розвиток медицини Кр. Рогу.

Кочубей Віктор Сергійович (1860, Москва – 1917). Князь. Освіта вища. Представник стародавнього роду царських сановників. Син С. В. Кочубея. Служив штаб-ротмістром у Кавалергардському полку. У 1880 одержав у спадщину землі на півн. Криворіжжя. Сприяв розвиткові промвидобутку руд.

Кочубей Сергій Вікторович (1820, Москва – 1880). Князь. Освіта вища. Представник стародавнього роду царських сановників. Статський радник. Служив у Петербурзі і на Кавказі. Один з чинів МВС Росії. Мав у володінні земельні угіддя на півн. Криворіжжя. Соратник О. М. Поля. Один з ініціаторів промвидобутку руд на Криворіжжі. Економія вважалася однією з кращих у півд. районах України.

Кочубеїв князів земельні володіння, мали до 14 дес. землі, охоплювали частину території півн. Криворіжжя (сучас. землі Червонівськ. сільради), мали заглиблення на територію сучас. Кіровоград. обл. (села Ганнівка, Сергіївка). Одержані від імператриці Катерини II в кінці XVIII ст. На землях вирощувалися зернові, існували стайні для коней, корівники, вівчарні, ставки, сади.

“Кочубей” кар'єр, діяв у 1908 – 1917 у півн. частині Ганнівськ. родовища руди. Вперше добував залізисті кварцити. Мав незначну продуктивність. Назва пішла від прізвища землевласника князя Кочубея.

Кочубея вулиця, розташованав м. Інгульці. Забудова почалася в 30-х у зв'язку з введенням ш. “Центральна”, №№ 6, 10 РУ “Інгулець”. До груд. 1975 мала назву вулиця Косовського. Довж. 450 м. Має 51 приват. будинок, де проживає 88 чол. Названа на честь держ. діяча часів І. Мазепи Кочубея Василя Леонтійовича (1649 – 1708). Обслуговує 68 в/з.

Кочура, вибоїна, нерівність на дорозі у давні часи на Криворіжжі.

Кочура Віктор Миколайович (24.2.1949, Харків. обл. – 16.4. 2002, Кр. Ріг). Соціолог. Зак. Урал. ін-т (1977). У 1969 будував ДП № 6 у Н/Тагілі. У 1977 – 1981 викладач. Астраханськ. консерваторії, у 1982 – 1983 Ростов. ун-ті. З лют. 1984 на кафедрі соціології

Криворізьк. пед. ін-ту/ун-ту. Доцент, канд. філософ. наук (1983). 130 наук. праць з соціології, філософії. Ім'я занесене в Лондон. довідник вчених Європи.

Кошарський Іван Овксентійович (1881 – 24.4.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. Уч. гром. війни. Брав актив. участь у колективізації. Під час окупації Кр. Рогу залишений для організації підпільної боротьби. Командував підпільною групою, що діяла в р-нах Кр. Рогу, Долинської, Казанки. Видан. зрадником і після катувань розстрілян.

Кошелєв Микола Лук'янович (1935, Алтай). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1957 працював бригадиром монтажників тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Кошеленка Г. М. земельні володіння, розташовувалися на території сучас. мкрн. Веселі Терни з кінця 80-х XIX ст. Мали 350 дес. Оброблялися наймитами. Вирощувалися зернові.

Кошеленка хутір, існував на території сучас. Широківськ. сільради з початку XX ст. до початку гром. війни. Виник шляхом придбання частини земель у пана Г. Г. Потоцького. Землю обробляли наймити.

Кошельник Іван Григорович (1914, Криворіжжя – 1943, там же). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З початку 30-х працював у кол-пі "Комсомолець" (с. Кіровка). Ударник перших п'ятирічок. Під час окупації переховував рад. розвідників, за що розстрілян. гітлерівцями. Похован. у с. Кіровка.

Кошик, на Криворіжжі ємність для збирання та переноски городини, фруктів тощо.

Кошицький Іван Олексійович (18.8.1936, Житомир. обл. – жовт. 1974, Кр. Ріг). Новеліст. Освіта середня. У 1960 – 1970 електрозварник ЦГЗК. З 1970 кор. газ. "Сільський трудівник". Талановитий письменник. Майстер слова. Писав оповідання, нариси, новели, повісті. Оспівував людину праці, красу природи. Друкувався в альманасі "Зірниці", періодич. виданнях. Чл. літоб'єднання "Рудана". У посмертному виданні вийшли збірки оповідань "Спалахи на вежах", "Кому сняться мавки".

Кошляк Іван Іванович (1.9.1936, Полтав. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1964). У 1964 – 1966 лікар-педіатр медсанчастини РУ ім. XX партз'їзду. У 1966 – 1975 заст. голов. лікаря 8-ї міськ. лікарні. У 1975 – 1982 голов. лікар 4-ї дитячої міськ. лікарні. У 1982 – 1993 заст. голов. лікаря 8-ї міськ. лікарні, з 1993 травматолог. Відмінник охорони здоров'я.

Кошма, спеціальний шматок щільної тканини, яка використовувалася для гасіння вогню. Нею екіпірувалися пожежні частини Кр. Рогу.

Кошова-Арсенюк Надія Григорівна (19.3.1941, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Криворізьк. буд. тех-м (1968). У 1960 – 1966 штукатур тр-ту "Криворіжбуд". З 1966 маляр, майстер, ст. інж., нач. відділу ЖКВ ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Кошовий Володимир Васильович (2.10.1956, Кіровоград. обл.). Засл. працівник промисловості України (1999). Зак. Магдебурзьку вищу тех. школу (НДР, 1980). У 1981 – 1996 механік автоцеху НКГЗК. З 1996 механік аглоцеху № 3 гірничо-збагач. комплексу ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва.

Кошовий Григорій Микитович (30.3.1938, Дніпропетров. обл.). Почес. металург (1977). Освіта середня. У 1955 – 1957 тесля тр-ту "Дзержинськбуд". З 1960 горновий домен. цеху, слюсар залізнич. цеху № 4 ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уч. рекорд. плавок. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Почес. грамота Мінчормету СРСР. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Кошовий Федір Пилипович (24.8.1889, Дніпропетров. обл. – 22.12.1937). Гірнич. керівник, педагог. Зак. Харків. комун-т ім. Артема (1925). У дитинстві наймитував. У 1903 – 1906 навчався у Київ. військ.-фельдшерськ. школі. За участь у політич. страйках 1905 – 1906 виключений. У 1907 – 1917 ремонтник, кондуктор Таганрозьк. резерву Катеринослав. залізниці. У 1917 – 1918 чл. партії лівих есерів. У 1917 – 1918 голова

профспілки кондукторів, комісар відділення служби залізниці. Керував вивезенням 350 паровозів перед нім. окупацією. Уч. гром. війни з червня 1919 у скл. політорганів 14А, 60 СД. У 1925 – 1926 секретар партосередку Ленінськ. рудника у Кр. Розі. У 1926 – 1928 зав. відділом окрпарткому. У 1928 – 1929 директор робітнич. вечірнього тех-му, підготував грунт для надання йому статусу ін-ту. У 1930 – 1931 секретар партосередку ш. "Кондратьєвська" у Донбасі. У 1932 – 1933 пом. керуючого Горлівськ. РУ. У 1933 – 1935 нач. політвідділу Шептаківськ. МТС Чернігів. обл. У 1935 – 1937 директор Чернігів обл. бібліотеки. Репресован. Розстрілян. Реабілітован. у 1956. Один з організаторів вищої гірнич. школи у Кривбасі.

Кошолка, вид сумки, невеликого мішка з ручками для носіння. Виникло від кошель. Побутує до цього часу.

Кошт, у давнину на Криворіжжі утримання, витрати, видатки.

Кошута, у давні часи на Криворіжжі лупа у людському волоссі.

Кошута вулиця мкрн. ім. Чкалова в Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 615 м. Пл. 2,4 тис. кв. м. Має 75 приват. будинків. Названа на честь нац. героя угорськ. народу Кошута Лайоша (19.11.1802 – 20.3.1894). Ініціатор створення нац. армії. У 1849 верх. правитель Угорщини. Обслуговує 5 в/з.

КПЩ - 3, КПЩ - 5, щитові прохідницькі комплекси, створені спеціалістами ін-ту ВНДПІрудмаш в 80-ті. Призначені для механізації проведення нарізних і підготовчих виробок за умов шахт Нікопольсько-Марганецьк. басейну. Маса 25 т. Виготовлялися на Дніпропетров. з-ді гірничошахт. обладнання.

Кравець Анатолій Михайлович (1928, Кр. Ріг).Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1958). З 1964 працював голов. механіком ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Кравець Борис Автономович (23.4.1931, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1954). У 1954 – 1957 наук. співробітник НДГРІ. У 1957 – 1991 ст. наук. співробітник, керівник групи, голов. конструктор, зав. лабораторією магніт. сепараторів ін-ту "Механобрчормет". Брав участь у проектуванні сепараторів для збагач. фаб-к. Винахідник СРСР. Бронз. медаль ВДНГ. Поет. Пише прозу. Володар 20 авторських свідоцтв. Автор 20 наук. праць, книжки "Балада про Кривого Рога".

Кравець Василь Романович (22.9.1946, Житомир. обл.). Засл. юрист України (1997). Зак. Харків. юр. ін-т (1970). У 1964 – 1966 учитель праці Васильківськ. НСШ Дніпропетров. обл. У 1970 – 1972 працював у Кіровськ. РВВС м. Дніпропетровськ. З 1972 слідчий Дзерж. прокуратури. З 1974 ст. слідчий прокуратури Кр. Рогу. З 1976 прокурор Сакс. р-ну, з 1981 прокурор Довг. р-ну, з 1987 прокурор м. Кр. Ріг. Радник юстиції 3-го рангу, почес. працівник органів прокуратури України (1996).

Кравець Павло Федотович (12.7.1875, Кр. Ріг – 15.2.1954, там же). Волосний старшина. Освіта н/середня. Один із засновників Карнаватки. З дитинства займався хліборобством. У 1914 – 1918 волосний старшина (керівник) Кр. Рогу. Побудував 6 початкових шкіл. Мобілізовував городян на допомогу фронту часів 1-ї світ. війни. У 1916 зустрічався з царем Миколою II. Після гром. війни займався домашнім господарством.

Кравцов Володимир Іванович (25.6.1931). Пром. керівник. Освіта вища. У 1979 – 1984 директор Криворізьк. з-ду електромонтаж. виробів № 5. Умілий організатор виробництва.

Кравцов Іван Савелійович (19.2.1914, Кіровоград. обл.). Герой Рад. Союзу (22.7.1944). Зак. Єйське мор. авіауч-ще. (1939). У 1936 працював на з-ді "Комуніст" плановиком у фасонно-ливар. цеху. Зак. Криворізьк. аероклуб (1936). У арм. з 1936. Працював інструктором в уч-щі. Уч. ВВВ з лист. 1941. Комеск 3 гв. ВАП 1 гв. ВАД ВПС БФ. Здійснив 387 б/вильотів, збив 35 літаків. Літав над Балт. морем, обороняв Ленінград. З 1950 майор у запасі. Живе у Геленджику Краснодар. краю. Ім'я на стелі випускників Криворізьк. аероклубу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), Нахімова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст. (2).

Кравцов Іван Семенович (22.7.1927, Курська обл.). Герой Соц. Праці (1971). Засл. будівельник України (1976). Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1974). У 1941 – 1944 працював у с/госп. У 1946 – 1951 служив на ПФ. У 1951 охоронник на цукровому з-ді у Курськ. обл. У 1952 – 1958 бригадир теслярів "Монтажпромбуду" тр-ту "Криворіжбуд". У 1958 – бригадир комплексної бригади БУ "Промбуд-3" тр-ту "Криворіжаглобуд". Новатор виробництва. Бригада перевиконувала завдання на 118 -120 %. Прем. Ради Міністрів СРСР (1979). Ініціатор введення на будівництві методу масового поточного бригадного підряду. Обирався членом ЦК КПУ. Наставник. Брав активну участь у будівництві НКГЗК, ПівдГЗК. Нагородж. орд. Леніна (2), Жовтневої Революції.

Кравцов Михайло Єфремович (24.8.1931, Псковська обл.). Почес. гірник. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1971). У 1949 – 1951 працював у кол-пі. У 1954 бурильник, з 1963 бригадир ш. "Північна" РУ ім. Кірова. Ініціатор швидкіс. буріння, новатор виробництва. Бригада визнавалася кращою у галузі. Держ. прем. України (1970) за участь у докорінному удосконаленні методів підзем. розробки потуж. рудних родовищ. Випробувач нової техніки. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кравцов Олексій Андрійович (1925). Діяч культури. Зак. Дніпропетров. уч-ще культури (1962). У 1953 – 1956 баяніст Будинку культури ком-ту ім. Амангельди Чимкент. обл. У 1959 – 1986 керівник народ. хору "Краяни" з-ду "Комуніст". З 1988 хормейстер народ. хору "Колосок" Криворізьк. райметод. центру. У 1957 брав участь у зйомках фільму кіностудії ім. Довженка "Пісні над Дніпром". Автор пісень. Переможець і дипломант багатьох престижних фестивалів і конкурсів. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кравцова П. І. (засл. гірник України (1958), трудова діяльність пов'язана з РУ ім. Дзержинського. Працював бурильником на шахтах. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Вичерпних біографіч. даних не виявлено.

Кравченка вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Свердлова. Довж. 290 м, ширина 9 м. Має 42 будинки. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь двічі Героя Рад. Союзу Кравченка Григорія Пантелійовича (12.10.1912, Дніпропетров. обл. – 23.2.1943, Москва). Ген.-лейтенант авіації (1940). Командував авіадивізіями ВПС 3-ї армії. Загинув у бою. Обслуговує 99 в/з.

Кравченко Анатолій Іларіонович (22.7.1924, Дніпропетров. обл. – груд. 1984, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1957). З 1944 слюсар, гірнич. майстер, нач. дільниці, зав. буровибухових робіт, голов. інж., у 1959 – 1963 нач. ш. "Жовтнева". У 1963 – 1964 голов. інж. ВКБ, з 1964 голова профспілки РУ ім. Комінтерну. Брав актив. участь у відбудові шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва. Умілий організатор процесу видобутку руди. Брав участь у громадській діяльності. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кравченко Володимир Романович (1934). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 токар КЦРЗ. Переможець змагань. Ударник п'ятирічок. Кращий за професією. Голова ради майстрів з-ду. Брав актив. участь у громадській діяльності. Делегат XIX з'їзду ВЛКСМ (1962). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2).

Кравченко Іван Михайлович (16.6.1932, Дніпропетров. обл. -). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1968). Працював в тр-ті "Дзержинськруда". У 1969 – 1971 директор поліграфічної фаб-ки.

Кравченко Микола Федорович (28.11.1913, Донецька обл. – 90-ті, Москва). Військ. керівник (1954). Зак. курси "Постріл" (1946). У 1931 – 1933 токар Горлівськ. машбуд. з-ду. В арм. з 1933. Воював на Хасані. Уч. ВВВ з лют. 1943. Обороняв Стару Русу, форсував Дніпро. З лют. 1944 ком-р 24 гв. ПДП. Бився за КРЕС, Інгулецьк. плацдарм. Визволяв Тирасполь. З 1961 у запасі. Здійснив 182 стрибки. До 1978 працював у Мінбуді підприємств нафтогазової промисловості Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (2).

Кравченко Олександр Анатолійович (1.8.1953, Дніпропетров. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Харків. юр. ін-т (1986). У 1970 – 1974 слюсар Новомоск. трубного з-ду. У 1974 – 1985 інспектор, нач. карного розшуку Ц.-Міськ., Сакс. РВВС. У 1985 – 1989 слідчий Сакс. і Довг. РВВС. У 1989 – 1992 нач. відділу по боротьбі з наркоманією УВС Кр. Рогу. У 1992 – 1998 заст. нач., з лип. 1998 нач. Довг. РВВС. Один з організаторів боротьби з наркоманією у Кр. Розі. Відмінник міліції.

Кравченко Ольга Іванівна (28.10.1952). Діяч культури. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1981). З 1972 викладач по класу фортепіано муз. школи № 3. Автор методрозробок з проблем образного мислення. Дипломант проф. конкурсів. Виховала понад 50 проф. музикантів, серед них лауреати конкурсів.

Кравченко Олександр Іванович (1913). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. ВВВ. Уч. відбудови Кривбасу. З 1958 працював слюсарем БУ № 2 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Стояв у витоків тр-ту. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник і раціоналізатор. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагороджений орд. Леніна, Червоної Зірки.

Кравченко Охрім Севастянович (1909, Київ. обл. – 1985, Львів). Художник. Навчався у Київ. худ. ін-ті (1924 – 1930). Уч. гром. війни з 1919 у скл. січових стрільців. Учень М. Бойчука. У 1930 репресован., перебував у Котласі. У 1933 звільнен., у 1935 знову заарештован. і вислан. на Урал. У 1938 – 1942 проживав у Кр. Розі. Працював над ескізом пам'ятника на честь перемоги Б. Хмельницького під м. Жовті Води. Через переслідування німців виїхав до Києва. З 1946 жив у Львові, готував поліграфістів. Персонал. виставка у Львові 1985.

Кравченко Яким Михайлович (1899, Дніпропетров. обл. – 5.5.1966, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1935). Уч. рев. подій. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії. У 1918 – 1919 вів підпільну боротьбу. Уч. гром. війни у скл. 51 СД. У 1925 – 1935 бурильник, нач. дільниці ш. ім. Комінтерну. У 1935 – 1941 керуючий ШУ ім. Петровського, нач. ш. "Червона". З січ. 1941 нач. і голов. інж. ш. "Буре вугілля". У 1941 – 1945 нач. ш. "Лебяжна" у Н/Тагілі. У 1945 – 1951 нач. ш. "Більшовик", голова профкому ШУ "Більшовик", нач. ВРП ШУ ім. Кагановича. У 1951 – 1960 нач. проходки ш. "Об'єднана". Започаткував династію гірників. Залишив спогади про революцію. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Кравчик (Lethus apterus), жук родини пластинчастовусих. Довж. 15-24 мм. Чорний, слабо блискучий, іноді слабо бронзовий, з низу з синюватим відливом. Живе у норках. З'являється у квітні. Шкідливий для с/госп культур і молодих дерев.

Кравчук Валерій Анатолійович (8.6.1955, Одес. обл.). Засл. майстер спорту СРСР (1961). Зак. КГРІ (1977). Видат. укр. важкоатлет. Перший тренер М. Муравйов (м. Жовті Води). З 1972 тренувався у Кр. Розі у школі Г. І. Кривоноса. З 1974 брав участь у міжнарод. змаганнях (Болгарія). З 1978 чл. збірної СРСР з важкої атлетики. У 1979 на змаганнях Кубка Дружби (Львів) підкорив вагу у 400 кг. Виступав у вагових категоріях 100, 110 кг. Чемпіон СРСР (1981), світу і Європи (1981), де підкорив 415 кг. Відстоював честь Кривбасу на багатьох престиж. змаганнях. Проживає у Києві.

Кравчук Іван Маркович (1928, Рівненська обл.). Відом. будівельник. Освіта н/середня. З 1944 на будовах Кривбасу. Стояв біля витоків тр-ту "Криворіжжитлобуд". Бригадир мулярів БУ № 4. Переможець змагань. Відзначався на будівництві багатьох об'єктів, ДП-9. Наставник. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Краєзнавство, наука, пошук, які вивчають природу, історію, культуру Криворіжжя. Серед відомих краєзнавців О. Прокопчук, Т. Воронова, В. Бухтіяров, Г. Гусейнов, В. Стецюк, О. Мельник, В. Титов, О. Степаненко ін.

Кражан Василь Іванович (3.2.1962, Криворіжжя – 4.5.1984, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ у с. Зелений Гай. В Афганістані сержант, ком-р танка. Загинув, рятуючи командира з палаючої машини. Похований у с. Зелений Гай. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

Кражан Віктор Іванович (17.7.1931, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1957 – 1999 бригадир формувальників об'єднання "Криворіжзалізобетон". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник і раціоналізатор. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

"Країна мрій" журнал, школи вільних мистецтв заснован. у трав. 1995 Центром суспільних досліджень. Має мистецький напрям. Вийшло кілька номерів тиражем 1 тис. екз.

"**Країна рад" колгосп,** діяв в с. Софіє-Гейківка (с. Валове) Валівськ. сільради у 1929 – 1960. У 1950 приєдналися кол-пи "Шлях врожаю", "Нове життя". Увійшов до скл. рад-пу "Радянський"

Крайка, жіночий тканий пояс у давнину на Криворіжжі.

Крайове бюро Всеросійської професійної спілки робітників-металістів, створене у 1917 як Донецько-Криворізьке обласне бюро Всеросійської професійної спілки робітників-металітів, яке об'єднувало проф. організації металістів Харків., Катеринослав. губ., Донбасу і Кр. Рогу. У квіт. 1918 облбюро ліквідоване і на його базі утворене крайове. Займалося питанням надання допомоги безробітним, оплати праці, керівництвом страйковим рухом у Кр. Розі. У берез. 1919 реорганізоване у Півд. бюро Центр. ком-ту Всеросійської професійної спілки робітників-металістів.

Крайчик Гаврило Наумович (18.7.1927, Миколаїв. обл. – 6.1.1978, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. індустр. тех-м (1968). У 1941 – 1944 працював на оборон. з-ді в Узбекистані. У 1951 – 1957 токар авторем. з-ду. З 1957 майстер, нач. цеху бур. інструментів, заст. голов. інж. Дзержинськ. рудорем. з-ду. Організував сталеливарне виробництво. Автор рац. пропозицій.

Крайчій, у давні часи на Криворіжжі людина, яка кроїла та шила одяг.

Краківська вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-70-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Лісовий. Довж. 300 м, ширина 5 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 80 приват. будинків. Названа на честь польськ. міста – Краків. Обслуговує 2 в/з.

Крамар, народна назва продавця у давні часи на Криворіжжі.

Крамаренко Микола Володимирович (29.11.1958, Сумська обл.). Чл. СЖУ (1990). Зак. Київ. ун-т (1985). Працював водієм (1976 – 1979). З серпня 1985 кореспондент, зав. відділом, спецкор. газ. "Червоний гірник". Ініціатор акції "Роззброюємося" (1993). Керівник і організатор супермарафону Київ-Варшава-Берлін-Париж-Лондон (1995). Відзначен подякою голови Дніпрпетров. обл. ради.

Крамаренко Ярослав Ілліч (1921, Харків – 26.10.1943, Криворіжжя). Визволитель. Зак. танк. уч-ще. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з жовт. 1943. 26.10.1943 вів важкий бій на територ. Криворіжжя, знищив 1 танк "Тигр", 2 "Пантери" і до роти солдатів та ком-рів противника. Загинув у бою. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Крамаровського І. А. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1925 – 1926 за дорученням Геологіч. ком-ту. Обстежувалися поклади руди з рудника "Дубова Балка", визначене утримання заліза 61 %.

Краматорівка житломасив, розташован у Терн.р-ні. Виник у 80-х XIX ст. на землях поміщика Краматорського. Являв робітнич. селище із землянок і бараків. Розвитку набув в 30-х . Складався з приват сектора. У 70-х почався занепад через те, що потрапив у пром. зону гірнич. виробок. Залишилося кілька будинків.

Краматорське металургійне товариство, створене у 80-х XIX ст. Утримувало металург. з-д. У 1895 працювало 901 чол. На початку XX ст. співробітничало з нім. банком. Мало рудник у Кривбасі. Криворізькі руди доставлялися в Донбас. З початком гром. війни розпалося.

Краматорський рудник, заснован. у 1895 – 1897 на Рахманівськ. родовищі заліз. руд. Видобуток вівся кар'єром незначних розмірів і вихід руди був малопотужним. Постраждав

у період економіч. кризи 1901 – 1903. Перейшов у підпорядкування Акціонерного тов-ва Криворізьк. заліз. руд.

Краматорського (Криматорського) **поміщика землі,** розташовувалися поблизу сучас. с. Глеюватка. Придбані з торгів у 80-х XIX ст. Вирощувалися зернові. Оброблялися наймитами. У 90-х XIX ст. на землях виник одноймен. рудник , який згодом занепав.

Крамосакс, давньоруський ніж. Використовувався жителями Криворіжжя у прадавні часи.

Крамського вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася і набула розвитку в 50-х. До 1975 мала назву вулиця 5-а Гірнича. Довж. 493 м, ширина 7 м. Має 8 приват. будинків, проживає 28 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. художника Крамського Івана Миколайовича (8.6.1837, Воронезька обл. – 5.4.1887, Петербург). Ідейний керівник передвижників. Твори "Христос у пустелі", "Селянин з вузликом", "Русалки", "Місячна ніч", портрети Т. Шевченка, Л. Толстого. Обслуговує 17 в/з.

Красикова вулиця житломасиву Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х сім'ями металургів з-ду "Криворіжсталь". Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Канадська. Довж. 1,2 тис. м, ширина 7 м. Має 53 приват будинки, проживає більше 100 чол. Багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. руху Красикова Петра Ананійовича (1870 – 1939). Обслуговує 17 в/з.

Красильникова Людмила Володимирівна (21.8.1947). Діяч культури. Зак. Київ. консерваторію (1971). У 1971 – 1975 викладач. муз. уч-ща, у 1976 – 1978 керівник хору пед. ін-ту. З 1978 диригент хор. відділення муз. уч-ща. Володар диплома "Міс диригент" міжнарод. конкурсу ім. Д. Сичинського (1995). Виховала багато проф. музикантів.

Красницький Сергій Якович (1907, Дніпропетровськ - ?). Пед. керівник. Зак. Дніпропетров. фіз.-мат. ін-т (1931). У 1927 – 1941 асистент, ст. викладач Дніпропетров. ун-ту. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. 1336 госпіталю. У 1947 – 1955 доцент, зав. кафедрою фізики Криворізьк. гірничоруд. ін-т. Автор наук. праць. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"**Красіне" радгосп,** створений у 1964 на базі розукрупнення рад-пів "Гірник" та ім. К. Лібкнехта. Мав 5,4 тис. га землі, з них 5,2 тис. га оранки. Зерно-молочний напрям. Продавав до 3 тис. т зерна, 450 т соняшнику. Череда у 3,8 тис. голів. Давав у середньому до 4 тис. т молока. 230 т вівса, 200 кг меду. Розташовувався на територ. Красінськ. сільради.

Красіне село, центр однойменної сільради розташоване за 28 км на схід від центру Кр. Рогу і за 12 км від ст. Кр. Ріг-Сортувальний. Рельєф спокійний, рівнинний. Виникло у 1924 шляхом переселення 50 єврейських сімей за підтримкою єврейської громади США. Першопоселенці мали 12 коней, 10 корів, 5 орал. Одразу створена с/госп. артіль "Труд", яка в кінці 20-х перетворена на кол-п. Існує 2 версії походження назви. Перша пов'язана з тим, що житлові будинки у новоствореному населеному пункті вкривалися червоною черепицею американ. виробництва. Друга – стосується прізвища держ. діяча, актив. учасника рев. руху в Росії Красіна Леоніда Борисовича (27.7.1870, Курган – 24.9.1926, Москва). У рев. русі з 1890. Зак. Харків. технологіч. ін-т (1990). У 1918-1919 нарком торгівлі і шляхів РРФСР. З 1919 дипломат. У 30-х населення поповнилося переселенцями з Базавлука, Кіровоградщини, Полтавщини. Сформували вулиці Підстепну з 8 дворів, Колгоспну – з 7. У 1933 відкриті лікарня з амбулаторією, НСШ на 120 учнів. З 1935 діяли МТС, підстанція, панчішна фаб-ка. Виходила міжколгоспна газ. "Ударник". Окуповане у серп. 1941. За 1941-1944 розстріляно 176 місцевих жителів. На фронтах воювало 70 чол., 27 загинуло. 40 нагородж. орд. і медалями. Визволене 1.3.1944. Під час боїв загинуло 200 бійців Червоної Армії. Відбудова тривала до початку 50-х. У 1952 увійшло до скл. рад-пу ім. К.Лібкнехта, з 1964 центр рад-пу "Красіне". У 1973 проживало 1 тис. чол., у 1977 в 375 дворах населення складало 1215 чол. У 1986 існувало 503 двори, проживало 1386 чол. Пл. до 200 га. Має 588 будинків, проживає 1865 чол. Діють сільрада, пошта, АТС, СШ,

Будинок культури, лікарня, дитсадок, майстерні, БМУ № 38, водовід, магазини. Газифіковане у 80-90-х. Серед кол. жителів Герой Рад. Союзу М.Т.Невпряга.

Красінська дільнична лікарня, відкрита у 1933. Обслуговувала жителів с. Красіне та навколишніх сіл. Мала 20 ліжок. Діяло терапевтич. відділення. Під час війни приміщення зруйноване. Відбудоване на початку 50-х. Має 35 місць, працює 2 лікарі, 10 середніх медпрацівників.

Красінська сільрада, створена у 1924 з центром у с. Красіне. Розташована за 28 км на схід від Кр. Рогу. Підпорядковані села Красіне, Водяне, Красне, Леніна, Новожитомир, Суворова, Трудове, сел. Нові Садки. Пл. 7,6 тис. га, населення 2,9 тис. чол. Угіддя кол. рад-пу "Красіне".

Красінський будинок культури, відкрит. у жовт. 1968. Пл. 400 кв. м. Має зал на 460 місць, 7 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 12 творч. колективів, які відвідують 129 чол. Середнє річне відвідування 15 тис. чол. Обслуговує населення у 11,6 тис. чол. Працює 3 чол. Центр культури с. Красіне, місце проведення урочистостей, фестивалів, оглядів, конкурсів. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Красінський меморіал на братській могилі воїнів-визволителів, встановлен. 1950 у центрі с. Красіне. Являє постать солдата у плащ-наметі на плечах, який застиг у скорботі, у руках затиснув вінок. Виготовлен. з бетону. Вибито 4 прізвища і 28 невідомих.

Красна балка село, Глеюватськ. сільради розташоване за 5,5 км на північ від центру сільради. Рельєф спокійний. Засноване у 1918 – 1922 переселенцями із с. Лозуватка. Серед перших поселенців брати Лазаренки, Ф. С. Ленець. У 30-х діяв кол-п ім. Петровського. До війни існувало 3 вулиці, 200 будинків, проживало до 400 чол. Постраждало під час боїв. Відбудова тривала до кінця 40-х. 36 жителів загинули на фронтах, 43 чол. під час визволення. У 1973 проживало 624 чол. Пл. 92,4 га. Має 7 вулиць, 222 будинки, проживає 437 чол. Діють Будинок культури, бібліотека, медпункт, 2 магазини, скит жіночого монастиря.

Красне село, Красінськ. сільради розташоване за 8 км на півн. захід від центру сільради. Рельєф спокійний, дещо хвилястий. Засноване у 1922-1924 переселенцями із сучас. Кіровоград. обл. У 30-х діяла артіль ім. Леніна, яка згодом з'єдналася з кол-пом ім. Петровського. Серед керівників господарства П.І.Насіканов. Постраждало під час війни. Відбудова тривала до початку 50-х. У 1973 проживало 115 чол. Пл. 15 га. Має 3 вулиці, існує 30 будинків, проживає 44 чол.

"Красный забойщик" радгосп, заснований у 1955 на базі рад-пів "П'ятихатський" і "Кіровоградський" П'ятихатськ. р-ну. У 1956 приєднався рад-п "Саурський", у 1965 – кол-п ім. Суворова. На 1965 мав 11 тис. га землі. Згодом 5 тис. га забрано на розширення ПівнГЗК, повністю переселене у с. Червоне. З 1960 має м'ясо-молочний напрям, 6,1 тис. га землі, 3,9 тис. голів худоби, більше 60 тракторів, 50 автомобілів, 12 комбайнів. В середньому продає 32 тис. т зерна, 5 тис. т молока. Має маслоз-д, міні-молокоз-д. Розташован. на території Червонівськ. сільради.

"Красный забурник", "жива" газета ШУ ім. Дзержинського виходила у 1927 – 1928.

"Красный либкнехтовец", стінна газета ШУ ім. К. Лібкнехта виходила у 1925.

"Красноармейская правда", газета 353 СД виходила з серп. 1941 по жовт. 1945. В одному з січневих номерів 1944 закликала розгорнути наступ на Кр. Ріг.

Краснобалківська початкова школа, відкрита у с. Красна Балка в середині 20-х. Розташовувалася у пристосованому приміщенні. Навчалося 50-70 учнів, працювало 3 учителі. Під час війни спалена. Відбудована у 1946. У 1967 побудовано спеціальне приміщення. Навчалося 20-30 учнів, працювало 2 учителя. Закрита у 1976. Серед учителів О. Г. Тріскало, В. І. Федосєєва.

Краснобалківське кладовище, розташоване на півн.-захід. околиці с. Красна Балка Глеюватськ. сільради. Пл. до 0,8 га. Закладене на початку 20-х. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Краснобалківський клуб, відкрит. у 1932. Розташовувався у пристосованому приміщенні. Проводилися збори кол-пу ім. Петровського, демонструвалися фільми. У 1967 побудован. новий. Діяла худ. самодіяльність. Закритий у 1976.

Красноводська вулиця житломасиву ім. Дзержинського Сакс. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями гірників РУ ім. Дзержинського. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 620 м, ширина – 6 м. Має 25 приват. будинків, проживає 62 чол. Вкрита відсівом. Багата на зелені насадження. Названа на честь м. Красноводськ у Туркменії. Порт на Каспійському морі заснован. у 1869. Обслуговує 7 в/з.

Красного села кладовище, розташоване на півн. околиці с. Красне. Закладене у кінці 20-х. Пл. 0,3 га. Поховані жителі села, кількість поховань невідома.

Краснодарська вулиця житломасиву Першотравневий Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-ті. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 301 м, ширина 5,4 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 37 приват. будинків. Названа на честь міста в Росії – Краснодара. Обслуговує 1 в/з.

Краснодонська вулиця, житломасиву Зелене в м. Інгулець бере початок від гірнич. селища початку XX ст. Сучас. назву має з 1975. Довж. 480 м. Має 68 приват. будинків. Розташован. молитовний будинок євангелістів. Названа на честь м. Краснодон Луганськ. обл. Обслуговує 502 в/з.

“Красное Криворожье”, газета виходила у 1924.

Красножон Наталія Марківна (25.1.1931, Чернігів. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1949 – 1962 працювала у кол-пі Чернігів. обл. У 1964 – 1986 телятниця рад-пу “Гірник”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Краснооκий Пилип Миколайович (21.11.1928, Криворіжжя – 2001, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня У 1948 – 1988 слюсар, бригадир аварійно-відновлювальних робіт управління водопровід.-каналізац. господарства. Раціоналізатор, наставник, майстер усунення пошкоджень на мережах водопостачання. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Красноперка, озерно-річкова риба. Спина коричнювато-зелена, боки блискучі. Довж. до 36 см, вага до 1,5 кг. Нерест у квіт.-червні при температурі $+18^0$С. Плодовитість 96-232 тис. ікринок. Об'єкт промислового лову. Поширена у водоймищах Кривбасу.

Краснофлотська вулиця, розташована у сел. Зелене Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася з кінця XIX ст. Одна з найстаріших вул. Інгулецьк. р-ну. На кол. пошті збереглася дата “1903”. Розташовувався панський маєток Добровольського, що споруджен. у 1846 і є архітектур. пам'яткою І-ї половини XIX ст. обл. значення. Тут до війни і після розташовувався Широківськ. агротехнікум. Розташ. НСШ № 101, братська могила визволителів. Довж. 1600 м. Має 126 будинків, де проживають 232 жителя. Обслуговує Зелене в/з.

Красночубенко Іван Тимофійович (19.1.1908, Черкаська обл. – кінець 80-х, Умань). Військ. діяч. Зак. ав. уч-ще (1935). В арм. з 1929. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. авіачастини. Під час визволення Криворіжжя ком-р 951 ШАП 306 ШАД. Уміло керував діями полку. Особисто водив групи штурмовиків на знищення ворож. об'єктів. Нагородж. орд. Червоного Прапора (4), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Красноярська вулиця житломасиву Гвардія Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 5 приват. будинків, проживає 21 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Красноярськ (Росія). Обслуговує 16 в/з.

Красовська Ірина Михайлівна (7.1.1938, Челябінськ). Засл. учитель України (1985). Зак. Комі пед. ін-т (1961). У 1957 – 1961 бібліотекар в м. Сиктивкар. З 1961 – 1990 вихователь, учитель історії СШ №№ 1, 3 м. Ізмаїл. У 1990 – 1996 учитель СШ № 118, з 1996 – СШ № 128. Учитель-методист. Знавець історії України. Уміло використовує передові методи навчання.

Красовський Анатолій Михайлович (8.4.1941, Дніпропетров. обл.). Художник. Зак. Львів. поліграфіч. ін-т (1975). Працює в галузі станкового живопису. З 1982 викладає на кафедрі декоративного мистецтва худграфу пед. ун-ту. Уч. виставок з 1975. Серед робіт "Перед бурею" (1999) ін.

Красовський Арнольд Якович (1933, Кр. Ріг). Проф. Д.Т.Н. Зак. Київ. політех. ін-т (1956). Випускник Інгулецьк. СШ. Працює у Київ. науково-дослід. ін-ті. Читає лекції в США. Автор наук. праць.

Красовський Віктор Михайлович (23.2.1939, Дніпропетров. обл. – 6.2.1996, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1974). У 1957 – 1978 слюсар, майстер, ст. виконроб, голов. інж., нач. управління, у 1981 – 1983 заст. нач. управління, у 1986 – 1996 інж., ст. інж., нач. техніч. відділу Криворізьк. управління "Металургмонтаж-210". У 1978 – 1981, 1983 – 1986 працював у Єгипті. Умілий організатор виробництва.

Красоля (Tropaeolum)**,** рід рослин родини квасолевих. Батьківщина – Півд. Америка (Перу). У Кр. Розі в культурі поширені **К. красильна** і **К. велика**. Квітково-декоративні, одно- або багаторічні трав'янисті рослини. Стебло тонке, гіллясте, 15-100 см заввишки. Листки перисторозсічені на лінійні або ниткоподібні часточки. Суцвіття дуже яскраве, 2,5-3 см у діаметрі, крайові квітки жовті, золотисто-жовті з темно-коричневою основою, іноді темно-оксамитово-червоні, трубчасті – темно-коричневі. Цвіте VI-IX. Використовується для клумб, рабаток, зрізу.

Красотіл (Calosoma)**,** жук роду твердокрилих. Тіло пружне, коренасте, крила розвинені. Знищує гусінь, личинки метеликів. Приносить користь. На Криворіжжі представлен. 4 видами.

Красотін Микола Аркадійович (19.12.1927, Дніпропетровськ). Скульптор. Зак. Київ. худ. ін-т (1957). Твори у галузі станкової і монументальної скульптури. Серед робіт "Максим Горький", "Шахтар", "Севастополь". Брав участь у створенні монумента "Перемога" у Кр. Розі (1968).

Крастень (Яніс Скрастень) Ян Петрович (1890, Рига – 1982, там же). Герой Соц. Праці (1980). Акад. АН Латвії. Проф. Д.І.Н. Уч. рев. подій у Ризі 1905. Засланий до Сибіру. Уч. гром. війни. Засновник і перший редактор газ. "Червоний гірник" (1924). Цікавився походженням Кр. Рогу. У кінці 30-х піддався переслідуванням. Працював у Міжнарод. аграрному ін-ті, Ін-ті історії Акад. наук СРСР. Держ. прем. СРСР, Латвії. Вивчав історію нац.-визвольн. руху латиськ. народу, земельні відносини Латвії на початку XX ст. Нагороджен. орд. Леніна, Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора.

"Красфабрика", підприємство з виготовлення фарб створене у 1938. Потужність складала 5 тис. т сурику і 1 тис. охри на рік. Являло примітивне кустарне виробництво схоже на артіль. Стало базою для створення у 1940 сурикового з-ду.

Крата, у давні часи на Криворіжжі означало покарання за злочини та крадіжки.

Кратер, античний посуд для розбавлення вина водою. Фрагменти знаходили під час археологічних розкопок на Криворіжжі.

Кратінова Маргарита Матвіївна (27.3.1945, Кострома). Діяч мистецтв. Зак. Харків. ін-т мистецтв (1970). У 1967 – 1969 викладач муз. школи № 4. З 1969 викладач, концертмейстер Криворізьк. муз. уч-ща. Виховала 70 піаністів, серед них 12 лауреатів. У репертуарі класич. твори. Виступає із сольн. концертами. Уч. концерту з нагоди Дня музики в Парижі (1998).

"Крауч" боксерський клуб, створен. у верес. 1999. Налічує 190 чол. Готує боксерів, проводить змагання. Дослівний переклад з англ. "Не стійте поруч", що означає розташування стойки рук середньої дистанції, коли зручно вести захист та атаку. Серед тренерів П. Л. Клевцов, К. В. Пікулецький. Почес. президент народ. депутат України В. М. Гуров. Президент Е. В. Половінкін.

Крашанка, фарбоване пасхальне яйце. Звичай відноситься до язичницьких часів, пізніше перейшов в обряд святкування християнського свята Паски. Фарбування яйця проводиться в основному рослинними компонентами, як то лушпиння цибулі,

різнотрав'ям. Тепер використовуються штучні фарби. Невід'ємна частина святкового столу криворізьких сімей до Паски, проводків та Вознесіння Христового.

Кращенко Євдокія Митрофанівна (1890, Криворіжжя – 1970). Уч. рев. подій. Освіта середня. Уч. рев. подій 1905 на Криворіжжі. У 1905 – 1914 перебувала на підпільній роботі. У 1917 формувала загони Червоної гвардії с. Ордо-Василівка. У 1918 чл. підпільного ком-ту у тилу австро-нім. військ. У трав. 1918 заарештована. Під час розстрілу дістала тяжке поранення. Підібрана місцевими жителями. Делегат І Криворізьк. з'їзду Рад (1919). Брала актив. участь в організації жіночого руху на Криворіжжі. Організовувала госпіталі та дитбудинки.

Кращенко Павло Михайлович (21.3.1886, Дніпропетров. обл. – квіт. 1964, Дніпропетровськ). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. У дитинстві наймитував. У 1902 – 1904 працював на пошті ст. Саксагань. У 1904 – 1914 бурильник Харінськ. рудника. Уч. рев. подій 1905, піддавався репресіям. Уч. 1-ї світ. війни. Георгіївський кавалер. У 1917 очолив червоногвардійськ. загін с. Ордо-Василівка. Пройшов з боями до Царицина. З 1920 голова Ордовасилівськ. волвиконкому, голова Криворізьк. повітового ком-ту незаможних селян, згодом на парт. і госп. роботі у Дніпропетровську. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

“Краяни” хор, Палацу культури з-ду гірнич. машинобудування створен. у 1953 ентузіастом хорового співу І. Джуржія. У 60-х очолив О. Кравцов. У цей час створен. оркестр народ. інструментів. З 1972 народний. Лауреат всесоюз. фестивалів самодіяльн. творчості (1972, 1975). У 1986 керівник Ю. Шевченко, з 1991 – Л. Березкіна. У 1991 організован. хор хлопчиків. В репертуарі народ. лірич. пісні. Відвідує до 50 чол.

Крейда, біла глина. На Криворіжжі використовується викопна, грудкова, мелена ін.

Крейдовий, період мезозойської ери. Почався 137 млн. років тому, тривав 70 млн. років. Спостерігався наступ моря на сушу. З'явилися дуби, берези, верби, бук. Вимерли ящери. Геологіч. відклади Криворіжжя становлять крейдову систему.

Крейн Марко Григорович (3.4.1907, Київ - ?). Проф. Член-кор. АН України (1939). Зак. Одес. ін-т народ. освіти (1929). Відом. математик. У 1952 – 1954 очолював кафедру вищої математики Криворізьк. гірничоруд. ін-т. Проводив дослідження з функціонального аналізу. Вперше в Україні провів розрахунки магнітних полів сепараторів. Підготував посібник з математичного аналізу елементарних функцій. Працював в Ін-ті фізики і хімії АН України.

Крейн Селім Гершкович (1917, Київ). Проф. (1952). Д.Т.Н. (1951). Зак. Київ. ун-т (1940). У 1941 – 1952 ст. наук. співробітник Ін-ту математики АН України. У 1952 – 1954 зав. кафедрою вищої математики Криворізьк. гірничоруд. ін-т. Автор наук. праць. Виїхав до Воронежа, де працював у Ін-ті лісу.

Крейсман Едуард Августович (10.6.1951, Новосибір. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Сибірськ. авто-шлях. ін-т (1977). У 1977 – 1979 викладач тех-му автотран-ту (Перм). У 1979 – 1985 нач. експлуатації, з 1985 директор АТП-14129. Вивів підприємство у число провідних. Один із реформаторів транспорт. руху у Кр. Розі. Магістр.

“Креліус” АВ; В; ХО-2, **бурильні верстати шведського виробництва,** стали першими бурильними агрегатами на Криворіжжі. Вперше застосовані у Кривбасі у 1924. Оснащені двигуном 5,9-88 кВт. Глибина буріння 400-800 м. У 1927 Кривбас володів 6 одиницями. Пробурено 16 свердловин. Використовувалися до початку ВВВ.

“Крем-сода”, напій газований безалкогольний, розроблений технологами концерну “Надєжда” у кінці 90-х. Виготовлений на пом'якшеній та біологічно чистій воді. Має приємний смак та аромат. Склад: цукор, очищена вода, лимонна кислота, бензоат натрію, діоксид вуглецю, ароматизатор “Крем-сода”. Енергетична цінність – 38,4 ккал/100 куб. см, вуглеводи – 9,98 г/100 куб. см. Гідно представляє криворізьку марку.

Кременцов Сергій Георгійович (1920). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1938-1940 слюсар Півд.-Урал. залізниці. Уч.ВВВ. У 1950-1980 тракторист Чкаловськ. МТС, Софіївськ. РТС, рад-пів "Красіне", ім. К Лібкнехта. Ударник п'ятирічок,

переможець змагань. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст.

Кремінський Венедикт Миколайович (16.9.1935, Вінницька обл.). Буд. керівник. Зак. Одес. інж.-буд. ін-т (1959). З 1959 майстер, виконроб, ст. інж., голов. інж., нач./директор СУ № 106 тр-ту "Криворіжстальконструкція". Умілий організатор виробництва, брав участь у будівництві важливих пром. об'єктів. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, знак. "За заслуги перед містом".

Кремлівська вулиця житломасиву КРЕС Жовтн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-70-х. Центральна магістраль Кр. Рогу. Довж. 1,9 тис. м, ширина 20 м. Від кінотеатру "Кривбас" до ш. "Жовтнева" розділена газоном з квітами. Має 26 багатоповерхових будинків, проживає 8490 чол. Розташовані кінотеатр "Кривбас", ш. "Жовтнева", ПриватБанк, 13 магазинів. Вкрита асфальтом, проходить тролейбусна лінія. Названа на честь історич. архітектурного ансамблю "Кремль" (Москва). Обслуговують 13, 31 в/з.

Кременева зброя, ручна вогнепальна зброя (пістоль, рушниця) з кременевим замком, в якому заряд спалахував з допомогою іскри, що утворювалася при ударі кременя об вогневу пластину. Використовувалася у XVI-XIX ст. Нею озброювалися вояки, що несли службу на Криворіжжі.

Кременчуцька вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 80-90-х XIX ст. Відбулося переселення жителів з р-нів, де почався видобуток руди. Промисловці викупили землю і ділянки під забудову отримали родини М'яча, Кучера, Волошина, Білоножка, Баклана, Михайленка ін. Довж. 3,7 тис. м. Названа на честь м. Кременчук Полтав. обл. Обслуговує 72 в/з.

Кренкеля провулок житломасиву ім. Р. Люксембург Терн. р-ну. Закладений у кінці 40-х. Розвитку набув в 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Якутський. Довж. 220 м, ширина 8 м. Має 11 приват. будинків, проживає 39 чол. Вкритий відсівом, багатий на зелені насадження. Назван. на честь Героя Рад. Союзу Кренкеля Ернста Теодоровича (24.12.1903 – 8.12.1971). У 1937 радист ст. "Північний полюс". Доктор географіч. наук. Рекордсмен світу з радіозв'язку на коротких хвилях. Обслуговує 37 в/з.

Крепіда (археол.), кам'яна кладка або безладно накладені каменюки навколо підошви кургану, що запобігають зсуненню насипу.

КРЕС, народна назва житломасиву в м. Інгулець. Закладен. в 30-х поблизу електропідстанції. Проживали родини гірників РУ "Інгулець". Складається з приват. сектора. До скл. входять вул. Жовтонога, Кочубея, Шаляпіна, Киргизька, Льотна. Має до 100 будинків. Багатий на зелені насадження.

КРЕС житломасив, розташован. у центр.-захід. частині Жовт. р-ну. Закладен. у кінці 20-х, як селище працівників Криворізьк. районної електростанції. Постраждав під час війни. Відбудован. у 50-х. Розвитку набув в 50-60-х. Має 13 вулиць, проживає 9 тис. чол.

КРЕСбуд, будуправління по будівництву електростанції виникло у кінці 20-х й існувало до лют. 1951. Його силами була споруджена у 30-х і відбудована у 40-х КРЕС. Стало основою для утворення відділу кап. будівництва електростанції.

Кресало, металева пластина, якою били по вогневику (кременя) для появи іскри, що сприяла запалюванню трута або вати. Побутувала на Криворіжжі з часів козаччини і до ВВВ. Витіснена з ужитку з появою сірників та запальничок.

Кресівське водоймище, закладене на початку 30-х у зв'язку з будівництвом електростанції. Розташоване у басейні р. Саксагань, у середньому її каскаді. Обсяг 10,2 куб. м. Регулює поверхневі стоки з метою захисту залізоруд. розробок. У лют. 1944 спецзагін 37 А врятував дамбу від вибуху. Популярне місце відпочинку городян.

Кресівський бульвар, закладен. у середині 60-х в Жовт. р-ні. Пл. 2,3 га. Має багату рослинність, місця для відпочинку.

Кресівського водоймища курган-могила, розташована на лівому березі водойми за 0,8 км на схід від мкрн. Рибасове. Висота 1,7 м, діаметр 20 м. Оглянутий археологом О. О. Мельником.

Кресівської вулиці змішаний ринок, діє з 1997 на мкрн. 4-й Зарічний. Належить торг. фірмі "Габро". Пл. 16 тис. кв. м. Має 500 торг. місць.

"Кречет", газета заснована у червні 2001 ТОВ "Кречет". Виконує роль газети-довідника. Друкує інформації, поради, телепрограму. Виходить щотижня тиражем 2 тис. екз.

"Кривбас" гірська вершина, на півн. Кавказі на території Півн. Осетії, поблизу м. Владикавказ. Висота 3480 м. Цю назву одержала у 1963 після підкорення її групою криворізьк. альпіністів під керівництвом К. Г. Драчука. До скл. команди входили Є. Донсков, В. Доровський, В. Біда, Щербицький.

"Кривбас" кінотеатр, відкрит. у груд. 1962. Має зал на 610 місць. З трав. 1998 в оренді "Спринту", діє дискоклуб.

"Кривбас", літ.-худ. щомісячний журнал видавався у Кр. Розі у 1931 – 1933. Редагували М. Олійник і Л. Юхвід. Вийшло 19 номерів. Видавася міськ. осередком Всеукр. спілки пролетарськ. письменників, у 1933 оргкомітетом Спілки письменників України. Серед авторів В. Сосюра, В. Шаблій, М. Олійник, О, Гуреїв, Д. Ткач, П. Ногін, І. Микитенко, Г. Майфета, М. Хазан, Л. Юхвід.

"Кривбас", народний ансамбль танцю створен. у лют. 1955 у Палаці культури КМЗ К. І. Старицькою. З 1970 – народний. Турне - у Н/Тагіл, Одеса, Київ, Москва, Кишинів. Уч. декад укр. культури в Москві. Лауреат багатьох фестивалів. Склад – 30 чол. від 15 до 30 р. Керівник О. В. Брисін.

"Кривбас" пансіонат, відпочинку ВАТ "Криворіжіндустрбуд" відкрит. у червні 1974 в м. Скадовськ Херсон. обл. Приймає 250 чол. на зміну. Існують житловий корпус, їдальня, клуб, ігрові майданчики, пляж. Відпочивають будівельники і члени їх сімей.

"Кривбас", перший універсальний магазин у Кр. Розі відкрит. у груд. 1986 в Сакс. р-ні. Торг. площа 1,2 тис. кв. м. Обслуговував до 10 тис. покупців щодня. Реалізовувалися всі групи продовольчих товарів. Покупців обслуговували 12 касових апаратів, працювало 180 продавців.

Кривбас село, Гейківськ. сільради засноване у 1961 як селище для сімей залізничників і персоналу Гейківськ. психоневрологіч. лікарні. Розташоване за 2 км на північ. схід від центру сільради. Рельєф спокійний, рівнинний. У 1973 проживало 1129 чол. З 1996 має статус села. Проходить залізниця Кр. Ріг - Долинська. Пл. 104 га. Проживає 689 чол. Діє підсобне господарство лікарні. Існує клуб на 150 місць, бібліотека у 5 тис. томів, дитсадок.

"Кривбас" футбольний клуб, бере початок від команди Кривого Рогу, утвореної у квіт. 1959, яка представляла спорт. клуб "Гірник" РУ ім. Дзержинського. Перша гра в офіційній першості СРСР по кл. "Б" відбулася 18.4.1959 на стадіоні "Гірник" з "Трудом" (Тула). У 1960 – 1961 мав назву "Авангард", у 1962 – 1965 "Гірник", з 1966 – "Кривбас". З цього часу захищав честь з-ду "Криворіжсталь". У кл. "Б" провів 336 матчів: 111 перемог, 88 нічиїх, 137 поразок. М'ячі 373/430. Найбільше ігор провів Б. Басурін (165), кращий бомбардир А. Безбожний (26). У 1968 – 1971, 1973 – 1976, 1978 – 1991 виступав у 2-й лізі кл. "А". Провів 1392 гри: 539 перемог, 393 нічиїх, 460 поразок. М'ячі 1723/1542. Суперники представляли 112 команд з 13 союз. республік. Чемпіон України 1971, 1975, 1976, 1981, бронз. призер 1974. У 1972, 1977 виступав у 1-й лізі. Володар "Рубінового кубка" (1976, 1981) за результативність. Найбільше ігор провів В. Дмитренко (364), забив найбільше м'ячів – 121. З 1970 виступає на стадіоні "Металург". З 1992 виступає у вищій лізі укр. футболу. Бронз. призер 8,9-го чемпіонатів України. Голов. тренери В. Гринін, С. Голод, В. Брюшин, М. Заворотний, В. Дмитрощенко, А. Зубрицький, Б. Усенко, В. Соколов, Л. Родос, М. Фоміних, О. Азаренков, В. Болотов, А. Гулевський, А. Алескеров, В. Глухарев, В. Хмельницький, В. Жилін, В. Новиков, А. Плоскотін, В. Тутарін, І. Терлецький, М. Фоменко, С. Купцов, Г. Кудзієв, Б. Стрельцов, В. Яшник, Г. Лисенчук, А.

Біда, В. Стрижевський, В. Лактіонов, І. Надеїн, В. Брухлій, В. Кузнецов, Ю. Коваль, Ю. Грузнов, М. Маркевич, О. Чередник, О. Лисенко, О. Таран, Г. Літовченко, І. Надеїн.

“Кривбас-баскет”, дитячий клуб любителів баскетболу створен. у червні 1998. Налічує 100 чол. Проводять тренування, змагання. Голова М. І. Бичков.

“Кривбас-Детва”, закрите акціонерне тов-во створене у 1992 як представник машбуд. з-ду “ППС Детва” (Словаччина) у Кр. Розі. Укр. підприємства співробітничають з “ППС Детва” з кінця 40-х. Реалізовує автонавантажувачі. Серед замовників криворізькі підприємства. Продукція відзначена медалями і дипломами міжнарод. виставок.

“Кривбас футбол плюс”, міська спорт. газета виходила у лют.-лип. 1997. Розповідала про ФК “Кривбас”, спорт. події у Кр. Розі. Вийшло 22 номери. Редагували О. І. Євтушенко, Г. Г. Туренко.

Кривбасу села курган, розташован. на плато за 0,8 км на схід від північ. околиці села і за 1 км на північ. захід від с. Новий Мир. Висота 2,8 м. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1983.

“Кривбасавтоматика”, Український державний проектний і проектно-конструкторський ін-т бере початок від Криворізьк. відділу Дніпропетровськ. проектно-конструкторського бюро “Металургавтоматика”, створеного у берез. 1959. Складався з груп диспетчеризації і телемеханізації, автоматизації шахт і контрольно-вимірювальних приладів. Працювало 20 чол. У лют. 1961 реорганізован. в Український проектний ін-т “Металургавтоматика”. У 60-х займався проектуванням комплек. автоматизації на гірничо-збагач. ком-тах. У груд. 1972 створене Криворізьке відділення “Металургавтоматика”. Обслуговувало підприємства України, Росії, Болгарії, Югославії, Куби. У зв'язку з розпадом СРСР відбулися значні зміни у діяльності. У верес. 1994 створене ВАТ “Кривбасавтоматика”. Ін-т стає голов. організацією у розробці систем автоматизації. Через відсутність замовлень і фінансування вибрані напрямки діяльності – створена лабораторія з впровадження приладів обліку енергоносіїв, поліграфічна база. Працює 30 чол. Директори Ю. Г. Гончаров, В. П. Підопригора, Д. П. Степанюк, П. В. Височін, А. А. Попов.

“Кривбасбуд”, створен. у червні 1957 на базі “Укрголоврудбуду”, як будівельно-монтажний комбінат. До складу входили тр-ти “Криворіжбуд”, “Кривбасрудбуд”, “Криворіжбуддеталь”, “Криворіжаглобуд”, виробничий автотрест, учбово-курсовий комбінат. Згодом до складу увійшли тр-ти “Криворіжпівнічрудбуд”, “Криворіжшляхводбуд”, “Криворіжбудмеханізація”, “Криворіжіндустрбуд”, об'єднання “Кривбасбудіндустрія”. У червні 1987 перетворен. у головне територіальне управління з будівництва “Головкривбасбуд”, як будівельний концерн. У берез. 1992 на його базі утворена будівельна асоціація “Кривбасбуд”. Об'єднує 20 тис. будівельників. Починаючи з середини 50-х будував всі промислово-житлові об'єкти Кривбасу. Являє потужну будівельну базу. Керуючі О. П. Поборчий, А. С. Єроян, В. М. Саласюк, В. І. Шушарін.

“Кривбасбуд” комбінату учбово-виробничий комбінат, створен. у 1964 на базі учбово-курсових комбінатів будівельних тр-тів. Учбовий заклад, який готує робітничі кадри для будов Кр. Рогу. Займається підвищенням кваліфікації інж.-тех. працівників. Має потужну учбово-технічну базу.

“Кривбасбудіндустрія”, акціонерне тов-во відкритого типу створене у січ. 1975 як виробниче об'єднання. Спеціалізується на випуску товарного бетону, буд. розчину, асфальтобетону, товарної арматури, збірного залізобетону. До скл. входили виробництва “Буддеталь-1-2”, бетонно-розчинні виробництва 1-3, виробництво асфальтобетону. Працювало 1141 чол. З 1992 перебувало на оренді, з квіт. 1994 має сучас. статус. Має 5 основних цехів.

“Кривбасвибухпром”, промислово-виробниче підприємство створене у 1967 з підпорядкуванням Мінчормету УРСР, як спеціалізований трест. Призначалося для докорінного удосконалення вибухових робіт в кар'єрах, підняття рівня механізації зарядки вибухових свердловин. Співпраця науковців і виробничників дозволила за короткий час провести комплексну механізацію вибухових робіт, створити систему переробки

вибухових речовин, сконструювати і випробувати зарядні машини і запустити їх в серію. У 1972 вперше запроваджена централізована підготовка спеціалістів з використанням спеціального пристосування. У перші роки існування впроваджено 10 винаходів і 584 рацпропозицій, що дозволило довести рівень механізації зарядки вибухових свердловин до 93 %, зменшити на 15 % відмов зарядів, значно поліпшити подрібнення гірничої маси. За перші 10 років існування продуктивність праці зросла в 5 разів. Основні випробування відбувалися в кар'єрі ПівдГЗК. 29.7.1970 одночасно закладено 840 т вибухівки, 15.8.1971 – 1045 т, 28.8.1972 – 1160 т, 25.5.1973 – 1225 т. Під час основного вибуху було відбито більше 6 млн. т гірнич. маси. Впровадження масових вибухів дало можливість скоротити час підготовки блоків до вибуху з 8-10 діб до 3-х, забезпечити запаси рудної маси до 4-6 місяців, до мінімуму звести вихід негабаритів гірнич. маси. У 1973 трест перейменован. у виробничо-промислове підприємство. Досягається надійність і безпека вибухів. Метод коротко-уповільненого підривання дав можливість зменшити сейсмічність поштовхів. Щорічно підривалося 144 млн. кубометрів гірнич. маси. Вперше вибухові роботи були використані для відведення русла р. Інгулець з метою розширення рудодобувної зони кар'єру № 2 НКГЗК. Завдяки цьому прокладено 1622 м каналу, де вибрано 4,93 млн. кубометрів скельної маси. Вибухові технології дали змогу ввести в дію кар'єр на 2 роки раніше (1968). За допомогою енергії вибуху освоєне зварювання пар – сталь-сталь, сталь-мідь, сталь-титан, мідь-титан ін. Здійснює звільнення територій від старих забудов шляхом спрямован. вибуху. Майже 15-20 широкомасштабних вибухів проводиться за умов діючого виробництва. Досвід використовувався під час підривання шахт для балістичних ракет. Географія робіт – Україна і Росія. Має підсобне господарство, турбазу, профілакторій, дитячий табір на Каховськ. водоймищі, адмінкорпус в Інгулецьк. р-ні. Директори І. С. Малий, М. М. Бондаренко, В. І. Борисов, С. В. Шевченко.

“Кривбасгеологія”, геологорозвідувальна експедиція створена у 1973 на базі Укр. геологорозвідувального тр-ту. До скл. входили Ленінська, Жовтнева, Артемівська, Центральна, Інгулецька геологорозвід. партії. До структури входили хім. лабораторія, топографічний, геологозйомний, гідрогеологічний, тематичний загони, будівельна інформаційна, оформлююча групи, рем.-мех. майстерні, автогараж. Вела розвідку руд. покладів Кривбасу, спеціалісти працювали у 16 країнах. Працювало до 2 тис. чол. Існували пансіонат, піонер. табір, турбази. А. О. Пітаде удостоєн. звання Героя Соц. Праці, В. М. Акименко, О. Л. Гавеля, В. В. Решетняк - звання засл. геолог України, до 60 чол. нагородж. орденами і медалями. Нагородж. орд. “Знак Пошани” (1976). Керівники Д. І. Павлов, В. Л. Соколовський, В. Г. Тараненко.

“Кривбасгідрозахист”, державне гірничорудне управління гідрозахисту створене у лип. 1998 на базі шахт “Гігант-Дренажна” і “Першотравнева-Дренажна”. Забезпечує гідрогеологіч. захист ведення гірнич. робіт у Кривбасі від підтоплення та негативного впливу на процес здвигу та провалів земної поверхні. Шахтна вода півд. групи шахт Кривбасу надходить у ставок-накопичувач в балці Свистунова. Обсяг ставка 12 млн. куб. м, пл. дзеркала 216 га. Працює 640 чол.

“Кривбадизайн”, виробничий комбінат, колективне підприємство створене у 1992. До скл. входять майстерня з оформлення інтер'єрів, салон-магазин “Художні вироби”. Займається розробкою, виробленням і впровадженням методів дизайну. Працює 25 чол. Директор Є. М. Поган.

“Кривбасівець”, багатотиражна газета ШУ ім. Леніна виходила з лист. 1930 – 1941. Розповідала про життя гірнич. колективу. Піднімала гострі питання виробництва.

Кривбасівська вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-80-х. До 1975 мала назву вулийя 1-а Кривбасівська. Довж. 1,5 тис. м, ширина 16,1 м. Пл. 25,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1959. Має 34 будинки. Обслуговує 24 в/з.

Кривбасівське кладовище, розташоване на схід. околиці с. Кривбас Гейківськ. сільради. Пл. 0,5 га. Поховані пацієнти Гейківськ. психоневрологічної лікарні.

“Кривбасліфт”, закрите акціонерне тов-во з обслуговування ліфтового господарства бере початок від БМУ № 26 тр-ту “Промтехмонтаж”, яке 21.4.1960 пускало в експлуатацію перший у Кр. Розі ліфт в будинку № 48 по пр. К. Маркса. На той час ліфти обслуговувалися дільницею управління “Електромонтаж” № 453 тр-ту “Дніпроелектромонтаж”. У січ. 1969 створене РБУ “Ліфтреммонтаж”. У жовт. 1971 перейменоване в РБУ “Спецліфтреммонтаж”. У берез. 1975 утворена дільниця з обслуговування та ремонту ліфтів РБУ “Дніпропетровськліфт”. У січ. 1976 перейменован. у спец. рем.-буд. управління “Кривбасліфт”. У жовт. 1994 перетворена на акціонерне тов-во, а у груд. 2000 на ЗАТ. Діють цехи тех. обслуговування ліфтів, монтажу, механіч. та електротехніч. диспетчерська, автогараж. Обслуговує 4290 ліфтів. У зону дій входять Кр. Ріг, Кіровоград, частина Дніпропетров. обл. У Кр. Розі 2270 ліфтів.

“Кривбаспроект”, державний ін-т з проектування підприємств залізоруд. промисловості створен. у груд. 1933 на базі Криворізьк. відділення ін-ту “Укрдіпроруда”. У 1936 увійшов до складу ін-ту “Південдіпроруда”, як Криворізька філія. Вирішувалися проблеми реконструкції рудників, їх проектування. Вперше розроблялися нові схеми видобутку на глибині 300-500 м. За 1928 – 1934 виконані проекти реконструкції рудників ім. Леніна (1930), Червоногвардійського (1932), Кагановича (1933), Жовтневої революції (1932), Фрунзе (1929), К. Лібкнехта (1932), Кірова (1932), ім. Дзержинського (1934). У 1932 працювало 40 чол. За період з 1921 по 1941 видобуто 185 млн. т руди. Вперше в СРСР розроблялися схеми розробок родовищ на глибині 300-500 м, системи провітрювання, будівництва копрів, над шахт. споруд з металу, цегли, бетону. За 1933 – 1941 спроектовані шахти ім. Орджонікідзе, “Центральна”, ім. Комінтерну, “Комунар”, “Гігант”, ім. ОДПУ ін. У гірнич. промисловості Кривбасу в 1921 діяло 2525 бур. молотків, 199 скрепер. лебідок, рудникових вагонеток – 2677, 6 електровозів, 1 екскаватор. У 1940 діяло 2868 бур. молотків, 913 скрепер. лебідок, 2777 вагонеток, 155 електровозів, 8 екскаваторів. У серп. 1941 ін-т евакуйован. на Урал. Проектанти працювали на Бакальськ. РУ, РУ “Магнітка” Челябінськ. обл., Високогорськ. РУ у Н/Тагілі, у тр-ті “Союзплавик” Читин. обл., на рудниках Казахстану. У Кр. Розі відновив діяльність в кінці лют. 1944. У трав. 1944 працювало 83 чол. У червні 1944 утворили тех. раду у скл. 14 чол. Ін-т мав у структурі планово-виробнич., гірнич., енергетич., механіч. відділи. У 1944 – 1945 за проектами ін-ту введено 32 шахти, обслуговував 43 замовники. З участю ін-ту складався план розвитку Кривбасу на 1950 – 1960, 1951 – 1955 рр. Започатковане будівництво рудозбагач. фаб-к РУ ім. Дзержинського, К. Лібкнехта, Орджонікідзе. У 1951 “Кривбаспроект” став самостійною одиницею і виведен. із складу ін-ту “Діпроруда”, як філія. У лют. 1954 увійшов до скл. “Укрголовруди” МЧМ УРСР. У груд. 1954 із скл. ін-ту виведена група у 30 чол. і передана новому ін-ту “Діпрорудмаш”. У 1955 існували відділи: гірнич., технологіч., механіч., енергетич., промспоруд, цивільн. споруд, гідротехніки, сантехніч., генплану і транспорту, техніч., планово-виробнич., оформлення проектів, копіювальн. У 1951 – 1958 проект. потужність шахт збільшилася на 22,3 млн. т, обсяг кап. вкладень склав 252,8 млн. крб. На 1.11.1959 в ін-ті працювало 522 чол., з них у 1956 17 чол. передано новому ін-ту “Механобрчормет”. У 1958 видано 120 проект. завдань. У лют. 1959 переведен. на госпрозрахунок. У 1959 – 1965 розроблені проекти шахт ім. Леніна, Фрунзе, № 1 ім. Артема, “Гвардійська”, “Гігант-Глибока” ін. У берез. 1967 уч. ВДНГ СРСР. У 1967 працювало 600 чол. Вперше в СРСР застосоване циклічно-потокову технологію видачі руди з кар'єру ІнГЗК. У 1970 виконані 19 завдань управління виробництвом. У 1983 нагороджк. орд. Трудового Червоного Прапора. За проектами збудовані всі ГЗК, шахти Кривбасу. Виконувалися замовлення підприємств Уралу, Казахстану, Кольського пів-ва, Осетії, Якутії. Голов. ін-т України з проектування підприємств з видобудку заліз. руди. Вперше у вітчизняній практиці розроблені технології розкриття великих родовищ похилими шахтними стовбурами, обладнаними потуж. конвеєрами продуктивністю 6 тис. т/год., безбаштовий комплекс з назем. розташуванням багатоканат. підйомних машин, шахтних копрів баштового типу ін. Брав участь у будівництві швидкіс. трамваю. Розробив

проектну документацію моніторингу зміну водного режиму у басейні на основі використання системи спеціально вибурюваних з поверхні свердловин і шахт, що консервуються. Велике значення надає екопроблемам. Для цього утворен. ековідділ. 215 працівників нагороджені орденами і медалями. Діє 14 підрозділів. Працює 400 чол. Накопичен. значний фонд креслень, книг. Розробив документацію реструктуризації підземн. Кривбасу. Розташован. на пр. К. Маркса. Директори Є. А. Кондратенко, Г. Я. Яковлев, С. С. Науменко, П. В. Самохвалов, І. Я. Синаренко, П. Б. Кульбіда, Г. Ф. Дробін.

“Кривбаспроект” інституту співробітникам меморіальна дошка, встановлена у 1959 у вестибюлі ін-ту. На мармуровій дошці вибиті імена співробітників, які загинули під час ВВВ.

"Кривбаспромводопостачання", державне промислове підприємство з постачання водою Кр. Рогу бере початок із створенням у 1930 централізованого водопостачання у вигляді пром. тр-ту з водопостачання Донбасу і Кривбасу "Донбасводтрест". До скл. входило Криворізьке райуправління. Перші промислові водоводи у Кр. Розі побудовані у 1924-1926 на рудниках ім. К. Лібкнехта, "Більшовик", Комінтерну, що мали потужність 20-60 куб. м/год. У 1928 введен. водовід на ШУ "Інгулець" потужністю 50-60 куб. м/год. У 1929 стала до ладу насосна станція на р. Інгулець у скл. 4 насосних агрегатів потужністю 400 куб. м/год. Вода подавалася 2 водоводами діаметром 200 і 300 мм на міську водонапірну башту, а потім на потреби ШУ ім. Дзержинського і жителів Ц.-Міськ. р-ну. Всі рудники, крім 1-го Травня, мали техніч. воду. Населення Кр. Рогу споживало в основному колодязну воду. У 1932 почалося будівництво Карачунівськ. водоймища потужністю 308 млн. куб. м та Криворізьк. районного водоводу. У 1939 споруджено комплекс Карачунівськ. водоочисних споруд потужністю 48 тис. куб. м води на добу у скл. 4 фільтрів, відстійника, резервуара питної води. Працювало 180 чол. У лют. 1944 нач. дільниці М.К.Стрельцов знешкодив вибухівку на насосній і врятував споруду від знищення. Відбудова водного господарства тривала до початку 50-х. У 1957 проведена реконструкція комплексу водопровідних споруд Карачунівськ. гідровузла. Потужність очисних систем досягла 208 тис. куб. м/добу. Обсяг водоймища досяг 308 млн. куб. м води. У 1961 введен. канал Дніпро - Кр. Ріг потужністю 41 куб. м/сек. У 1962 на базі "Донбасводтресту" створене підприємство "Кривбаспромводопостачання". Працювало до 500 чол. У 1982 потужність Карачунівськ. водоочисних споруд досягла 250 тис. куб. м/добу. У 1985 потужність міських очисних споруд доведена до 700 тис. До скл. входять Карачунівське, Південне, Макортівське, Кресівське, Дзержинське водоймища загальною потужністю 437 млн. куб. м, канал Дніпро - Кр. Ріг на 929 млн. куб. м/рік, 2 комплекси очисних споруд потужністю 950 тис. куб. м/добу, 23 насосні станції, 51 електропідстанція. Здійснює постачання питною водою території Кривбасу, техніч. водою ком-ту "Криворіжсталь", забезпечує зрошувальні системи Апостолівськ., Криворізьк., П'ятихатськ., Софіївськ., Широківськ. р-нів, здійснює перекачування шахтних вод від шахт до шламосховища, промивку русел Інгульця та Саксагані. Працює 980 чол. Директори Д. С. Терехов, А. В. Скачков, О. В. Мізін.

“Кривбасруда”, виробниче об'єднання з видобутку та розробки залізних руд діяло в 1944 – 1952. Ліквідоване шляхом утворення тр-тів “Ленінруда” і “Дзержинськруда”. Відновило діяльність у 1973 шляхом об'єднання тр-тів “Ленінруда” і “Дзержинськруда”. До скл. входило 10 рудоуправлінь і 24 шахти. Після 1992 відбулася реструктуризація. Ліквідоване у 1998 шляхом утворення залізорудного ком-ту.

“Кривбасрудбуд”, будівельно-монтажний тр-т організован. у лют. 1951 шляхом передачі із структури тр-ту “Криворіжбуд” БУ №№ 1, 2, 4, 5, 7, 8, бази механізації, ремзони. Працювало 3,7 тис. чол. Згодом сформовані БУ №№ 3, 10, 11, 12. Здійснює будівництво об'єктів гірнич. комплексу Кривбасу. У квіт. 1992 перетворен. в орендне підприємство, у січ. 1995 у ЗАТ. Працює 250 чол. Керуючі О. П. Подлєпа, Л. І. Костьолов, М. К. Аноколов, В. І. Череп, В. П. Леміш, Ф. І. Петренко, О. Й. Задорожний, А. П. Корнієць, І. П. Сесь, В. І. Латинін, С. І. Павлусенко.

“Кривбасрудоремонт”, виробниче об'єднання створене у лист 1964 на базі ремонт. служб. тр-тів "Дзержинськруда", "Ленінруда", "Нікополь - Магранець", "Орджонікідзе-Марганець" як трест. До скл. входили Центральний, Ленінський, Дзержинський, Орджонікідзівський та Марганецький рудорем. з-ди. Займалося централізованим проведенням поточних і капітальних ремонтів обладнання підприємств гірничоруд. промисловості. У 1973 реорганізоване у виробниче об'єднання у скл. 12 підприємств та організацій. Працювало 5 тис. чол., які обслуговували 48 агломашин, 35 обертових печей, 250 дробарок, 465 млинів, 63 екскаватори, 48 шахт. підйомних установок, 627 км конвеєрів. За період 1964-1984 впроваджено 24,5 тис. рацпропозицій з ефектом 15 млн. крб. На початок 90-х діяло 16 СУ, працювало 7,5 тис. чол., які обслуговували 11 ГЗК. У 1995 створене ВАТ. Працює 1,1 тис. чол. До скл. входять 3 підприємства, 6 СУ. Директори О.В.Пінчук, Т.Г.Сушко, С.П.Шентяков.

“Кривбасрудоремонт”, виробничого об'єднання санаторій-профілакторій, відкрит. у 1986 на березі р. Саксагань. Оздоровчий корпус приймає 100 чол. Має сучас. медобладнання, впроваджує ефективні методи лікування. Нагородж. дипломом ВЦРПС (1988).

“Кривбасс”, інформаційна газета заснована приват. підприємством “Феоніт” у лист. 1997. Виходить раз на тиждень тиражем 1 тис. екз.

“Кривбасс-тв” газета, виходить з січ. 1995. Друкує інформацію, кросворди, телепрограму. Засновник “Кривбас-ТБ”. Виходить раз на тиждень тиражем 4 тис. екз.

“Кривбассвітло”, спеціалізоване тов-во з експлуатації зовнішнього освітлення створене у 1968. Історія освітлення Кр. Рогу бере початок з 1907, коли з'явилися перші вуличні ліхтарі електроосвітлення. До цього діяли газові ліхтарі. Електроліхтарі живилися від генератора постійного струму. Освітлення встановлювалося біля окремих споруд. У 1928 почалося освітлення вулиць Кр. Рогу та руднич. селищ. Господарство перебувало у відомстві “Траменерго”. З 1937 зовнішнім освітленням займалася міськелектромережа. У 1941 діяло до 500 світильників на центр. вулицях Кр. Рогу і до 1 тис. у робітнич. селищах. З 1954 зовнішнє освітлення підпорядковувалося тр-ту зеленого господарства. У 1955 вперше з'явилися люмінесцентні лампи. У 1964 існувало 22 тис. світлоточок. У 1965 – 1975 встановлювалися газорозрядні лампи. У 1971 побудована виробнича база “Кривбассвітла”. Складається з управління, автоцеху, цеху з ремонту електрообладнання, електротехніч. лабораторії, диспетчер. служби. У 2001 мережа зовнішнього освітлення складала 1760 км, діяло 50 тис. світильників. Працює 160 чол. Спеціалісти виконують 29 видів робіт. Директори В. І Горбенко, П. С. Подольников, В. Ф. Шиятий.

“Кривбассет” тенісний клуб, створен. у берез. 1994. Пропагує і вчить грі в теніс, організовує турніри. Налічує 8 активістів. Голова В. І. Лимар.

“**Кривбасс-информ” газета,** заснована у берез. 1991 агентством “Кривбасс-информ”. Подавала інформаційні матеріали про життя і проблеми Кр. Рогу. Існувала до серп. 1992.

“Кривбастехмаш”, дочірнє підприємство тов-ва з обмеженою відповідальністю “Укрпроммаш” засноване у верес. 2001. Серед основних напрямків діяльності відновлення деталей гірничо-збагач. обладнання шляхом наплавки особливо міцними матеріалами, виготовлення бронзових виробів, проведення науково-дослід. робіт. Працює 28 чол. Одержано кілька патентів. Серед споживачів ВАТ “Суха Балка”, ЦГЗК, ПівнГЗК, ІнГЗК, ПівдГЗК. Директор О. П. Куліш.

“Кривбастур” туристичне агентство, створене у лют. 1993. Займається організацією іноземного туризму, екскурсій. Працює 5 чол. За період діяльності організовано відпочинок 6,5 тис. чол.

“Кривбасшахтопроходка”, державний спеціалізований будівельно-монтажний трест з підзем. будівництва і реконструкції шахт та кар'єрів створен. у лип. 1957 на базі Дирекції гідротехнічних споруд, відділів кап. будівництва трестів “Дзержинськруда” і “Ленінруда”. Час вимагав будівництва шахт для видобутку руди на 700-800 і більше метрових горизонтах. Трест опанував весь комплекс будівництва шахт і кар'єрів. У 1957 був

посилен. прохідниками з Донбасу. Авторитет завойован. у багатьох куточках СРСР, Болгарії, Угорщини, НДР. За часів існування побудував більше 150 потужних об'єктів гірничого призначення. У 1957 працювало 560, у 1958 – 1,5 тис., у 1982 – 5 тис. чол. Серед досягнень шахти ім. Фрунзе, Леніна, №№ 1, 2 Артема, "Гігант-Глибока", "Батьківщина", "Зоря", "Ювілейна", "Гвардійська", №№ 1, 2 "Першотравнева" ін. Споруджені шахти в Якутії, Забайкаллі, Норильську, Серед. Азії, Карелії, Памірі, уранові рудники у Кіровоград. обл. Засвоєне будівництво комплексів циклічно-потокової видачі руди з кар'єрів ГЗК стрічковими конвеєрами, шахт по видобутку золота в Дніпропетров., Одес. обл. Займається будівництвом гідротехніч. тунелів, колекторів в Кр. Розі, Сімферополі, Алушті. Трест складається з 4 ШУ. Встановлені рекорди швидкісної проходки: 773,6 пог. м горизонтальної виробки на РУ ім. Кірова (бригада В. В. Сидорука, 1975), 220 пог. м вертикального ствола ш. "Першотравнева-2" (бригада Б. В. Гончарука, 1976). 102 чол. нагородж. орд., 26 кавалери 3-х знаків "Шахтарська слава". Діє профілакторій "Каскад", дитяч. оздоровч. табір "Аврора" в Скадовську, бази відпочинку у Н. Каховці, на Карачунах. Керуючі Г. І. Вагін, П. П. Гончарук, Ю. Т. Клименко, Я. Л. Кликов, О. М. Третяченко.

"Кривбуд" колгосп, створен. у 1931 в с. Шевченкове Широківськ. сільради шляхом об'єднання кол-пів "Вільний степ", ім. Сталіна. Спеціалізувався на вирощуванні зернових, худоби. Земельні пл. до 2,5 тис. га. Існував великий сад. Мав 5 тракторів, вантажівку, до 100 коней. Досяг високих врожаїв. Колективний учасник ВСГВ (1940). Серед передовиків І. Музика, Т. Бицюк, М. Бондаренко, М. Скородзвон. У серп. 1941 худоба евакуйована за Волгу. Під час окупації господарство зруйноване. У 1946 нагородж. 2 перехідними прапорами Дніпропетров. обкому КПУ за високі показники у розвитку тваринництва та високі врожаї зернових. У 1948 ланкові Н. І. Чирва і М. А. Шваб удостоєні звання Героя Соц. Праці, члени бригади Г. П. Балабас, Н. М. Миколаєнко нагородж. орд. Леніна. Мав потужну технічну базу. У 1953 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу ім. Мічуріна на правах відділення і бригади.

Кривенко Володимир Васильович (27.4.1939, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1961). У 1961 – 1965 майстер, виконроб Соколово-Сарбайськ. монтаж. управління. У 1965 – 1995 інж., голова профспілки, заст. директора Дзерж. рудорем. з-ду/"Рудор". З 1995 нач. відділу "Укррудпрому". Керував переоснащенням з-ду, активно займався раціоналізацією.

Кривенко Юрій Анатолійович (11.5.1948, Кр. Ріг). Відом. дизайнер. Зак. КГРІ (1985). У 1970 – 1997 лаборант, нач. сектора технічної естетики ін-ту "Діпрорудмаш"/ВНДПрудмаш. Чл. правління Спілки дизайнерів СРСР (1987). Винахідник. Автор дизайну багатьох гірнич. машин і механізмів. Переможець і дипломант багатьох конкурсів та оглядів.

"Кривий", косоока або сліпа на одне око людина у давні часи на Криворіжжі. За легендами засновником Кр. Рогу був відставний козак з вадами зору.

Кривий Ріг залізнична станція, Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лінії ст. Апостолове - ст. Долинська. Відкрита у 1884, як роз'їзд Червона. Використовувалася для перевезення руди з 12 рудників загальною потужністю до 20 млн. пудів на рік. Розвитку набула в 30-60-х. Є основною для перевезення метал. продукції ком-ту "Криворіжсталь" і руди. Має сучас. систему колій, обладнана системою безпеки руху. Важлива пасажирська станція. Приймає до 20 приміських електропоїздів. Обладнана сучас. системами безпеки руху.

Кривий Ріг (раніше Інгулець), залізнич. станція виникла з будівництвом Катеринівськ. залізниці у 1901. Мала 4-й клас. Знаходилася за 62,4 км від ст. Долинська і за 15 км від ст. Червона. Тепер ст. Кривий Ріг - Західний.

"Кривий Ріг" корабель – вуглерудовоз, побудован. кінці 40-х на верфях Польщі. Плавав по Чорному, Азовському морях. Перевозив руду, вугілля, марганець для "Азовсталі". Був приписаний до Маріупольського порту. З відпрацюванням ресурсів (початок 60-х) порізаний на металобрухт.

“Кривий Ріг” плакат, випущений у лют. 1944 у Харкові і присвячен. визволенню Кр. Рогу. Вперше опублікован. у газ. “Соціалістична Харківщина”. Поет В. Сосюра написав вірша, присвячен. Кр. Рогу. Малюнок Б. Л. Інголякого, худож. Харків. худ. фонду.

“Кривий Ріг”, сайт в Інтернеті створен. у трав. 1999 О. Ю. Калашниковим, Є. В. Ткаченком. Позначається WWW Krivoy Rog.dp.ua.Географія розповсюдження Україна, країни СНД, Німеччина, США, Канада, Ізраїль, Австралія. Розміщує інформацію про Кр. Ріг, його людей, події.

Кривий Ріг село, Федорівськ. сільради Новотроїцьк. р-ну Херсон. обл. Засноване у першій чверті XX ст. переселенцями з с. Федорівка. Має 3 вулиці, до 60 будинків. Населення зайняте у с/госп. виробництві.

“Кривий Ріг” станції майдан, закладен. з пуском ст. Червона у 1884. Розвитку і сучас. обрисів набула у кінці 40-х. Довж. 125 м. Пл. 8,1 тис. кв. м. Виконував роль транспорт. зупинки. Із середини 90-х місце роздрібної торгівлі.

“Кривий Ріг” фотоальбом, видан. у Києві “Мистецтвом” у 1983. Автори тексту Г. С. Осадчук, О. М. Голяка, Б. В, Косигіна (149 знімків). Відображене життя Кр. Рогу у кінці 70-х - початку 80-х.

Кривий Ріг-Головний залізнична станція, Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лініях ст. Верховцеве - ст. Долинська, ст. П'ятихатки - ст. Запоріжжя. Важлива транспорт. артерія Кривбасу. Формує і розформовує вантаж. і пасажир. поїзди. Відкрита у 1884 і мала назву ст. Довгинцеве. Має історич. значення. Споруда станції вважається пам'ятником архітектури та історії. У 1965 перейменована ст. Кр. Ріг - Сортувальний. У 1979 дістала сучас. назву. Має розгалужену систему колій, обладнана надійною системою безпеки руху.

Кривий Ріг-Головний станції привокзальний сквер, закладен. у 80-х XIX ст. у зв'язку з відкриттям залізниці. Являв собою площу. Як сквер сформувався у 50-х. Пл. 0,98 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку. Місце відпочинку пасажирів.

“Кривий Ріг літературний”, щомісячне періодичне регіональне літературне видання засноване у серп. 2000 ПП “И. В. И.”. Друкує твори місцевих авторів, рецензії ін. Тираж до 10 тис. екз.

“Кривий Ріг-ПівдГЗК” зелена зона, закладена на початку 50-х. Пл. 15,5 га. Складається з майже 30 видів дерев і чагарників.

Кривий Ріг-Сортувальний залізнична станція, Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лінії ст. Верховцеве - ст. Кр. Ріг-Головний. Розташована на схід. околиці Кр. Рогу. Відкрита у 1895 як роз'їзд. Невдовзі набула статуту станції для перевезення заліз. руди. Формуються вантажні ешелони з гірнич. сировиною. У 1979 дістала сучас. назву. Має сучас. мережу колій, обладнана надійною системою безпеки руху.

Кривий Ріг яр, розташован. недалеко від злиття річок Саксагані та Інгулець у межах Кр. Рогу. Довж. до 1,5 км. Мав багато кривих відгалужень.

Кривицький Міхель Шулімович (9.8.1923, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. уч-ще (1967). У 1952 – 1967 зубний технік. З 1967 лікар-стоматолог стомат. поліклінік №№ 3, 6. Один з найдосвідченіших лікарів Кр. Рогу. Стомат. медицині присвятив півстоліття. Відмінник охорони здоров'я.

“Кривкоопшвейремонт” артіль, з ремонту та виготовлення одягу існувала у 1945 – початок 60-х. Працювало до 100 чол.

“Кривліто”, перше літоб'єднання у Кр. Розі створене у груд. 1925 за ініціативою журналістів газ. “Червоний гірник”. 21.12.1925 відбулося засідання оргбюро “Кривліто” у робітнич. клубі “Комінтерн”. Пропагувало “живу газету”. У лют. 1926 “ЧГ” опублікував першу літсторінку. Існувало до середини 30-х.

“Кривой Рог”, стаття кап.-лейтенанта рос. флоту Л. П. Семечкіна у ж. “Морской сборник” за 1874 № 12. Одне з перших інформ. джерел про містечко Кр. Ріг, опис природ. умов, життя людей ін.

“Кривой Рог” фотоальбом, видан. у Києві “Мистецтвом” у 1971. Автори тексту Г. С. Осадчук, О. І. Пасічник, фото М. К. Плаксіна, Б. Д. Градова (Київ), А. Т. Іванкіна, Л. М. Карнауха, Б. В. Косигіна (Кр. Ріг). 89 знімків. Фотолітопис життя Кр. Рогу 60-х. Випуск приуроч. нагородженню Кр. Рогу орд. Леніна. Тираж 28 тис. Фото кольорові і чорно-білі.

“Кривой Рог вечерний” газета, заснована ПП “Аксона” у лют. 1997. Має громадсько-політич. спрямування. Виходить раз на тиждень тиражем 7-10 тис. екз.

“Кривой Рог-деловой”, додаток до газети “Кривбасс-информ” заснований у трав. 1993 за сприянням міськкому профспілок працівників кооперативів. Мала комерційно-інформаційне призначення. Вийшло 2 номери.

Криволапов Володимир Петрович (4.9.1952, Донецька обл. – 29.3.2001, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Донецьк. мед. ін-т (1976). У 1976 – 1980 лікар-епідеміолог Каховськ. райСЕС. У 1980 – 1985 терапевт, зав. цех. поліклінікою 7-ї міськ. лікарні. У 1985 – 1989 голов. лікар 4-ї дитячої лікарні. З 1989 директор мед. уч-ща. Відмінник охорони здоров'я. Лікар вищої категорії, педагог. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кривоніс Григорій Іванович (13.4.1940, Кіровоград. обл.). Засл. тренер України (1973), СРСР (1981). Зак. Київ. ін-т фізкультури (1973). Важкою атлетикою займається з 1958. Вихованець криворізьк. тренера О. Литвинова. Учасник республік., обл. змагань, призер Спартакіади України (1967). У 1966 – 1970 тренер спорт. клубу “Богатир”, з 1970 ст. викладач кафедри фіз. виховання КГРІ/КТУ, ст. тренер спец. ДЮСШ олімп. резерву. Серед вихованців засл. майстри спорту В. Кравчук, О. Блищик, майстри спорту міжнарод. класу С. Лук'янчиков, Д. Грищенко, 50 майстрів спорту, 20 призерів чемпіонатів світу, Європи, СРСР, України з важкої атлетики. У 1994 – 1996 тренер-програміст збірних команд Італії з важкої атлетики. Нагородж. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кривоніс Марко Маркович (19.6.1919, Кр. Ріг – 17.4.1969, там же). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1950). Представник династії медиків. Уч. рад.-фін. війни (1939 – 1940), уч. ВВВ з серп. 1941 у скл. мед. частин. З 1950 провідний хірург 1-ї міськ. лікарні. Провів 5,5 тис. складних операцій, один з перших у 1964 провів операцію на серці. Лікар вищої категорії. Один з організаторів міськ. наук. тов-ва хірургів. Викладав хірургію у мед. уч-щі. Автор 30 наук. праць з проблем хірургії. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Кривоніс Марко Якович (1892, Кр. Ріг – 1919, там же). Мед. керівник. Зак. Київ. ун-т (1916). Уч. 1-ї світ. війни з 1916 у скл. 26-го Сибірськ. СП. Прапорщик медицини. Надавав допомогу пораненим безпосередньо у боях. У 1917 – 1919 лікар Криворізьк. земської лікарні, мав приватну практику. Очолив боротьбу з епідемією на Криворіжжі. Помер від тифу. Засновник династії медиків у Кр. Розі.

Кривоніс Христина Давидівна (1888, Криворіжжя – серп. 1954, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Київ. мед. ін-т (1924). Представник династії криворізьк. медиків. У 1912 – 1918 працювала учителем. У 1928 – 1933 зав. поліклінікою рудника “Радянський”. Організувала 3 медпункти, серед них перший під землею. У 1933 – 1938 лікар міськ. поліклініки. Організатор боротьби з епідеміями в 30-х. У 1938 – 1941, 1944 – 1948 зав. хірургіч. відділенням 1-ї міськ. лікарні. Брала участь у відбудові медицини. Виховала багато спеціалістів.

Кривоногов Петро Никандрович (11.7.1906, Іваново - ?, Кр. Ріг). Засл. енергетик України. Зак. Моск. енерготех-м (1932). У 1919 – 1926 електромонтер Кумбакськ. гірнич. з-ду. У 1926 – 1930 електромонтер Шатурськ. електростанції. У 1932 – 1933 пом. директора Сталінград. електростанції. У 1933 – 1938 заст. нач., директор Центр. р-ну мереж у Запоріжжі. У 1938 – 1941 нач. райуправління “Дніпроенерго” у Запоріжжі. У 1941 – 1943 нач. техпостачання, заст. директора Красноград. ТЕЦ. У 1945 – 1948 1-й секретар Ленінськ. райкому КПУ (Запоріжжя). У 1948 – 1954 1-й секретар Мелітопольськ. міськкому КПУ. У 1957 – 1971 директор Криворізьк. електромереж. Брав участь у створенні електросистеми України. Один із будівельників Дніпрогесу. Актив. учасник відбудови електромереж Півд. України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Криворіг, давній князь русачів жив у VI ст. Походив з роду Білояра. У період з 580-х здійснював походи на Сурож в Тавриді проти греків. Спочатку одержав перемогу, а потім був розбитий. За думкою моск. історика старожитностей А. І. Асова шляхи князя перетинали землі сучас. Криворіжжя. На його честь назване урочище Кр. Ріг, яке згодом перетворилося на індустріальне місто.

“Криворіжаглобуд” тресту сквер, закладен. у кінці 50-х в Інгулецьк. р-ні. Пл. 0,7 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками, місцями для відпочинку.

“Криворіжбуд”, закрите акціонерне тов-во веде історію від серп. 1931, коли почало діяти Державне управління з будівництва Криворізьк. металург. з-ду “Кривбуд”. Дільність починалася із закладення фундаменту ДП-1. До скл. входили 2 контори тр-ту “Індустрбуд”. Почалося будівництво водосховища на Карачунах, цегельного з-ду “Красный Октябрь”. Серед дільниць “Домнобуд”, “Заводбуд”, “Промбуд”. Працювало 12,7 тис. чол. На початку 1938 тр-т ліквідовано, у Кр. Розі залишилася контора у скл. тр-ту “Південбуд”. Статус тр-ту відновлено у лист. 1940. До скл. увійшли дільниці “Домнобуд”, “Прокатбуд”, “Монтажбуд”, “Цивільбуд”, “Житлобуд”, “Заводмашбуд”. Працювало до 5,6 тис. чол. Споруджено 3 домни, 2 кокс. батареї, бесемер. цех, 40 тис. кв. м. житла. У серп. 1941 евакуйован. до Магнітогорська, де перейменован. у спецбудтрест № 2. У верес. 1941 500 будівельників з Кривбасу виїхали до м. Білорецьк, де будували металург. з-д. Діяв під назвою особливої буд.-монтаж. частини № 11. 26 криворізьк. будівельників удостоєні орд. і медалей. У трав. 1943 трест № 2 виїхав до Семилук Воронезьк. обл., брав участь у відбудові з-дів з виробництва вогнетривкої цегли. Відзначен. Прапором Держ. комітету оборони СРСР. У квіт. 1944 повернувся до Кр. Рогу. У берез. 1945 дістав назву трест “Криворіжбуд”. До скл. входило 11 буд.-монтаж. управлінь. Працювало до 3 тис. чол. На початок 50-х відбудовано 33 шахти, 3 домни, 2 кокс. батареї, 334 тис. кв. житла. Діяло 6 буд. управлінь, працювало 11 тис. чол. Серед об'єктів 50-х ПівдГЗК, НКГЗК. Споруджено 2 домни, 6 конверторів, 6 станів, 3 блюмінги. У 1971 працювало 1,3 тис. чол. Найбільша кількість працюючих у післявоєн. часи 2,7 тис. (1974). У 1992 утворене орендне підприємство “Криворіжбуд”. З 1996 має сучас. назву. До скл. входили БУ “Заводбуд”, з-д “Буддеталь”, БУ “Залізобетон-1”, БУ “Промбуд-1”, “Промбуд-2”, БУ “Залізобетонних споруд”. У 1998 БУ “Залізобетоних споруд” ліквідоване. У 2001 всі підрозділи переведені у ранг дільниць. У 1992 – 2001 споруджені об'єкти газоочистки домен. печей, водоводи НКГЗК, ділянки швидкіс. трамваю. Працює 373 чол. 2 чол. удостоєні звання Героя Соц. Праці (Г. Ф. Армашова, С. А. Лещенко), 12 – почес. звання засл. будівельник України, більше 400 нагородж. орд. і медалями. Керуючі Я. І. Вєснік, В. Е. Димшиц, І. Н. Степанов, О. К. Волнянський, О. П. Поборчий, Я. К. Кокурін, Л. Л. Пуригін, А. П. Романенко, А. Ю. Запорожець, А. І. Коненко.

“Криворіжбудмеханізація”, утворена у жовт. 1964 як трест з механізації трудомістких і важких робіт на будівництві у системі ком-ту “Кривбасбуд”. До скл. входили управління механізації № 1, яке базувалося на УМ № 5 тр-ту “Криворіжжитлобуд” та УМ № 5 тр-ту “Кривбасрудбуд”; УМ № 2, утворене на базі тр-ту “Криворіжпівнічрудбуд”; УМ № 3 на базі тр-тів “Криворіжбуд” та “Криворіжіндустрбуд”; УМ № 5 на базі тр-ту “Марганецьрудбуд”; ремонтно-механіч. з-ди № 1-2, районний ремонтно-механіч. з-д. У 1968 – 1980 у скл. перебувало управління малої механізації та кар'єр рудоуправління. Діють бази механізації № 2-4. У 1992 перетворен. у фірму одноймен. назви, у верес. 1994 у ВАТ.

"Криворіжбудтранс" ВАТ, бере початок від Криворізьк. виробничого автотресту, створеного у червні 1957 на базі автоколон №№ 1, 2, 27 тр-тів "Криворіжбуд", "Криворіжаглобуд", "Криворіжрудбуд" із загальною кількістю автомобілів 1213 одиниць. Працювало 3,2 тис. чол. У 1960 одержав 800 автомобілів. Діяли автобази №№ 15, 17, 20, 22 з 3 тис. автомобілів і 600 причепів. До скл. входили авторембаза, нафтобаза на 50 тис. т пального, учбово-курсовий комбінат, який щорічно готував 2,3 тис. водіїв. На 1967 діяли, крім попередніх, автобази №№ 12, 16, 18. У 1967 створена служба централізованих

перевезень. У 1970-1975 діяло 34 комплексно-механізованих бригад. На будівництві ДП-9 перевезено 82 мнл. т вантажів. Підприємство удостоєне Червоного Прапора ЦК КПУ, Радміну УРСР, ЦК ЛКСМУ. 56 чол. нагородж. орд. і медалями. У 1971-1975 20 разів виходив переможцем змагань у системі Мінважбуду СРСР і УРСР. У 1980 до скл. входило 11 автогосподарств, серед них у Кр. Розі автобази №№ 12, 15, 16, 17, 18, 20, 22. У 1981 діяло 3625 автомобілів, працювало 8,1 тис. чол., перевезено 68,5 млн. т вантажів. До 100 чол. нагородж. орд. і медалями. Серед передовиків О.Ф.Горлачев, Б.Р.Руденко, Г.І.Суганяк, М.В.Мензаренко, Г.В.Максименко, І.А.Шницько, І.А.Квартюк. У груд. 1986 реорганізован. в автоуправління, у 1989 – в автооб'єднання, з квіт. 1994 має сучас. назву. Із середини 90-х темпи виробнич. завдань значно скоротилися. Деякі автобази ліквідовані.

“Криворіжгаз”, відкрите акціонерне тов-во з газифікації бере початок від контори газ. господарства, створеної у Кр. Розі у січні 1957. Використовувало коксовий газ, як один з компонентів, утворених в результаті діяльності коксохіміч. з-ду. Газ очищали від сірки, нафталіну, знижували вологість. У 1957 прокладені перші 20 км газопроводів. Першим газ підійшов у будинок № 18 на розі сучас. пр. Металургів і вул. Революційної. За 1957 по 1959 коксовий газ надійшов у 5694 квартири, 7 котелень, 9 пром. підприємств, 12 комунальніх об'єктів. Загальна довж. газопроводів досягла 51 км. У побуті городян – 13410 газ. плит і 3030 колонок. Витрачало 13410 тис. куб. м коксового газу. Із введенням у верес. 1959 газопроводу Дніпропетровськ - Кр. Ріг почалося надходження природного газу. Перші кубометри природ. газу надійшли 19.2.1960. У 1963 утворюється управління газ. господарства. У груд. 1965 одержує назву виробничо-експлуатаційне управління газ. господарства. Цього року почалася газифікація м. Інгулець. У січ. 1972 на базі дільниці утворюється ремонт.-буд. управління з газифікації. У 1973 “Криворіжгаз” починає газифікацію Широківськ., Криворізьк., частини Апостолівськ. р-нів. У лист. 1973 виникає міжрайонне виробниче управління з експлуатації газ. господарства. В поле зору “Криворіжгазу” потрапив Софіївськ. р-н. В 1991 одержало назву держпідприємства з газопостачання і газифікації. Швидкими темпами набуває розвиток автоматизації і комп'ютеризації. У 1995 утворюється акціонерне товариство відкритого типу. Встановлюються перші газ. лічильники. Газові мережі простягнулися майже на 3 тис. км. Газ надходить з 50 газорегуляторних пунктів. Працює 1170 спеціалістів. Діє мобільна аварійно-диспетчер. служба.

"Криворіжгірмаш", відкрите акціонерне тов-во "Криворізький завод гірничого машинобудування" бере початок від Гданцівськ. чавуноливарного з-ду, який став до ладу у верес. 1892 за ініціативою Акціонерного тов-ва Криворізьк. заліз. руд. До скл. входили 3 домни, 4 кокс. батареї, електростанція, котельня, мех. майстерня. Припинив діяльність з початком гром. війни. Діяла майстерня з виготовлення діжок для фарб. У 1923 на базі мех. майстерні створене управління підсобними підприємствами, яке здійснювало ремонт гірнич. обладнання. У 1930 перейменоване у Центральні механічні майстерні тр-ту "Руда". Діяли механічний, перфораторний, чавуноливарний, сталеливарний, ковальський, ремонтно-інструментальний, електроремонтний цехи. У 1934 започаткован. випуск перших вітчизняних перфораторів ПБ, вантажних машин ПМЛ-4. У серп. 1937 перейменовані у завод гірнич. обладнання ім. газ. "Коммунист"у скл. тр-ту "Головруда". У 1938 утворен. цех бурових коронок. До скл. входили механічний, перфораторний, ковальський, коронковий, ламповий, фасонно-ливарний, електроремонтний, інструментальний, ремонтно-механічний, металоконструкцій, транспортний цехи, модельна майстерня, відділення кольорового литва, кінний двір. У серп. 1941 евакуйован. у 51 вагоні до Магнітогорська де працювало 623 криворіжці. 400 чол. воювали на фронтах, 70 чол. загинули в боях. У берез. 1944 повернуто до Кр. Рогу. У 1945 налагоджено випуск перфораторів ПБ, ПР, лебідок ЛА-10, насосів, вагонеток ін. У 1946 відбудовані модельний цех, склад моделей, у 1947 механіч. цех № 1, котельня, у 1948 – автогараж, у 1949 – перфораторний та інструментальний цехи. У 1949 досяг проект. потужності. У 1953-1960 засвоєно серійний випуск сучас. гірнич. машин та механізмів. У

1962-1972 тривала друга реконструкція. Види продукції СБШ-250, ППН-3, ПК-60, ПК-75, ПКУ мали держ. Знак якості. У 1970 введено термічний цех. Серед провідних конструкторів Бабенко, Ємельянов, Черников, Супрун, Бовдуй, Бабарика, Барсуков. У 1993 перейменован. у з-д гірничого машинобудування. Серед заводчан засл. працівники промисловості України Ю.П.Іванюта, В.Ф.Козак, Г.М.Нікітін, М.М.Нікітін, А.В.Сидяк, А.К.Супрун, В.Й.Ткаченко, В.М.Фірсова, А.В.Черников. Випускає понад 1,5 тис. видів продукції. Серед основних - бурові верстати СБШ-250-МНА-32, УБШ-312А, УБШ-501А, УБШ-227, УБШ-505Д, головки бурильні 505-04.06.0000, 532.07.01.000, НКР, перфоратори телескопні ПТ-48А, ПТ-38, ПП-50В1, завантажувачі ПКШ, МПП-3 ін. Продукція експортується до Росії, Монголії, Казахстану, Індії, Ірану, Куби, В'єтнаму, Болгарії, Угорщини, Франції, Іспанії ін. Працює 1,2 тис. чол. Сучас. назву має з лют. 1998. Діють Палац культури, парк, турбаза. Виходить газ. "Криворізький машинобудівник". Директори Романовський, П.О.Нестеров, Гарькавенко, І.К.Расторгуєв, Романов, Виноградов, Я.Г.Нефьодов, П.П.Ляпота, В.П.Герасимов, І.В. Ященко, М.П.Пилипенко, В.І.Євтухов, В.М.Байдак, О.О.Семиволос.

“Криворіжгазбуд”, бере початок від тресту по газифікації “Криворіжгазкомунбуд”, створен. у груд. 1985. Знаходився у підпорядкуванні “Укргазу”. Виконував будівництво, ремонт, реконструкцію газопроводів, споруд, заміну газ. приладів, газифікацію житла, відводів від газомагістралей до населених пунктів. До тресту входило 10 буд.-монтаж. управлінь, працювало 2 тис. чол. У 1988 впроваджений колектив. підряд, у 1989 - повний госпрозрахунок. У 1991 реформован. у проект.-буд. об'єднання. Прокладено більше 6,5 тис. км газопроводів, побудовано 400 км магістральн. газопроводів, газифіковано майже 400 тис. квартир. У 1994 на базі об'єднання створене орендне, акціонер. тов-во. Керівник засл. будівельник України В. В. Поляков.

“Криворіжелектротранс”, організован. у лют. 1994 і бере початок з 1933, коли почалося будівництво трамвай. лінії від пл. Леніна Ц.-Міськ. р-ну до прохідної з-ду “Криворіжсталь” Дзерж. р-ну. Її довж. складала 5,8 км. Трамвай. рух відкрито 1.1.1935. У груд. 1957 відкритий тролейбус. рух від пл. Визволення до РУ ім. Р. Люксембург на 24,4 км. Утворено трамвайно-тролейбусне управління. У лист. 1959 відкрите тролейбусне депо “Роковата” на 50 одиниць техніки, у серп. 1970 - 2-е тролейбусне депо на 100 одиниць. До скл. об'єднання входять трамвай. депо на 125 одиниць, 2 тролейбус. депо, 2 профілакторію на 50 і 25 тролейбусів, служби шляхів, електрогосподарство, руху, автоматики і зв'язку, автогосподарства. Працює 4,2 тис. чол. Діють 22 трамвай., 26 тролейбус. маршрутів. Тролейбусна лінія у 258,1 км, трамвайна – 119,9 км. Парк має 182 трамвая, 166 тролейбусів. Відстань контакт. мережі трамваю 125,3 км, тролейбуса – 258,1 км, кабельних ліній – 273 км. На балансі 43 тягові підстанції. Щодня перевозиться до 530 тис. пасажирів.

“Криворіжжитлобуд”, відкрите акціонерне тов-во бере початок від тр-ту “Криворіжжитлобуд”, створеного у квіт. 1958 у скл. ком-ту “Кривбасбуд”. Виконує завдання по будівництву житла, об'єктів соцкультпобуту, торгівлі, охорони здоров'я на замовлення міськвиконкому. У 1958 зданий перший 5-поверх. будинок для працівників КМЗ. Всього побудовано 58 тис. кв. м житла та 11 об'єктів соцкультпобуту, підготовлено 900 будівельників. У 1959 почали застосовуватися збірні залізобетонні тонкостінні конструкції. Вперше в Україні споруджен. житловий будинок з блоків, які виготовлялися на потоковій лінії. У 1960 першими на госпрозрахунок перейшли бригади П. І. Котика, Ф. Д. Замрія, П. М. Баранюка. У 1960 споруджено перший у Кр. Розі великопанельний будинок на Соцмісті. За 1958 – 1968 введено 1 млн. 200 тис. кв. м житла, 21 школа, 59 дитяч. ком-тів, 9 лікарень. У 1967 нагородж. Пам'ятним Прапором ЦК КПРС, Президії Верх. Ради СРСР на честь 50-річчя Жовтня. У 1970 працювало 2,2 тис. чол. У 1984 працювало 1,8 тис. чол. У 1988 нагородж. перехідним Червоним Прапором Держбуду СРСР, ЦК профспілки будівельників. У лют. 1992 перетворен. на орендне підприємство. У серп. 1995 утворене ВАТ. Працює 583 чол. До скл. входять БУ №№ 2, 3, 5, 9, 11, завод

великопанельних конструкцій, управління виробничо-техніч. комплектації. За роки існування здано в експлуатацію 4 млн. кв. м житла, 88 шкіл, 187 дитяч. ком-тів ін. До 200 чол. нагороджені орденами і медалями. Керуючі М. В. Перчин, Г. Ю. Ващенко, В. І. Дубровін, Д. М. Бельмас, Ф. В. Васильєв, В. Г. Книжник, Є. С. Капустін, Б. І. Баратюк, Г. М. Лобас, М. М. Піддубний.

“Криворіжжитлобуду” тресту меморіальна дошка, встановлена на будинку № 3 по вул. Калиниченка у Ц.-Міськ. р-ні. Напис свідчить, що у 1967 тр-т нагороджен. Прапором ЦК КПРС, Верх. Ради, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС на честь 50-річчя Жовтня.

Криворіжжя селище, Слов'яносербськ. р-ну Луганськ. обл. утворене у трав. 1958 шляхом перейменування селища 2-го відділення рад-пу ім. Громова Михайлівськ. селищ. ради Ворошиловськ. р-ну на селище Криворіжжя. Проживає до 1 тис. чол. Діють школа, медпункт, бібліотека, клуб.

Криворіжжя, населений пункт Міллерівськ. р-ну Ростов. обл. За повідомленням Держ. архіву Ростов. обл. утворен. у трав. 1762 переселенцями з України, як слобода. У 1822 налічувала 195 дворів. У 1868 угіддя складали пашні 611 дес., степу 27 дес. Тепер станиця. Проживає до 2 тис. чол.

Криворіжжя село, розташоване у захід. частині Добропільськ. р-ну Донецьк. обл., за 18 км від райцентру. Центр сільради. Засноване у 1785 як хутір, де існувало 6 дворів. Згодом населення зросло до 150 чол. Назва пішла від злиття двох річок Бик та Водяна, що нагадує форму рогу. Місцевість у вигляді долин з мережею балок. Пл. 237,2 га. У 433 дворах проживає 1153 чол. Діють СШ на 300 учнів, дитсадок на 45 місць, Будинок культури на 600 місць, лікарня на 30 ліжок, будинок побуту, ощадкаса. Функціонує с/госп. товариство “Криворіжжя”, де працює 580 чол.

“Криворіжжя” фотоальбом, видан. у 1963. На сторінках подані фотографії з життя Кр. Рогу середини 50-х – початку 60-х. Фото Б. Мінделя, М. Плаксіна.

“Криворіжіндустрбуд”, закрите акціонерне тов-во бере початок від одноймен. тресту, який створен. у квіт. 1958 в системі ком-ту “Кривбасбуд”. Займається будівництвом підприємств будіндустрії та пром. підприємств Кривбасу. Створює потужну базу для розвитку важкої індустрії, промисловості будматеріалів, машинобудування, агропромислового комплексу півдня України. Серед перших об'єктів з-д силікат. цегли, бетон. з-д, асфальт. з-д (1958), цем. завод, м'ясокомбінат, каменедробильний з-д (1959), домобуд. комбінат, НДГРІ, міськ. молокозавод (1960). За 1958 – 1971 споруджено 37 об'єктів. У 1971 трест нагородж. Почес. грамотою Радміну СРСР, 6.1.1971 нагородж. орд. Леніна, у 1975 – пам'ятним прапором на честь 200-річчя Кр. Рогу. У 1970 споруджено кокс. батареї №№ 8, 9, шахту № 2 ім. Артема, фасонно-ливарн. цех. В активі тресту очисні споруди, біохім. установка, з-д “Восход”, вовнопрядильна ф-ка ін. Побудовані прокат. стан 3 тис. у Маріуполі, прокат. стан у Дніпропетровську, кокс. батарея в Дніпродзержинську. Виходив переможцем союз. і республік. змагань. Велика увага надається будівництву соцкульпобуту, житла. Серед них будинки по вул. XXII партз'їзду, кінотеатр на мкрн. Зарічний. За весь період введено 152 тис. кв. м житла. До складу входять БУ №№ 1-6, які спорудили 87 об'єктів. 269 чол. нагородж. орденами і медалями, 3 – засл. будівельники України. Трест має значні досягнення завдяки прогресив. методам будівництва, ефектив. технологіям. Серед них потоково-швидкіс. метод, конвеєрний монтаж конструкцій покриття. Працює 1777 чол. Керуючі Б. Ф. Бабков, П. Я. Пугачев, П. О. Фомичов, В. І. Череп, М. Ф. Земляний.

“Криворіжкнига”, міське об'єднання з розповсюдження книг створене у трав. 1991 на базі Криворізьк. головмагу Облкниготоргу, який бере початок з 1959. Займається реалізацією друкованої продукції, шкільно-письмових товарів та комплектацією бібліотек. У 1962 торгова мережа складалася з 4 магазинів. У 1963 організован. голов. магазин у скл. 6 точок. У 1975 споруджен. сучас. комплекс на 3 тис. кв. м. У 1985 налічувалося 35 магазинів. З трав. 1991 перетворене на комунальне підприємство з реалізації книжкової

продукції. Директори І. О. Діянов, В. С. Кучма, О. П. Бондаренко, В. І. Коваленко, В. М. Волошин.

“Криворіжметробуд”, тов-во з обмеженою відповідальністю бере початок від тунельного загону № 1, створеного у 1976 для будівництва швидкіс. трамваю у Кр. Розі. У 1979 на базі дільниці утворен. тунельний загін № 26. Будував швидкіс. трамвай в Кр. Розі, тунелі в м. Сочі, винні тунелі в рад-пі “Абрау-Дюрсо” м. Новоросійськ. Мав 5 дільниць, працювало 450 чол. На 1987 прокладено 5,5 тис. м тунелів у Кр. Розі, споруджено ст. “Проспект Металургів”, “Будинок рад”, “Площа ім. Артема”. У 1990 загін переведен. у Дніпропетровськ на будівництво метрополітену. У Кр. Розі утворен. проектно-будівельний кооператив “Метробуд”. Займався проектуванням і будівництвом 3-ї черги швидкіс. трамваю. З 1999 має сучас. назву. Директор А. Т. Тонконог.

“КриворіжНДПІрудмаш”, відкрите акціонерне тов-во, науково-дослідний і проектно-конструкторськ. ін-т гірничоруд. машинобудування бере початок від проектно-конструкторськ. ін-ту “Діпрорудмаш”, створеного у трав. 1954. Діяльність почав у лист. 1954. Займався проведенням науково-дослідних та дослідно-конструкторськ. робіт, створенням, виготовленням та випробуванням дослід. зразків машин та обладнання для механізації видобутку корис. копалин та впровадження їх в народне господарство. Працювало 25 чол. У 1955 утворен. дослідний завод на базі з-ду верстатів алмазного буріння тр-ту “Дзержинськруда”. Спочатку діяли відділи підйомно-відкатних механізмів та різного обладнання. У 50-х сформувалися відділи малої механізації, бурильних установок, рудничного транспорту. Перша продукція на рудники Кривбасу надійшла у 1956 у вигляді шахтних клітей, скіпів, вагонеток. У 1959 надійшли перші зразки завантажувальних пристроїв до скіпів, комплекси обміну вагонеток, штовхачі, гідравлічні домкрати. У 1970 переїхав з вул. Леніна у нове приміщення по вул. Харитонова. У 1973 введен. новий 7-поверх. корпус. У 1975 ін-т реорганізован. у Всесоюзний науково-дослідний і проектно-конструкторський ін-т гірничого машинобудування (ВНДПІрудмаш). У 1976 вперше в СРСР створені комбайни 1КВ1 і 2КВ для проходки повстаючих виробок. Працювало 350 чол. У 1986 на базі ін-ту створене науково-виробниче об'єднання у скл. ін-ту, з-дів Криворізьк. гірнич. машинобудування, Дніпропетров. гірничо-шахт. обладнання, дослід. з-ду. У трав. 1994 створене ВАТ “КриворіжНДПІрудмаш” у складі ін-ту та дослід. з-ду. Ін-т став провідним в Україні, СНД з розробки гірничо-шахт. обладнання. Співпрацює з 26 заводами кол. СРСР. В результаті співпраці створено 70 % устаткування для гірничоруд. промисловості, 100 % - для марганцевої руди, 10 % - вугілля. За час існування виготовлено 117 типів гірнич. машин, обладнання. На рахунку співробітників 1 тис. свідоцтв та винаходів, 35 золотих, 40 срібних, 80 бронзових медалей, дипломів ВДНГ СРСР, України. 80 чол. нагородж. орд. і медалями, 3 лауреати Держ. прем. України. Продукція демонструвалася на міжнарод. виставках у Чехії, Перу, Іраку, Індії, Норвегії, Болгарії, Польщі, Німеччині, Угорщині. Удостоєн. призів якості (Мадрид, 1993, Париж, 1994), Великої Діамантової гілки (Мехіко, 1995), Золотого призу “За технологію та якість” (Мадрид, 1999). Працює 120 чол. Директори А. Й. Безлюдько, А. П. Лисов, В. П. Герасимов, Б. Г. Бовдуй, Ю. С. Ремха.

“Криворіжпівдаглобуд”, будівельно-монтажний тр-т створен. у верес. 1958 на базі БУ “Аглобуд-3”. Складався з 3-х управлінь. Працювало до 400 чол. Будував об'єкти промисловості півд. промвузла Кривбасу. У квіт. 1962 розформован. через відсутність належних обсягів робіт. Колектив і мат. частина перейшли до скл. тр-ту “Криворіжаглобуд”.

“Криворіжпівнічрудбуд”, закрите акціонерне тов-во бере початок від одноймен. будівельного тр-ту, створеного у лют. 1958 на базі БУ №№ 4, 16-18 тр-ту “Кривбасрудбуд”. За 1959 – 1965 введено 20 пром. об'єктів, серед них ЦГЗК, ПівнГЗК, 2 школи на 450 місць, лікарню на 1 тис. місць, 70,2 тис. кв. м житла. Співробітничав з проект. інститутами “Півдніпроруда”, “Механобрчормет”, “Промбудпроект”. У 1964 удостоєн. диплома ВДНГ. Будував об'єкти ЦГЗК, ПівнГЗК. Працювало 2,5 тис. чол.

Удостоєн. почес. Прапора Радміну СРСР (1981, 1983). Складається з БУ. За 40 років існування засвоєно 332528 тис. крб. З початку 90-х обсяги будівництва значно скоротилися. Працює 583 чол. Серед працівників Герой Соц. Праці Г. Ю. Бондар, більше 300 кавалерів орд. і медалей. Керуючі В. В. Шелешков, В. Ф. Софійченко, І. П. Сесь, А. П. Романенко, Є. С. Мороз, А. І. Корінь, О. О. Гірман.

"Криворіжплодоовочгосп", виробниче об'єднання створене у 1983 на базі тресту овоче-молочних рад-пів. Об'єднував 17 рад-пів. У 1984 одержано по 191,5 ц/га овочів, валове виробництво склало 117%. Ліквідоване у 1988. Начальники М.В.Негода, І.Ю.Ільченко.

“Криворіжсільбуд”, будівельно-монтажний тр-т створен. у лют. 1966 у скл. пересувних монтаж. колон №№ 1 (тепер 96), 2 (97), 3 (98), 4, 5 (100). Здійснював будівництво у Криворізьк., Софіївськ., Верхньодніпровськ., П'ятихатськ., Апостолівськ., Широківськ., Нікопольськ., Криничанськ. р-нах. До складу входили залізобетон. з-д у Вільногорську, полігони, з 1966 автобаза. У лют. 1982 введений з-д ЗБВ. У берез. 1983 переведен. у Криворізьк. р-н. Споруджено більше 1700 об'єктів, 800 будинків, 60 шкіл, 10 лікарень, 22 клуби, більше 270 тварин. приміщень. Працювало 1100 чол., 70 одиниць буд. техніки, 150 автомобілів. Серед об'єктів елеватори у Гейковці, П'ятихатках, Павлополі, комбікорм. з-ди в Апостоловому, П'ятихатках, Софіївці, Широкому. 65 працівників нагородж. орденами. На вічне зберігання передано 2 прапори. Керуючі О. Я. Чорний, В. М. Шломенко, О. П. Гарбуз, А. І. Лисичний, М. П. Майстренко.

“Криворіжсортнасіннєовоч”, відкрите акціонерне тов-во бере початок від міжрайонного об'єднання “Сортнасіннєовоч”, яке почало діяти у 1944. Спеціалізується на реалізації насіння овочевих, баштанних культур, засобів їх захисту сільгосп. підприємствам всіх форм власності, приват. особам. Сучас. статус має з трав. 1997. Діють 2 оптових склади, 6 магазинів.

“Криворіжсталі” з-ду робітникам, які загинули у 1941-1945, меморіальна дошка встановлена у меморіальній залі музею бойової і трудової слави ком-ту “Криворіжсталь”. В алфавітному порідку подані прізвища всіх, хто не повернувся з війни. Пошуки імен тривають.

“Криворіжсталі” музей, бойової і трудової слави відкрит. у лип. 1984. Пл. 504 кв. м. Фонди нараховують 7,2 тис. одиниць зберігання. Розповідає про історію ком-ту “Криворіжсталь”, відомі події і людей. За час існування відвідало 140 тис. чол. Проводяться зустрічі поколінь, екскурсії, суспільно-політичні акції. Переможець конкурсів серед музеїв Дніпропетров. обл., Кр. Рогу. Почес. грамота Мінчормету. України. Діє рада, працює 2 чол. Директори М. П. Северенчук, О. П. Лавреньов.

“Криворіжсталь”, державний гірничо-металургійний комбінат закладен. у червні 1931 як металургійний завод (КМЗ). Серед організаторів будівництва Г.К.Орджонікідзе, Я.І.Вєснік, Й.М.Фукс, Ремпен, Третьяков, Бірман, Горький, Рудницький ін. У лист. 1931 закладен. перший фундамент під ДП-1. У 1932 домні присвоєно ім'я "Комсомолка". В серп. 1934 ДП-1 стала до ладу, у трав. 1935 – ДП-2. У січ. 1936 КМЗ одержав перший криворізьк. кокс. У берез. 1939 перший чавун видала ДП-3, яка стала найпотужнішою у Європі. У 1934-1939 видано 2,7 млн. т чавуну. На КМЗ працювало 5,1 тис. чол. У серп. 1939 став до ладу бесемерівськ. цех, що дало можливість видавати криворізьку сталь. У кінці 30-х більше 50 чол. нагородж. орд. і медалями. У 1941 діяло 3 ДП обсягом 3,1 тис. куб. м, бесемерівськ. цех з 2 сталеплавильними агрегатами, ТЕЦ на 2 турбогенератори. З початком війни відбувся мітинг з участю 4 тис. чол., де виступило 115 чол. У серп. 1941 евакуйован. до Н/Тагілу на Урал. Споруди цехів підірвано. За участю криворіжців виробництво чавуну на НТМЗ зросло у 5 разів, сталі – 3,6, прокату – 4. Територію КМЗ у лют. 1944 визволяли 48 гв., 236 СД. Збитки з-ду дорівнювали 856,7 млн. крб. Близько 1 тис. криворіжсталівців брали участь у ВВВ. Відбудова потужностей почалася у 1948. У груд. 1948 відбудована ТЕЦ. У лют. 1949 видан. перший кокс. У берез. 1949 задута ДП-1, у січ. 1950 – ДП-2, у верес. 1951 – ДП-3. Стали до ладу аглофабрика, ремонтно-механіч., ковальськ. цехи. Розвиток підприємства – велета почався з другої половини 50-х. У лип.

1956 введені стан 250-1, у груд. 1957 – 35-тонний конвертор, а у лют. 1958 із пуском блюмінга –1 досяг повного металург. циклу. У верес. 1958 стала до ладу ДП-4 "Криворізька-Комсомольська". У 1958 видано 1,7 млн. т чавуну, 618 тис. т сталі, 820 тис. т прокату, впроваджено 2,5 тис. рацпропозицій. У квіт. 1960 присвоєне ім'я В.І.Леніна. У груд. 1960 введено ДП-6 , найпотужніша у світі мартен. піч №1 на 600 т, дротовий стан №2, другий блок конвертор. цеху. У 1961 стали до ладу 2-5 мартен. печі, стан №3, а у жовт. задута ДП-6. З 1962 діє навчально-курсовий ком-т, у лист. дала чавун ДП-7. Працювало 17 тис. чол. Серед них 1 тис. інж. і 2,1 тис. техніків. У серп. 1964 введені блюмінг –2, стан 300. У 1967 введен. стан №5. На стані №1 вперше в СРСР змонтована установка терміч. зміцнення арматурної сталі. За період 1961-1970 споруджено 12 потужних металург. об'єктів, серед них у жовт. 1967 задута ДП-8, стан 250-3, 4 і 5 конвертори, стан №3. У лист. 1972 виплавлена 100- мільйонна т чавуну з часів пуску з-ду. У груд. 1973 став до ладу блюмінг –3, у трав. 1974 – обчислювальний центр. У груд. 1974 задута найпотужніша в Європі ДП-9, дала енергію ТЕЦ №3. У 1974 виведен. з експлуатації останній паровоз. Залізнич. транспорт переведен. на тепловозну тягу. У 1975 110 чол. першими у Дніпропетров. обл. нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст. У січ. 1983 введене почес. звання "Заслужений працівник "Криворіжсталі". У груд. 1983 реорганізован. на комбінат. На початок 90-х. займав пл. 2,2 тис. га. У 1995 виготовлено 2185,3 тис. т агломерату, 3563,6 тис. т чавуну, 4257,2 тис. т сталі, 3579,2 тис. прокату. У жовт. 1996 шляхом приєднання до ком-ту "Криворіжсталь" коксохім. з-ду і НКГЗК створен. гірничо-металургійний ком-т "Криворіжсталь". Вважається найпотужнішим підприємством Європи. До скл. входять металург. комплекс з 5 ДП, аглофабрикою, конвертор., мартен. цехів, 2 блюмінги, 5 дрібносортувальних, 2 дротових стани (всього до 90 структур); гірничо-збагачувальний комплекс з кар'єром, дробильною і збагач. фабриками, 2 аглоцехами; коксохімічне виробництво. До скл. аглодоменного виробництва входять агломераційний цех, домен. цехи №№1 і 2. До скл. сталеплавильного виробництва – мартен., конвертор., підготовки составів, копровий цехи. До скл. прокатного виробництва – блюмінги №№1 і 2, СПЦ №№ 1 і 2, прокат. цех №3. Основний виробник арматурного прокату із сталі середньовуглецевих марок і термозміцненої арматури високого класу міцності, катанки і сортового прокату. Виготовляє арматурний прокат у прутках 6 – 22 мм і у бунтах 6 – 8 мм, катанку діаметром від 5,5 до 16,0 мм, круглий сортовий прокат діаметром від 8 до 30 мм, кутик від 20 х 20 до 40 х 40 мм, шестигранник, квадрат і смуги різних профілів. Працює 42 тис. чол. Середній вік 41 рік. Виховав 9 Героїв Соц. Праці, 858 чол. удостоєні орд. і медалей. З 1952 виходить. газ. "Металлург". Діють 3 ПКТ, СК "Богатир", стадіон, 26 здоров. пунктів, 1 лікарня, 3 санаторія, пансіонат, оздоровчий табір, рада ветеранів війни і праці. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (26.3.1939), Леніна (13.2.1971). Директори Я.І.Вєснік, Г.І.Івановський, Г.А.Богданов, Ф.Ф.Рязанов, М.С.Галатов, А.І.Бородулін, М.О.Гуров, В.Д.Гладуш, К.Г.Носов, С.С.Тільга, В.В.Севернюк, В.А.Нечепоренко, О.В.Дубина, А.В.Сокуренко.

“Криворіжсталь” комбінату історична верба висаджена у 1933 і символізує закладання потужностей металург. з-ду (КМЗ). Росте поблизу фасонно-чавуноливарного цеху. Охороняється колективом ком-ту "Криворіжсталь".

“Криворіжсталь” комбінату товарний знак, затверджен. у червні 1993 і занесен. до Держреєстру товарних знаків і знаків обслуговування України. Зображення символізує металург., коксохім., гірничо-збагач. і гірнич. комплекси.

“Криворіжстальконструкція” ЗАТ, створене у лют. 1961 як держ. будівельний трест. Складає проекти, проводить монтаж конструкцій споруд, підйомно-транспорт. обладнання, виготовлення конструкцій, їх демонтаж, реконструкцію старих об'єктів. На стадії формування працювало 1489 чол. Виник на базі СУ №№ 105-108 тр-ту “Дніпростальконструкція”. У 1961 присуджен. перехідний Прапор Мінбуду України. У 1968 одержав диплом 1 ст. ВДНГ СРСР за монтаж ДП № 8. У 1973 удостоєн. Прапора Мінмонтажспецбуду СРСР. Монтував 4 ДП обсягом 1,6-5 тис. куб. м, 3 конвертер. цехи, 3

ТЕЦ, 7 ГЗК, 6 хім. ком-тів, 11 шахт. копрів, демонтував 5,5 млн. т конструкцій. Спеціалісти брали участь у будівництві монумента "Перемога" у Києві, КАМАЗу, покриття над ареною в Лужниках, ліквідовували пускові ракетні комплекси. Багато інженерів працювало в країнах Європи, Азії, Африки. Будував Одес. припортовий з-д, Черкаське об'єднання "Азот", Миколаїв. глинозем. з-д. У 1990 перетворен. на оренд. підприємство, у 1997 на закрите акціонерне тов-во. Має 8 монтаж. управлінь, управління механізації, автобазу. Працює 1,6 тис. чол., з них 340 інж. Серед колективу Герої Соц. Праці І. А. Бакунець, В. О. Костенко, 8 засл. будівельників України, 3 лауреати Держ. прем., 137 орденоносців, 30 чол. брали участь у ВДНГ. Колективу належать 12 автор. свідоцтв, 100 наук. праць. Річний обсяг робіт складає 25 млн. грн. Перед входом в управління встановлена чавунна скульптура монтажника. Керуючі Ю. І. Зибін, О. Р. Штундель, В. В. Голубенко, І. Ф. Лищина , ген. директор Д. Ф. Джур.

"Криворіжхліб", відкрите акціонерне тов-во бере початок з лист. 1963 з введенням хлібозаводу № 3. У 1970 хлібозаводи №№ 3, 4 об'єдналися у хлібокомбінат № 2. Добова потужність 60 т хлібобулочних виробів. Оснащен. 6 технологіч. лініями, 5 – виробляють хліб, 1 – булочки, печами типу ФТЛ-2. Впроваджені технології Болгарії, Чехії, Югославії. Діють лінія макаронів, склад збереження борошна, солі, гараж для автомобілів, спорт. зал, медпункт. У 1996 утворене акціонерне тов-во. Випускає 30 найменувань хлібобулоч. і 3 – макарон. виробів. 6 чол. нагородж. орд. і медалями. Директори В. В. Анпілогова, О. І. Супруновський. Розташован по вул. Георга Отса в Жовт. р-ні.

"Криворіжцивільпроект", держ. проектувальний ін-т створений у квіт. 1993 на базі Криворізьк. філіалу держ. проект. ін-ту "Дніпроцивільпроект". У 1964 на базі відділу цивільних споруд ін-ту "Кривбаспроект" організован. архітектурно-будівельний відділ № 5 ін-ту "Укрміськбудпроект". У 1971 філіал ін-ту "Укрміськбудпроект" перейменован. у держ. ін-т "Дніпроцивільпроект". АБВ № 5 увійшов до його складу. У 1972 на базі АБВ утворений міськ. філіал ін-ту "Дніпроцивільпроект". Розробляє проекти забудови районів, індивідуальних споруд. Серед проектів музей, "Пасаж", 3-й мкрн. Карачуни, будинки по пр. К. Маркса, профілакторій "Каскад" ін.

"Криворіжшляхводбуд" трест, який виконує роботи з будівництва залізниць, зовнішніх інженерних мереж водопостачання, каналізації та теплопостачання, автошляхів і благоустрою об'єктів промисловості, житла і соцкультпобуту Кривбасу, заснован. у жовт. 1958 у скл. ком-ту "Кривбасбуд". До складу входили БУ №№ 1-6, завод "Буддеталь", управління механізації. Працювало 1,5 тис. чол. На 1975 входило 10 СУ. Працювало 2,5 тис. чол. Брав участь у будівництві ПівдГЗК, НКГЗК, ПівнГЗК, ЦГЗК, ПолтавГЗК, об'єктів ком-ту "Криворіжсталь", швидкіс. трамваю, житла, соцкультпобуту села. Серед основних професій монтажник трубопроводів, шляхові робітники, монтери шляхів, ковалі, електрогазозварники. У 1964 нагородж. дипломом 3 ст. ВДНГ України, у 1974 – Червоним Прапором Радміну України, у 1976 – дипломом 2 ст. ВДНГ СРСР, у 1986 занесен. на Всесоюз. дошку пошани ВДНГ СРСР, у 1987 – почес. Прапором Радміну СРСР. У 1987 прокладено 551 км трубопроводів, 109 – залізниці, 66 – автошляхів. Успішно впровадив бригад. підряд. 100 чол. нагородж. орденами і медалями, 5 – засл. будівельники України. Під час будівництва інж. мереж вперше в Україні використовувались поліетиленові труби, удвічі збільшився строк експлуатації. У середньому щорічно будувалося 100 км доріг, 300 км трубопроводів, 150-200 тис. куб. м тротуарів. У 1990 працювало 1225 чол., обсяг робіт 29 млн. крб. У 1991 з орендного підприємства утворилося закрите акціонерне тов-во. Працює 650 чол. Керуючі Є. Г. Сацюк, В. К. Живих, Л. Г. Ніколенко, Б. Г. Поган.

"Криворіжшляхводбуду" тр-ту садівницьке тов-во закладене в 70-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 6 га. Має 89 ділянок.

Криворізька вулиця, розташована у Нагорному р-ні Півд. адміністративного округу м. Москва. Забудова почалася у 1968. Починається від ст. метро "Нагатинська" закінчується ст. метро "Нагорна". Розташовані житлові будинки, магазини, з-д кінескопів. Багата на зелені насадження. Названа на честь Криворіжжя.

Криворізька вулиця, розташована у Кіровограді на півд.-захід. околиці обл. центру. Забудовувалася в кінці 50-х – початку 60-х. Розташована у житломасиві Никанорівка. Складається з приват. будинків.

Криворізька ДРЕС-2, закладена у 1961, введена у дію у 1965, друга черга у 1973. Потужність 3 млн. кВт. Постачає енергію для промисловості Кривбасу. Вважається найпотужнішою в Україні серед теплових електростанцій. Працює на твердому паливі. Розташована у смт. Зеленодольськ Апостолівськ. р-ну. Носила ім'я 60-річчя Жовтня. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (1976).

Криворізька залізниця, закладена у 1881 згідно з рішенням кабінету міністрів Росії і пролягла від ст. Волинської (Харків.-Миколаїв. залізниць) до ст. Ясинувата (Донецьк. залізниці). Мала гілку до р. Саксагань у Кр. Розі. Мала відстань у 443 версти. Дорога з'єднала Криворізьк. і Донецьк. басейни. У берез. 1882 в пам'ять Катерини II названа Катеринівською. Відкрита у трав. 1884. Згодом стала до ладу гілка Любомирівка-П'ятихатки-Довгинцеве, що з'єднала Київ і Варшаву з Донецьким кам'яновугільним басейном і Кавказом.

“Криворізька”, здоба розроблена спеціалістами ВАТ “Криворіжхліб” у лип. 2001. Виготовляється з борошна, цукру, жирів. Споживається жителями Кр. Рогу.

“Криворізька зоря” газета, Криворізьк. р-ну виходила під такою назвою у січ. 1956 до лист. 1959. Щорічно виходило по 135 номерів. Розповідала про події в р-ні, країні. Редактор Г. Тонконог.

“Криворізька” могила-курган, висотою 6,5 м, діаметр 85 м. Розташована за 3,2 км на півд. схід від дамби с. Ново-Житомир. Насип напівсферичний. Розкопан. експедицією ДДУ у 1988.

Криворізька організація РСДРП(б), створена у січ. 1918 шляхом об'єднання Вечірньокутської, Довгинцівської, Криворізької районних організацій. Налічувала понад 1 тис. членів. Серед керівників В. А. Валявка, П. В. Геруцький, М. І. Нікітін, П. П. Сиволап, С. С. Тинок. Керувала перевиборами ради, сформувала військові загони. Розпущена в кінці берез. 1918 у зв'язку з окупацією Кр. Рогу австро-нім. військами.

Криворізька письменницька організація, як структура Української асоціації письменників художньо-соціальної літератури створена у жовт. 1998. Входила до скл. Півд. територіальн. відділу асоціації. Складалася із членів Міжнарод. асоціації письменників. Основа діяльності – збереження і розвиток національної літератури, виховання початківців пера, випуск краєзнавчої літератури. Серед членів Д. Кан, М. Корнєв, В. Кофан, В. Москалюк, С. Лабутін, Г. Туренко ін. Голова С. Лабутін, відповід. секретар Г. Туренко.

Криворізька районна організація РСДРП(б), створена восени 1917 шляхом об'єднання більшовицьк. груп Довгинцевого, Інгульця, півд. групи рудників, центру. Налічувала 300 членів. Голова П. П. Сиволап. У січ. 1918 увійшла до скл. Криворізьк. організації РСДРП(б).

Криворізька районна особлива продкомісія з постачання Червоної Армії, створена у верес. 1920. Здійснювала заготівлю всіх видів с/госп. продуктів, їх облік, розподіл і переробку для потреб частин Червоної Армії, займалася питанням переходу від продрозкладки до продподатку, проведення посівних кампаній. Ліквідована у 1922.

Криворізька районна санітарно-епідеміологічна станція, створена у 1944. Займалася боротьбою і профілактикою епідемій, контролювала діяльність підприємств та установ р-ну по підтримці належного санітарного стану, пропагувала здоровий спосіб життя. У 1959 закрита у зв'язку з ліквідацією р-ну. У 1965 відновила свою діяльність. Складається з відділень санітарно-гігієнічного, гігієни харчування, гігієни дітей і підлітків, комунальної гігієни та охорони праці. Контролює діяльність 89 підприємств, 270 об'єктів харчування, 360 комунальних. Працює 30 чол., з них 5 лікарів. Голов. лікарі П. Ф. Бакум, В. М. Нестеренко, В. О. Сулима, В. А. Фролов.

Криворізька територіальна кооперативно-державна спілка агропромислових плодоовочевих підприємств, створена у квіт. 1989. До скл. входило 23 рад-пів Криворізьк., Апостолівськ., Широківськ. р-нів. Невдовзі ліквідована.

Криворізька територіальна стрілецька дивізія, сформована на Дніпропетровщині у 1931. В Кр. Розі дислокувалися штаб, стрілецькі і арт. полки. У її підпорядкуванні Олександрійськ. та Нікопольськ. СП. Навчання проводилися у Криворізьк. військ. таборах, у 1932 перейменована у 41 СД. Ком-р Волков.

Криворізька філія Міжнародного університету фінансів, відкрита у 1998. Складова частина Криворізьк. фінансово-економіч. ліцею, Криворізьк. тех-му економіки та управління, Міжнарод. ун-ту фінансів. Здійснює підготовку кадрів для фінансово-банківськ. системи, страхових компаній, податкових і митних служб, перепідготовку фахівців, які мають неекономічну освіту. Надає консалтингові послуги з бізнес-плану, банківськ. технологій, технології бізнесу. Існує очно-заочна форми навчання. Директор Н. М. Пухкало.

“Криворізька шпана”, міська команда КВВ створена у 1991 на базі колективів КВВ КГРІ, Основою якої стали СТЕМи “Безпритульник”, “Детонатор”. Чл. ком-ди І. Дащенко, О. Пилипенко, С. Галібін, І. Чубук, О. Герасименко, Л. Лазаренко, С. Бортников, О. Григорян, О. Пікалов, С. Вибицький. Капітан О. Олексійцев. Переможець 1-ї ліги КВВ (Воронеж, 1993), уч. 1/8 фіналу вищої ліги КВВ СНД в Москві. В 1995 з'єдналася зі збірною Запоріжжя під назвою “Кр. Ріг – Запоріжжя – Транзит”.

Криворізьке відділення Всеросійської спілки гірників, створене у квіт. 1920. Займалося питанням мобілізації сил на відбудову народ. госп-ва басейну після гром. війни, регулюванням зарплати, покращенням побут. умов гірників, залученням інж.-тех. працівників до культурно-просвітницької роботи. Діяли інж.-тех. побут. секції. Опікувало діяльність рудкомів. Керувало проведенням механізації виробнич. процесів на шахтах. Ліквідоване у 1925.

Криворізьке відділення Всеукраїнського комітету Всесоюзної спілки гірників, створене у квіт. 1920 у скл. Півд. бюро. Займалося відбудовою гірнич. промисловості, встановленням норм виробітку, зниженням собівартості, постачанням продовольства і спецодягу гірникам, ліквідацією неписьменності, контролем діяльності кас взаємодопомоги, соціальним страхуванням. Ліквідоване у 1930.

Криворізьке відділення дорожнього комітету професійної спілки робітників залізничного транспорту, створене у квіт.-трав. 1917. Займалося мобілізацією робітників залізнич. тран-ту на виконання виробнич. планів, підвищенням продуктивності праці, покращенням побут. умов, мед. обслуговування залізничників. Ліквідоване у 1921. Відновило діяльність у 1944 і діяло до 1959.

Криворізьке кладовище, діяло у 1936 – 1981 на територ. Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 16,4 га. Поховано 14,6 тис. Монумент на братській могилі визволителів. Існують сектори грецької, албанської, єврейської громад.

Криворізьке підприємство електричних мереж, бере початок від груд. 1935 від утворення Криворізьк. мереживого р-ну для постачання Кривбасу електроенергією Дніпрогесу. У серп. 1941 госп-во зруйноване. Відбудова почалася у берез. 1944. У 1948-1949 проведене комплексне відновлення об'єктів постійної схеми електропостачання Криворізьк. і Нікопольськ. басейнів. У 1958 утворене Криворізьке управління високовольтних мереж "Дніпроенерго", яке у 1962 перетворене на Криворізьк. р-н електрич. мереж "Дніпроенерго", а з 1968 на Криворізьке підприємство високовольтних електромереж "Дніпроенерго". Сучас. назва з 1978. У 1980 працювало 1174 чол. У 1981 відкрита кімната бойової і трудової слави підприємства. 171 чол. нагородж. орд. і медалями. Здійснює постачання електроенергією підприємства Кривбасу. До скл. входять лінії електропередач і підстанції напругою 330 кВ; лінії і підстанції 150 кВ; лінії і підстанції 35 кВ. Директори Г.Ф.Сирічко, І.К.Хівренко, Б.П.Афанасьєв, К.О.Д'яков, П.Н.Кривоногов, Т.М.Литвинович, О.С.Сидельник, І.В.Шутенко.

Криворізьке районне агропромислове об`єднання, створене у груд.1985 у відповідності до подальшого удосконалення агропромислового комплексу. Займалося розвитком агропромисловості Криворіжжя, послідовно підвищувало виробництво с/госп. продукції, ефективним підвищенням потенціалу землеробства. Ліквідоване у січ. 1990.

Криворізьке районне профбюро, діяло у Кр. Розі навесні і восени 1917. Об'єднувало 22 профспілки, які нараховували 12 тис. членів, у більшості робітники і службовці. Організовувало страйки, вело боротьбу за права трудящих, 8-годинний робочий день.

“Криворізьке оригінальне”, марка пива розроблена спеціалістами пивзаводу у червні 1996. Чистосолодовий напій з імпортного хмільного екстракту. Щільність сягає 15%. Має приємний смак і колір. Серед авторів технологи Л. Реп'ях, О. Євтушенко, Г. Білет. Першу партію розливала бригада В. Пушкарьової.

“Криворізьке оригінальне”, пиво розроблене технологами концерну “Надєжда” у 1999 – 2000. Світле, виготовлене з світлого хмелю та спеціально очищеної пом'якшеної води. Має хмельовий смак та аромат з оригінальним легким винним присмаком. Енергетична цінність 58 калл/100 г. Вуглеводів 6,4 г. Алкоголю 3,8 %. Гідно представляє криворізьку марку.

“Криворізький будівельник”, багатотиражна газета тр-ту “Криворіжжитлобуд” виходила з квіт. 1960. Розповідала про життя колективу, його досягнення. Тираж від 1 до 2 тис. екз. Ліквідована з 1987 у зв'язку із створенням єдиної газети будівельників.

“Криворізький будпроект”, державний проектно-конструкторський інститут створен. у 1988 на базі проектно-кошторисної контори ком-ту “Кривбасбуд”. Здійснює замовлення на проекти пром. об'єктів, споруд храмів і церков. Директор Л. М. Татаровська.

Криворізький відокремлений підрозділ Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій, відкрит. у 1997, 3-й рівень акредитації. Має фінансово-економічний, менеджменту, комп'ютерної інженерії, іноземної філології, післядипломної освіти, довузівської підготовки фак-ти. 1-й перший випуск відбувся у 2001. Готує спеціальності з фінансів, економіки, обліку та аудиту, міжнарод. економіки, економічної кібернетики, прикладної математики, менеджменту, маркетингу, захисту інформації в комп'ютер. системах, перекладу. Діє аспірантура. Якісну підготовку забезпечує сучас. мат. база. Директор Н. Г. Магар.

Криворізький геологорозвідувальний трест, утворен. у квіт. 1939 на базі управління “Рудрозвідка” з підпорядкуванням “Головгеології” Наркомчормету СРСР. До скл. входили геологіч. партії “Жовта Річка”, Жовтнева, Ленінська, Центральна. Працювало 1,5 тис. чол. Діяли хім. лабораторія, центр. мех. майстерні. Мав 50 бурверстатів. Запроваджене структурне буріння свердловин, дробове буріння. Я. М. Бєлєвцев організував геолого-зйомну партію (1939). На 1.1.1941 запаси руди розвідані у 1,5 млрд. т. У серп. 1941 евакуйован. до Захід. Сибіру, де проводив розвідку марганця. У берез. 1944 повернувся до Кр. Рогу. Сформовано Ленінську, Жовтневу, Центральну геологіч. партії. У трав. 1944 відновлено бурові роботи (свердловина 750 на ШУ ім. 1-го Травня). У 1945 почалося дослідження родовищ залізистих кварцитів, у верес. 1947 утворена геофізична партія, у 1951 – топогеодизична партія. У 1952 – 1953 почалося буріння глибоких свердловин на 1500-2000 м. Ліквідован. у лист. 1954 шляхом утворення Українського геологорозвідувального тр-ту з базою у Кр. Розі.

“Криворізький гірник” пансіонат, РУ ім. Кірова/Криворізьк. залізоруд. ком-ту відкрит. у 1967 на Кримському узбережжі (Паркове). За зміну приймає 440 чол. Має спальні корпуси, літній майданчик, спорт. майданчик, їдальню, дискотеку, медпункт. Відпочивають гірники Кривбасу.

Криворізький державний залізорудний комбінат, створен. у 1998 на базі виробнич. об'єднання “Кривбасруда”. Входить до скл. Держ. акціонер. компанії “Укррудпром”. Утворен. в результаті загальної програми реорганізації гірничорудної промисловості Кривбасу. До скл. входять ШУ “Жовтневе”, “Батьківщина”, шахти ім. Леніна, “Гвардійська”.

“Криворізький домобудівельник” ВАТ, засноване у червні 1994 і бере початок від домобудівного ком-ту, утвореного наказом Дніпропетров. раднаргоспу у січ. 1961 у складі ком-ту “Кривбасбуд”. Основою для утворення ком-ту стали з-д великопанельного домобудування, БУ “Спецжитлобуд”, “Житлобуд-2” тр-ту “Криворіжжитлобуд” і цеху збірного залізобетону тр-ту “Криворіжзалізобетон”. Будував 5-поверхові будинки серії 1-464 А потужністю 74 тис. кв. м житла на рік, у 1963 з приєднанням до ДБК БУ тр-ту “Кривбасрудбуд” потужність зросла до 105 тис. кв. м, а з введенням другої виробничої бази – до 130 тис. Випускалися деталі для 5-поверх. будинків поліпшеної серії 1-464 АП. У 1968 проведена реконструкція 2-ї пром. бази і вперше у Кривбасі почалася забудова нових мкрн. 9-поверх. будинками серії 1-464 Д. У січ. 1970 ДБК переведений на нові умови планування та економіч. стимулювання. У 1970 ДБК став 13 разів переможцем Всесоюз. змагання. У січ. 1971 переведен. на генпідряд. У 1972 нагородж. Почес. ювілей. знаком ЦК КПРС, Верх. Ради СРСР, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС на честь 50-річчя утворення СРСР. У 1975 нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради УРСР і орденом “Знак Пошани”. У 1975 відбулася реконструкція пром. бази-1, почався випуск 5-поверх. будинків серії ІІІ-94. У 1972 18 бригад послідовників методу М. О. Злобіна спорудили 180 тис. кв. м житла. У 1986 – 1987 будівельники ДБК брали участь у спорудженні житла для переселенців із зони аварії на Чорнобильській АС – сіл Лукаші та Усівка у Київ. обл. Бригади працювали у російському Нечорнозем'ї, в р-ні Західної Двіни. У 1987 ДБК здобув диплом 2 ст. за перемогу у республіканськ. конкурсі за забудову мкрн. Ювілейний. У 1988 велика група будівельників нагородж. дипломами Мінважбуду УРСР за забудову мкрн. Карачуни. У 1987 почався випуск будинків серії КР-94. У 1989 до складу ДБК увійшла пром. база-3. Для будівництва житла впровадженна серія КР-134 потужністю 160 тис. кв. м. Ця база виготовляє розчин, палі, шлакоблоки, цеглу, металоконструкції, шпалери. У 1989 почався випуск 16-поверх. будинків серії АППСКР-134. Тоді загальна потужність ДБК складала 400 тис. кв. м житла на рік. То був найвищий показник в історії ДБК. В 1990 до складу ДБК увійшло комплексно-проектне управління. У жовт. 1991 ДБК перейменоване у проект.-виробниче будоб'єднання “Домобудівельник”. У січ. 1992 до складу увійшло управління механізації № 1 тр-ту “Криворіжбудмеханізація”. У лип. 1992 утворене торгівельно-комерційне підприємство, у верес.– сантехнічне управління. Бригадир монтажників Ф. Д. Замрій удостоен. звання Героя Соц. Праці, 5 – знаків заслуженого будівельника України, 48 нагородж. орденами. У ВАТ працює близько 3 тис. спеціалістів.

Криворізький загін Червоної гвардії, сформован. у верес. 1917 і до берез. 1918 нараховував 400 чол. Мав на озброєнні 3 кулемети, 500 винтівок, 100 шабель. Брав участь у збройному повстанні у січ. 1918. Став основою під час формування 1-го Криворізьк. ревполку. Ком-р Р. І. Зорте.

Криворізький залізорудний басейн (Кривбас), основна рудна база України та Європи. Пл. близько 300 кв. км. Розташован. у захід. частині Дніпропетров. обл. Має вузеньку смугу від 2 до 7 км покладів залізист. порід, що тягнуться на 100 км з півд. на півн. вздовж річок Інгулець, Саксагань і Жовтої. Входить до скл. Криворізько-Кременчуцьк. металогенічної зони. Основу складають багаті залізні руди і залізисті кварцити. Розвідані запаси у середньому утримують 56,7 % заліза. Глибина 1,5 тис. м. Запаси складали 20 млрд. т. Експлуатується з 1881. У 1913 видобуток сягнув 6,4 млн. т. У 1940 18 млн. т руди видобуто на-гора. З 1955 розробляються залізисті кварцити. Відомо близько 300 рудних покладів. У 1985 діяло 11 РУ, 5 ГЗК, видобуток складав 104 млн. т. У 90-х ХХ ст. сталася реструктуризація промисловості. На початок 3-го тисячоліття діяли ВАТ ІнГЗК, ЦГЗК, ПівдГЗК, ПівнГЗК, "Суха Балка", видобувається до 40 млн. т руди

“Криворізький коксовик”, багатотиражна газета коксохім. з-ду виходила у 1957 до початку 60-х. Детальних відомостей не збереглося.

Криворізький комітет Всеукраїнського комітету профспілки робітників-металістів, створен. у серп. 1920 як відділення Всерос. спілки робітників-металістів. Займався

організацією відбудови Кривбасу після гром. війни, боротьбою з голодом, безробіттям, створенням робітнич. місць, покращенням умов праці ін. Ліквідован. у берез. 1931 шляхом розукрупнення на спілки – робітників металург. промисловості; робітників транспорт. машинобудування; робітників с/госп. машинобудування; робітників електротехніч. промисловості; робітників автотрактор. промисловості; працівнків машинобудівної промисловості; робітників з видобутку та обробки кольорових металів.

Криворізький комітет Всеукраїнського комітету профспілки робітників і службовців харчової і смакової промисловості, створен. у лист. 1920. Займався боротьбою з наслідками розрухи, голоду, підвищенням продиктивності праці, раціоналізацією виробництва, охороною праці. Ліквідоване у 1931 шляхом утворення борошно-хлібної та кондитерської промисловості; робітників м'ясо-рибної, консервної та олійної промисловості; робітників сільської промисловості; робітників громадського харчування.

“Криворізький машинобудівник”, багатотиражна газета з-ду гірнич. машинобудування утворена у серп. 1991 шляхом перейменування газ. “Комуніст”. Розповідає про життя колективу, передовий досвід. Виходила двічі на місяць тиражем 1 тис. екз. Останніми роками виходить нерегулярно.

“Криворізький меридіан” газета**,** заснована у берез. 2000 І. В. Найденком. Має інформаційно-аналітичне призначення. Виходить раз на місяць тиражем 3 тис. екз.

“криворізький монмартр”, куточок на вулиці Жовтневій Ц.-Міськ. р-ну, де збираються криворізькі художники, які продають свої роботи. Багато городян ходять у це місце, як на своєрідну виставку, що оновлюється кожного тижня.

Криворізький навчальний центр Одеської національної юридичної академії, створен. у верес. 1998 за ініціативою Криворізьк. міськвиконкому та керівництва академії. До скл. входять факультети – судово-прокурорський, державного управління та міжнародно-правових відносин, цивільного права та підприємництва. Має 4-й рівень акредитації. Випускники мають можливість працювати в органах держуправління, місцевого самоврядування, СБУ, МВС, юстиції, судах, прокуратурі, податкових адміністраціях, адвокатами, юрисконсультами, нотаріусами. Має матбазу на рівні світових стандартів. Навчання проводяться денно-заочною формами. Діє юридичний коледж. Лекції читають професори Одес. юр. акад. Директор Г. В. Іваненко.

Криворізький район, розташован. у півд.-захід. частині Дніпропетров. обл. Входить до півд. посушливого клімату. Півн. захід межує з Кіровоград. обл., захід з Миколаїв. обл., півн.-схід, схід з П'ятихатськ., Софіївськ. р-нами, півд. – Апостолівськ. р-ном. Поверхня рівнинна, хвиляста, посічена балками і ярами. Грунти чорноземні. Протікають рр. Інгулець, Саксагань, Бокова, Боковенька, Кам'янка. Створен. у 1929. З кінця 20-х діяли спільні товариства обробки землі (практично у кожному селі). Колективізація тривала з 1929. Зазнав значних людських втрат під час голоду 1932-1933. У 30-х діяло до 50 дрібних кол-пів. У середньому у господарствах перебувало коней – 100 голів, худоби до 200 голів. Кожна фуражна корова давала 2 тис. л молока. У серп. 1941 окупован. нім. військами. Від рук загарбників загинуло близько 3 тис. чол., 1730 чол. вивезені до Німеччини. З 9 тис. приват. будинків знищено 1,7 тис., пошкоджено 1,4 тис., зруйновано 528 приміщень кол-пів. У боях жовт. 1943- берез. 1944 брали участь війська 188, 228, 24 СД; 15, 62, 98, 62 гв. СД; 1, 10 гв. ПДД. Героями Рад. Союзу стали О. Я. Дерев'янко, І. Л. Нежигай, В. Ю. Шкапенко, І. І. Руденко. Відбудова тривала до початку 50-х. Кол-пи обслуговували Гейківська і Ленінська МТС. Діяло більше 60 кол-пів, де працювало до 6 тис. чол. У 1959 ліквідован. шляхом передачі земель Апостолівськ., П'ятихатськ., Софіївськ., Широківськ. р-нам. Відновлен. у 1965. Діяло 22 рад-пи, у 1968 – 29. У 1969 мав 142,2 га земель, 53,3 тис. голів великої рогатої худоби, 896 тракторів, 320 комбайнів, 454 автомобіля. 2011 нагородж. орд. і медалями за ударну працю. У 1970 діяло 240 магазинів, 30 їдалень, 8 будинків культури, 31 клуб, 29 бібліотек, 69 колективів худ. самодіяльності. У 1986-1990 одержували 508 тис. т зерна, 51,4 т соняшнику, 8,5 тис. т картоплі, 416 тис. т овочів. У 1995 діяло 22 господарства, працювало 11,5 тис. чол. Земельні фонди складали 97,1 тис.

га, з них сільгоспугідь 87,2 тис. га, орна земля – 76,8, 40 га закритого грунту. Утримувалося 53 тис. голів корів, свиней. Автопарк складав 1251 трактор, 170 комбайнів. Сучас. пл. складає 134,7 тис. га, населення 45 тис. чол., існують 89 населених пунктів, з них 87 сіл і 2 селища. Має 180 господарств. Загальна земельна площа 93,4 тис. га. Працюють 7 промпідприємств, 17 СШ, 5 НСШ, СПТУ № 86, 35 будинків культури і клубів, 23 бібліотеки. З 1939 виходили райгазети "Сталінець", "Криворізька зоря", "Сільський трудівник", з 1992 "Сільське Криворіжжя".

Криворізький рудник, заснован. у період з 1861 по 1890 на території сучас. Луганськ. обл. У 1890 закладено шахту № 1 Орлово-Єленовського рудника, яку власник Єленов здав в оренду Акціонерному тов-ву Криворізьк. залізних руд. Звідти рудник дістав назву "Криворіжжя". У 1923 увійшов до скл. Лозово-Павлівського р-ну Луганськ. округу Донецьк. губ. Проживало 5646 чол. Існували трудшкола, дитбудинок, бібліотека, клуб, лікарня, рятувальна станція, млин, кооператив. У 1938 визнан. селищем міського типу. Розташован. на р. Лозовій. Населення у 1959 14,6 тис. чол. Діяли 6 шкіл, 3 клуби, 4 бібліотеки. У груд. 1962 увійшло до скл. м. Брянка Луганськ. обл.

"Криворізький", сир напівтвердий розроблен. технологами Ін-ту молока за пропозицією ВАТ "Криворізький продкомбінат" у 1996. Високоякісний продукт, що виготовляється з коров'ячого молока шляхом згорнення його молокозгорнуючим ферментом із застосуванням бактеріальних заквасок. Поверхня чиста з парафіновим покриттям, на смак злегка кислуватий, чистий, тісто ніжне, пластичне, вічка правильної і неправильної форми з порожнечами світло-жовтого кольору. Жирів 40 %, вологи 45 %, солі 1,3 %. Серед особливостей є застосування в технологіч. процесі виробництва ацидофільної закваски, що дуже корисне при шлунково-кишкових захворюванн. Серед споживачів - жителі Кр. Рогу, Дніпропетровська, Жовт. Вод.

"Криворізький спеццентр", товариство з обмеженою відповідальністю створене у трав. 1993 на базі Волгоград. з-ду двигунів, відкритого у лип. 1980. Займається техніч. обслуговуванням, ремонтом бульдозерів. Обслуговує 12 областей України.

"Криворізький тепличний комбінат", радгосп створений у 1980 із закритим грунтом 13 га. Вирощує парникові огірки, томати, цибулю. Огірків до 33 кг з кв. м, 2,8 тис. т, 70 т помідорів, 200 т цибулі щорічно. Основний постачальник Кр. Рогу теплич. продукції. База передового досвіду в Україні. Відзначений медалями ВДНГ. Має селище, школу. Розташован. на території Новопільськ. сільради.

Криворізький шлях, у дореволюційні часи з'єднував Кр. Ріг з Єлизаветградом, проходив через центр Лозуватки. Довж. близько 120 км. Особливо людний був під час ярмарок у Лозуватці.

"Криворізький" шовкорадгосп, створений у 1982, бере початок з 1953 від лісорозсадника. У 1968 почалося вирощування шовкопрядів. Має 180 га землі, вирощує 15-20 тис. саджанців, 10 тис. ягідників, 4 тис. шовкопряда. Розташован на території Новопільськ. сільради.

"Криворізькі", з'єднання і частини Червоної Армії, які здобули почес. найменування за особливі заслуги особових складів у боях за визволення Кр. Рогу у жовт. 1943 – лют. 1944. Наказ Верховного Головнокомандуючого № 42 підписаний 26.2.1944. 10 гв. ПДД, 20 гв. СД, 48 гв. СД, 92 гв. СД, 394 СД, 10 окрема ВПАБр, 301 гв. мінполк, 462 арм. мінполк, 115 гарм. арт. бр., 324 арм. ВПАП, 381 арм. ГАП, 28 окр. гв. ТП, 388 гв. САП, 371 ніч. бомб. ав. полк, 14 окр. ав. полк ЦПФ, 1249 арм. ВПАП, 116 арм. інж. бат., 126 інж.-сап. бат., 127 інж.-сап. бат., 1312 арм. ВПАП, 30 окр. полк зв'язку, 469 окрем. радіо-розвід. дивізіон "Осназ". Ці з'єднання і частини позначено на стелі монумента "Перемога" по пр. Миру.

"Криворізькі контракти", традиційні виставки-ярмарки проходять у Кр. Розі з трав. 1993. Пропагують товари і продукцію місцевих марок, сприяють пошуку ринку збуту. Залучаються гості з ін. регіонів та країн.

“Криворізькі усмішки”, збірка гумору і сатири літераторів Криворіжжя. Бібліотечка “Перця”, 1961, № 57. 100 тис. екз. Редактор П. Глазовий. Серед авторів І. Гуцалюк, Г. Ломоніс, О. Терещенко, П. Ногін, К. Новохатько, Г. Скрипник ін.

Криворізько-кременчуцький синклінорій, являє систему лускуватих, стиснутих, віргуючих складок, розірваних та інтрудованих гранітними інтрузіями. Поділяється на 4 райони. Південний-Херсонський – являє кристалічний масив похований на знач. глибину на схилі Чорномор. западини. Центральний-Криворізький – довж. 100-200 км пролягає від Лихманівськ. синкліналі на півд. до Жовтореченськ. на півн. Правобережний - простягається по річках Жовта, Зелена, Омельник до Дніпра протягом 70 км. Північний-Кременчуцький – пролягає на лівому березі Дніпра. У Криворізьк. р-ні чітко витримані складчасті структури, які утворені саксаганською та підстелюючою її метибазитовою серіями. Належить до ровоподібних або розломних платформ. структури. Утворює основне родовище поле Кривбасу довж. близько 30 км. Всі складчасті структури К. К. с. занурюються у півн. напрямку під кутом 18-20^0.

Криворізької серії породи, виявлені у півн., півн.-схід. напрямку у вигляді смуги довж. близько 130 км від ст. Ніколо-Козельськ на півд. до правого берега Дніпра – на півн.. Ширина смуги 2-3 км, в р-ні Кр. Рогу – 6-7 км. Відокремлено 5 світ – Новокриворізька, Скелеватська, Саксаганська, Гданцівська, Глеюватська.

“Криворожанка” газета, для жінок і про жінок. Заснована у берез. 1995. Розповідає про жінок, подає поради. Виходить щомісяця.

“Криворожская жизнь”, додаток до газ. “Новая копейка”, органу товариства літератури і політики (Катеринослав). Виходила у 1909.

“Криворожская развлекательная экспериментальная газета”, виходить з квіт. 1999 у клубі юних техніків Ц.-Міськ. р-ну “Зміна”. Вийшло 2 номери методом самвидаву. Розповідає про життя клубу.

“Криворожские ведомости” газета, заснована у лют. 1991 ком-том “Криворіжсталь”. Спочатку мала статус газети про міліцію і кримінальної хроніки. Згодом стала громадсько-політичною, інформаційною. У 1995 змінився засновник. Ним стало тов-во “Газета”, у 1997 – радіо “Престиж”. До 1999 виходила раз на тиждень середнім тиражем 10-20 тис. екз.

“Криворожские кварциты”, одна з перших наукових публікацій з проблем використання кварцитів. Надруковано у ж. “Новости техники” № 21, 1932.

“Криворожский бассейн и его железные руды” книга, гірнич. інж. П. Рубіна вийшла у світ в 1900. Подані матеріали, проаналізовано стан розробок заліз. руди на території Криворіжжя.

“Криворожский криминал”, приватний репортерський щомісячник тиражем 1,5 тис. екз. Виходить з серп. 2000. Засновник С. Г. Якименко.

“Криворожский характер” газета, заснована у берез. 2002 благодійним фондом “Сумління”. Друкує суспільно-політичні матеріали, новини і поради.

“Криворожстройпуть”, виробнича фірма створена у груд. 1994, веде ремонт і заміну залізничних колій промпідприємств. Має потужну рем. базу і техніку.

Криворуков Михайло Аронович (27.5.1903, Полтав. обл. – 26.2.1985, Кр. Ріг). Журналіст. Зак. Миргородську гімназію (1919). Уч. гром. війни з 1919 у скл. 5 КП 2 КА. У 1921 – 1924 працював в "Шкіртресті" у Полтаві. У 1924 – 1925 контролер Харків. пивз-ду. З 1925 кор. РАТАУ по Дніпропетровську і Кр. Рогу. 60 років співробітничав з “Червоним гірником”. У 1926 – 1939 кор., заввідділом цієї газети. З 1939 літпрацівник газ. 41 СД. Уч. ВВВ з верес. 1941. У 1945 – 1951 редактор газ. “На стройке”. Відновив діяльність газети. У 1951 – 1958 відповід. секретар, заввідділом газ. “Червоний гірник”. Заснував рубрику “Кривбасівський перець”. У 1958 – 1963 редактор газет “Ленінським шляхом”, “Криворізький будівельник”. Краєзнавець. Знавець історії криворізьк. преси. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Криворуков Юхим Михайлович (11.11.1930, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Моск. машбуд. ін-т (1963). У 1942 – 1944 працював на збиранні бавовни в Таджикистані. Брав участь у відбудові Кр. Рогу. У 1951 технолог Миколаїв. суднобуд. з-ду. У 1952 – 1953 майстер з-ду "Криворіжсталь". У 1953 – 1956 майстер ремз-ду тр-ту "Кривбасрудбуд". У 1956 – 1962 інж., заст. нач. цеху Дзерж. рудо-рем. з-ду. У 1962 – 1965 голов. інж. ливарномех. з-ду. У 1965 – 1969 нач. відділу КЦРЗ. У 1969 – 1992 нач. відділу праці, бюро нової техніки Криворізьк. центр. ремз-ду. Автор 20 рац. пропозицій. Керував впровадженням нової техніки.

Криворучко Микола Миколайович (1887, Черкаська обл. – 1939). Комкор (1935). Зак. Військ. акад. РСЧА (1925). Працював на шахтах Донбасу. Уч. 1-ї світ. війни, вахмістр. За мужність у боях удостоєн. Георгіївських хрестів 3, 4 ст. У 1917 – 1918 організатор загонів Червоної гвардії в Одесі. Уч. гром. війни з 1918. У січ. 1920 перебував у с. Лозуватка на Криворіжжі, де брав участь у формуванні окрем. кав. бригади Г. І. Котовського. Прийняв під своє командування особовий склад Веселотернівськ. повстанськ. полку. Ком-р кав. полку. Після загибелі Г. І. Котовського ком-р 2-го кав. корпусу. Жертва сталінськ. репресій. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора РРСФР (2).

Криворучко Сергій Іванович (1958, Кр. Ріг). Передовик виробництва. Освіта середня. З 1979 слюсар-сантехнік житлового підприємства № 24. Має значні заслуги у благоустрої Кр. Рогу. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Кривохижа Надія Іванівна (28.4.1942, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1966). З 1959 ст. машиніст збагач. фільтрів, млинів, оператор пульта, комірник збагач. фаб-ки рудника ПівдГЗК. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Делегат XXIVз'їзду КПУ, XXV з'їзду КПРС. Нагородж. орд. "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кривохижа Олександр Іванович (24.2.1920, Криворіжжя). Держ. керівник. Зак. Вищу парт. школу при ЦК КПУ (1965). У 1938 – 1940 працював учителем молодших класів в Одес. обл. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 224 авіаполку, 102 СП 41 СД. З серп. 1944 працював на відповідальних посадах у Волинськ. обл. У 1965 – 1975 голова Ратнівськ. райвиконкому. З 1975 проживає у Кр. Розі. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Кривохижа Олександр Олександрович (15.12.1941, Миколаїв. обл.). Новатор виробництва. Зак. ПТУ № 6 (1960). З 1960 пом., з 1962 машиніст екскаватора. У 1986 керівник комплексної госпрозрахункової бригади ПівдГЗК. Бригада щорічно відвантажувала більше 21 млн. т гірнич. маси. Підготував більше 30 екскаваторників. Впровадив багато техніч. новинок. Держ. прем. СРСР (1984). Очолював раду труд. колективу рудника ПівдГЗК. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кривошеєв Григорій Григорович (1897 – кінець 70-х, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта середня. Уч. рев. подій у Петрограді, гром. війни з трав. 1920 у скл. 56 СП 7 СД. Працював на відбудові шахт Кривбасу. Під час ВВВ перебував на Уралі. У 1944 – 1949 заст. голов. механіка РУ ім. Кагановича. Керував відбудовою шахт. Ударник і стахановець. Вів актив. громадську діяльність. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Кривошеєв Олександр Васильович (10.9.1938, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1996). Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1960). У 1960 – 1966 пом. машиніста екскаватора, майстер, нач. зміни рудника НКГЗК. У 1966 – 1984 пом. машиніста екскаватора, нач. зміни, голов. інж. рудника ІнГЗК. З 1985 голов. інж., тех. директор ІнГЗК. Канд. тех. наук. Ініціатор спорудження на ІнГЗК з-ду по виготовленню вибухівки. Умілий організатор виробництва. Автор наук. праць, винаходів.

Кривошей Григорій Іванович (22.12.1939, Кіровоград. обл.). Відом. будівельник. Зак. Криворізьк. гірничомех. тех-м (1972). У 1958 – 1975 монтажник СУ № 106, у 1975 – 1999 бригадир монтажників СУ № 138 тр-ту "Криворіжстальконструкція". Новатор

виробництва. Раціоналізатор і наставник. Прем. Ради Міністрів СРСР (1988). Нагородж. орд. "Знак Пошани", Трудової Слави 3 ст.

Кривошей Дмитро Захарович (22.3.1927, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. тех-м (1948). У 1944 – 1948 модельник з-ду "Комуніст". У 1948 – 1966 гірнич. майстер, нач. дільниці, тех. керівник, голов. інж. ш. "Центральна" РУ "Інгулець". У 1966 – 1983 нач. ш. "Центральна". У 1983 – 1987 працював в конструкторськ. бюро ІнГЗК. Керував реконструкцією ш. "Центральна", розробкою методу повторного видобування руди, що продовжило життя шахти на 10 р. Новатор виробництва, раціоналізатор. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Кривошей Іван Андрійович (1912, Кр. Ріг - ?). Гірнич. керівник. Зак. Донецьк. індустр. ін-т (1940). У 1931 – 1933 електрик ш. ім. Комінтерну. У 1940 – 1941 інж. ш. № 8-а тр-ту "Комунарвугілля". У 1941 – 1942 нач. дільниці ш. № 10 тр-ту "Кузбасвугілля". Уч. ВВВ з трав. 1942 у скл. 100 арт. полку 93 СД. З 1946 нач. дільниці, нач. ш. "Допоміжна" РУ ім. Кірова. Уч. відбудови рудника. Стахановець. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Кривошей Олександр Васильович (10.11.1938, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1998). Зак. Криворізьк. гірничоруд ін-т (1960). У 1961 – 1966 пом. машиніста екскаватора, гірнич. майстер, нач. зміни НКГЗК. З 1966 нач. зміни, голов. інж. рудника, голов. інж. ІнГЗК, з 1999 тех. директор ІнГЗК. Канд. тех. наук. Умілий організатор виробництва.

Кривошея Віталій Олександрович (1938, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. Одес. інж.-буд. ін-т (1974). У 1958 – 1966 майстер, інж. тр-тів "Донбасканалбуд", "Дніпроспецбуд". З 1966 виконроб, голов. інж., нач. Кіровоград. СУ "Гідроспецбуд-2", голова правління ВАТ "Кіровоградгідроспецбуд". Один з керівників будівництва каналів Сіверський Донець-Донбас, Дніпро-Кривий Ріг. Відповідав за будівництво гідроспоруд криворізьк. ГЗК. Засл. будівельник України. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., "Знак Пошани".

Кривошея Іван Васильович (1919, Дніпропетров. обл.). Відом. будівельник. Освіта середня. З 1934 на будовах Кривбасу. Стахановець перших п'ятирічок. Уч. будівництва КМЗ. Уч. ВВВ. Стояв біля витоків тр-ту "Криворіжжитлобуд". Працював муляром, бригадиром, ст. інж. з безпеки праці. Відзначився на будівництві ДП-9. Переможець змагань. Наставник. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Кривошея Ніна Іванівна (1934). Торг. керівник. Освіта середня. У 1954 – 1959 агроном Кіровськ. МТС, секретар Китайгородськ. сільради. З 1959 працювала у системі Криворізьк. райспоживспілки. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кривошиївська балка, розташована на півн. околиці с. Чкаловка Криворізьк. р-ну. Тягнеться із заходу на схід. Довж. близько 3,5 км. Береги пологі, часом круті. Вкрита деревами, чагарниками, травами. Суха. Навесні стікають талі води. Назва пішла від прізвища місцевих жителів.

Кривцов Михайло Антонович (1904, Миколаїв. обл. – 12.2.1944, Білорусія). Авіатор. Зак. авіауч-ще (1932). Уч. гром. війни. У 20-х працював лопатником рудника "Пролетарський", очолював комсомол. організацію РУ ім. Дзержинського. Уч. боїв на Хасані, рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з червня 1941. Ком-р ескадрильї, 24 ав. полку 301 бомб. ав. дивізії. Спрямував палаючий літак на скупчення ешелонів противника на ст. Калинковичі. Похован. у с. Пісочна Буди Гомельськ. обл. На могилі монумент. Нагородж. орд. Червоного Прапора (4), Вітчизняної війни 1 ст.

Кривцов Микола Опанасович (4.7.1930, Орловська обл.). Пром. керівник. Зак. Всесоюз. ін-т текстильної і легкої промисловості (1965). У 1954 – 1957 пом. майстра Павлово-Посадськ. камвольного ком-ту. У 1957 – 1964 майстер, нач. відділу Брянськ. камвольного ком-ту. У 1964 – 1969 нач. виробництва, заст. директора Чорногорськ. камвольного ком-ту. У 1969 – 1971 заст. директора Фрянівськ. камвольної фаб-ки, у 1971 – 1979 директор

Павлово-Посадськ. ком-ту. У 1979 – 1985 директор Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Умілий організатор виробництва.

Кривченко Юрій Сергійович (25.8.1935). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Моск. ін-т сталі (1958). У 1958 – 1961 наук. співробітник ЦНДІ чорної металургії СРСР. У 1961 – 1968 керівник конвертор. групи ЦЗЛ, заст. секретаря парткому, заст. директора з-ду "Криворіжсталь". У 1968 – 1969 2-й, у 1969 – 1971 1-й секретар Дзерж. райкому КПУ. У 1978 – 1988 голов. інж., з 1988 директор ін-ту "Укрдіпромез". Уміло керував промисловістю р-ну. Організатор відзначення 200-річчя Кр. Рогу. Автор 55 наук. праць, 4 книг, 20 винаходів. Акад. Акад. інж. наук України. Делегат XXIV з'їзду КПРС, XXV з'їзду КПУ. Прем. Ради Міністрів СРСР (1990). Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст., Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, Почес. Грамотою, Грамотою Президії Верх. Ради України.

Крижанівський Леонід Андрійович (1873, Київ – 2.12.1939, там же). Відом. укр. геолог. Зак. Київ. ун-т (1899). З початку XX ст. вивчав стратиграфію, кристалографію Кривбасу. Уч. геологіч. експедицій на Криворіжжі. У 1928-1930 директор Укр. філії Ін-ту прикладної мінералогії. Автор наук. праць.

Крижановський Петро Арсентійович (80-ті XIX ст. – 1937 ?). Гірнич. керівник. Освіта середня. Уч. рев. подій 1905. Працював на шахтах Кривбасу. У 1917 брав участь у формуванні загонів Червоної гвардії. У лют.-серп. перший нач. Криворізьк. повітбюро ВЧК. Організатор боротьби з бандитизмом на Криворіжжі. Створив перший дитячбудинок у Кр. Розі. З 1926 керуючий ШУ ім. Дзержинського. Вивчав гірничу справу за кордоном. У 1926 встановив рекорд Кривбасу, за зміну відбурив перфоратором 5 вибоїв. Керував відбудовою і будівництвом нових шахт. Брав актив. участь у громадському житті. Жертва сталінських репресій.

Крижановський Станіслав Вікентійович (25.11.1960, Вінницька обл.). Ген.-майор міліції (2001). Зак. Укр. юр. акад. (1995). У 1985 – 1986 тесля БУ № 1 тр-ту "Криворіжіндустрбуд". В органи МВС направлен. труд. колективом. У 1986 – 1990 дільничний, ст. оперуповноважений Дзерж. РВВС. У 1990 – 1994 нач. відділення, заст. нач. Інгулецьк. РВВС. У 1994 – 1997 нач. Сакс. РВВС. У 1997 – 1998 нач. управління карного розшуку УВС по Дніпропетров. обл. З січ. 1998 нач. УВС Кр. Рогу. Один з організаторів боротьби із злочинністю у Кр. Розі. Ініціатор вшанування пам'яті міліціонерів, які загинули на бойовому посту. Відмінник міліції. З серп. 2000 перший заст. нач. облуправління внутрішніх справ. З лип. 2001 нач. Закарпатськ. обл. УВС. Нагородж. орд. "За заслуги" 3 ст.

Крижень (Anas platyrhyncha)**,** кряква, дика качка. Довж. 49-63 см, вага 750-1400 г. У самця чорна з зеленуватим відблиском голова, каштановий зоб, дзьоб жовтий, чорне надхвістя, лапи оранжеві. Самка бура з темними плямами, дзьоб рожевий. Населяє водойми Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться у заростях трави, недалеко від води. Кладка на початку квіт. з 7-12 яєць. Гніздо вистелене темним пухом. Відліт триває до перших приморозків. Добре пірнає, політ швидкий. Живиться комахами, рачками, молюсками. Об'єкт спорт. полювання.

Крижний Вадим Григорович (27.5.1938, Кр. Ріг). Науковець. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1961). У 1955 – 1957 токар Укр. геотресту. З 1957 ст. науковий співробітник, зав. лабораторією НДГРІ. Золота, 2 срібні, бронз. медалі ВДНГ СРСР. Уч. 11 міжнарод. наук. симпозіумів. Автор 50 наук. праць, 15 винаходів.

Криза 1900 – 1903, на рудниках Кривбасу у кілька разів знизила видобуток руди, призвела до масового звільнення робітників. З 79 рудників закрилася майже половина. Стала провісником рев. подій 1905 – 1907.

Крикун Олексій Гнатович (1901, Криворіжжя – серп. 1941,). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. У дитинстві наймитував. У 1930 організував та очолив кол-п "Зелене Поле" (сучас. с. Чкаловка). Ініціатор утворення с. Чкаловка. Домігся високих врожаїв зернових. Уч. ВВВ з червня 1941. Безвісті пропав на фронтах війни

Крикуненко Петро Тихонович (3.5.1924, Кіровоград. обл. – 26.4.1981, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1948). Уч. ВВВ. У 1949 – 1961 виконроб, у 1961 – 1978 нач. управління, у 1978 – 1981 ст. виконроб КСУ № 447 тр-ту "Дніпроелектромонтаж". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Умілий організатор виробництва. Керував монтажем електрообладнання на металург. об'єктах. Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Крилас, у православній церкві місце для півчих, читців. Розташоване перед іконостасом, праворуч і ліворуч від амвона.

"Крилатий" дитячий оздоровчий табір, створен. у 1976 як піонертабір "Орлятко" Криворізьк. центр. рудо-рем. з-ду. Розташован. у с. Червоне Скадовськ. р-ну Херсон. обл. Має спальні корпуси, спорт. майданчики, пляж. З 1983 має сучас. назву. За 1976 – 2000 відпочило 30 тис. дітей.

Криленка вулиця, розташована у сел. Залізничне Довг. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-70-х. Довж. до 1 тис. м, ширина 6 м. Має 162 приват. будинки, проживає 360 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Попередня назва вулиця Кривбудівська. Названа на честь уч. рев. руху Криленка Миколи Васильовича (14.5.1885, Смоленська обл. – 29.7.1938). У 1917 перший Верх. Головнокомандуючий Збройними Силами Рад. республіки. Прокурор РРФСР. Жертва сталінськ. репресій. Обслуговує 55 в/з.

Крилов Василь Андрійович (1899, Орлов. обл. – 70-ті, Кр. Ріг). Почес. залізничник. Освіта н/середня. У 1910 – 1911 коногон на рудниках Кривбасу. У 1912 – 1917 слюсар, пом. машиніста паровоза депо ст. Довгинцеве. У 1917 – 1920 у скл. загону Червоної гвардії, кав. загону брав участь у гром. війні. У 1921 – 1957 машиніст паровоза ст. Довгинцеве. Майстер проведення важковагових потягів. Раціоналізатор і наставник. Нагородж. орд. Леніна (2).

Крилова вулиця, мкрн. ім. Шевченка Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася в 50-60-х. Довж. 358 м. Пл. 2,3 тис. кв. м. Має 46 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь рос. байкаря Крилова Івана Андрійовича (13.2.1769, Москва – 21.11.1844, Петербург). Акад. (1841). Автор популярних байок. Обслуговує 5 в/з.

Крилова Людмила Петрівна (1933- 1991, Дніпропетровськ). Археолог. Освіта вища. Започаткувала сучас. археологію на Криворіжжі. Працювала у Дніпропетров. музеї у скл. археологіч. загону. У 1964-1970 проводила археологіч. розкопки поміж Півд. і ПівнГЗК. Розкопала 39 курганів, де виявлено 278 поховань різних історич. епох. Намагалася відокремити могильний локальний варіант катакомбної культури, як "інгулецький".

Крилове село, Красінськ. сільради засноване у 1922. Серед першопоселенців родини Сердюків з Черкащини та Бабенків з Кіровоградщини. Існують 2 версії походження назви. Перша пов'язана з конфігурацією забудови у формі крила, друга – першопоселенці прибули із с. Крилове Онуфріївськ. р-ну Кіровоград. обл. У 1931 існувало 40 дворів. На початку 30-х діяла сільгосп. артіль "Червоний незаможник". У 1939 утворен. кол-п ім. Сєдова. Працювали початкова школа, клуб. Під час окупації діяла підпільна група, члени якої розстріляні гестапо у січ.- лют. 1944. Відбудова тривала до початку 50-х. У 60-х мало до 70 дворів, де проживало 150 чол. У 80-х приєднане до с. Суворівка.

Крилотичинник великоквітковий (Aethionema grandiflorum), рослина родини хрестоцвітих. Багаторічний напівкущик 20-30 см висотою. Листки невеликі, голі, цільні, блакитно-зелені, шиловидні. Квітки рожеві, зібрані у гронах. Цвіте V-VII. Розмножується насінням. Рекомендується для озеленення Кр. Рогу: для рокаріїв, альпійських гірок тощо.

"Криминальный репортёр" газета, заснована у верес. 2001 С. В. Балабановим. Друкує кримінальну хроніку, аналітичні статті, телепрограму. Виходить щотижня тиражем 5 тис. екз.

Кримська вулиця, житломасиву Верабове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. до 500 м, ширина 7 м. Має 19 будинків. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь півд. регіону України – Криму. Обслуговує 40 в/з.

Кримський Леонід Васильович (1951, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Миколаїв. культосвіт. уч-ще. У культурі Кр.Рогу з 60-х. Працював керівником колективів у ПК коксохім. з-ду, ком-ту "Криворіжсталь". Худ. керівник ПК ПівдГЗК. Один із засновників дитяч. колективу "Фантазери", муз. групи "Д.Ж.А.Н.Г.О.". Один з найдосвідченіших керівників худ. самодіяльності у Кр. Розу. Лауреат і дипломант багатоьх фестивалів і конкурсів.

Криничанська вулиця, розташована у сел. Залізничне Довг. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 362 м, ширина 6 м. Має 27 приват. будинків, проживає 69 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує Залізничне в/з.

Криничанська Людмила Микитівна (3.6.1937, Харків. обл.). Пром. керівник. Зак. Київ. ін-т харчової промисловості (1964). У харч. промисловості з 1957. У 1955 – 1956 майстер, у 1957 – 1968 голов. інж., у 1968 – 1992 нач. лабораторії хлібокомбінату № 2. Розробила технологію виготовлення кількох сортів хлібобулочних виробів. Виховала кілька поколінь пекарів. Майстер-наставник. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Криничевата балка, розташована у межах с. Мар'янівка. Довж. до 1,5 км. Схили круті, багата на зарості чагарників і різнотрав'я. Назву одержала від криниці на днищі.

Криничеватка балка, довж. до 2,5 км, ліве відгалуження балки Петрикової. Тепер зайнята відвалами ПівнГЗК.

Криничувата балка, розташована на півд. захід від с. Тернуватка Недайводськ. сільради. Тягнеться з півн. на півд., впадає у р. Інгулець. Довж. 2,5 км. Схили пологі. Ростуть терен, глід, маслини, трави. Утворилася шляхом ерозії грунту під впливом весняних і дощових вод.

“Кристал”, клуб школяра діяв у Терн. р-ні в 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

“Кристал”, ритм-балет 1988 створен., як ансамбль естрад. танцю “Молодість” у жовт. 1981 у ПК ЦГЗК І. Гончаровим. Основна ідея – пропаганда сучас. танцювальних ритмів. З 1988 народний. Лауреат 1, 2 всесоюз. фестивалів народ. творчості. Серед активістів О. Дворниченко, С. Криворучко, А. Приплоцька.

Кристалографія, наука про кристали і кристалічну будову матерії. Вивчає, описує будову, фізич. властивості кристалів, процеси їх формування. На Криворіжжі вивчають геологи і вчені КГРІ/КТУ.

Кристобаліт (від місця знахідки Серро-сан-Кристобаль), мінерал класу силікатів. Колір білий, молочно-білий. Блиск скляний. У Кривбасі рідкісний. Виявлен. в кар'єрі ІнГЗК.

Крисько Федір Якович (3.5.1935, Тернопільська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1960 – 1985 машиніст грейдера, прохідник ШПУ №№ 2, 3 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. знак. “Шахтарська слава” 1-3 ст.

“Криця”, газета міської громади Всеукр. тов-ва “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка заснована у січ. 1992. Має інформаційно-аналітичне спрямування. Тираж 600 екз. на місяць.

Криця, напівфабрикат заліза використовувався на Криворіжжі з давніх часів.

Крицька Ірина Вікторівна (1.6.1946, Челябін. обл.). Діяч культури. Зак. Кіровоград. ін-т (1978). У 1964 – 1972 викладач по класу фортепіано муз. шкіл №№ 2, 8. З серп. 1972 заст. директора муз. школи № 10. Канд. пед. наук (1993). Вивчає проблеми розвитку естетичних суджень учнів молодшого шкільного віку, тембрових слухових уявлень учнів. Виховала багато проф. музикантів.

Крицький Володимир Костянтинович (15.10.1925, Криворіжжя). Пром. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1954). У 1946 – 1952 слюсар з-ду “Криворіжсталь”. З 1952 механік, нач. цеху, голов. інж. шахт ім. Кірова. У 1969 – 1973 нач. ш. № 2 ім. Артема. Вивів шахту на проект. потужність. Умілий організатор виробництва. Шахта стала найпотужнішою в Європі.

Кричевата балка, розташована в р-ні сіл Василівка і Новопетрикове на півн. Криворіжжя. Тягнеться з півн. на півд. Довж. до 3 км. Схили пологі, вкриті тереном,

глодом, травами. Частково порушена гірнич. виробками. Назва походить від прізвища. Утворилася шляхом розмивання грунту весняними і дощовими водами.

Кришталева вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Зої Космодем'янської. Довж. 362 м, ширина 7 м. Має 14 приват. будинків, проживає 25 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує Залізничне в/з.

Криштоп Володимир Онисимович (2.3.1931, Кр. Ріг – 26.12.1999, Твер). Військ. діяч. Зак. Мінське вище радітехніч. уч-ще (1956). Служив у Науково-дослід. ін-ті військ ППО СРСР. Канд. тех. наук. Брав участь у створенні систем ППО. Винахідник і раціоналізатор. Автор наук. праць.

Криштоп Валентин Онисимович (15.4.1934, Кр. Ріг). Конструктор. Зак. Моск. вищ. тех. уч-ще ім. Баумана (1959). Вихованець СШ № 58. У 1959 – 1996 інж., нач. групи, нач. відділу ракетно-космічної корпорації СРСР/Росії ім. С. П. Корольова. Учень С. П. Корольова. Брав участь у створенні ракетно-космічної техніки. Кращий винахідник. Засл. спеціаліст бюро. Кращий керівник підрозділу (1994). Медаль ім. С. П. Корольова (1987). Автор проектів, наук. праць.

Криштоп Валентина Прокопівна (14.10.1917, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. фармацевтич. ін-т (1938). У 1938 – 1941 працювала в аптеках Дніпропетров. обл. У 1941 – 1944 служила в госпіталі на Уралі. У 1944 – 1979 зав. аптекою № 104 (2) у Кр. Розі. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Криштоп Віталій Федорович (5.9.1936, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1969). У 1956 – 1959 газівник, майстер коксового цеху коксохім. з-ду. У 1959 – 1961 секретар ком-ту ЛКСМУ з-ду “Криворіжсталь”. У 1961 – 1964 секретар Дзерж. райкому ЛКСМУ. У 1964 – 1967 пом. нач. коксоцеху, нач. дільниці, у 1967 – 1969 заст. директора, у 1969 – 1976 секретар парткому, у лют. 1976 – січ. 1983 директор коксохім. з-ду. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Криштоп Онисим Олексійович (29.11.1900, Кр. Ріг – 26.1.1981, там же). Мед. керівник. Зак. Одес. мед. ін-т (1933). У 1914 – 1918 працював на Гданцівськ. чавуноливарн. з-ді. Уч. партизан. руху на Криворіжжі, гром. війни на Півд. фр. У 1922 – 1925 працював на Гданцівськ. фаб-ці фарб. У 1938 – 1940 ст. лікар медчастини ШУ ім. Артема. Уч. рад.-фін. війни, ВВВ з червня 1941. У лип. 1942 потрапив у полон під Севастополем, до січ. 1944 знаходився у концтаборі “Славутський грослазарет”. Згодом нач. медсанбату на 1-му Укр. фр. У 1946 – 1953 нач. медсанчастини ШУ ім. Кірова. У 1953 – 1972 лікар 4-ї міськ. лікарні. Заклав основу цього мед. закладу.

Криштопа Ігор Петрович (15.2.1961, Черкаська обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1984). У 1984 – 1986 лікар-невропатолог в Черкас. обл. У 1986 – 1998 лікар 6-ї міськ. лікарні. У 1998 – 2000 зав. відділом охорони здоров'я Жовт. р-ну. З берез. 2000 голов. лікар 6-ї міськ. лікарні. Умілий організатор процесу лікування хворих.

Кріобіологія, наука, що вивчає структурно-функціональні властивості біологічних систем різного рівня організації при впливі на них низьких і наднизьких температур; розділ біології. К. сформувалася і почала розвиватися з 2-ї половини XX ст., цьому сприяли праці вчених Б. І. Бахметьєва, П. Ю. Шмідта, М. І. Колабухова, присвячені дослідженню фізіологічних основ холодового анабіозу у тварин. Завдяки успіхам К. розроблені методи низькотемпературного консервування кісткового мозку, крові, рогівки ока, шкіри, мікроорганізмів, статевих клітин та ін. Центром досліджень з К. в Україні є Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України.

Кріп (Anethum), рід рослини родини зонтичних. Відомі 3 види. Походить зі Схід. Середземномор'я. На Криворіжжі культивується **К. запашний,** однорічна трав'яниста рослина. Стебло пряме, круглясте, до 40-100 см. Коріння розгалужене, стрижневе. Листки чергові, яйцевидні, дрібнорозсічені на нитковидні долі. Суцвіття – складний зонтик. Плоди плекаті, коричневі. Квітки дрібні, жовті, двостатеві. Цвіте V-VII. Містить вітаміни А, В, С. Молоді паростки використовуються як приправа, стиглі – для консервації і

соління. Сіють на плантаціях огірків, помідорів. У наук. медицині використовують як вітрогінний, відхаркувальний засіб. На Криворіжжі вирощують сорти Грибовський, Харківський-85.

Кріпак Валентина Степанівна (28.4.1946, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1971). З 1967 ст. садівник, майстер, з 1981 нач. цеху благоустрою ком-ту "Криворіжсталь". Зробила вагомий внесок у розвиток і розширення зеленої зони з-ду/ком-ту "Криворіжсталь", території Дзерж. р-ну. Золота і бронз. медалі ВДНГ. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Кріпать, назва роботи по господарству або у полі у давні часи на Криворіжжі.

Кріпацтво (кріпаччина), форма залежності селян: прикріплення їх до землі та підпорядкування адміністративній та судовій владі феодалу. У Росії закріплено Судебником 1497; указом про заповідні роки (кінець XVI ст.), згідно з яким заборонявся перехід селян від одного землевласника до іншого в Юр'їв день (осінній); указом про урочні роки, які встановлювали 5, 15-річні та ін. строки пошуку збіглих селян (90-ті XVI ст.); Соборним уложенням 1649. Кріпаччина (особливо в останній чверті XVII – 1-й чверті XIX ст.) відзначалася надзвичайно жорстокими умовами (поступове позбавлення кріпаків майже всіх громадянських прав, купівля та продаж їх без землі, розлучення батьків з дітьми, встановлення відповідальності поміщиків за знущання лише у випадку смерті кріпака і т. д.). Відмінено селянською реформою 1861. Кріпацтво відоме у деяких народів Захід. Європи (наприклад, у німців схід. частини з XVI ст.).

Кріплення виробок доставки, розроблене групою науковців НДГРІ у середині 80-х. Призначене для підтримки виробок скреперування за умов високого гірського тиску на гірнич. шахтах.

Кріплення виробок ефективними конструкціями анкерної кріпі, розроблене спеціалістами НДГРІ у середині 90-х. Включала буріння шпурів та установку анкерів з наступною навіскою металевих перехватів. Використовувалися з метою техніки безпеки у вибої.

Кріптікус (Crypticus)**,** жук родини пластинчастовусих. Довж. 4,6 мм. Голова невелика, передня спинка з гострими боковими краями. На Криворіжжі представлен. одним видом.

Крішня, велика корзина сплетена з лози або коріння дерев для перенесення за спиною цегли, руди у давні часи на Криворіжжі.

Кровососкові (Hippodoscidae), родина комах ряду двокрилих. Довж. тіла 3-12 мм. Бл. 150 видів (21 роду), в Україні – понад 10. Найпоширеніші **К. кінська, К. собача** та **рунець овечий**. К. – паразити птахів і ссавців. Живуть на теплокровних тваринах, живляться їх кров'ю.

Кров'яна попелиця (Eriosoma lanigerum)**,** комаха ряду рівнокрилих хоботних. Шкідник яблуні і груші. Поширена по всій земній кулі. Довж. тіла 2-4 мм. Якщо комаху роздавити, виділяється червоно-бура рідина, схожа на кров (звідси й назва). Живиться соками рослин, місця їх ушкодження розростаються, виникають тріщини, уражені дерева через кілька років гинуть.

Кромлех (від англ. – коло і камінь), мегалітична споруда епохи неоліту і бронзового віку у вигляді кругової огорожі. Знаходилася археологами при розкопках на Криворіжжі.

Кронштадтська вулиця, мкрн. ПівдГЗК. Забудова тривала у 1958 – 1959. Довж. 960 м. Має 35 двоповерх. будинків. Названа на честь порту-фортеці у Балт. морі. Заснован. у 1703. Голов. база БФ. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2). Обслуговує 34 в/з.

Кропива (Urtica), рід рослин родини кропивових, нараховує 50 видів, поширених у помірній зоні земної кулі. На Криворіжжі зростає **К. дводомна** – багаторічна трав'яниста, вкрита жалючими волосками, рослина. Стебло прямостояче, 50-150 см вис. Листки супротивні, черешкові. Квітки по краях пильчасті, жовто-зелені, одностатеві у колосовидних суцвіттях. Цвіте VI-VIII. Зростає на трохи вологих місцях серед чагарників, уздовж доріг. Для лікарських потреб використовують листя. К. має кровоспинні, сечогінні та загальнозміцнюючі властивості.

Кропивницького вулиця, розташована у центр. частині Жовт. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-70-х. У 70-х піддавалася реконструкції. Довж. 9 тис. м, ширина 11 м. Найдовша вул. Кр. Рогу. Має 63 багатоповерхових будинки, проживає 7900 чол. Розташовані дитсадок, 6 магазинів. Встановлена меморіал. дошка. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження, проходить тролейбусна лінія. Названа на честь укр. драматурга Кропивницького Марка Лукича (22.5.1840, Кіровоград. обл. – 21.4.1910, Харків). Актор, режисер, композитор. Засновник укр. театру. Створив власну трупу. П'єси "Дай серцю волю, заведе в неволю", "Доки сонце зійде, роса очі виїсть". Грав провідні ролі. Обслуговують 15, 29, 59, 96 в/з.

Кропивницького вулиці сквер, закладен. в 70-х в Жовт. р-ні. Пл. 2,9 га. Місце відпочинку місцевих жителів.

Кропивницького М. Л. меморіальна дошка, знаходилася на будинку № 25 по вул. Кропивницького Жовт. р-ну. Встановлена у 1938. Напис на граніті свідчив, що вулиця носить ім'я укр. драматурга М. Л. Кропивницького. Знищена.

Кропив'янка або **садова славка** (Sylvia borin), птах родини славкових ряду горобцеподібних. Розміром з горобця. Загальне забарвлення однотонне сірувато-бурувате, низ трохи світліший. Ареал охоплює Захід. Європу без Піренеїв, Апенніни, Схід. Європу, більшу частину помірного поясу Азії. В Україні гніздовий птах всієї території, крім степових районів півдня. На Криворіжжі зустрічається у густих чагарникових заростях водойм, у парках і садах. Гніздо будує на кущах. У кладці 4-6 яєць жовтувато-білого кольору з коричневими плямами. Менш ляклива, ніж інші славки, на присутність людини реагує порівняно пасивно. Зимує в Троп. Африці. Живиться комахами.

Кропив'янка прудка (Sylvia curruca), птах родини славкових ряду горобцеподібних. Подібна до сірої кропив'янки, але менших розмірів і плечі має сірі. Щоки темні і ясно-білий відтінок низу тіла. Ареал СНД, гори Ірану, Афганістан, півн. захід Гімалаїв. В Україні поширена на більшій частині території. Оселяється по чагарниках, на узліссях, у парках, садах. Гнізда будує на кущах. У кладці 4-6 сірувато-білих яєць з темними плямами в трав.-червні. Перелітний птах. Зимує в Троп. Африці.

Кропив'янка сіра, сіра славка (Sylvia atricapilla), птах родини славкових ряду горобцеподібних. Дрібних розмірів, з бурувато-коричневими крилами та рудуватими плечовими перами, що добре виділяється на загальному сіруватому фоні. Горло білувате. Оселяється у відкритій місцевості по чагарниках, зрідка в садах. У місті малочислена. Особливості біології та ареал близькі до інших кропив'янок.

Кропив'янка чорноголова або чорноголова славка (Sylvia atricapilla), птах родини славкових ряду горобцеподібних. Розміром з горобця. Загальне забарвлення подібне до кропив'янки садової, але самець має чорну або коричнювату "шапочку" на голові. Крик – різке "чек-чек". Ареал подібний до кропив'янки садової. Зустрічається у листяних лісах, на узліссях, у садах і парках. Гніздо будує на кущах. Кладка з 4-6 коричнюватих яєць у трав.-липні. Місцями (Карачунівське лісництво) має високу чисельність. Перелітний птах, відлітає у вересні. Живлення подібне іншим славкам (кропив'янкам).

"Кросворд", народний вокально-інструментальний ансамбль створен. у 1981 у ПК РУ ім. Дзержинського за ініціативою А. Баркова. У репертуарі сучас. естрадні пісні, популярна музика. У лют. 1983 одержав почес. звання народного. До скл. входять 12 музикантів і виконавців. Переможець всеукр. фестивалів і конкурсів. Серед вихованців Н. Бендіков, В. Дяченко, В. Шилова. Вокаліст С. Панков, лауреат престиж. конкурсів. Керівники А. Барков, С. Шарикін, А. Нікулін.

"Кроссворды + TV" газета, (засновник ТОВ "Візаві") виходить з лип. 1997. Друкує кросворди, анекдоти, рекламу, програму ТБ. Виходить раз на тиждень тиражем 28 тис. екз.

Кроссит (від імені амер. вченого В. Кросса), мінерал класу силікатів. Широко розповсюджен. у півн. руд. р-ні Кривбасу. Вивчала Ю. І. Половінкіна.

Крот Павло Петрович (16.4.1968, Алтай – 13.1.2000, Криворіжжя). Протоієрей. Зак. Одес. духовну семінарію (1996). Представник династії священнослужителів. Доклав значних зусиль на відродження Укр. православної церкви. Перший настоятель Свято-Михайлівської церкви. Похован. у Свято-Михайлівській церкві с. Лозуватка.

Крот Петро Григорович (6.4.1934, Гродненська обл.). Протоієрей. Зак. Мінську духовну семінарію (1959). Один з найстаріших церковних служителів Криворіжжя. Зробив значний внесок у розбудову і розвиток Укр. православної церкви. Настоятель Свято-Миколаївської церкви с. Лозуватка, благочинний Криворізьк. округу. Проводить богослужіння, які збирають багато віруючих. Заснував династію священнослужителів. Нагородж. орд. князя Володимира 3 ст., "Різдва Христова".

Кротова Людмила Миколаївна (23.12.1938, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1958 – 1984 оператор блюмінга-1 з-ду "Криворіжсталь". Депутат Верх. Ради України (1971, 1975). Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брала актив. участь у громадській роботі. Захищала інтереси металургів в укр. парламенті. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кроуса фірми паровози, з кінця 90-х XIX ст. успішно використовувалися на рудниках Криворіжжя. Вперше придбані Колачевським.

Круглов Богдан Тимофійович (27.8.1909, Кіровоград. обл. – лип. 1941, ?). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1934). У 1928 – 1945 хронометрист, нормувальник, нач. відділу праці ШУ "Червона гвардія". Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Один з організаторів стахановськ. зльотів у Кр. Розі. Уч. ВВВ з червня 1941. Пропав безвісті в боях за Київ. У лют. 1975 на місці боїв знайдено записку, у якій сповіщалося, що Б. Т. Круглов прийняв останній бій на Корбиній греблі.

Кругляк Андрій Кузьмич (1.2.1926, Сумська обл.). Пром. керівник. Зак. Магнітогорськ. гірничо-металург. ін-т (1951). У 1944 – 1946 слюсар тр-ту "Магнітобуд". У 1951 – 1963 нач. зміни дробильн. фаб-ки, агломераційного ком-ту Бакальськ. РУ. У 1963 – 1964 нач. збагач. фаб-ки РУ ім. Комінтерну. У 1964 – 1986 нач. дільниці, голов. інж. збагач. фаб-ки, інструктор Ганнівськ. РУ ПівнГЗК. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кружало, шинок, місце продажу спиртних напоїв у давні часи на Криворіжжі.

Кружка, велика посудина для пиття. Археологи Криворіжжя знаходили залишки кружок під час розкопок.

Кружок, народ. назва дерев'яної округлої пластини, яка клалася у діжку поверх засолених овочів. На К. клався гніт для ущільнення засоленої городини.

Крузен, один з видів шовкової тканини у давнину на Криворіжжі.

Крук (Cozvus corax), ворон, птах родини воронових. Довж. 60-65 см, вага 500-1500 г. Значно більший за ворону. Забарвлення чорне з металево-синюватим блиском. Хвіст клиноподібний. Населяє ліси, долини річок Криворіжжя. Тримається самотньо, парами, невеликими групами. Малочислений. осілий птах. Гніздо на дереві. Кладка у лют.- берез. з 3-7 яєць. Каркає голосне "кру-кру". Живиться комахами, гризунами, падаллю.

Круммінга Ганс (1912, Німеччина – 19.11.1943). Ас Люфтваффе. Зак. авіашколу. Уч. війни на захід. фр. з верес 1939. Воював у Польщі, Бельгії, Франції. Ком-р групи літаків "Ю-87" ("Штука"). Кавалер Лицарського хреста (1943). Помилково збитий вогнем нім. артилерією під час атаки Криворізьк. аеродрому рад. літаками.

Крупеніна Б. Д. будинок, споруджен. на початку XX ст. на кошти поміщика і рудопідприємця Д. Г. Галковського. Знаходився поблизу рудника на узвишші на березі р. Саксагань. Одноповерх. з 8-10 кімнат. Оточував великий сад.

Крупеніна Христина Степанівна (1.1.1897, Смоленська обл.). Мати-героїня. Освіта н/середня. З дитинства працювала у домашньому господарстві, ланковою у кол-пі. Під час окупації допомагала партизанам. Випадково уникла кулі карателів. Народила 10 дітей, 5 померли в дитинстві. З 1980 оселилася в м. Інгулець.

Крупіна Лариса Леонідівна (19.8.1962, Кр. Ріг). Чл. СЖУ (1990). Зак. Київ. ун-т ім. Т.Г. Шевченка (1988). З серп. 1988 кор. газ. "Червоного гірника". Пише на соціальні та молодіжні теми. У січ. 1997 заснувала газету для домаш. читання "Иван-да-Марья".

Крупка Володимир Миколайович (23. 9. 1947, Тернопільська обл.). Засл. працівник транспорту України (1994). Зак. Криворізьк. тех-м (1979). У 1965 – 1993 муляр, електромеханік, у 1993 – 2000 нач. дільниці, з лют. 2000 нач. рем. служби сигналізації цеху залізнич. транспорту ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок.

Крупка (Draba), рід рослин родини хрестоцвітих. **К. дібровна** – однорічна трав'яниста рослина з прямостоячими стеблами, висотою 5-40 см. Прикореневі листки в розетці черешкові, стеблові – сидячі. Квітки жовті, зібрані в суцвіття – китицю. Цвіте IV-VI. На Криворіжжі часто зустрічається як бур'ян по балках в степу. Ранньовесняний ефемер.

Круподер Володимир Михайлович (10.1.1948, Дніпродзержинськ). Мед. керівник. Зак. Донецьк. мед. ін-т (1976). У 1976 – 1977 терапевт 1-ї міськ. лікарні. У 1977 – 1981 лікар-рентгенолог 4-ї міськ. лікарні. У 1981 – 1985 зав. Сакс. райвідділом охорони здоров'я. У 1985 – 2001 голов. лікар 4-ї міськ. лікарні. З берез. 2001 нач. управління охорони здоров'я міськвиконкому. Умілий організатор процесу лікування людей. Відмінник охорони здоров'я.

Крупорушка, ручний пристрій для виготовлення круп з різних видів зерна. Широко використовувалась на Криворіжжі до 60-х.

Крупського земельні володіння, існували на лівому березі р. Боковенька з 80-х XIX ст. Розташовувалися поблизу с. Андріївка (територія сучас. Кіровськ. сільради), де на пл. 50-60 га вирощувався виноград. Розводилися гончі собаки породи хортів, діяла винокурня. Окремі сорти вина поставлялися на столичні столи. Економія занепала з початком гром. війни.

Крупської вулиця, житломасиву РУ ім. Дзержинського Сакс. р-ну. Закладена в 30-х. Довж. 240 м, ширина 6 м. Має 1 держ. і 1 приват. будинки, проживає 12 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь Крупської Надії Костянтинівни (26.2.1869, Петербург – 27.2.1939, Москва). Уч. рев. руху з 1890. Дружина В. І. Леніна. Агент "Искры". Заст. наркома освіти РРФСР. Автор праць з педагогіки. Обслуговує 7 в/з.

Крупської ім. робітничий клуб, Артемівськ. рудника існував у 1924 – 1941. Мав бібліотеку з читальнею у 2,1 тис. книг, драм. гурток, духовий оркестр.

Крускаль Владислава Леонідівна (3.4.1983,Кр. Ріг). Діяч мистецтв. Зак. Криворізьке. муз. уч-ще (2000). Навчалася по класу фортепіано у педагога М. М. Кратінової. Дипломант міжнарод. конкурсу "Маленький принц" (Запоріжжя, 1998), спец. приз Міжнарод. конкурсу ім. А. Караманова (Сімферополь, 1998).

Крускаль Ольга Самійлівна (11.6.1947, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Криворізьк. пед. ін-т (1979). З 1967 викладач, зав. струнним відділом муз. уч-ща, переможець муз. конкурсів. Виховала плеяду музикантів.

Крута балка, довж. 12,5-13 км на лівому березі р. Саксагань. Гирло виходить до річки в районі с. Новоіванівка. Вздовж розташовані села Зелене Поле, Кірове, Новопокровка. Має 2 притоки: балка Вовча і Солоновата.

Крутиголовка (Jynx torquilla), птах родини дятлових. Довж. 18-20 см, вага 35-37,5 г. Розміром з горобця. Верх тіла бурувато-сірий, з темними і світлими плямами, пишні строкатини на голові, шиї, спині зливаються у темні смуги. Крила, хвіст рудуваті з темними рудуватими смугами. Низ тіла вохристий з тонким поперечним малюнком. Дзьоб прямий, слабкий. Хвіст м'який, округлий на кінці. Населяє ліси, заплави Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться в дуплах. Кладка у трав.-червні на 7-12 яєць. Тримається на гілках дерев, часто ходить по землі. Голос – голосне "кяй-кяй-кяй". Живиться комахами.

Крутий яр балка, розташована на мкрн. Зарічний у Жовт. р-ні. В р-ні греблі КРЕС з лівого боку впадає у р. Саксагань. Довж. 3,5 км. У верх. частині схили задерновані. Через

техногенну діяльність впадина втратила свій природ. вигляд. Частково засипана, зайнята водами ставків і гаражами. Назва пішла від форми схилів.

Крутій Веніамін Васильович (12.12.1910, Кр. Ріг - ?). Науковець. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1951). У 1927 – 1938 електрик РУ ім. Леніна. Уч. ВВВ. У 1951 – 1956 працював у НДГРІ. У 1956 – 1978 керівник групи ін-ту "Механобрчормет". Один із створювачів магнітного сепаратора. Володар 24 автор. свідоцтв. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Крутка, вид верхнього короткого одягу у давнину на Криворіжжі.

Крутогірна вулиця, житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 60-70-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Крутогірна. Довж. 325 м, ширина 5 м. Пл. 1,6 тис. кв. м. Тверде покриття з 1980. Має 52 будинки. Обслуговує 19 в/з.

Крутька В. землі, розташовувалися поміж с. Недайвода і балкою Грековата у XIX ст. – початку XX ст. Землю обробляли наймити, які вирощували жито, пшеницю, ячмінь, овес. Економія мала розвиток з 1907 під час реформ Столипіна. Занепала з початком гром. війни.

Круц Григорій Харлампійович (1920 – лют. 1944, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. У 1943 – 1944 входив до складу підпільної групи І. І. Марченка, що діяла в р-ні ШУ ім. К. Лібкнехта. Брав участь у диверсіях, пошкоджував зв'язок. Заарештован. гестапо і після тортур розстріляний.

Кручені паничі, іпомея (Ipomoea), рослина родини березкових. Походить з тропічних областей земної кулі. На Криворіжжі в культурі поширені **І. пурпурова** та **І. голуба**. Виткі трав'янисті однорічні рослини. Листки серцеподібні, довгочерешкові. Квітки лійкоподібні, поодинокі або по 2-4, рожеві, пурпурові, світло-блакитні, темно-сині, 4-8 см у діам. Цвіте VI-X. Використовують для вертикального озеленення.

Крушець, у давні часи назва свинцю на Криворіжжі. Використовувався для ведення стрільби.

Крушина ламка (Frangula alnus), рослина родини крушинових. Батьківщина – Європейська частина СНД, Кавказ, Сибір, Казахстан, Захід. Європа, Мала Азія, Китай. Листопадне дерево до 7 м заввишки. Річні пагони червонувато-коричневі з білими сочевичками. Листки довгасто-еліптичні, 3-8 см довж. Квітки двостатеві, білуваті, дрібні у пазушних пучках по 2-7. Плоди – кістянкоподібні, кулясті, соковиті, 8 мм у діам., спочатку червоні; зрілі – фіолетово-чорні. Цвіте IV-V, повторно VIII-IX і до заморозків. Розмножується насінням. Декоративна завдяки яскраво-зеленому листю та плодам, добре переносить стрижку. Кора використовується в медицині як проносний засіб. Проходить випробування в Криворізьк. ботсаду.

Крюківський або чумацький шлях, у дореволюційні часи проходив з Крюкова через с. Лозуватка правим берегом р. Інгулець до Перекопу. Особливо людним був за часів Кримської війни 1853 – 1856.

Крюков Василь Іванович (11.6.1960, Миколаїв. обл.). Чл. СХУ (1993). Зак. Одес. пед. ін-т (1986). Вихованець Криворізьк. худ. школи (Ю. М. Ісаков). Шкільні роки провів у Кр. Розі. Працює у галузі абстракції. З 1982 на творчій роботі. Уч. виставок з 1982. Персонал. виставки у Франкфурт-на-Майні (Німеччина, 1989), Стокгольмі (Швеція, 1990), Одесі (1991, 1996). Роботи демонструвалися і зберігалися в Україні, Росії, Фінляндії, Японії, Іспанії. Серед робіт "Пастухи шакалів" (1989), "Мій друг" (1995), "Композиція", "Дама" (1996), "Пара" (1997), "Георгій Побєдоносець" (2000) ін.

Крюкові скелі, вихід гранітних порід на лівому березі р. Інгулець за 1,5 км на півн.-схід. напрямку від с. Недайвода. Саме у цьому місці р. Інгулець робить різкий поворот (крюк). Гідрогеографічний об'єкт, який досліджують члени географіч. гуртка Недайводськ. СШ.

Крючков Олексій Кузьмич (7.6.1941, Башкирія). Гравер. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1963). З 1959 токар, лекальник РМЦ-2 ком-ту "Криворіжсталь". Майстер-медальєр. Відливав ювілейні медалі для М. С. Хрущова (1964), Л. І. Брежнєва (1976). Виготовив всі

ювілейні медалі ком-ту “Криворіжсталь”. Винахідник і раціоналізатор. Автор більше 100 проектів настільних, ювілейних медалей. Більшість зберігається в міськ. музеї.

Крячки (Sterninae)**,** птах родини мартипових. Довж. 21-54,5 см, вага 60-640 г. На Криворіжжі поширені чорний К., К. білощокий, К. річковий, К. малий. **Чорний К**. Забарвлення чорне, більш темне на голові та грудях, спід крила блідо-сірий, підхвістя біле. Лапи червонувато-бурі, дзьоб чорний. **Білощокий К.** Забарвлення чорне, світліше на крилах, хвості. На голові чорний “капелюшок”. Горло, щоки, підхвістя та спід крил білі. **Малий К.** Дрібний із світло-сірим верхом, білим лобом, чорним “капелюхом” та білим низом. **Річковий К.** Середнього розміру, крила довгі, вузькі. Верх сірий, низ білий з сіруватим по боках, на голові чорний “капелюшок”. Населяє ліси на берегах річок Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться окремими парами, колоніями у тихих місцях. Кладка - червень по 3 яйця. Політ легкий. Живиться дрібною рибою, безхребетними.

Крячко Юрій Григорович (6.1.1958, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1977). З 1979 токар РМЦ № 1 ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

КС-50, колонковий перфоратор розроблен. конструкторами з-ду “Комуніст” і виготовлявся у 1953 – 1973. Призначався для буріння горизонтальних свердловин на глибину до 25 м. Широко використовувався на шахтах Кривбасу.

КСВД-1, КСВД-4, кріплення для шахт створені спеціалістами ін-ту ВНДІБПГ у кінці 70-х. Призначалося для захисту гірників, які зайняті випуском і доставкою руди. Виготовлялося на Дзерж. рудорем. з-ді. Впроваджене на шахтах Кривбасу.

Ксендз, католицький священик, керівник костьолу у Кр. Розі.

Ксенотім (від грецьк. – чужий, порожній), мінерал класу силікатів. Колір жовтий, червоний, коричневий. Блиск жирний. Непрозорий. В Кривбасі зустрічається у вигляді зерен у важкій фракції четвертишних відкладень балок Андріївської, Щербинівської. Вивчав М. Г. Дядченко.

Ксерофіти, рослини посушливих місцевостей, які можуть витримувати тривалу ґрунтову і атмосферну засуху. К. мають спеціальні пристосування, що перешкоджають випаровуванню води і запобігають перегріванню рослин.

Ксилема, комплексна тканина рослин, що міститься в осьових органах, виконує функції проведення розчинених у воді мінеральних речовин, відкладання в запас органічних речовин опори. К. вторинного походження багаторічних стебел і коренів називають переважно деревиною.

Ксилодрепа (Xylodrepa)**,** жук родини твердокрилих. Довж. 12-14 мм. Має чорне забарвлення з блиском, широкі боки, надкрила жовті. Знищує гусінь. Приносить користь. На Криворіжжі представлена одним видом.

Ктиреві (Asilidae)**,** родина комах ряду двокрилих. Довж. тіла 8-50 мм. Бл. 5000 видів, поширені переважно в Європі і Півн. Африці. В Європі – бл. 120 видів, в Україні – понад 100. Хижаки – живляться головним чином шкідливими комахами (комарами, мухами тощо), регулюючи їхню чисельність в природі.,

КТМА, конвеєр телескопічний створен. колективом спеціалістів ін-ту ВНДПІрудмаш у 80-ті. Призначен. для транспортування гірнич. маси із штреків до пунктів перевантаження за умов марганцевих шахт. Маса 46 т. Виготовлявся на Артемівськ. машинобудівн. з-ді.

КУ-1, КУ-2, дахові пристрої розроблені науковцями КГРІ на початку 80-х. Призначені для монтажу і демонтажу покриття масою до 3 т, розміром 3 х 6 м. Маса 5,8 т; 2,3 т. Використовується у гірнич. промисловості і будівництві.

Куб, скляна, мідна посудина з наглухо закритою кришкою. У давні часи на Криворіжжі самогонний апарат для виробництва домашньої горілки.

Куба, народна назва товстої жінки або дівчини у давні часи на Криворіжжі.

Кубаніт (від назви Куби), мінерал класу сульфідів. Колір латунний до бронзо-жовтого. Блиск металевий. Рідкісний. Виявлен. у зоні мідно-нікелевої мінералізації у захід. частині

Кривбасу у вигляді тонких жил 0,01 х0,1 мм. Ф. І. Соловйова (1963) вважала, що К. утворився в результаті розпаду твердого розчину халькпірит – кубаніт.

“Кубанка”, народ. назва чоловічого головного убору, у формі папахи, але менша за розміром. На Криворіжжя завезена з Кубані.

Кубанська вулиця, розташована у центр. частині Сакс. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 256 м, ширина 6 м. Має 51 приват. будинок, проживає 129 чол. Заасфальтована, багата на зелену рослинність. Названа на честь Кубані, краю і річки Росії. Обслуговує 27 в/з.

Кубасов Микола Іванович (15.11.1953, Татарстан). Пром. керівник. Зак. Запорізьк. буд. тех-м (1983). У 1970 – 1980 працював у рад-пі в Казахстані, слюсарем Запорізьк. радіозду. З 1980 слюсар, майстер, нач. дільниці, нач. рем. цеху, з 1998 нач. житлово-комунального господарства ЦГЗК. Умілий керівник, реалізував проект реконструкції центр. вулиць житломасиву ЦГЗК. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Кубинська вулиця, селища Залізничне Довг. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Лугова. Довж. 1,5 тис. м, ширина 7 м. Має 170 приват. будинків, проживає 363 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь країни Куба. Обслуговує 65 в/з.

Кубланов Анатолій Кузьмич (1910, Смоленська обл. -?). Військ. керівник. Освіта середня. В арм. з 1933. Уч. ВВВ з червня 1942. Під час визволення Кр. Рогу нач. штабу 181 Тбр. 18 ТК. Уміло керував діями танкістів. З 1956 полковник у відставці. Проживав у Запоріжжі. Доля невідома.

Кубло, пташине гніздо або звіряча нора у давні часи на Криворіжжі.

Кубок Гурова, баскетбольний турнір серед школярів Кр. Рогу започаткован. у жовт. 2000 за ініціативою народного депутата України В. М. Гурова. Має за мету пропагувати баскетбол серед молоді, залучати її до спорту. Переможці першого змагання, яке відбулося у Палаці спорту РУ ім. Кірова, учні СШ №№ 126, 102, 45.

“Кубок Кривбасу”, міжнародний конкурс баяністів та акордеоністів започаткован. у 1992. Спочатку мав статус всеукраїнського, з 1995 – міжнародний. Проводиться 1 раз у 3 роки. Серед організаторів Всеукр. муз. спілка, Укр. асоціація баяністів та акордеоністів, відділ культури міськвиконкому, муз. уч-ще. Художній керівник проф. А. Семешко. Пропагує мистецтво гри на баяні, дає путівку на проф. сцену молодим виконавцям. Серед переможців - криворіжці О. Івченко, В. Стецун, К. Жуков, Д. Султанов, які прославили криворізьку школу на сценах світу.

Кувадло, велика металева плита, на якій кували різні предмети для господарства в ручних кузнях Криворіжжя. Мали поширення К. гладильна, насічна, ручна, фасонна ін.

Кувалда, великий важкий молот використовується на Криворіжжі з давніх часів ковалями, гірниками, залізничниками.

Кувачов Іван Цанєв (8.2.1926, Кр. Ріг) Відом. проектант. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1951). У 1951 – 1956 інж. Донецьк. залізниці, нач. ст. Червона у Кр. Розі. У 1957 – 1993 ст. інж., кер. групи, голов. інж. проектів, голов. спеціаліст ін-ту “Кривбаспроект”. Брав актив. участь у проектуванні ЦГЗК, ІнГЗК, КГЗКОР, техніч. переозброєнні шахт Кривбасу. Нагородж. орд. Дружби народів.

Куверт, конверт у давнину на Криворіжжі.

Куга (Schoenoplectus), рід трав'янистих рослин родини осокових. **К. Тембернемонтана** – багаторічник з прямими круглястими безлистими стеблами, вис. 100-150 см. Колоски 4-7 мм завдовжки, червоно-бурі, в щитковидноволотистому суцвітті. Цвіте VI-IX. На Криворіжжі зустрічається звичайно на болотах, по берегах водойм, переважно засолених.

Кудашівка залізнична станція, Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лінії ст. Верховцеве-ст. Кр. Ріг-Сортувальний. Відкрита у 1897, як роз'їзд Алфьорове. У 1897 одержала сучас. назву від імені будівельника станцій.

Кудашівка село, Кіровськ. сільради розташоване за 10 км на півн. захід від центру сільради. Р. Бокова поділяє село на 2 частини, ліво- і правобережжя. Рельєф хвилястий,

посічений балками. Виникло у 2-й половині XIX ст. За переказами перші жителі обміняні поміщиками на гончих собак в Шепетівці (сучас. Хмельницька обл.). Існують 2 версії назви. Перша базується на прізвищі землевласника тих часів, друга від обману слуху чумаків. Останні долали брід через р. Боковенька і запитали у літньої жінки про назву села. Та страждала на слух і шепелявила. Замість відповіді жінка, звертаючись до корови вигукнула "Куди шіра" ("Куди сіра"). Чумаки сприйняли це як відповідь на їх запитання про назву села. Землі належали поміщику Єрику, німецьк. колоністу Шарту. Після земельних реформ 60-70-х XIX ст. селяни займалися одноосібним господарством, наймитували у землевласників. 8 чол. брали участь у рос.-япон. війні, до 40 в І-й світ. війні. До 1917 нараховувалося 117 дворів, проживало більше 400 чол. У 20-х існували одноосібні господарства. У 1930 – 1950 діяв кол-п "Червоний хлібороб". До війни мало до 150 дворів. До 70 чол. брали участь в боях. Постраждало під час визвольних боїв у берез. 1944. Відбудова завершилася на початок 50-х. З 1950 розташовувалося відділення кол-пу "Комсомолець", рад-пу "Комуніст". Освітлення проведене у 1955 – 1957. У 1973 проживало 1973 чол. У 1987 мало 113 дворів, проживало 227 чол. Пл. 66 га. Має 7 вулиць, 114 дворів, проживає 127 чол. Діють міст, магазин.

Кудашівки села кургани, розташовані: **1.** На плато за 1,5 км на півд. схід від мосту через р. Боковенька. Висота 1,8, діаметр 4,5 м, розорюється. **2.** На півд. околиці села. Висота 0,5 м, розорюється. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Кудашівська балка, розташована за 2 км на схід від с. Кудашівка Кіровськ. сільради. Тягнеться з півд. на півн., впадає у р. Боковенька. Довж. 1,2 км. Схили пологі. Береги засаджені акацією для захисту від подальшої ерозії грунту. Багата на різнотрав'я. Виникла в результаті впливу весняних вод і дощів.

Кудашівська знахідка, пов'язана з виявленням у 1960 гостроконечника періоду мустьєрської культури в р-ні с. Кудашівка.

Кудашівська початкова школа, брала початок від земської 4-річної школи, відкритої у с. Кудашівка в 1913. Відновила діяльність після гром. війни. Розташовувалася на березі р. Боковенька (поблизу моста) у спеціально побудованому приміщенні. Навчалося до 50 учнів, працювало 2 учителя. Під час війни зруйнована. Відбудована у сільській хаті. Навчалося до 20 учнів, працював учитель. Закрита у 1973, учні переведені до Кіровськ. НСШ.

Кудашівське кладовище, розташоване на півд. околиці с. Кудашівка Кіровськ. сільради. Закладене у кінці 80-х XIX ст. Пл. 0,8 га. Поховані жителі села. Кількість поховань невідома.

Кудашівський брід, існував з часів козацтва, розташовувався поблизу с. Кудашівка і проходив через р. Боковенька. Користувалися мандрівники, чумаки, місцеві жителі. Ліквідован. у середині 30-х у зв'язку із закладенням Карачунівськ. водоймища.

Кудашівський клуб, відкрит. у селянській хаті у 1930. Проводилися заняття з лікнепу, сходки селян с. Кудашівка. У 30-ті демонструвалися кінофільми. Розташовувався у центрі села. Зруйнован. під час війни. Відновив діяльність у пристосован. приміщенні. Закрит. у 1975.

Кудашівський млин, існував з кінця 90-х XIX ст. до кінця 40-х в р-ні піщаного кар'єру. Кам'яні жорнова приводилися в дію від невеликого двигуна. Млином користувалися жителі с. Кудашівка.

Кудашівський ставок, закладен. у 1962 на землях рад-пу "Україна". Пл. 5,1 га. Водні запаси 5 тис. куб. м. Зариблений. Місце відпочинку місцевих жителів.

Кудель, назва пряжі в давнину на Криворіжжі.

Кудим Іван Олексійович (20.9.1928, Київська обл.). Герой Соц. Праці (1971). Освіта середня. У 1944 – 1945 працював у кол-пі. У 1945 – 1947 відбудовував шахти Донбасу. У 1947 – 1955 підривник ш. "Північна", кар'єру "Південний" РУ ім. Кагановича. У 1955 – 1975 бригадир підривників, бульдозеристів Сусуманськ. ГЗК на Крайній Півн. Новатор виробництва, ініціатор труд. починів. Існувала школа передового досвіду. У 1975 – 1994

машиніст бульдозера, механік АТЦ РУ ім. XX партз'їзду / ВАТ "Суха Балка". Нагородж. орд. Леніна (2).

Кудін Іван Назарович (3.5.1923, Криворіжжя). Герой Рад. Союзу (24.3.1945). Зак. Донецьк. ін-т торгівлі (1961). В арм. з 1941. Уч. ВВВ з трав. 1943. Відзначився у боях за Борисов. Ком-р взводу 753 СП 192 СД. Вів вогонь прямою наводкою. Знищив 3 вогневі точки, керував вогнем батареї. Серед перших форсував Березіну. Працював у системі громадськ. харчування. Живе у Києві. Ім'я на стелі Героїв. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., "Знак Пошани".

Кудін Марія Василівна (31.12.1923). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. Працювала учителем. З середини 50-х бригадир овочевої бригади рад-пу "Комуніст"/"Україна". Майстер високих врожаїв городини. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров обл. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Кудінов Віктор Степанович (1937, Запоріжжя). Чл. СЖУ. Зак. Київ. ун-т (1968). Трудовий шлях почав на ПівдГЗК і з-ді "Криворіжсталь". У 1962 – 1964 відповід. секретар газ. "Будівник Кривбасу". У 1964 – 1973 кор., зав. пром. відділом газ. "Червоний гірник". З 1975 зав. відділом, заст. редактора газ. "Днепровская правда". Відом публіцист.

Кудінова Марія Максимівна (4.10.1940, Сумська обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1958 – 1968 доярка кол-пу в Сумськ. обл., рад-пу в Казахстані. У 1968 – 1998 доярка рад-пу "Радушний". Майстер високих надоїв молока. П'ятитисячниця. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Нагородж. орд. Леніна.

Кудінова-**Савченко Ніна Олексіївна** (28.2.1951, Полтав. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1977). У 1978 – 1981 хірург 9-ї міськ. лікарні. У 1981 – 1983 клінічний ординатор Дніпропетров. мед. ін-ту. У 1983 – 1987 лікар-окуліст, з 1987 лікар-офтальмолог, зав. відділенням мікрохірургії ока 4-ї міськ. лікарні. Лікар вищої категорії. Організатор зорового центру при 4-й міськ. лікарні. Уч. офтальмологіч. з'їздів, конференцій. Автор наук. праць. Нагородж. знак. "За заслуги перед містом".

Кудрик Федос, писар Запорізького війська останньої чверті XVIII ст. Вважається одним із засновників Кр. Рогу.

Кудрицький Микола Іванович (6.10.1962, Нікополь – 16.3.1994, Тель-Авів). Відом. футболіст. Нападаючий. Вихованець школи "Колоса" (Нікополь). За "Колос" грав у 1983, 1985, за "Кривбас" у 1984, за "Дніпро" у 1985 – 1991. У чемпіонатах СРСР провів 143 матчі. Забив 29 голів. Чемпіон СРСР 1988, сріб. призер 1987, 1989. Володар кубка СРСР 1989. У 1991 – 1994 гравець "Брей-Йегуде" (Ізраїль). Загинув в автокатастрофі.

Кудрін Яків Ісайович (1897, Мінська обл. – 13.6.1921, Дніпропетров. обл.). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уч. 1-ї світ. війни, гром. війни з 1918 у скл. 28 СД. З 1920 в органах ВЧК. Слідчий Київ. ЧК. З січ. 1921 уповноважен. по боротьбі з бандитизмом у Катеринослав. губ. Служив на Криворіжжі. Загинув у сутичці з бандою Кочури в р-ні Павлограда, де й похован.

Кудря Володимир Григорович (22.3.1956, Сумська обл.). Чл. СХУ (1992). Зак. Дніпропетров. худ. уч-ще (1979). Працює у галузі станкового живопису, декоративно-прикладного мистецтва. Уч. виставок з 1981. Персональні виставки у Нікополі (1986), Кр. Розі (1992). Роботи виставлялися в Парижі, Лас-Вегасі, Лагосі, Лондоні, у музеях світу та приват. колекціях. Серед робіт "Старе місто", "Бабине літо" (1993), "В ніч на Івана Купала", "Ярило", "Рута" (1996).

Кудря Володимир Іванович (28.5.1948, Запорізька обл.). Керівник органів безпеки. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1974). Працював на Мелітопольськ. двигунному з-ді. З 1974 в органах безпеки України. З 1999 нач. міськ. відділу СБУ. Брав участь у становленні органів безпеки України. Керує боротьбою з орг. злочинністю, економіч. злочинами.

Кудрявець (Descurainia)**,** рід трав'янистих рослин родини хрестоцвітих**. К. Софії** – однорічна рослина з прямостоячими міцними стеблами, висотою 15-100 см. Листки двічі-тричі перисті. Квітки дрібні, блідо-жовті, зібрані в китицеподібні суцвіття. Цвіте V-IX.

Широко розповсюджений на Криворіжжі бур'ян. Зустрічається біля житла, на пустирях, вздовж доріг.

Кудрявцев Іван Олексійович (1893 (?), Орловська обл. – 3.2.1961, Кр. Ріг). Держ. керівник. Освіта середня. З 1914 працював на рудниках Кривбасу. Уч. рев. подій з 1917, перебував у скл. загонів Червоної гвардії. Уч. гром. війни на Півд. фр. З початку 20-х відбудовував шахти Кривбасу. З 1926 беззмінний депутат міськради. З 1938 секретар Ц.-Міськ. райкому КП(б)У, 2-й секретар міськкому КП(б)У. Керував евакуацією міста на схід. У 1941 – 1943 на керівних посадах у Курганськ. обл. З 1943 2-й секретар міськкому КП(б)У. Має значні заслуги у відбудові народ. господарства Кривбасу. У 1948 – 1950 голова Криворізьк. міськради. У 1950 – 1960 нач. відділу кадрів з-ду "Криворіжсталь". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кудрявцева Маргарита Терентіївна (3.4.1935, Томськ). Мед. керівник. Зак. Томськ. мед. ін-т (1960). У 1960 – 1970 лікар Томськ. обл. лікарні. У 1970 – 1971 лікар Новоросійськ. дитячого кардіоцентру. У 1971 – 1972 педіатр медсанчастини з-ду "Комуніст". У 1972 – 1990 голов. лікар дитячого кардіоревматологічного санаторію. Сформувала базу і колектив. Уміло використовувала можливості медицини у лікуванні хворих дітей.

Кудряшов Костянтин Володимирович (1893, Чувашія – 30.1.1969,). Гірнич. керівник. Зак. Томськ. технологіч. ін-т (1925). У 1911 – 1919 працював учителем в Чувашії. Уч. гром. війни. У 1926 – 1939 нач. дільниці, зміни, зав. ш. "Комунар", зав. гірнич. роботами, голов. інж. ШУ ім. Дзержинського. У 1939 – 1941 голов. інж. тр-ту "Жовтеньруда". У лип.-серп. 1941 керував спорудженням лінії оборони Кр. Рогу від Лозуватки до Інгульця. У 1941 – 1943 керуючий тр-том "Уралруда". У 1943 – 1951 керуючий тр-том "Кривбасруда". Керував відбудовою шахт Кривбасу, які у 1949 досягли довоєн. рівня видобутку. У 1951 – 1957 директор НДГРІ. У 1957 – 1960 нач. управління гірнич. промисловості Бєлгород. раднаргоспу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (3).

Кудряшов Петро Іванович (1908). Проф. Д.Т.Н. (1969). Зак. Свердлов. гірнич. ін-т (1939). У 1930 – 1936 геодезист в Кустанаї, маркшейдер на Дегтярськ. руднику. У 1936 – 1938 в тр-ті "Уралмідь". У 1938 – 1944 ст. маркшейдер Леніногорськ. ком-ту, голов. інж. Текелійськ. РУ. У 1946 – 1953 наук. співробітник Ін-ту гірнич. справи АН Казахськ. РСР. У 1953 – викладач, доцент, проф. кафедри маркшейдерськ. справи КГРІ. Вивчав проблеми національного вилучення запасів при підвищ. ефективності гірнич. робіт, охорони надр, геометризації родовищ. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кудь, злий дух з давніх часів на Криворіжжі. Від нього виникла назва кудесник (чарівник), а також слово чудо, чудеса.

Куждін Олександр Володимирович (20.11.1952, Дніпропетровська обл.). Засл. тренер України (1997). Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1975). З 1975 ст. маркшейдер кар'єру ІнГЗК. З 1975 тренер з авіамодельн. спорту Будинку дитяч. творчості № 2 в м. Інгулець. Підготував МСМК, 4 майстрів спорту, 20 канд. у майстри спорту, 41 першорозрядника. З 1997 тренер збірної України з авіамодельного спорту в класі моделей "Повітряний бій". У 1998 збірна України стала чемпіоном світу. Суддя міжнарод. категорії. Серед вихованців О. Желєзко, В. Зарєзов, О. Ломака.

Кужель, шматок конопляного клоччя, з якого пряли пряжу, у давнину на Криворіжжі.

Кузенков Юхим Михайлович (11.10.1877, Орловська обл. – 3.2.1972, Кр. Ріг). Почес. енергетик. Освіта н/середня. Працювати почав у 1892, з 1902 машиніст турбін. На флоті з 1903. У 1905 у скл. 2-ї Тихоокеанськ. ескадри рос. флоту брав участь у Цусімській битві. Уч. гром. війни. У 20-х відбудовував енергетику Кривбасу. У 1929 – 1953 перший машиніст турбіни КРЕС. Актив. будівельник електростанції. Наставник. Засновник труд. династії енергетиків. Ударник перших п'ятирічок. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Кузеро Віктор Кузьмич (3.10.1952, Брянська обл.). Засл. металург України (1998). Освіта середня. У 1970 – 1972 слюсар Новозибківськ. з-ду. У 1973 – 1975 слюсар збагач. фаб-ки ЦГЗК. У 1975 – 1998 горновий ДП-9, з 2001 озеленювач ком-ту "Криворіжсталь". Передовик виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Кузін Петро Андрійович (1928, Дніпропетров. обл.). Відом. пивовар. Освіта середня. У 1964 – 1982 слюсар пивзаводу. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кузнецов Анатолій Михайлович (26.7.1947, Вінницька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1969 – 1994 горновий домен. цехів №№ 1, 2. Брав участь у запуску ДП-9 ком-ту "Криворіжсталь". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. Делегат XXII з'їзду ЛКСМУ (1973), XIII з'їзду металургів СРСР (1987). Держ. прем. України (1987). Нагородж. орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Кузнецов Віктор Васильович (2.1.1939, Пензенська обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1964). У 1957 – 1959 кріпильник ш. ім. Ворошилова. У 1964 – 1978 майстер, нач. дільниці, нач. ш. "Саксагань", у 1978 – 1995 нач. кар'єру "Північний" РУ ім. Дзержинського. З 1995 нач. лабораторії прикладної екології КТУ. Керував випробуванням нової техніки, прогрес. методів видобутку руди. Ударник п'ятирічок. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Кузнецов Володимир Вікторович (1937, Криворіжжя). Засл. артист України (1997). Зак. Харків. театр. ін-т (1962). Уродженець с. Валове. З 1965 актор Миколаїв. укр. театру драми і муз. комедії. Зіграв більше 100 ролей. У більшості класика світ. та укр. драматургії.

Кузнецов Григорій Дмитрович (1911, Івановська обл. – червень 1953, Донбас). Герой Рад. Союзу (3.6.1944). Освіта середня. Видобував золото в Якутії. В арм. з 1937. Уч. ВВВ з верес. 1942. Обороняв Сталінград, визволяв Донбас, Запоріжжя. Відзначився у скл. 93 гв. окрем. розвід. роти 88 гв. СД під час визволення Інгульця. В ніч на 3.3.1944 форсував р. Інгулець в р-ні Зеленого. Закріпився на залізнич. насипі, знищив вогневу точку. З 1951 працював на шахті в Донбасі. Загинув в результаті аварії. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 2 ст.

Кузнецов Георгій Степанович (20.4.1924, Курська обл. – 18.1.1981, Камчатська обл.). Герой Рад. Союзу (13.9.1944). Зак. Тюменське військ. уч-ще. (1943), Копейський технологіч. тех-м (1948). З 1932 жив у Копейську Челябінськ. обл. Працював слюсарем на з-ді ім. Кірова. В арм. з 1942. Уч. ВВВ з лют. 1943. У скл. 216 гв. СП 79 гв. СД відзначився у боях за Сіверський Донець. У скл. 55 гв. СП 20 гв. СД визволяв Кр. Ріг. 11.4.1944 на чолі 6 бійців форсував Дністр в р-ні Тирасполя. З 1946 майор у запасі. Працював нач. цеху. на з-ді ім. Кірова в м. Копейськ. З 1969 жив у м. Єлізово Камчатської обл. Заст. нач. БУ "Камчатськсільбуд". Ім'я носить СШ в с. Чисте Курган. обл. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Кузнецов Леонід Омелянович (1896 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1920 – 1925 у скл. транспорт. комісії з відбудови залізниці. Ударник перших п'ятирічок. У 1944 – 1956 працював у локомотив. депо ст. Кр. Ріг-Сортувальний. Уч. відбудови залізнич. госп-ва. Нагородж. орд. Леніна.

Кузнецов Микола Павлович (20.1.1931, Мордовія). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1971). У 1957 – 1963 дільничний, оперуповноважен. в Бурятії і Воронезьк. обл. У 1964 – 1976 оперуповноважен., нач. відділу, заст. нач. Жовт. РВВС. У 1974 – 1982 нач. Терн. РВВС. Відмінник міліції.

Кузнецов Павло Григорович (24.12.1901, Тульська обл. - ? Москва). Військ. діяч. Ген.-лейтенант (1944). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе, Військ. акад. Генштабу (1946). В арм. з 1920. Уч. гром. війни на Захід. фр. У 1939 – 1940 військ. радник у Китаї. У 1940 сформував 26 СД. Уч. ВВВ з верес. 1941. З квіт. 1943 ком-р 82 СК. Один з керівників визволення Кр. Рогу. Уміло керував військами в боях на Криворіжжі. В арм. до 1952. Військ. історик-публіцист. Автор книг "Дни боевые", "Маршал Толбухин", "Генерал Черняховский" ін. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Б. Хмельницького 1 ст., Суворова 2 ст., Кутузова 2 ст.

Кузнецова вулиця, розташована у Жовт. і Сакс. р-нах. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 850 м, ширина 6 м. Має 11 багатоповерхових будинків, проживає 1360

чол. Заасфальтована. Названа на честь Героя Рад. Союзу, розвідника Кузнецова Миколи Івановича (27.7.1911, Свердлов. обл. – 9.3.1944). З 1942 у загоні Д. М. Медведєва під Рівним. Здобув цінні відомості про плани ворога. Обслуговують 31, 49 в/з.

Кузнецова П. П. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1930 – 1932 під егідою Геологіч. ком-ту СРСР. Проводилися магнітометричні зйомки родовищ, особливості магнітного поля гематитів Кривбасу. Результати доповідалися у берез. 1932 на 2-й Всесоюз. геофізич. конференції в Свердловську.

Кузнецова С. Д. геологічні дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1901 – 1902 за підтримкою Геологіч. ком-ту під загальною програмою геологіч. досліджень Півдня Росії. Обстежені значні території кол. Катеринослав. і Херсон. губ., басейни Інгульця і Саксагані. Результати мали велике значення щодо подальших досліджень Кривбасу.

Кузнецька вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула в 30, 50-60-х. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 28 приват. будинків, проживає 87 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує Залізничне в/з.

Кузнечна вулиця, житломасиву ім. К. Лібкнехта закладена в 20-х сім'ями гірників РУ ім. К. Лібкнехта. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 325 м, ширина 5 м. Має 22 приват. будинки, проживає 49 чол. Вкрита відсівом. Обслуговує 7 в/з.

Кузнь, вироби з металу, виготовлені в кузні у давні часи на Криворіжжі.

Кузня, місце, де вироблялися залізні вироби (цвяхи, замки, засуви, підкови), підковували коней, виробляли залізні обручі на колеса. За однією з легенд поряд з корчмою, від якої виник Кр. Ріг була збудована кузня. К. мали поширення на Криворіжжі. На сьогодні є на деяких підприємствах.

Кузька (Anisoplia)**,** хлібний жук родини пластинчастовусих. Довж. 3-16 мм. Шкідливий для зернових культур. Живиться злаками, їх квітками. Зверху голий, чорний, з металево-зеленим відливом. Надкрила червоно-коричневі, бурі з чорною плямою навколо щітка. З'являється у трав.-червні.

Кузьменко Василь Іванович (5.11.1904, Волинська обл. – 20.1.1972, Москва). Видат. геолог. Зак. Київ. гірничо-геологіч. ін-т (1932). У 1933 асистент кафедри кристалографії КГРІ. У 1933 – 1935 у скл. УкрНДГРІ виконав комплекс геологіч. робіт на РУ ім. К. Лібкнехта. У 1935 – 1937 очолив сектор Укр. геологіч. управління по Кр. Рогу. З 1938 очолював Мало-Янисольську геопартію. Виявив наявність рідкоземельних руд у Приазов'ї. У 1941 – 1944 керував геодослідженнями у Захід. Казахстані. У 1944 – 1948 нач. Укр. геоуправління. З 1948 голов. інж., нач. Головуправління, 1-й заст. міністра геології СРСР. Ленінська прем. Держ. прем. СРСР. Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, “Знак Пошани”.

Кузьменко Григорій Іванович (30.3.1950, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. Працює токарем ДРРЗ / ВАТ “Рудор”. Ініціатор труд. починів. Делегат XXVI, XXVII з'їздів КПУ. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Кузьменко Іван Васильович (7.2.1941, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Освіта середня. У 1965 – 1998 працював у мартен. цеху підготовки сплавів ком-ту “Криворіжсталь”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник.

Кузьменко Макар Гнатович (20-ті – серп. 1962, Кр. Ріг). Засл. будівельник України (1960). У 50-60-х працював бригадиром БУ № 8 тр-ту “Кривбасрудбуд”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Брав участь у будівництві важливих промоб'єктів.

Кузьменко Олександр Олександрович (29.4.1936, Миколаїв. обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1977). У 1958 – 1967 водій автобаз №№ 12, 16. У 1967 – 1970 оперуповноважен., ст. інспектор карного розшуку. У 1970 – 1974 заст., у 1974 – 1980 нач. Інгулецьк. РВВС. У 1980 – 1983 нач. Довг. РВВС. У 1983 – 1985 нач. школи міліції. У 1985 – 1987 нач. учбового центру УВС області. Мав 40 заохочень по службі. Відмінник міліції.

Кузьменко Ольга Федорівна (19.5.1938, Кіровоград. обл.). Лікар-новатор. Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1961). З 1961 лікар-педіатр 1-ї міськ. дитяч. лікарні. Зробила вагомий внесок у розвиток медицини Кр. Рогу. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Кузьменко Петро Іванович (12.7.1936, Сумська обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Харків. гірнич. ін-т (1969). У 1959 – 1970 міліціонер, дільничний, слідчий Ц.-Міськ. РВВС, УВС. У 1970 – 1978 нач. слідчого відділу УВС, заст. нач. Терн. РВВС. У 1978 – 1984 нач. Дзерж. РВВС. Ім'я занесене у Книгу слави УВС області. Відмінник міліції

Кузьменко Сергій Миколайович (15.10.1977, Херсон. обл.). Священнослужитель. Зак. Київ. духовну семінарію. Протоієрей. Настоятель Свято-Іллііївського храму у Кр. Розі. Сприяє розвиткові Укр. православної церкви.

Кузьменкова Олександра Олексіївна (15.7.1935, Смоленська обл.). Новатор виробництва. Зак. Криворізьк. політех-м (1974). У 1960 – 1981 машиніст насосів, дозувальник аглоцеху НКГЗК. Делегат XXVI з'їзду КПРС. Ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Кузьмич Сергій Кирейович (24.4.1940, Мінська обл.). Засл. металург України (1994). Освіта середня. У 1961 – 1995 горновий домен. цехів №№ 1, 2 ком-ту "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва.

Кузьмич Степан Михайлович (15.1.1957, Волинська обл.). Засл. шахтар України (1993). Зак. курси прохідників (1978). З 1978 прохідник шахт "Південна", "Ювілейна", слюсар РУ ім. XX партз'їзду / ВАТ "Суха Балка". Уч. ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (1986). Новатор виробництва. Нагороджений орд. Трудової Слави 3 ст.

Кузьмін Анатолій Миколайович (2.11.1903, Твер – 29.10.1954, Москва). Гірнич. керівник. Зак. Ленінград. гірнич. ін-т (1927). У 1927 – 1937 конструктор, інж. Магнітогорськ., Новотагільськ. металургіч. з-дів. У 1937 – 1941 директор з-ду "Запоріжсталь", у 1941 – 1943 директор металургіч. з-ду в Новосибірську. У 1943 – 1948 керував відбудовою з-ду "Запоріжсталь". У 1948 – 1955? заст. міністра, міністр металург. промисловості, міністр чорної металургії СРСР. Керував розробкою бідних руд Кривбасу. Нагороджений орд. Леніна (4), Трудового Червоного Прапора (2), "Знак Пошани".

Кузьмін Борис Тимофійович (22.5.1935, Томськ). Шахіст. Зак. Томськ. політех. ін-т (1963). У 1963 – 1966 інж. КБ промавтоматики (Омськ), у 1966 – 1996 наук. співробітник НДГРІ, викладач гірнич. тех-му. Чемпіон ТОФ (1956), Томськ. обл., Омська (1970), Кр. Рогу (1971, 1977, 1979, 1985).

Кузьмін Володимир Олександрович (27.10.1928, Алма-Ата). Пед. керівник. Зак. Ленінград. політех. ін-т (1960). У 1953 – 1960 технік Таллінського аеропорту. У 1970 – 1988 зав. радіо відділенням авіатех. уч-ща. Самодіяльний поет. Автор поетич. збірок. Відмінник Аерофлоту.

Кузьмін Леонід Павлович (20.5.1937, Миколаїв. – 1997, там же). Пром. керівник. Зак. Херсон. індустр. ін-т (1981). У 1955 – 1961 слюсар Південно-Трубного з-ду. У 1961 – 1983 майстер, нач. дільниці, нач. цеху з-ду "Зоря". У 1983 – 1991 директор з-ду "Восход". Умілий організатор виробництва. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Кузьмін Михайло Михайлович (5.3.1918, Омська обл.). Герой Рад. Союзу (20.12.1943). Зак. 4 курси Томськ. борошномельного елеватор. ін-ту. Працював директором пункту "Заготзерно" в Омську. В арм. з 1941. Уч. ВВВ з берез. 1943. Обороняв Стару Русу, форсував Дніпро в р-ні Перевалочної Полтав. обл. у скл. 5 гв. артполку 10 гв. ПДД. 1-14.10.1943 вів бій на плацдармі, підтримував вогнем піхоту. Відзначився у боях за визволення Веселих Тернів, Новопавлівки, Кам'яного Поля, рудників ім. Фрунзе, "Жовтневий", "Дубова Балка". Форсував Півд. Буг, визволяв Роздільну, Бендери, Грац. Живе в Омську. Нагороджений орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., "Знак Пошани".

Куйбишева вулиця, розташована житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 40-х. Довж. 970 м, ширина 9 м. Має 35 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Куйбишева Валер'яна Володимировича (6.6.1888, Омськ – 25.1.1935, Москва). Уч. рев. подій та гром.

війни. З 1926 – голова ВРНГ СРСР. З 1930 – голова Держплану, заст. Голови Раднаркому СРСР, голова Комісії контролю при Раднаркомі СРСР, 1-й заст. Голови Раднаркому СРСР. Обслуговує 72 в/з.

Кука, стиснута в кулак долоня у давні часи на Криворіжжі. Від К. виникло слово кукоба, що в давнину означало добрий та бережливий господар.

Кукан, нитка або мотузок, на який нанизують рибу через рот і зябра під час рибалки. Давня криворізька назва.

Кукіль звичайний (Agrostemma githago)**,** рід рослин родини гвоздичних. Батьківщина – помірна Євразія. Однорічна квітково-декоративна рослина з прямостоячими стеблами, висотою 20 см. Листки лінійно-ланцетні. Квітки поодинокі, лійкоподібні, на верхівках стебла темно-рожеві, 2,5-4,5 см в діам. Цвіте VI-VII. Розмножується насінням. В садах, на квітниках Кр. Рогу культивують К. з. форми граціліс. Висушені недозрілі плоди – коробочки використовують у сухих зимових букетах.

Куклинський Семен Лазаревич (3.10.1915, Кіровоград. обл. - ? , Кр. Ріг). Чл. САУ (1961). Навчався у Харків. інж.-буд. ін-ті (1938 – 1941). Уч. ВВВ з червня 1941 на Північ. та Західн. фр. У 1942 – 1945 художник кінопрокату на Алтаї. З 1946 по верес. 1983 ст. архітектор, заст. голов. архітектора Кр. Рогу. Відбудовував місто. Художник.

Куколівка, народна назва с. Вільний Табір Широківськ. сільради.

“Кукольник”, давня назва клоччя з необробленої коноплі. Назва походить від того, що з неї робили дитячі ляльки, набиваючи нею пошиту з тканини форму.

Кукрицька Ірина Сергіївна (2.9.1963, Воронеж). Мед. керівник. Зак. Воронезьк. мед. ін-т (1986). У 1986 – 1988 лікар військ. частини. У 1989 – 1993 лікар-ординатор, у 1993 – 1997 зав. відділенням, 1997 – 2000 заст. голов. лікаря. З груд. 2000 голов. лікар 2-ї дитячої міськ. лікарні.

Кукса Володимир Васильович (29.9.1949, Алтай). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу школу МВС (1979). У 1970 – 1975 пом. машиніста електровоза ПівдГЗК. У 1975 – 1984 дільничний інспектор Інгулецьк., Довг. РВВС. У 1984 – 1993 заст. нач. Сакс. РВВС, Дзерж. РВВС, у 1993 – 1997 нач. Довг. РВВС. У 1997 - нач. штабу УВС Кр. Рогу. Відмінник міліції.

Кукса Олександр Андрійович (25.9.1930, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1949 – 1958 тракторист Гейківськ. МТС. У 1958 – 1960 тракторист колпу “Комсомолець”. У 1960 – 1992 тракторист рад-пу “Комуніст”/”Україна”. Майстер вирощування високих врожаїв зернових. Систематично перевиконував виробничі норми. Ім'я на обл. дошці пошани (1971). Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Куксова Раїса Андріївна (21.7.1936, Криворіжжя). Новатор сільгосп виробництва. Освіта середня. У 1953 – 1958 працювала у рад-пі “Маріампільський” Кіровоград. обл. У 1958 – 1990 доярка, телятниця, бригадир рад-пу “Гірник”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок, наставник. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Кукунін Валерій Аркадійович (2.7.1946, Омськ). Засл. юрист України (1991). Зак. Київ. вищу школу МВС (1981). У 1962 – 1968 токар, пом. машиніста на з-ді в Омську. У 1971 – 1973 в міліції Омської обл. У 1973 – 1982 інспектор, слідчий, нач. відділення Дзерж., Терн. РВВС. У 1983 – 1985 нач. слідчого відділу УВС. У 1989 – 1992 нач. УВС Кр. Рогу. Один з організаторів боротьби з організованою злочинністю у Кр. Розі. Мав більше 50 подяк на службі.

Кукурвас, мідний купорос у давнину на Криворіжжі.

Кукурудза, однорічна трав'яниста рослина роду злакових. Важлива продовольча і кормова культура. Коренева система мичкувата, розгалужена. Стебло пряме до 0,5-6 м заввишки. Листки стрічкоподібні, широкі. Плід – зернівка. Містить 62-70 % крохмалю, 11-14 % сирого протеїну, 4-8 % олії. Сіють квадратно-гніздовим способом каліброваним насінням в удобрений грунт на 10 см при температурі 10-12^0. Сіють в кінці квіт. - початку трав.. Сходить на 5-6 день. На зерно збирають при повній стиглості, на силос – у фазі

молочно-воскової стиглості. На Криворіжжі вирощують сорти Дніпровський, Одеська-10, Росс-207 СВ на площі 4,5 тис. га.

Кукурузняк Іван Савович (2.5.1923, Кіровоград. обл.). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1950). Уч. ВВВ. У 1956 – 1992 майстер, нач. зміни, нач. конвертор. цехів №№ 1, 2, нач. центральної завод. лабораторії, керівник групи ком-ту "Криворіжсталь". Відомий спеціаліст у галузі конвертор. виробництва. Перший нач. конвертор. цехів. Умілий організатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Має 30 рацпропозицій.

Кукушкін Микола Федорович (1923). Військ. діяч. Зак. авіауч-ще. Уч. ВВВ з січ. 1942. Уч. визволення Криворіжжя у скл. полку нічних бомбардувальників. Відзначився у польотах на Тернівку, де в результаті влучного удару спалахнули пожежі, був паралізован. рух на дорозі. Війну закінчив у м. Відень. Комекс, майор. Служив у цивільній авіації. Чл. Вищої атестаційної комісії СРСР у Москві. Виховав багато льотчиків. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Суворова 3 ст., О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Кулаєв Петро Федорович (19.12.1917, Тамбов. обл.). Авіатор. Зак. Криворізьк. авіатех. уч-ще (1957). У 1936 – 1938 комбайнер МТС в Ростов. обл. Уч. рад.-фін. війни. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 13 БАП, 813 ВАП. Авіамеханік. У 1946 – 1957 механік По-2. У 1957 – 1982 зав. лабораторією, інструментальник авіатех. уч-ща. Автор підручника, 33 винаходів. Розробив спецавіасистему, імітатор Іл-18. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Кулажський Іван Корнійович (1924). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1959 – 1960 слюсар кол-пу ім. Щорса, рад-пу ім. К. Лібкнехта. У 1966 – 1984 скотар рад-пу "Красіне". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Кулаков Василь Кирилович (23.7.1891, - ?). Проф. діяч. Зак. Укр. пром. акад. ім. Сталіна (1936). Уч. гром. війни. З 20-х перебував на проф. роботі у Кр. Розі. Делегат XV з'їзду КП(б)У. У 1939 – 1947 голова ЦК профспілки працівників гірнич. промисловості Півд. СРСР.

Кулаков Георгій Якимович (14.6.1924 – 13.4.2000, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1968). Уч. ВВВ. У 1952 – 1959 викладач муз. школи № 1. У 1959 – 1984 викладач муз. уч-ща. Стояв біля витоків організації муз. спец. освіти у Кр. Розі. Один із засновників криворізьк. школи баяністів. Серед вихованців відомі музиканти В. Стецун, В. Ковальов, А. Петренко. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Кулачні бої на Криворіжжі, практикувалися у дореволюційні часи. Як правило відбувалися взимку на льоду річки або водоймища. Билися село на село, "стінка" на "стінку". Зокрема у с. Лозуватка на К. б. сходилися між Різдвом і Новим роком на льоду р. Інгулець, навесні в р-ні кладовища. Спочатку билися діти 1-3 кварталів з однолітками з 4-8 кварталів села. Слідом за ними парубки. Коли одна з лав починала відступати, до дії вступали одружені чоловіки і навіть старики. Бійка припинялася, коли хто-небудь сідав. Це означало, що якась сторона вважає себе переможеною і все припинялося за принципом "лежачого не б'ють".

Кулер, палений цукор, з якого робили льодяники-півники у давнину на Криворіжжі.

Кулеш Микола Омелянович (12.8.1943, Криворіжжя). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1971), вихованець СШ № 10. У 1965 – 1966 токар з-ду гірнич. машинобудування "Комуніст". З 1971 інж., ст. майстер, нач. цеху, нач. відділу, з 1989 директор Уральськ. електормеханіч. з-ду. Ветеран атомної енергетики, умілий організатор виробництва.

Кулик Борис Терентійович (9.4.1932, Кр. Ріг). Військ. керівник. Зак. спецшколу зв'язку. В арм. 1951 – 1956. Засновник і перший нач. Криворізьк. радіотехніч. школи ДТСААФ (1968 – 1974). Створив базу любительського радіоспорту у Кр. Розі. Виховав багато спеціалістів зв'язку. Знак ДТСААФ "За активну роботу".

Кулик Іван Іванович (1908, Київ. обл. – 2.2.1944, Кр. Ріг). Військ. діяч. Зак. військ. уч-ще. В арм. з 1930. Уч. ВВВ у скл. 188 СД. Підполковник. Під час боїв на Криворіжжі ком-р 595 СП 188 СД. Загинув у бою. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2). Червоної Зірки.

Кулик Микола Миколайович (1907, Нікополь – 16.1.1938, Київ). Редактор. Зак. Нікопольськ. торг.-пром. школу. У кінці 20-х чл. бюро ЛКСМУ Криворізьк. окружкому. З 1930 літпрацівник, у 1933 – 1934 редактор газ. "Червоний гірник". Після звинувачення деяких співробітників в націоналізмі, виїхав до Дніпропетровська. З лют. 1935 зав. промвідділом, відповід. секретар газ. "Зоря". У груд. 1937 заарештован. за звинуваченням в антирад. діяльності. Розстрілян. Реабілітован. у 50-х.

Кулик Опанас Силович (1.1.1893, Черкаська обл. – 1938,). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1930). У 1909 – 1914 бурильник рудника "Дубова Балка". Уч. 1-ї світ. війни у скл. 15 СП. Уч. гром. війни з 1918. У 1920 – 1923 голова сільської кооперації у Київ. обл. У 1924 – 1929 прохідник, заввідділом ШУ ім. Жовтневої революції. У 1934 – 1938 зав. шахтою № 4 ШУ ім. Фрунзе, пом. зав. ш. ім. Шильмана ШУ ім. Кагановича. Актив. учасник відбудови Кривбасу. Ударник перших п'ятирічок. Жертва сталінськ. репресій. Реабілітован. у 1958.

Кулик Сергій Іванович (23.9.1898, Київ. обл. – 3.11.1971, Херсон). Держ. керівник. Зак. Вищу партшколу при ЦК КП(б)У (1943). У 1914 – 1929 машиніст депо ст. Довгинцеве. У 1929 – 1932 будував Дніпрогес. У 1942 – 1944 парторг депо, секретар Пермськ. міськкому ВКП(б). У 1944 – 1952 секретар Херсон. обкому КП(б)У. У 1952 – 1955 голова Херсон. обл. профради. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кулик, сорока (Charadrii), птах родини савкоподібних. Довж. 42-45 см, вага 518 г. Великий кулик з довгим прямим яскраво-червоним дзьобом і невисокими червоними ногами. Верх і груди чорні, низ білий. Населяє береги річок Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться на піщаних берегах окремими парами, іноді невеликими колоніями. Гніздо – відкрита яма. Кладка у трав.-червні з 3-4 яєць. Живиться молюсками, безхребетними.

Кулика П. Г. (засл. гірник України (1968), трудова діяльність пов'язана із ш. "Дніпропетровська-Комсомольська-2" РУ ім. К. Лібкнехта. У 50-70-х працював бурильником. Виробничі норми перевиконував на 130-145 %. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Біографіч. даних не виявлено.

Куликов Павло Григорович (початок XX ст. – 70-ті, Москва). Військ. керівник. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе. В арм. з кінця 20-х. Кадровий військовий. Уч. ВВВ з верес. 1941. Під час визволення Криворіжжя ком-р 228 СД. Уміло керував з'єднанням під час боїв за села Недайвода, Лозуватка, Інгулецьк. плацдарм. Займав керівні посади у Збройних Силах СРСР. Полковник. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Куликов Яків Павлович (24.10.1915, Владимир. обл. – 1995, Дніпропетровськ). Герой Соц. Праці (1958). Зак. Сибір. металург. ін-т (1938). У 1938 – 1941 газівник, нач. зміни домен. цеху з-ду "Азовсталь". Уч. ВВВ. У 1945 – 1965 нач. зміни, цеху, голов. інж., директор з-ду "Азовсталь". У 1965 – 1981 міністр чорної металургії України. Здійснював загальне керівництво будівництвом ЦГЗК, НКГЗК, ПівнГЗК, ІнГЗК, ДП-9 з-ду "Криворіжсталь". Депутат Верх. Ради СРСР 5-ти скликань. Очолював раду ветеранів металургії України. Нагородж. орд. Леніна (2), Жовтневої Революції, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Куликовська вулиця, житломасиву ЖКК № 16 центр. частини Жовт. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 60-70-х. До 1975 мала назву вулиця 4-а Куликовська. Довж. до 800 м, ширина 7 м. Має 47 будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Куликовської битви (1380). Обслуговує 29 в/з.

Кулинич Сергій Миколайович (30.4.1962, Кр. Ріг). Керівник пожеж. частин. Зак. Харків. пожежно-техніч. уч-ще (1982). У 1982 – 1984 інспектор, у 1984 – 1989 ст. інж. ВПЧ-36, у

1989 – 1993 ст. помічник керівника гасіння пожеж держ. пожежоохорони. З 1995 заст. нач., з берез. 2000 нач. 3-го загону держ. пожежоохорони Кр. Рогу. У лип.-жовт. 1987 брав участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС. Має до 30 заохочень по службі.

Кулібаба Григорій Іванович (2.5.1949, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Зак. Дніпропетров. тех-м залізнич. тран-ту (1968). З 1968 черговий по ст. П'ятихатки, диспетчер Криворізьк. дирекції залізнич. перевезень. Володар призу ім. Н. Т. Закорка, кращий поїзний диспетчер Придніпров. залізниці (1999). Майстер-наставник. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Кулініченко Володимир Андрійович (1.1.1931, Гомельська обл. – 19.2.1997, Кр. Ріг). Засл. металург України (1974). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1960). У 1960 – 1984 сталевар, ст. майстер 2-ванного сталеплавильного агрегату мартен. цеху на КМЗ. Почес. металург СРСР. Вперше в Рад. Союзі провів дослідно-промислові плавки сталі із застосуванням кисню через фурми. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник і раціоналізатор. Ініціатор труд. починів. Виховав кілька поколінь металургів. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кулічіхін Микола Іванович (12.5.1895, Тамбов. обл. – 27.3.1973, Москва). Засл. діяч науки і техніки Росії (1956). Проф. (1946). Д.Г./М.Н. (1946). Зак. Ленінград. гірнич. ін-т (1921). У 1921 – 1923 працював в “Головвугіллі”, 1923 – 1925 у вугільн. тр-ті Уралу, 1925 – 1937 у тр-ті “Водоканалбуд”, 1931 – 1973 в Моск. геологорозвід. ін-ті. Автор проектів верстатів ударно-канат. буріння. Випробовував їх на родовищах Кривбасу. Держ. прем. СРСР (1952). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Куліш Василь Федорович (13.1.1937, Черкаська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1963 – 1989 ст. машиніст, бригадир випалювальних печей ПівнГЗК. Переможець змагань, раціоналізатор, наставник. Вперше одночасно обслуговував 4 печі. Досвід обговорювався на рівні Мінчормету. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора.

Куліш Юрій Вікторович (15.10.1966, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Зак. Дніпропетров. вище військ. уч-ще (1990). У 1990 – 1993 офіцер зеніт.-ракет. військ. З 1993 ст. оперуповноважений, нач. відділу по боротьбі з наркоманами Жовт. райвідділу міліції. Брав участь у створенні служби по боротьбі з наркотиками. Керував затриманням наркокур'єрів. Нагородж. знак. “За відзнаку в службі”.

Куліш, густий суп із пшона, заправлений товченим салом з цибулею, за часів козаччини на Криворіжжі.

Кулішов Михайло Павлович (1907, Харків. обл. – 16.5.1972, Дніпропетровськ). Укр. геолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т. Працював на Алтаї, зав. кафедрою загальної геології ДГІ. Автор 50 наук. праць. Вивчав проблеми петротектоніки, структури руд Кривбасу.

Кулішова Світлана Андріївна (5.1.1935, Маріуполь). Мед. керівник. Зак. Харків. стомат. ін-т (1959). У 1959 – 1962 стоматолог Новопсковськ. лікарні Луганськ. обл., Ізобилінськ. рай. лікарні Ставропольськ. кр. З 1962 лікар, зав. відділенням, заст. голов. лікаря, у 1980 – 1995 голов. лікар 2-ї стомат. поліклініки. Відмінник охорони здоров'я. Лікар вищої категорії. Об'єднала стомат. службу Дзерж. р-ну, стомат. кабінет на ком-ті “Криворіжсталь” і студ. поліклініки.

Кульбаба Алла Анатоліївна (3.4.1968, Кр. Ріг). Диригент. Зак. СШ № 1, Криворізьк. муз. уч-ща (1987), Київ. консерваторію, факультети хорового та оперно-симфонічного диригування по класу проф. В. Р. Лисенка і В. Б. Гнєдаша (1992, 1995). У 1988 – 1990 керівник хорового гуртка Харків. р-ну Києва. З 1992 асистент голов. диригента, голов. диригент Київ. оперного театру ім. Т. Г. Шевченка. З 1995 по сумісництву викладає у Київ. ун-ті мистецтва і культури. Диригувала на спектаклях “Царева наречена” (1995), “Євген Онєгін” (1997). Лауреат 1-го міжнарод. конкурсу диригентів ім. С. Турчака (1994).

Кульбаба, багаторічна трав'яниста рослина з роду складноцвітих. Цвіте з квіт. до морозів жовтим кольором. Має до 70 народних назв. Провісник тепла і переходу весни до літа.

Корінь стрижневий. Стебло без листя, порожнисте. Плід – сім'янка. Квіти поодинокі до 5 см. Дозріваючи, утворюють пухнасту сірувато-білу кульку літучок з насінням. У листках містяться каротиноїди, сполуки заліза, кальцію, фосфору, вітаміни В, С, Е. Ранньовесняний медоніс. Мед з пектину К. густий, в'язкий, утворює кристали. Росте на відкритих місцях. Лікарський препарат для поліпшення апетиту, органів травлення.

Кульбака, сідло для верхової їзди у давнину на Криворіжжі.

Кульбашний Сергій Іванович (1897, Черкаси – 1980, Кр. Ріг). Керівник правоохоронців. Освіта середня. У 1910 – 1916 коногон Галківськ. та Карнаватськ. рудників. Уч. 1-ї світ. війни. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії Галківськ. рудника. З 1919 в органах міліції. Уч. визволення Кр. Рогу. У 1944 – 1959 нач. паспорт. відділення Ц.-Міськ. РВВС. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2).

Кульберга І. М. і Вайнгруба Х. І. приватна друкарня, існувала у Кр. Розі з початку XX ст. Розташовувалася на вул. Поштовій. Припинила діяльність з початком гром. війни

Кульбіда Дем'ян Іванович (1906 – 17.1.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Уч. відбудови Кривбасу. Працював на шахті ШУ ім. Дзержинського. У верес. 1941 увійшов до скл. підпільної групи Меренка-Потапенка. Брав участь у збиранні зброї на місці боїв, виконував обов'язки зв'язківця. У груд. 1941 заарештован. гестапо і після тортур розстрілян. За іншими відомостями загинув у бою у скл. партизан. загону.

Кульбіда Петро Борисович (29.6.1923, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1949). У 1949 – 1950 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Нова" ШУ ім. Р. Люксембург. У 1950 – 1962 гірнич. майстер ВКБ, нач. дільниці, нач. шахти, голов. інж. РУ ім. Ілліча. У 1962 – 1975 нач. управління Криворізьк. округу Держтехнагляду при Радміні України. У 1975 – 1986 директор ін-ту "Кривбаспроект". Канд. тех. наук (1971). Колектив 4 рази посідав перші місця серед проект. ін-тів СРСР. Ін-т удостоєн. орд. Трудового Червоного Прапора (1984). Очолював міське тов-во охорони пам'ятників. Винахідник. Володар 7 автор. свідоцтв. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани" (2), Дружби народів, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Кульгавий Ярослав Ярославович (1936, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Одес. ін-т харч. промисловості (1963). У 1963 – 1982 голов. інж., директор Вознесенськ. і Миколаїв. м'ясокомбінатів. З 1982 заст. директора Миколаїв. кондитерськ. фаб-ки, директор з-ду продтоварів. Умілий організатор виробництва. Уч. ВДНГ СРСР (1972).

Кульгін Микола Єгорович (2.8.1937, Орловська обл.). Транспорт. керівник. Зак. Харків. ін-т інж. залізнич. тран-ту (1971). У 1957 – 1959 черговий по ст. Торбєєво, у 1959 – 1960 ст. кондуктор, диспетчер ст. Мурманськ. У 1960 – 1971 диспетчер залізнич. цеху ЦГЗК, у 1971 – 1973 заст. нач. ст. Шмакове, нач. ст. Терни, у 1973 – 1980 заст. нач. вантаж. відділу, секретар райпрофспілки, нач. відділу руху, у 1980 – 1989 заст. нач., у 1989 – 1997 нач. відділка залізниці.

Кулькова Тетяна Миколаївна (14.1.1951, Ростов. обл.). Гідрогеолог. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1974). У 1974 – 1976 технік-гідрогеолог Центр. геологіч. партії. У 1974 – 1986 ст. гідрогеолог Комплекс. геологіч. партії. Вивчає проблеми підзем. і шахт. вод, прогнозування провалів, підтоплення. Веде пошук мінерал. і радон. вод. Уч. 1-го Всесоюз. з'їзду гідрогеологів (1988). Нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кульпанов Сергій Гаврилович (1927, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. З 1944 працював на шахтах РУ м. Кірова, трактористом Чкаловськ. МТС. У 1958 – 1983 бригадир трактор. бригади рад-пу ім. Комінтерну. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Культармійки", жінки, представники громадськості Кр. Рогу, в основному дружини спеціалістів, які у 30-х будували з-д "Криворіжсталь". У 1932 – 1937 займалися ліквідацією неписьменності серед будівельників з-ду. Входили до скл. ради дружини інж.-тех. працівників, яку очолювала Є. Е. Вєснік. Працювали у дитячій, громадського

харчування, комунально-побутовій секціях. Організували боротьбу з малярією, відкрили перший у Кр. Розі дитяч. санаторій при СШ № 16. Рух занепав під час сталінськ. репресій.

Культін Михайло Іванович (січ. 1904, Казань - ?). Військ. діяч. Зак. Військ. інж. акад. (1935). В арм. з 1922. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. інж. частин. Нач. штабу інж. армії. У 1949 – 1951 зав. військ. кафедрою КГРІ. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст.

“Культура і час”, центр створен. у червні 1999. Голова А. А. Вакуленко.

Культурний прошарок (археол.), прошарок землі, в якому є залишки діяльності людини: стародавні укріплення, житлові та господарські споруди, майстерні, шляхи, колодязі, поховання, скарби, речі ін. Розповсюджені по всій території Криворіжжя. Досягає (в залежності від рельєфу місцевості), товщини від кількох см до 20 м в балках, на схилах.

Кульчицький Олексій Сергійович (17.3.1916, Ростовська обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Ростов. школу міліції (1939). У 1932 – 1935 працював в Азово-Чорномор. раді Тсоавіахіма, слюсарем теплоцентралі. У 1938 з 3-го курсу Азово-Чорномор. с/госп. ін-ту направлений на службу в міліцію. У 1939 – 1941 оперуповноважен., слідчий карного розшуку Ростов. УВС. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 36 бригади військ. НКВС, 44 СД, контррозвідки 10 СД. У 1947 – 1955 на оперслужбі у Дрогобич. обл. У 1955 – 1960 заст., у 1960 – 1963 нач. управління міліції Кр. Рогу. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Кульшин Павло Йосипович (1809, Луганська обл. – 15.6.1880). Видат. геолог. Зак. Луганськ. гірнич. уч-ще (1824). Починав учнем маркшейдера. З 1824 в експедиціях геолога І. Ейхфельда. З 1830 вів геологіч. розвідку у Придніпров'ї, Донбасі, Криму, Кавказі. У 1835 – 1837 описав аспідні сланці, пласти залізисто-кварцитного сланцю по берегах Саксагані, Інгульця. У 1839 вперше описав поклади залізних руд. Відкрив родовища у Донбасі, на Кавказі.

Кум (народ.), назва хрещеного батька по відношенню до батьків хрещеника та до хрещеної матері. Персонаж криворізьк. фольклору.

"Кума" газета, виходить з берез. 2002. Друкує корисні поради домогосподаркам, городникам. Тираж. до 5 тис. екз.

Кума, 1. Назва хрещеної матері по відношенню до батьків хрещеника та до хрещеного батька. **2.** Персонаж криворізьк. фольклору, який зустрічається у місцевих казках, легендах, піснях, анекдотах.

Куманець, український національний керамічний посуд, округлої форми, як правило розписаний. Поширен. на Криворіжжі з часів створення сіл. Тепер зрідка зустрічається, як витвір декоратив. мистецтва.

Кумган (тюркськ.), металевий або керамічний глечик з вузьким горлом, носиком, ручкою, кришкою. Іноді прикрашався чеканкою, рельєфними візерунками. На Криворіжжя цей посуд потрапив після козацьких походів, як трофей-дарунок для своєї рідні.

“Кумган”, дитячо-юнацький спорт. клуб тхеквондо заснован. у жовт. 1998 при Міжрегіональному центрі перепідготовки кадрів. Культивує боротьбу тхеквондо серед юнаків Кр. Рогу. Відвідує до 150 чол. Серед учасників призер чемпіонату України В. Черепінський, тренери М. В. Черепінський, С. В. Чирва, Е. Ф. Джавадов. Президент В. Г. Балакін.

Кумир, язичницький слов'янський бог. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Кумка звичайна, джерлянка (B. bombina), представник родини круглоязикових ряду безхвостих земноводних. Поширена в Центр. та Схід. Європі. В Україні зустрічається всюди, окрім гірських систем Криму і Карпат. На Криворіжжі – в різноманітних стоячих водоймах, уникаючи швидкої течії. З'являється у водоймах у квітні, коли вода прогрівається вище 10^0 С. Розмноження проходить з трав. по лип. Самка відкладає від 80 до 300 яєць на підводну рослинність. Личинки вилуплюються через 4-10 діб. Живиться водними безхребетними: личинками двокрилих, молюсками ін. На зимівлю іде в жовт.-лист., ховаючись в норах, ямах, погребах.

Куммінгтоніт (за одноймен. родовищем у США), породоутворюючий мінерал сланців, силікатно-залізистих роговиків та метасоматів. У Кривбасі вивчався геологами Ю. І. Половінкіною, Я. М. Бєлєвцевим.

Кумпан Володимир Тимофійович (1903, Кіровоград. обл. – 7.1.1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Зак. Криворізьк. рад. парт. школу (1930). Один з організаторів комсомолу в сел. Новгородка Кіровоград. обл. У 1919 – 1925 уч. гром. війни і боротьби з басмачами у Серед. Азії. Відзначен. почес. знаками Бухари і Хорезма. У 1925 – 1926 уповноважен. Новгородківськ. райкому ВКП(б) в с. Інгуло-Кам'янка. У 1926 – 1927 секретар Новомихайлівськ. сільради того ж р-ну. У 1930 – 1935 секретар партосередку рад-пу ім. Куйбишева Нікопольськ. р-ну. У 1935 – 1939 слюсар ШУ ім. К. Лібкнехта. Уч. походу у Захід. Україну, рад.-фін. війни 1939 – 1940. У 1940 – 1941 голова профкому ШУ ім. К. Лібкнехта. У серп. 1941 очолив диверсійну групу у тилу окупантів. Восени зібрав двісті гвинтівок і сховав у шахті. Влаштовував диверсії на залізниці, в шахтах. У груд. 1941 виданий зрадником і після катувань розстріляний разом з групою підпільників. Напівживим скинутий у шурф шахти № 5 РУ ім. Ілліча.

Кумпана В. Т. підпільна група, діяла на території. ШУ ім. К. Лібкнехта у серп.-груд. 1941. У скл. входили Л. А. Гиба, Ф. Катаєв, Т. Бариш, О. М. Артеменко, І. Ситинський ін. Проводили диверсії, розповідали правду про події на фронтах. Припинила діяльність у зв'язку з арештами.

Кумченко Микола Миколайович (2.2.1935, Дніпропетров. обл.). Д.Т.Н. (1996) Член-кор. АГНУ (1993). Зак. КГРІ (1960). У 1960- 1972 пом. машиніста екскаватора, диспетчер рудника, нач. зміни, дільниці, заст. голов. інж. рудника, у 1932 – 1936 нач. рудника, у 1976 – 1980 секретар наркома, у 1980 – 1998 голов. інж. ЦГЗК. Організатор розробок циклічно-потокової технології при розробці скельних порід, внутрікар'єрного відвалоутворення, технології засипки зон обвалень, нової технології збагач. окислен. кварцитів. Автор 25 праць, 16 винаходів із економ. ефектом 4 млн. крб. Уч. ВДНГ. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кумунжиєва Марія Іванівна (25.1.1928, Курганська обл.). Народ. умілець. Освіта середня. У 1961 – 1997 працювала на НКГЗК. Захоплюється в'язанням. Працює у цеху прикладного мистецтва. Уч. виставок. Володіє технікою виготовлення килимів великих розмірів.

Куна вулиця, житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву провулок Фастівський. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 1 держ. будинок, проживає 3 чол., 20 приват. будинків, проживає 71 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь уч. рев. руху Куна Бели (20.2.1886 – 30.11.1939). Один з керівників Угорськ. Рад. Республіки (1918). З 1919 проживав у Рад. Росії. Обслуговує 47 в/з.

Куна кам'яна (Martes foina)**,** представник родини кунових ряду хижих ссавців. Поширена в Європі, Передній, Малій, Серед. і Центр. Азії. В Україні водиться у степовій та лісостеповій зонах. Мешкає у різних екотопах Криворіжжя: у лісових масивах, у будівлях міста, на схилах степових балок, у лісосмугах, в кар'єрах, на відвалах. Активна вночі. Живиться переважно мишовидними гризунами, іноді птахами, дрібними звірками, плазунами, а також плодами і ягодами. У містах ловить мишей, горобців, галок. Іноді нападає на пацюків. У приплоді у середньому 3-4 малят. Має коштовне хутро.

Кунжут, сезам (Sesamum indicum), олійна рослина родини кунжутових. Походить з Африки. Насіння містить 48-64 % олії. Олія використовується в харч. промисловості, медицині і парфумерії.

Куниця, вид викупу за наречену під час весільного обряду, що платився нареченим хлопцям, які жили на одній вулиці з нареченою.

Куничник (Calamagrostis), рід трав'янистих рослин родини злакових. **К. наземний** – багаторічник, вис. 80-150 см. Листки широколінійні. Суцвіття – багатоколоскова волоть, з

шорсткими гілочками. Цвіте VI-VIII. На Криворіжжі широко розповсюджений на піскуватих луках, степових схилах, по чагарниках, на відвалах та хвостосховищах.

Куновський Борис Павлович (10.6.1927, Кр. Ріг – лют., 2002). Графік. Навчався в Моск. худ. ін-ті. Працював в ксилографії, лінограюрі, пластиці. Видатний майстер екслібриса. У 1947 – 1958 працював геологом на рудниках Кривбасу. З 1958 на творч. роботі. Уч. міжнарод., республіканськ., обл., міських виставок. Роботи зберігаються у колекціях Росії, Англії, Канади, Польщі, Швейцарії. Співець українознавства, відродження духовності, дослідник історич. минулого України. Серед основних робіт графіч. портрети О. Поля, Б. Хмельницького, Т. Шевченка. Лауреат виставок в Ульяновську (1989), Кишиневі (1990), Києві (1991). Виготовив понад 230 екслібрисів. Інтерес привертають роботи з різьби по дереву. Виховав плеяду митців. Удостоєн. медалі Києво-Могилянськ. акад. за відродження духовності.

Кунтуш, верхній чоловічий одяг, що шився з сукна, розшивався різними орнаментами, слугував козакам за парадний мундир. Побутував на Криворіжжі за часів козаччини до середини XIX ст.

Купава (Купала), язичницька слов'янська річкова богиня, покровительниця плодоносного літа, криворізьк. річок Інгулець та Саксагань. Об'єкт культу прадавніх жителів Криворіжжя.

Купайлівка, різновид фольклору Криворіжжя, що виконувався під час свят пов'язаних з купанням, зокрема Івана Купала.

Купала, укр. міфологічний персонаж в образі дівчини, яка роздає квіти. Народне свято Івана Купала, яке відзначалося в ніч. на 24 червня за старим стилем, коли церква святкує Різдво Іоана Хрестителя. Супроводжується збиранням квітів, цілющих рослин, обрядів з вогнем та водою, піснями, іграми, хороводами. Знайшло відображення у криворізьк. фольклорі.

Купель, посудина, яка використовується у таїнстві православного хрещення на Криворіжжі.

“Купецьке” масло, у вигляді м'якого маргарину розроблене технологами ВАТ “Криворізький продкомбінат” у верес. 2000. Виготовлене з натуральної сировини без використання консервантів. Основу компонентів складає вершкове масло. Призначене для вживання в їжу, домашньої кулінарії, для виробництва кондитерських хлібобулочних виробів, приготуванні бутербродів. У розробці взяли участь фахівці УкрНДІ олій та жирів. Серед споживачів жителі Кр. Рогу, Дніпропетровська, Жовтих Вод. Відзначається споживчими якостями, має приємний смак, сприяє профілактиці атеросклерозу, ішемічної хвороби серця. Відсутній холестерин. Успішно представляє криворізьку марку.

“Купецьке зібрання”, клуб еліти Шмаківськ. рудника закладен. у 1913 за ініціативою поміщиці Ю. Шмакової і керуючого рудником Г. Георгія. У 1915 будівництво закінчили полонені австрійці. Мав просторі холи, зали, першокласні муз. інструменти, велику терасу. Робітників сюди не пускали. Місце зібрання інженерів, їх сімей, купців, банкірів. На Новий рік встановлювалася ялинка. Діяв до початку гром. війни. Розграбований, цінні речі і прикраси розібрані місцевими жителями. Став прообразом сучас. палаців культури.

Купина (Polygonatum), рід трав'янистих рослин родини лілійних. На Криворіжжі зростає **К. багатоквіткова** – багаторічник 30-70 см заввишки, з м'ясистим кореневищем. Листки еліптичні, тупуваті, голі. Квітки білі, по 3-5 в пазухах листків на повислих квітконіжках. Плід – синювато-чорна ягода 8-9 мм в діам. Цвіте V-VI. Зрідка по схилах балок, чагарниках. Рослина лікарська. Відвар кореневищ вживають при бронхіті, запаленні легень, цукровому діабеті.

Куплети, сатиричні пісні, частівки у давні часи на Криворіжжі.

Купол (італ. cupola), просторове покриття будов і споруд. Перекриває круглі, багатокутові, еліптичні приміщення. Розрізняються К. кам'яні, залізобетонні, стальні. На Криворіжжі К. на церквах та храмах, цирку, ринку Соцміста.

Купон (франц. coupon – відрізний талон), частина цінного паперу (акція або облігація), яку пред'являють для отримання дивідендів. На Криворіжжі використовувалися відрізні купони під час перебудови як сурогатні гроші перехідного періоду.

Куппа Віктор Якович (17.12.1937, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1955 бригадир слюсарів СУ "Укренергочормет". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Купріна вулиця, житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 40-х. Довж. 2,1 тис. м, ширина 9 м. Має 11 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. письменника Купріна Олександра Івановича (7.9.1870, Пензенська обл. – 25.8.1938, Ленінград). Зб. оповідань "Київськи типи" (1896), "Мініатюри" (1897) видані у Києві, "Юзівський завод", "У вогні", "Молох" (1896). Серед творів 1904 – 1906 – повісті "Поєдинок", "Штабс-капітан Рибников", у 1907 – 1915 – цикл нарисів "Лістригони", "Яма". Оповідання – "Лісова глушина", "Олеся" написані на укр. матеріалі. Обслуговує 24 в/з.

Купріна вулиці сквер, закладен. на початку 60-х в Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 0,8 га. Обладнан. місцями відпочинку, клумбами. Багатий на зелені насадження.

Купріянець Олег Семенович (16.3.1963, Кр. Ріг – 4.12.1982, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. СШ № 98, Київ. тех. уч-ще. № 14 (1981). Працював на з-ді "Арсенал". В арм. з 1981. З трав. 1982 в Афганістані. Ком-р танка у розвідбаті. Помер від ран. Похован. у Кр. Розі. Ім'я носить вулиця. На будинку, де жив, меморіал. дошка. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Купріянцю О. С. меморіальна дошка, встановлена у 1987 на будинку № 30 по вул. Шувалова в м. Інгулець. Напис свідчить, що встановлена на честь воїна-інтернаціоналіста.

Купцов Олексій Гаврилович (17.3.1924, Миколаїв. обл.). Почес. гірник. Зак. курси майстрів (1949). У 1940 – 1941 електрик РУ ім. Ілліча. У 1941 – 1942 слюсар Бакальськ. РУ. Уч. ВВВ з 1942. У 1946 – 1952 прохідник, нач. дільниці ш. № 10 РУ ім. Ілліча. У 1953 – 1958 гірнич. майстер, нач. дільниці тр-ту "Кривбасруда". У 1958 – 1978 нач. проходки шахт "Східна", "Гігант-Глибока", №№ 1, 2 ім. Артема, ШПУ № 1, заст. голов. інж. ш. ім. Артема тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Купцова Діна Юхимівна (24.4.1945, Смоленська обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1963 – 1974 працювала на Фряновськ. вовнопрядильній фаб-ці. У 1974 – 1999 оператор стрічкового обладнання Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст.

Купча, акт придбання майна у власність в Росії, Україні. На Криворіжжі з XII до початку XX ст.

Купюра (франц. coupyre – різати), **1.** Позначення номінальної вартості паперових грошей, банківських білетів або цінних паперів (акцій, облігацій). В Україні в оббігу К.: 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 гривнів. **2.** Скорочення в тексті літературного, драматичного або музичного твору, пропуск окремого розділу, епізоду ін.

Курай (Salsola), рід рослин родини лободових. **К. іберійський** – однорічна трав'яниста рослина, з розгалуженим від основи стеблом. Листки, як і стебла, часто з червоно-пурпуровими лініями, чергові, нитковидно-лінійні. Квітки в колосовидних суцвіттях. Оцвітина плівчаста, із зім'ятих часток, що утворюють троє крил білуватого або рожево-пурпурового кольору. Має життєву форму перекотиполя. Цвіте VII-IX. На Криворіжжі часто зустрічається по забур'янених місцях, іноді на відвалах та хвостосховищах.

Курако Михайло Костянтинович (23.9.1872, Могильов. обл. – 8.11.1920, Новокузнецьк). Видат. металург-самородок. Засновник школи укр. доменщиків. Металург. освіту здобув самотужки. Труд. діяльність почав у 1890 каталем домен. цеху на Брянському металург. з-ді. У 1892 приїхав до Кр. Рогу і до 1898 працював змінним майстром Гданцівськ. чавуноливарного з-ду. Тут і почалося його формування як новатора і вченого. Почав удосконалювати доменний процес. Зміг за 2-3 доби запустити "закозлену" піч. Вивчав

можливість створення домни з механіч. подачею шихти, розливкою чавуну. З 1898 працював горновим на Маріупольськ. металург. з-ді. З 1902 нач. домен. цеху. Уч. рев. подій 1905 – 1907. 2 роки перебував за засланні. З 1908 працював нач. домен. цеху Юзівськ. і Єнакіївськ. з-дів. У 1917 – 1920 жив у Кузнецьку. Збудував перший в Росії похилий підйомник і домну з автоматичним розподілом завантажувальної шихти, розробив нову конструкцію доменного горна ін. Помер від тифу.

Курашов Данило Степанович (1902, Гомерівська обл. – 11.2.1981, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. У 1924 переселився на Криворіжжя і став одним із засновників с. Новий Мир сучас. Кіровськ. сільради. Брав участь в організації кол-пу "Новий Мир", у 1936 – 1941 очолював його. У 1946 – 1955 піддавався репресіям. У 1955 – 1962 водій кол-пу "Комсомолець", рад-пу "Комуніст". Похован. у с. Новий Мир.

Курбанов Олексій Абдурахманович (23.2.1925, Ташкент. обл.). Герой Рад. Союзу (22.2.1944). Зак. Ташкент. юр. ін-т (1947). Уч. ВВВ з верес. 1943. Снайпер 282 гв. СП 92 гв. СД. На Деріївськ. плацдармі знищив 150 гітлерівців. Визволяв Кр. Ріг. Працював пом. прокурора Фрунзенськ. р-ну Ташкента. Живе в сел. Ніязбаш. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст.

Курган, розташован. за 1,2 км на захід від Ц.-Міськ. кладовища, за 0,5 на схід від зони відпочинку "Саксагань". Висота 0,2 м, розораний. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1980.

Курган, розташован. на півн. околиці сел. Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Висота 0,5 м, насип задернований. Описан. археологом О. О. Мельником у 1983.

Курган, штучний насип, що височів серед степу. За історичними даними на Криворіжжі перші К. з'явилися за часів скіфів, останні за часів козаччини. К. розподіляються на могильні та межові. Мали півсферичну або конічну форми. На Криворіжжі відомі більше тисячі курганів.

Курган-могила, розташована за 1,1 км на півн. від ЦГЗК і 0,5 км на захід від шосе ПівнГЗК-ЦГЗК, за 0,25 км на півд. від с. Недайвода. Висота 1,9 м, діаметр 38 м, розорюється .Поблизу знайдені залишки кераміки пізньої бронзи. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1981.

Курган-могила, розташована за 0,5 км на півд. від греблі шламосховища ПівнГЗК. Складається з 4-х насипів. Висота домінуючої 1,3 м, діаметр 34 м. Інші 0,85; 0,7; 0,6 м, розорюються. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1985.

Курганний могильник, розташован. на водорозділі за 0,5 км на захід від заліз колії ЦГЗК-ст. Рокована і за 1 км на північ. захід від сел. Мирівське. Має 3 насипи висотою 0,5 м, розорані. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1981.

Курганний могильник, розташован. на плато за 0,3 км на схід від сел. Мирівське Терн. р-ні. Складається з 3-х насипів. Висота головної 1,8 м, діаметр 40 м. 2-ий висотою 1,5 м, діаметром 38 м, 3-ій розораний до висоти 0,2 м. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1981.

Курганник (Buteo rufinus), птах схожий на канюка, але більший та світліший. Верх світло-бурий з рудим відтінком, низ вохристий, рудуватий. На згинах крила темні плями, хвіст у поперечних смугах. Населяє горбисті ландшафти Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздо на деревах з гілок і сухої кори. Кладка у берез.-квіт. з 3-5 яєць. Здобич вистежує у польоті, або сидить нерухомо на курганах, стовпах. Живиться гризунами. Приносить користь.

Курганні могильники, 1. Розташован. за 2 км на схід від ПівнГЗК і за 0,3 км на захід від залізнич. мосту. Складається з 3-х насипів. 1-й висотою 3,2 м, діаметром 52 м. Насип напівсферич. форми. 2-й – 1,3 м, діаметр 40 м, розорюється. 3-й – 0,5 м, розорюється. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1980. **2.** Розташован. за 0,5 км на схід від мкрн. ПівнГЗК № 12 і за 0,5 км на захід від дороги Кр. Ріг - Сергіївка. Висота 1,6 м, діаметр 3,6 м, розорюється. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1981.

Курганська вулиця, житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена в 30-х сім'ями гірників ШУ "Червона гвардія". Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 1 тис. м, ширина 6 м. Має 37 приват. будинків, проживає 92 чол. Вкрита відсівом, газифікована. Названа на честь м. Курган в Росії, обл. центр. порт на р. Тобол. Обслуговує 49 в/з.

"Курдупель", прізвисько чоловіка низького зросту та некрасивого у давні часи на Криворіжжі.

Куреденко Андрій Костянтинович (4.5.1963, Кр. Ріг). Діяч культури. Зак. Моск. муз.-пед. ін-т ім. Гнєсіних (1989). Перебуває у скл. фольклор. ансамблю "Золоте кільце" (Москва). Бере участь у формуванні національного театру. Уч. гастролей в США, Німеччині, Японії. Лауреат і дипломант міжнарод. конкурсів і фестивалів.

"Кур'єр Кривбасу" журнал, заснован. у берез. 1994 труд. колективом тов-ва "Звезда-4" та за ініціативою письменника Г. Д. Гусейнова. Основні публікації присвячені культурології, політиці, природознавсту. Поширюється у 20 країнах світу. Твори і дописи друкує укр. мовою. Виходить щомісяця тиражем 2 тис. примірників.

"Кур'єр Кривбасу" газета, заснована у квіт. 1990 кооперативом "Пресс-центр". Виходила щомісяця тиражем 1 тис. екз.

Курзя-верзя, вигадка, брехня за часів козаччини на Криворіжжі.

Куриденко Костянтин Вікторович (15.9.1932, Москва).Гірнич. керівник. Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1955). У 1955 – 1996 маркшейдер, голов. маркшейдер РУ ім. Дзержинського. Умілий організатор процесу підготовки вибоїв до видобутку. Винахідник. Підготував багато спеціалістів. Бронз. медаль ВДНГ СРСР. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Куриленко Валентина Іллівна (1941, Полтава). Мед. працівник. Зак. Харків. мед. ін-т (1967). У 1967 – 1970 працювала лікарем в Полтаві. З 1970 лікар-педіатр 2-ї дитяч. лікарні. Ім'я у Книзі Трудової Слави Дніпропетров. обл. (1978). Дільниця, яку обслуговує, займала перші місця у Кр. Розі та обл. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Курильська вулиця, житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-х. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 19 приват. будинків, проживає 67 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Курильських островів. Обслуговує 47 в/з.

Курильський чай даурський (Pentaphylloides dahurica), рослина родини розових. Батьківщина – Дал. Схід, Китай, Корейський півострів. Кущ до 60 см заввишки. Листки непарноперистоскладні або трійчасті зі зближеними 3-5 листочками. Квітки поодинокі, по 2 або рідше в небагатоквіткових щиткоподібних суцвіттях. Цвіте у VI-VIII. Розмножується насінням і поділом куща. Декоративний. Рекомендується в озеленення Кр. Рогу, для групових посадок, в парках, скверах. Лікарська рослина, з квіток та листків готують тонізуючий чай, т. з. курильський чай.

Курити, в давнину на Криворіжжі цей вираз вживався в значенні – гнати. Тобто самогон не гнали, а курили. Від К. - винокурня.

Курій Лариса Михайлівна (26.3.1958, Миколаїв. обл.). Відом. педагог. Зак. Криворізьк. педін-т (1981). У 1975 – 1981 ст. вожата СШ № 65. У 1981 – 1992 учитель початков. класів СШ № 65. У 1992 – 1995 заст. директора СШ № 109. З 1995 учитель в Довг. пед. гімназії. Керівник методоб'єднання. Вивчає проблеми диференційованого навчання на початков. ступені. Успішно впроваджує методику швидкочитання.

Курінний Віктор Лукич (30.10.1937, Кр. Ріг). Енергокерівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1963). У 1968 – 1978 майстер дільниці, нач. мереж р-ну, нач. виробнич. служби, з трав. 1978 голов. інж. міських електричних мереж. Подяки Міненерго України. Керував реконструкцією Довг., Дзерж., Ц.-Міськ. р-них електрич. мереж, організовував енергопостачання новобудов, впровадження нової техніки, оснащення телемеханікою, автоматизацію зв'язку диспетчер. служби.

Курінь, військовий підрозділ запорізьких козаків та їх житло на Січі. Назва походить від слова "курити", "диміти". У курені на Січі могло розміститися до 60 козаків. Довж.

казарми – 31-32 м, ширина 3,5-4 м. Криворізькі зимівники були приписані до певних куренів і серед них Дядьківський, Роговський. Найчастіше зустрічаються на поховальних спорудах.

Куріпка сіра (Perdix perdix), птах родини куроподібних. Верх буруватий із строкатинами і тонким поперечним малюнком. Поперечні смуги на боках голови, горла. Населяє відкриті простори рідких лісів Криворіжжя. Осілий птах. У гніздовий період тримається парами, решта зграями. Гніздо – ямка на землі по околицях полів, у заростях кущів. Кладка в квіт. з 14-20 яєць. Політ прямий і швидкий, злітає із землі з густим ляскотом крил. Голос – голосне "кірр-рек, кірр-рек". Живиться насінням, пагонами. Об'єкт спорт. полювання.

Куркуліго відігнуте (Curculigo recurvata), рослина родини гіпоксидієвих. Батьківщина – Азія та Австралія. Декоративна багаторічна трав'яниста рослина з товстим кореневищем. Листки прикореневі, широколанцетні або овальні, довгочерешкові, до 100 см довж., 15 см шириною, шкірясті, багатоскладчасті по довжині, трохи вигнуті. Квітки жовті, по 5-10 в головчастих суцвіттях. В культурі вирощують садові форми з кольоровим забарвленням листків. Оранжерейна культура, використовується в озелененні Кр. Рогу.

Курлов Микола Стефанович (3.9.1939, Бєлгород. обл.). Відом. геолог. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1962). У 1962 – 1965 геолог Зирянівськ. геологіч. партії в Казахстані. Успішно вів розвідку свинцю, цинку, міді, золота. У 1965 – 1991 петрограф, ст. геолог, нач. геологіч. загону, голов. геолог Криворізьк. комплекс. геологіч. партії. У 1991 – 1995 голов. геолог надглибокої свердловини. У 1965 – 1984 виявив присутність молібдену у родовищі питної води, провів оцінку захід. р-ну Кривбасу. Випробував петрохімічні, ізотопні методи дослідження гірнич. порід. Стояв у витоків надглибокого буріння у Кривбасі. Автор 17 фундаментальних геологіч. звітів, 25 наук. праць і монографій. Знак за заслуги в розвідці надр (1983), відмінник розвідки надр СРСР (1988), медаль ім. В. І. Лучицького.

Курлович Микола Пилипович (20.3.1933, Брестська обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1951 – 1957 працював у кол-пі Брест. обл. З 1957 бригадир прохідників ШПУ № 1 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Автор 10 рацпропозицій. Уч. швидкіс. проходок. Нагороджений орд. Леніна, знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Куроп'ятник Андрій Борисович (1912, Кр. Ріг - ?). Військ. діяч. Зак. Київ. військ. уч-ще зв'язку (1936). У 1930 – 1933 слюсар ШУ ім. К. Лібкнехта. У 1933 вперше у Кривбасі провів електровоз на горизонті 55 м. У 1933 – 1956 кадровий військовий. Уч. війни з Японією. Нагороджений орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Куроп'ятник Борис Омелянович (1890 – 1981, Кр. Ріг). Почес. гірник. Ветеран Шмаківськ./ім. К. Лібкнехта рудника. Чл. бойових дружин 1917. Уч. гром. війни. Актив учасник відбудови рудника, один з його керівників. Входив до скл. робітнич. ком-ту по захисту майна. Уч. боротьби з бандитизмом. Виховав багато гірників. Вів актив. громадську діяльність.

Кроченко Віталій Михайлович (16.4.1948, Запорізька обл.). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1971). У 1971 – 1973 гірнич. майстер Оргієвськ. РУ у Молдові. З 1973 інж., зав. лабораторією рудникової аерології, з 1995 заст. директора ін-ту НДІБПГ. Вивчає проблеми створення безпечних умов праці у гірнич. промисловості. Срібна медаль ВДНГ (1984). Уч. міжнарод. конференцій. Володар 30 автор. свідоцтв. Автор 70 наук. праць.

Курочкіна вулиця, житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Фурманова. Довж. 850 м, ширина 9 м. Має 39 держ. будинків. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Курочкіна Павла Олексійовича (19.11.1900, Смоленська обл.). Уч. гром. війни. Зак. Акад. Генштабу (1946), генерал армії (1959). У ВВВ – командуючий арміями Півд.-Захід. та 2-го Білорус. фр. Ленінська прем. (1980). Обслуговує ? в/з.

Курпа, сировина для підсинення білизни у давнину на Криворіжжі.

Курська вулиця, мкрн. Перемога в Дзерж. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 310 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Має 12 приват. будинків. Названа на честь міста в Рос. Федерації – Курська. Обслуговує 74 в/з.

Куртіян Любов Василівна (1938, Донецька обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1962 працювала машиністом ШПУ № 2 тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, наставник. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Курчатова вулиця, житломасиву ім. К. Лібкнехта. Закладена в 30-х у скл. гірнич. селища. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 720 м, ширина 6 м. Має 5 багатоповерхових будинків, проживає 591 чол. Розташовані кінотеатр, пам'ятник К. Лібкнехта, магазини. Названа на честь вченого-фізика Курчатова Ігоря Васильовича **(**12.1.1903, Челябін. обл. – 7.2.1960, Москва). Тричі Герой Соц. Праці. Акад. АН СРСР (1943). Створив вітчизняну ядерну фізику. Ленінська прем. (1957). Обслуговують 49, 88 в/з.

Куряча сліпота (Nonea)**,** рід трав'янистих рослин родини шорстколистих. На Криворіжжі зростає **К. с. російська** – багаторічна шорсткозалозистоволосиста рослина висотою 20-40 см. Листки суцільні, напівстеблообгортні, ланцетні. Квітки в завійках, зібраних у волотисте суцвіття. Віночок дзвоникоподібний, темно-пурпуровий. Цвіте V-VI. Зустрічається часто на степових ділянках, перелогах, біля доріг, по забур'янених місцях.

Курячий Костянтин Миколайович (1909, Кр. Ріг – 14.2.1943, Харків). Герой Рад. Союзу (10.1.1944). Зак. Харків. ун-т (1933). Виховувався у дитбудинку Бердянська. Після Харків. хім. тех-му працював у Наук.-дослід. ін-ті прикладної хімії. З 1933 працював нач. хім. лабораторії Харків. верстатобудівн. з-ду. Згодом на кафедрі хімії ун-ту. Готував кандидат. дисертацію. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з червня 1941. У боях за Київ батарея К. знищила 6 танків, забезпечила введення в бій 5, 6 десант. бригад. Воював під Москвою. Відзначився у боях за Валуйки і Волоконівку. Ворог втратив 10 танків, 7 бронемашин, 19 автомобілів. У скл. 33 гв. кав. полку 6 гв. кав. корпусу визволяв Харківщину. Біля с. Меліхівка, протягом доби відбивав атаки. Був двічі поранений. Загинув на підступах до Харкова. Навічно занесений до списків військ. частин. Ім'я носять вул. у Кр. Розі, Валуйках, СШ № 53 м. Харкова. Обеліск в с. Меліхівка, на стелі Героїв у Кр. Розі, меморіал. дошка у Харків. ун-ті. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Червоної Зірки.

Курячого вулиця, житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 40-х. Розвитку набула в 50-х. До 1975 мала назву вулиця Тиха. Довж. 270 м, ширина 9 м. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу К. М. Курячого. Обслуговує 4 в/з.

Курячого К. М. меморіальна дошка, встановлена у 1977 на одному з будинків по вул. Курячого Ц.-Міськ. р-ну. Напис свідчить, що вулиця названа на честь Героя Рад. Союзу К. М. Курячого.

Кусан, жіночий жакет з рукавами у давнину на Криворіжжі.

Кустіков Володимир Олексійович (1926). Почес. гірник. Освіта середня. З 1954 гірник. З 1959 майстер ШПУ тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Плани виконував на 158%. Новатор 60-х. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Кутаїська вулиця, житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Ливарна. Довж. 213 м, ширина 5 м. Пл. 1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 7 будинків. Названа на честь міста Грузії – Кутаїсі. Обслуговує 4 в/з.

Кутаси, китиці на одязі у давнину на Криворіжжі.

Кутузова вулиця, житломасиву ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 1956. До 1975 мала назву вулиця 3-а Новоселівська. Практично знесена в 90-х у зв'язку з розширенням кар'єру ПівдГЗК. Названа на честь рос. полководця Кутузова Михайла Іларіоновича (16.11.1745, Петербург – 28.4.1813, там же). Ген.-фельдмаршал (1812). Соратник Суворова. У 1812 головнокомандуючий рос. армією. Обслуговує 26 в/з.

Кутянська лісозахисна станція, діяла у 1945 – 1957. Спочатку розташовувалася в р-ні Нікополя, а після будівництва Каховськ. водоймища в сел. Радушне. Заклала основу лісових масивів Криворіжжя. Вирощувала саджанці, які згодом створили санітарну зону навколо Карачунівськ. водоймища, промислових підприємств, що загалом складали 21 тис. га. Вони й стали заслоном на шляху степових суховіїв. Володіла матбазою. У 1950 двічі виборювала Червоний прапор Радміну СРСР. М. Ф. Федоров, Г. О. Пачін, К. М. Шевелєва удостоєні Держ. прем. СРСР. Згодом стала основою для створення Криворізьк. лісгоспу.

Кутька, назва цуценяти з давніх часів на Криворіжжі.

Куфайка, народна назва ватного верхнього, як правило, робочого одягу на Криворіжжі.

Кухарь Анатолій Михайлович (14.6.1937, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1960 екскаваторник ЗАТ "Дніпроекскавація". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. Трудової Слави 3 ст.

Кухоль, старовинна міра об'єму рідини. Дорівнює 10 чаркам, 1,23 л. Використовувався на Криворіжжі до прийняття метричних мір.

Кухоль пивний "Кривий Ріг", з зображенням герба міста. Виготовлений в Угорщині у 2000 на замовлення криворізьк. магазину "Фарфор" на честь 225-річчя Кр. Рогу в кількості 225 штук.

Кухта Микола Федорович (20.5.1931, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1980). Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т. У 1958 – 1961 пом. машиніста електровоза, у 1961 – 1975 гірнич. майстер, нач. зміни ПівдГЗК. У 1975 – 1986 працював на підприємстві "Кривбасвибухпром". Умілий організатор виробництва. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Куц Василь Сидорович (24.2.1927, Сумська обл.). Пром. керівник. Зак. Свердлов. гірнич. ін-т (1958). У 1941 – 1944 працював у кол-пі в Казахстані. У 1952 – 1953 нормувальник, ст. технік з-ду в Бельцях. У 1958 – 1962 гірнич. майстер, заст. нач. дільниці Гороблагодат. РУ на Уралі. У 1963 – 1968 гірнич. майстер, нач. дільниці, у 1968 – 1975 заст. голов. інж., у 1975 – 1977 голов. інж. рудника, у 1977 – 1984 нач. рудника, з 1984 голов. інж. ПівдГЗК. Умілий організатор видобутку руди. Канд. тех. наук (1973). Винахідник СРСР. Дві бронз. медалі ВДНГ. Держ. прем. СРСР (1986) за розробку технології холодного зварювання металів. Автор 30 наук. праць, 10 винаходів з проблем видобутку руди в кар'єрах. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Куца балка, розташована у Терн. р-ні поміж братськими могилами і місцем, де знаходилися В/ Тернівська церква. Довж. до 2 км. Основна частина у промзоні ПівнГЗК. Назву має від незначної відстані.

Куцаковський Іван Антонович (1914 – 1953, Кр. Ріг). Почес. гірник (1947). Зак ФЗН. Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. У 1944 очолив бригаду прохідників ш. ім. Кірова РУ ім. Кірова. Колектив досяг значних успіхів, виборював першість серед гірнич. бригад Кривбасу. Ініціатор впровадження методу циклічної проходки. Послідовниками стали 100 бригад Кривбасу. Досвід виклав у брошурі (1947). Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Куценко Неля Степанівна (8.9.1937, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. У 1975 – 1993 швачка, майстер пошивного цеху швейної фаб-ки "Старт". Брала участь у випуску нових зразків продукції. Переможець змагань. Ударник п'ятирічок. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Куча Олександр Іванович (24.7.1957, Криворіжжя – 6.12.1979, Кр. Ріг). Правоохоронець. Зак. Криворізьк. тех-м гірнич. тран-ту (1973). Сержант міліції. У 1975 – 1976 міліціонер окрем. дивізіону УВС. У 1976 – 1979 інспектор дорож. руху ДАІ. Загинув при виконанні службових обов'язків. Ім'я на стелі УВС.

Кучер Анатолій Анатолійович (3.4.1955, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Зак. Київ. автоін-т (1986). З 1976 працює в автоколоні № 2248, АТП-14158. У 1996 – 1997 директор. З лип. 1997 по лип. 1999 директор ВАТ "Енім". Умілий організатор транспорт. перевезень, брав участь у реструктуризації тран-ту Кр. Рогу.

Кучер Валентин Михайлович (17.9.1935, Кр. Ріг). Проф. (1994). Д.Т.Н. (1991). Зак. КГРІ (1958). У 1958 – 1959 маркшейдер геологіч. партії № 17. У 1959 – 1962 наук. співробітник ВНДМІ. У 1962 – 1966 ст. наук. співробітник відділу гірнич. тиску НДГРІ. З жовт. 1966 аспірант, ст. викладач, доцент, професор кафедри підзем. розробки КГРІ / КТУ. Автор 140 наук. праць, 16 винаходів з проблем розробки родовищ корис. копалин. Кідготував 7 канд. тех. наук. Винахідник. Уч. ВДНГ.

Кучер Василь Мартинович (4.4.1929,). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т інж. залізнич. транспорту (1957). У 1957 – 1961 ст. майстер НКГЗК. У 1966 – 1969 директор локомотиворемонтного з-ду. Сформував колектив, створив матбазу. Згодом працював у системі Мінчормету України.

Кучер Іван Єфремович (1912, Кр. Ріг - ?). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м. У гірнич. промисловості Кривбасу з початку 30-х. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Брав участь у відбудові шахт Кривбасу. У 1951 – 1952 нач. ш. "Д" Першотрав. РУ. Умілий організатор процесу видобутку руди.

Кучер Михайло Арсентійович (7.11.1907, Кр. Ріг – 22.1.1979, там же). Відом. геолог. Зак. курси бур. майстрів (1929). Перший бур. майстер Кривбасу. Ударник. Майстер вищого класу. З 1929 в Криворізьк. геологіч. розвідці. У 1931 – 1933 бурив рекорд. свердловину № 120 на проект. глибину 1,2 тис. м. Це сприймалося, як видатна подія. В результаті досягнуто 1147,4 м. Тривалого часу вважалася надглибокою в СРСР. Після війни керував бурінням глибоких свердловин. Бригади посідали перші місця в галузі.

Кучер Михайло Петрович (червень 1936, Кр. Ріг – 10.4.1992, там же). Транспорт. керівник. Зак. Харків. автоін-т. В системі транспорту Кр. Рогу з початку 60-х. У 1975 – 1992 директор автоколони № 2248, АТП-14158. Умілий організатор транспорт. перевезень. Нагородж. орд. Дружби народів.

Кучер Микола Павлович (1953, Дніпропетров. обл.) Новатор виробництва. Освіта середня. З 1973 працював прохідником тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Кучер Микола Павлович (1953, Криворіжжя). Парламентарій. Зак. СШ. У 1971 працював слюсарем з-ду "Комуніст". З 1973 прохідник ш. №1 ім. Артема тр-ту "Кривбасшахтопроходка". Депутат Верх. Ради України (1985 – 1989). Кращий за професією. Брав участь у розробці законів України. Нагородж. орд. "Знак Пошани", Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України.

Кучера хутір, виник у середині XIX ст. У 1892 мав 1 двір, 9 жителів. Входив до скл. Криворізьк. волості Херсон. повіту Новоросійськ. генерал. губернаторства. Жителі займалися землеробством. Назва пішла від прізвища землевласника.

Кучеревський Василь Володимирович (8.1.1953, Донецька обл.). Флорист. Біолог-ботанік. Зак. Донецьк. ун-т (1975). З 1982 заст. директора Криворізьк. ботсаду НАН України. Один із засновників ботсаду у Кр. Розі. Канд. біологіч. наук. Відом. дослідник флори Кривбасу. Співавтор наук. винаходу з біологіч. закріплення поверхні хвостосховищ. Сріб. медаль ВДНГ СРСР. Автор 50 наук. праць з проблем рекультивації земель Криворіжжя, збереження рослинності Дніпропетров. обл.

Кучеренко Антон Омелянович (1901, Лозуватка – 1987, там же). Герой гром. війни. Освіта н/середня. Уч. гром. війни з січ. 1920 у скл. кав. бригади Г. І. Котовського. За мужність у боях удостоєн Почес. грамоти Реввійськради, орд. Червоного Прапора (1921). У 1927 – 1932 бурильник ШУ ім. К. Лібкнехта, ім. Дзержинського. У 1932 – 1934 молотобоєць у кузні кол-пу "Піонер". У 1934 – 1940 заст. голови кол-пу "Червоний плуг". У 1941 голова Чкаловськ. сільради. Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. Приморськ. арм. Ад'ютант ген. І. Ю. Петрова. У 1946 – 1960 працював у рад-пі "Інгулецький". Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Кучеренко Іван Архипович (1890, Київ. обл. - ?, Кр. Ріг). Почес. гірник. Зак. курси при КГРІ (1937). У 1904 – 1910 наймитував у рідному с. Мала-Каратуль. У 1910 – 1921 машиніст підйому ш. "Райруда" ШУ "Дубова Балка". У 1921 – 1941 бригадир підзем.

водовідливу, нач. дільниці ШУ ім. Кірова. Актив. учасник відбудови рудників. Стахановець. У 1941 – 1944 механік дільниці, зав. сектором обладнання Бакальськ. РУ на Уралі. У 1944 – 1950 машиніст підйому ш. "Південна" ШУ ім. Кірова. Нагороджу. орд. Леніна.

Кучеренко Стефан Костянтинович (13.7.1913, Криворіжжя – 1999, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1938). Уродженець с. Мар'янівка. Ветеран РУ ім. Кірова. У 1932 – 1938 проектувальник на шахтах Кривбасу. У 1938 – 1941 нач. дільниці ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. У 1941 – 1945 зав. гірнич. роботами Першоуральськ. рудника. У 1945 – 1956 працював у Міністерстві зовнішньої торгівлі СРСР. У 1956 – 1958 секретар парткому, з 1958 зав. гірнич. роботами, голов. інж. ВКБ РУ ім. Кірова. Умілий організатор виробництва, учасник будівництва шахт. Нагороджу. орд. Трудового Червоного Прапора.

Кучеров Євген Борисович (13.3.1957, Кр. Ріг). Засл. будівельник України (1999). Зак. КГРІ (1979). У 1979 – 1984 майстер, виконроб, нач. цеху тр-ту "Криворіжаглобуд". У 1984 – 1986 заст. нач. управління кап. будівництва ком-ту "Криворіжсталь". У 1986 – 1994 ст. виконроб, нач. БУ, з 1994 голов. інж. тр-ту "Криворіжаглобуд". Уч. будівництва швидкіс. трамваю, пром. об'єктів. Автор утеплення конструкцій будинків.

Кучеров Ігор Іванович (8.7.1967, Дніпропетров. обл.). Священнослужитель. Зак. Одес. духовну семінарію (2000). Вихованець СПТУ № 30. Протоієрей. Настоятель храму святої мучениці Параскеви у Кр. Розі. Сприяє розвиткові Укр. православної церкви.

Кучеров Федір Георгійович (1.6.1919, Могильов. обл.). Активіст ветеран. руху. Освіта середня. У 1937 – 1938 працював на торфорозробках. В арм. з 1939. Уч. ВВВ з червня 1941 у скл. 19 ТП, 31 Тбр. Уч. перших танк. боїв на кордоні, параду у Москві 7.11.1941. Серед перших опанував водіння танків КВ та "ІС". В арм. до 1956. У 1956 – 1987 працював на ПівдГЗК. Займається військово-патріотич. вихованням. Пише вірші. Нагороджу. орд. Б. Хмельницького 3 ст. (Україна), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки (2), знак. "За заслуги перед містом".

Кучерявенко Іван Андрійович (16.5.1930, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1956). У 1960 – 1997 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою підземної розробки КГРІ. У 1997 – 2000 доцент кафедри теоретич. і прикладної економіки, з верес. 2000 ректор Ін-ту ділового адміністрування. Канд. тех. наук (1962). Винахідник. Сріб. і бронз. (2) медалі ВДНГ (1969 – 1971). Фахівець у галузі економіч. ефективності виробництва залізоруд. сировини. Відмінник вищої освіти СРСР (1980). Автор 100 наук. праць з розробки корис. копалин.

Кучерявий Андрій Денисович (7.9.1916, Черкаська обл.). Військ. керівник. Зак. Липецькі вищі офіцерські курси (1947). Вихованець авіауч-ща "Кача". У 1933 – 1937 слюсар депо з-ду "Запоріжсталь". В арм. з 1937. Уч. ВВВ з берез. 1942 у скл. 790 авіаполку. Після війни командував авіаполком, інструктор Моск. округу ППО. Здійснив більше 150 б/вильотів. У 1962 – 1963 майстер БУ № 3 тр-ту "Криворіжжитлобуд". Нагороджу. орд. Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Кучма, тепла шапка з довгими вухами. Мала поширення на Криворіжжі за часів козаччини.

Кучма Андрій Васильович (1908, Кр. Ріг – червень 1975, Криворіжжя). Краєзнавець. Зак. Херсон. пед. ін-т (1948). У 1919 – 1923 працював у с/госп. У 1923 – 1925 робітник міськкомунгоспу. У 1925 – 1929 кухар на рудниках. У 1929 – 1930 секретар райкому ЛКСМУ с. Петрове. У 1930 – 1933 у скл. 47 загону служив на кордоні з Афганістаном. У 1935 – 1937 редактор багатотираж. газ. Маріампільськ. рад-пу. У 1937 – 1938 зав. відділом газ. "Червоний гірник". У 1938 – 1940 викладач історії гірничоруд. тех-му. У 1941 – 1943 директор школи в Сталінград. обл. У 1944 – 1946 секретар Івано-Франківськ. райкому КПУ. У 1946 – 1948 викладач історії гірничоруд. тех-мі. З 1948 директор Лозуватськ. школи. Літописець села. Організував музей. Відкрив багато імен. Один з ініціаторів встановлення монумента. Автор багатьох публікацій. Відмінник освіти.

Кучма Арсеній Павлович (1877, Кр. Ріг – початок 20-х XX ст., там же). Волосний суддя. Освіта н/середня. Працював у с/госп., на Тарапаківськ. руднику грабарем і рахівником. Утримував рудничну стайню. Згодом працював волосним писарем, з 1921 суддею Криворізьк. волості

Кучма Василь Федорович (16.8.1936, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1969). У 1961 – 1971 машиніст, майстер, механік збагач. фаб-ки НКГЗК. У 1971 – 1980 ст. майстер, голов. інж. збагач. фаб-ки Омсукчанськ. ГЗК. У 1980 – 1981 ст. інж., у 1982 – 1988 заст. голов. інж., з 1988 нач. інспекції Діяпруда.

Кучма Костянтин Іванович (?, Кр. Ріг – 1942, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. Під час окупації перебував у скл. партизан. загону і підпільної групи. Розстрілян. гестапо після жорстоких катувань.

Кучма Леонід Данилович (9.8.1938, Чернігівська обл.). Президент України з 1994. Почес. громадянин Кр. Рогу (1999). Зак. Дніпропетров. ун-т (1960). У 1960-1964 інж., у 1964-1966 ст. інж., у 1966-1972 провідний конструктор, у 1972-1975 пом. голов. конструктора, у 1975-1980 секретар партійного комітету КПУ, у 1982-1986 1-й заст. нач. і ген. конструктор, у 1986-1992 ген. директор виробничого об'єднання "Південний машинобудівний завод". Розробляв системи ракет, комплексів, брав участь у випробуванні техніки на космодромі Байконур. У 1990-1994 народ. депутат України, чл. Комісії Верх. Ради з питань оборони і безпеки, у 1992-1993 Голова Ради нац. безпеки України. У 1992-1993 прем'єр-міністр України. У 1993-1994 президент Укр. союзу промисловців і підприємців. З 1994 Президент України, Голова Ради нац. безпеки, Верх. Головнокомандуючий Збройними силами України. Ленінська прем. (1981), Держ. прем. України (1993), канд. тех. наук (1990), проф. (1992). Кілька разів відвідав Кр. Ріг. Сприяв будівництву 3-ї черги швидкіс. трамваю. Автор наук. праць. Нагородж. багатьма орд. зарубіжних країн, кавалер знака "За заслуги перед містом".

Кучма Микола Федорович (1912, Кр. Ріг). Почес. чекіст. Зак. Вищу школу КДБ. Уч. ВВВ. У 1957 – 1968 нач. міськ. відділу КДБ. Керував операціями по затриманню зрадника підпілля Довг. р-ну, командирів калмицьких ескадронів смерті ін. Полковник. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Кучма Ніна Іванівна (1.8.1927, Кр. Ріг). Народ. майстер. Освіта н/середня. Працювала в Центр. геологіч. партії тр-ту "Кривбасгеологія". Працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва. Ручне вишивання. Уч. виставок з 1999. Роботи "Кошик з польовими квітами" (1952), "Букет троянд" (1953), "Різдво Христове" (1999), "Зимова казка" (2000) ін. Вишивки зберігаються у музеях, приват. колекціях. Заснувала династію майстрів.

Кучма Петро Арсентійович (трав. 1912, Кр. Ріг – січ. 1942, Забайкалля). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м. У 1935 – 1941 механік ш. "Зот" ШУ ім. Ілліча. Ударник п'ятирічок, стахановець. У верес. 1941 – січ. 1942 директор рудника "Абагайтуй" у Читин. обл. Уміло організував видобуток плавикового шпату. Загинув на кордоні з Маньчжурією у сутичці з японцями.

Кучми В. К. трудова діяльність, пов'язана з РУ ім. Кірова. У 40-60-х працював гірником. Брав участь у відбудові шахт. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна. Біографіч. даних не виявлено.

Кучми хутір, виник у середині XIX ст. У 1892 мав 1 двір, 20 жителів. Входив до скл. Криворізьк. волості Херсонськ. повіту Новоросійськ. генерал-губернаторства. Жителі займалися землеробством.

Кучмій Сергій Миколайович (18.7.1958, Кр. Ріг – 25.12.1980, Афганістан). Воїн-інтернаціоналіст. Зак. Криворізьк. металург. тех-м (1978). В арм. з 1978. З лют. 1980 в Афганістані. Прапорщик. Служив в структурі військ. постачання. Смертельно поранений в бою. Похован. у Кр. Розі. Нагородж. орд. Червоної Зірки.

Кушелев Григорій Михайлович (1900 – 80-ті, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. На залізниці з 20-х. Ударник перших п'ятирічок, переможець стаханівських

вахт. У 1944 – 1956 інспектор відділу кадрів Довг. відділення Придніпров. залізниці. Брав актив. участь у худ. самодіяльності. Нагороджений орд. Леніна.

Кушир, роголисник (Ceratophyllum), рід багаторічних водяних рослин родини куширових. **К. занурений** – рослина з дуже розгалуженим стеблом. Листки шорсткі, виїмчасто-одно- або дворозділні. Квітки поодинокі в пазухах листків, одностатеві, з простою оцвітиною. Плід довгастий з верхівковою колючкою, при основі є ще дві загнуті донизу колючки. Цвіте VI-IX. Широко розповсюджений у стоячих і повільно текучих водах, по ставках, болотах, по рр. Саксагань та Інгулець.

Кушнір Катерина Іванівна (18.2.1947, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1956 маляр тр-ту / ВАТ "Криворіжпівнічрудбуд". Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Наставник. Відзначилася на будівництві об'єктів ПівнГЗК. Нагороджена орд. Трудової Слави 2, 3 ст.

Кушнір Олександр Васильович (8.10.1946, Миколаїв. обл.). Буд. керівник. Освіта вища. У 1968 – 1984 майстер, ст. виконроб, голов. інж., нач. управління тр-ту "Криворіжіндустрбуд". Брав участь у будівництві потужностей коксохім. з-ду, вовнопрядильної фаб-ки, ДП №№ 7, 9. У 1984 – 1987 керуючий тр-том "Кіровоградмашважбуд". З 1987 керуючий тр-том "Кіровоградбуд". Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Кушнір Станіслав Павлович (1936, Полтавська обл.). Керівник правоохоронців. Зак. Київ. вищу шк. МВС (1970). У 1964 – 1971 дільничний інспектор карного розшуку УВС. У 1971 – 1976 заст. нач. Терн. РВВС, у 1976 – 1981 нач. Сакс. РВВС. У 1981 служив на кер. посадах в Полтав. УВС. Відмінник міліції.

Кушнір, людина, яка займалася вичинкою овечих шкур з давніх часів на Криворіжжі.

Кушніренко Микола Григорович (8.8.1939, Дніпропетров. обл.). Почес. майстер металургії. СРСР (1991). Зак. Криворізьк. гірничоруд. ін-т (1972). У 1964 – 1994 пом. машиніста, машиніст електровоза, гірніч. майстер на ПівдГЗК. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва, наставник.

Кушніренко Микола Олексійович (29.12.1914, Полтав. обл. – 25.5.1985, Кр. Ріг). Відом. проектант. Зак. Харків. інж.-буд. ін-т (1941). Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1946 – 1980 інж.-геодезист, кер. групи, нач. відділу ін-ту "Кривбаспроект". Створив та очолив топографо-геодезич. групу. Організував системні топографо-геодезич. дослідження в Кривбасі. Автор геодезич. обґрунтування ЦГЗК, ІнГЗК. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Кушнірьов Володимир Федорович (5.6.1926, Кіровоград. обл. – 5.8.1971, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1950). Канд. тех. наук. З 1950 нач. зміни цеху вуглепідготовки коксохім. з-ду, згодом нач. цього цеху. Автор багатьох наук. праць, кількох авторських свідоцтв. Ініціатор механізації, автоматизації цеху. З 1964 декан (директор філіалу) вечірнього металург. ін-ту. Підготував багато спеціалістів для металург., коксохім. промисловості.

Кущенко Йосип Петрович (1894, - 1975, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта початкова. Уч. гром. війни. Ветеран РУ ім. К. Лібкнехта. У 1929 – 1941 лопатник, бурильник ш. "КІМ". Стахановець. Ударник перших п'ятирічок. Послідовник О. І. Семиволоса. У 1942 – 1945 перебував на підневільній праці у Німеччині. У 1945 – 1956 видобував каміння в кар'єрі. Уч. відбудови рудника.

Кущінівка балка, розташована в Інгулецьк. р-ні поблизу с. Новокурське. Довж. 3 км. За формою пряма. Впадає в р. Інгулець з лівого боку в р-ні с. Шестерня. На схилах висаджені лісосмуги. Багата на зарості кущів.

Кшижевська Ніна Іванівна (15.12.1940, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. Дніпропетров. індустр. тех-м (1960). З 1960 чергова по станції, диспетчер, нормувальник, нач. відділу організації праці транспорт. управління ком-ту "Криворіжсталь". Переможець змагань, ударник п'ятирічок, новатор виробництва, наставник. Одна з кращих спеціалістів ком-ту.

Кюрі вулиця, житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в 30-х. Розвитку набула в 50-70-х. До 1975 мала назву провулок 2-ий Зелений Гай. Довж. 879 м, ширина 4,3 м. Пл. 3,7 тис. кв. м. Названа на честь франц. фізика Кюрі-Складовської Марії (7.11.1867, Варшава – 4.7.1934, Париж). Склала основи вчення про радіоактивність. Нобелівська премія (1903, 1911). Обслуговує 72 в/з.

Куян Галина Павлівна (27.3.1937, Житомир. обл.). Художник. Зак. Криворізьк. педін-т. З середини 50-х художник-вишивальник Прилуцьк. фаб-ки, учитель малювання СШ № 69. З 1978 викладач, завуч, у 1985 – 2001 директор худ. школи № 1. Сприяла відродженню укр. народ. ремесел, конкурсів і виставок. Працює у галузі декоративного мистецтва. Уч. виставок. Школа досягла значних успіхів. Учитель методист.